SZIKRA

A PÁRTTÖRTÉNETI SZEMINÁRIUMOK VEZETÉSÉNEK MÓDSZERTANA

SZIKRA

BUDAPEST 1952

Az orosz eredeti címe:

В ПОМОЩЬ ПРОПАГАНДИСТАМ КРУЖКОВ
ПО ИЗУЧЕНИЮ ИСТОРИИ ВКП(б)
ГОСПОЛИТИЗДАТ 1951

Felelős kiadó a Szikra Könyvkiadó vezérigazgatója

A párttörténeti szemináriumok[1] fontos láncszemet alkotnak a pártoktatás rendszerében. Ezek a szemináriumok segítséget nyujtanak a hallgatóknak a marxi-lenini elmélet alapjainak tanulmányozásában és rászoktatják őket a marxizmus-leninizmus klasszikusai által írt művek önálló feldolgozására.

A szeminárium hallgatói két éven át tanulmányozzák Sztálin elvtárs zseniális művét, a „SzK(b)P történetét". Ez a sztálini mű a marxizmus-leninizmus alapismereteinek enciklopédiája. A bolsevik párt elméletével és ideológiájával, politikájával és szervezetével kapcsolatos mérhetetlen eszmei kincs tárháza ez a könyv. A „SzK(b)P története" megmutatja, hogyan fejlődött tovább a marxizmus a proletariátus osztályharcának új körülményei közt, hogyan fejlődött ki az imperializmus és a proletárforradalmak korának marxizmusa, a szocializmus győzelme korának és a Szovjetunió kommunista társadalmának felépítéséért vívott harc korának marxizmusa. Sztálin elvtárs kimutatta, hogy a SzK(b)P története nem más, mint a marxizmus-leninizmus a gyakorlatban.

A párttörténeti szeminárium foglalkozásai segítik a hallgatókat abban, hogy alaposan elsajátítsák a marxizmus-leninizmus életigenlő eszméit, még erősebbé tegyék a bolsevik kérlelhetetlenséget a burzsoá ideológia mindennemű megnyilatkozásával, a kapitalizmusnak az emberek tudatában még meglévő csökevényeivel szemben. A foglalkozások hozzá-

[1] A párttörténeti szeminárium a Szovjetunióban a legelterjedtebb, legáltalánosabb pártoktatási forma. — *Szerk.*

járulnak ahhoz, hogy a hallgatók az életetárasztó szovjet hazafiság szellemében, a szocialista haza, a bolsevik párt, Lenin és Sztálin nagy ügye iránti hűség szellemében nevelkedjenek.

Sztálin elvtárs a marxizmus-leninizmus alkotó elsajátítására tanít. A marxi-lenini elmélet elsajátítása — mondja Sztálin elvtárs — nem egyértelmű a marxizmus-leninizmus valamenynyi tételének és következtetésének bemagolásával, e tételek és következtetések minden egyes betűjéhez való ragaszkodással. Ahhoz, hogy elsajátítsuk a marxi-lenini elméletet, elsősorban magunkévá kell tennünk ennek az elméletnek a lényegét és meg kell tanulnunk alkalmazni ezt az elméletet a forradalmi mozgalom gyakorlati kérdéseinek megoldásánál, a proletariátus osztályharcának különböző körülményei közt. A marxizmus elméletének elsajátítása mindenekelőtt azt jelenti, hogy megértjük a marxizmus egyes tételeinek kapcsolatát azokkal a körülményekkel, amelyek között keletkeztek, kidolgozást és alkalmazást nyertek és, ami fő, alkotóan tudjuk alkalmazni a marxizmus-leninizmus tételeit új körülmények között, elsajátítjuk a kommunizmus építésének törvényeit.

Sztálin elvtárs e bölcs szavai irányt mutatnak a párt egész tevékenységének a marxizmus-leninizmus propagandája terén. Ezekből a mélyenszántó sztálini útmutatásokból következik, hogy a propagandistának olyan módszereket kell alkalmaznia a foglalkozások során, amelyek segítségére vannak a hallgatóknak abban, hogy tudatosan elsajátítsák a marxi-lenini elmélet lényegét. A marxizmus-leninizmustól távol áll bármiféle dogmatizmus, betűrágás, magolás.

A szemináriumi foglalkozásain teljességgel tűrhetetlen a marxi-lenini elmélet talmudista tanulmányozása. A tényanyag kifejtése során mélyrehatóan kell elemezni a történelmi eseményeket.

A propagandista törekedjék arra, hogy a marxizmus-leninizmust hatásában ismertesse, hogy bemutassa az elmélet és a gyakorlat egységét, hogy a bolsevizmus elméletének és történetének kérdéseit összefüggésbe hozza napjaink eseményeivel, az országunkban folyó kommunista építőmunka gyakorlati feladataival. Világos és meggyőző példákon kell megmutatnia a szocialista rendszer fölényét a kapitalista rendszerrel szemben.

A párt óriási fontosságú ügyet bíz a propagandistára.

Ahhoz, hogy becsülettel rászolgáljon erre a bizalomra, rendszeresen emelnie kell elméleti színvonalát, mélyrehatóan kell tanulmányoznia a marxizmus-leninizmus klasszikusait, műveltségre, széles látókörre kell szert tennie, állandóan tökéletesítenie kell módszerét.

A propagandistának Lenintől és Sztálintól, a bolsevik párt alapítóitól és vezéreitől kell eltanulnia a kommunizmus diadalmas eszméinek mesteri propagandáját. Lenin és Sztálin forradalmi tevékenysége ékes példa arra, hogyan kell felvértezni a vezető káderekét és a tömegeket a társadalmi fejlődés és a politikai harc törvényeinek ismeretével, hogyan kell harcra mozgósítani a dolgozókat a kommunizmus győzelméért.

*

A párttörténeti szeminárium foglalkozásait a SzK(b)P Központi Bizottságának Agitációs és Propagandaosztálya által ajánlott tanterv szerint kell levezetni.

A szeminárium munkájában a legfontosabb a tanulás magas elméleti színvonala, a marxi-lenini elmélet alapos elsajátítása. Ezt az eredményt a propagandista csupán akkor érheti el, ha gondosan felkészül minden egyes foglalkozásra.

A jelen cikkgyüjtemény, amelyet a párttörténeti szemináriumok vezetőinek szántunk, bizonyos segítséget nyujt a propagandistának arra vonatkozóan, hogyan készüljön és hogyan vezesse le a foglalkozásokat. A gyüjtemény a tanterv valamennyi témájára vonatkozóan közöl módszertani cikkeket. Minden egyes cikk módszertani tanácsokat ad arra, hogyan építse fel előadását a propagandista és hogyan vonjon be minden hallgatót a megbeszélésbe.

Figyelembe veendő azonban, hogy ezek a tanácsok nem ölelik fel a propagandamunka módszertanának valamennyi kérdését. Nem vehetik számításba minden egyes szeminárium összetételének sajátosságait, a propagandista felkészültségének fokát, sem a propagandamunka során alkalmazható módszertani eljárások sokféleségét. A legjobb eredményt az a propagandista mutatja fel, aki alkotóan használja majd fel e gyüjtemény tanácsait és rendszeresen tökéletesíti tudását.

Midőn a propagandista készülni kezd a foglalkozásokra, először is alaposan tanulmányozza át a „SzK(b)P történeté-

nek" idevágó fejezeteit és a javasolt klasszikus műveket. Ha már régebben tanulmányozta, akkor újból olvassa el ezeket, jegyzeteit pedig nézze át és egészítse ki. Még a legtapasztaltabb propagandisták sem élhetnek meg régi tudásukból. A propagandista sikeres munkájának legfontosabb feltétele: a marxizmus-leninizmus klasszikusai által írt művek alapos ismerete.

Az ajánlott művek áttanulmányozása után a propagandista szemléltető segédeszközöket, helyi anyagot és olyan szépirodalmi szemelvényeket válogasson össze, melyek a legvilágosabban mutatják be a párttörténet éppen soronlévő korszakának történelmi eseményeit.

A bolsevik propagandista a kommunizmus tevékeny építője, aki élénken érdeklődik szocialista hazája sorsa iránt. Mindig tájékozottnak kell lennie az országban és a határokon túl lezajló események felől, a soronlévő gazdasági és politikai feladatok felől. Figyelemmel kell kísérnie az újságokban és folyóiratokban, elsősorban a *Pravdá*-ban, a *Bolsevik* és a *Novoje Vremja* című folyóiratokban, valamint a *Tartós békéért, népi demokráciáért!* című lapban megjelenő anyagokat. Mindez segítségére van abban, hogy jobban készüljön fel a foglalkozásokra, szorosabb összefüggésbe hozza a történelem és az elmélet kérdéseit a jelenkorral, a párt időszerű feladataival.

Amikor a témával kapcsolatos készülést befejezte, a propagandista állítsa össze a foglalkozás tervét. Fogalmazza meg benne minden egyes foglalkozás fő célját, tüntesse fel benne az előadás főbb kérdéseit, a hallgatók önálló munkáját képező feladatokat és a beszélgetés levezetésénél adandó kérdéseket. A segédanyagot — szemléltető segédeszközöket, szépirodalmi szemelvényeket, adatokat, helyi tényeket stb. — abban a sorrendben állítsa össze, melyet a foglalkozáson követni fog.

Miként a propagandisták munkájának gyakorlata mutatja, egyesek közülük részletes vázlatot dolgoznak ki, amelyben pontról-pontra leírják az előttük álló foglalkozás egész menetét; mások viszont csak a főbb kérdések felsorolására szorítkoznak. Itt persze minden a propagandista egyéni sajátosságain, felkészültségének fokán múlik. Egy azonban bizonyos: jó vázlat csakis akkor születhet meg, ha a propagandista alaposan felkészül a foglalkozásokra.

Tudjuk, hogy a párttörténeti szemináriumokon a foglalkozás a propagandista előadásából, a hallgatók önálló munkájából és az eleven, alkotó megbeszélésből tevődik össze, mely utóbbi a szeminárium munkájának fő formája. Általában a tanulmányi idő nagyobbik részét a megbeszélés tölti ki.

A tanév kezdetén az első foglalkozás csak a propagandista előadásából áll. A többi foglalkozás már mind az önálló munkához adott anyagok megbeszélésével kezdődik és a propagandistának az új témáról szóló előadásával végződik. Néha lehetségesek más változatok is (például a „Párttörténet" IV. fejezetének tanulmányozása során néhány foglalkozást teljes egészében megbeszélésre lehet szánni).

*

A propagandista előadása a szeminárium munkájának fontos mozzanata. Célja, hogy kifejtse a tanulmányozott téma főbb gondolatait, megmagyarázza a különösen bonyolult kérdéseket és irányt adjon a hallgatók önálló munkájának. A propagandista előadása, ha eszmei tartalmát tekintve mélyenszántó, formáját tekintve pedig élénk és világos, mindig komoly tanulásvágyat ébreszt hallgatóiban.

Lenin és Sztálin beszédeit a lenyűgöző meggyőzőerő, a logika ellenállhatatlan ereje, a bizonyítás egyszerűsége és világossága jellemzi. Beszédeik mindenkihez szólnak, érthetőek, nincsen bennük egyetlen felesleges szó sem.

A propagandistának kötelessége, hogy tanuljon Lenintől és Sztálintól ilyen beszédművészetet, hogy megtanulja tőlük, miként kell elvinni a tömegekhez a kommunizmus nagy eszméit.

Midőn a propagandista hozzákezd a „Párttörténet" soronlevő fejezetéről szóló előadásához, röviden jellemezze a fejezetet, említse meg, mely éveket öleli fel, domborítsa ki a téma vezéreszméit, irányítsa rá a hallgatók figyelmét a párttörténet egyes időszakaiban lezajlott legfontosabb események tanulmányozására. Ahhoz, hogy tömören jellemezhesse a fejezetet, a propagandistának alaposan át kell gondolnia a téma egész anyagát. Ebben segítségére lesznek azok a rövid összefoglalások, amelyek az egyes fejezetek végén állanak.

Az általános jellemzés után a propagandista ismertesse a

fejezet azon pontjainak főbb kérdéseit, amelyek majd a megbeszélés tárgyát alkotják.

Az előadás megmagyarázza a főbb, legbonyolultabb kérdéseket, feltárja a foglalkozás témájának eszmei tartalmát, megmutatja a marxi-lenini elmélet alkotó jellegét, a bolsevik párt gyakorlati tevékenységéhez fűződő szoros kapcsolatát.

A jelen gyüjteményben közölt módszertani cikkek példákat idéznek arra nézve, hogyan kell összeállítani az előadás vázlatát, milyen főbb kérdéseket kell előtérbe állítani. Ez azonban távolról sem jelenti azt, hogy a propagandistának úgy kell felépítenie előadását, ahogyan ezt a módszertani cikk tanácsolja. Néha például célszerűnek mutatkozik az egyes kérdések részletesebb kifejtése, vagy a már átvett anyag felelevenítése. Az előadás legfőbb feladata az, hogy kijelölje a téma alapeszméjét, a nehezebb kérdések tanulmányozására irányítsa a hallgatók figyelmét.

Az elméleti tételek magyarázása során a propagandista idézzen a marxizmus-leninizmus klasszikusainak műveiből, s ehhez olyan idézeteket válasszon ki, amelyek tömören, világosan és szemléltetően fejtik ki a kérdés lényegét. „Néhány szó a pártonbelüli nézeteltérésekről" című történelmi fontosságú cikkében például Sztálin elvtárs szemléltetően, rendkívül egyszerűen és érthetően magyarázta meg az egyik legbonyolultabb kérdést — az ösztönösség és a tudatosság viszonyának kérdését.

„Mi a tudományos szocializmus *munkásmozgalom nélkül?* — Iránytű, amely, mivel nem használják, csak megrozsdásodhat, és akkor csak arra való, hogy kihajítsák.

Mi a munkásmozgalom *szocializmus nélkül?* Hajó, iránytű nélkül, amely így is átjut a másik partra, de ha volna iránytűje, sokkal gyorsabban érné el a partot és kevesebb veszéllyel kellene megbirkóznia.

Egyesítsétek a kettőt, és akkor remek hajótok lesz, amely nyílegyenesen száguld a másik part felé és sértetlenül eléri a kikötőt"[2].

Az előadás során sűrűn kell alkalmazni szemléltető segédeszközöket. Célszerű a foglalkozásokon a térkép használata. Amidőn a propagandista megemlíti valamely ország, város,

[2] *Sztálin* Művei. 1. köt. Szikra 1950. 107—108. old.

terület vagy bármely más földrajzi hely nevét, egyúttal mutassa is meg azt a térképen. Ez az egyszerű módszertani eljárás hozzájárul a hallottak maradandóbb megjegyzéséhez, és élénkebbé teszi a foglalkozást.

Lenin és Sztálin valamennyi művének szerves sajátossága a szemléletesség, tömörség, egyszerűség. Leninnél és Sztálinnál remek példákat találunk arra, hogyan kell a szépirodalmat alkalmazni a propagandában és agitációban. Lenin és Sztálin mesterien használják fel az idézeteket, a megkapó képeket, szállóigéket, találó hasonlatokat, közmondásokat.

Fontos feladata a propagandistának, hogy eltanulja Lenintől és Sztálintól, hogyan használják fel ők a szépirodalom hatalmas fegyvertárát.

A kellő helyen idézett szépirodalmi szemelvény, az irodalmi hős rövid jellemzése, utalások színdarabokra vagy filmekre, a jól alkalmazott népi mondások jelentős mértékben fokozzák a propagandista szavainak meggyőző erejét, világosabbá és érthetőbbé teszik előadását.

A klasszikus orosz és a mai szovjet irodalom értékes ismereteket tartalmazó, hatalmas mozgósító és nevelő jelentőségű anyagot nyujt a propagandistának. A szépirodalom segítségére van a propagandistának abban, hogy meggyőző példákkal, tényekkel támassza alá az egyes tételeket, hogy még szembetűnőbben mutassa meg a bolsevik párt magasztos lelkesítő, szervező és irányító erejét a szovjet népnek a kommunizmus győzelméért folyó harcában.

A propagandista előadásában az irodalmi példák, akárcsak az egyéb szemléltető anyagok, nem lehetnek öncélúak; segédeszközök ezek, melyeknek feladata az érvek alátámasztása, a történelmi tények behatóbb megvilágítása. Éppen ezért a megfontolt propagandista nem terheli túl előadását irodalmi példákkal, mértéket tart alkalmazásukban.

A hallgatók figyelme gyengül akkor, ha az előadást túlterheljük adatokkal, idézetekkel, az eseményekben résztvevők neveivel, földrajzi elnevezésekkel stb. Számhalmazok helyett, amelyek éppencsak átsuhannak a hallgatók emlékezetén, jobb, ha csak egy-két, olyan meggyőző adatot említünk meg, amely szervesen beleilleszkedik a téma tartalmába és elősegíti az előadás gondolatmenetének megértését.

A propagandista előadása legyen logikailag szigorúan

pontos, következetes. A tárgyalt anyag bonyolultságától, a hallgatók felkészültségének színvonalától függően tegye fel kérdéseit. Hiszen a rövid válaszokból is kitűnik, kiismerik-e magukat a hallgatók az egyes kérdésekben, nem kell-e visszatérni, részletesebb magyarázatot adni e kérdésekre.

Ajánlatos, hogy az előadás folyamán a propagandista csak néha vegye elő vázlatát. A jól előkészített előadást mindig kötetlenül, emlékezetből tartják. Ha a propagandista gyakran folyamodik vázlatához és nem tekint a hallgatókra, akkor ezek figyelme gyengül, megbomlik a kapcsolat a szemináriumvezető és a tagok között, csökken a foglalkozás iránti érdeklődés.

A propagandista törekedjék irodalmilag helyes beszédre. Ne tűzdelje tele beszédét semmitmondó szavakkal, ne használjon feleslegesen idegen szavakat. A nyelv tisztasága, a helyes mondatszerkesztés, egyáltalán az egész előadás helyes felépítése nagy jelentőségű. Minden egyes, még az első pillantásra egészen jelentéktelennek látszó nyelvbotlást is rendszerint észrevesznek a hallgatók. Ez pedig elvonja figyelmüket az előadás tartalmától, csökkenti szemükben a propagandista tekintélyét.

Amikor a szemináriumvezető előadásának végére ért, felel a hallgatók kérdéseire. Az előadás nyomán támadt kérdések arra vallanak, hogy a propagandista termékeny érdeklődést tudott ébreszteni a hallgatókban a téma iránt, felkeltette bennük azt a vágyat, hogy alaposabban megismerkedjenek a tananyaggal. Ha a kérdések megválaszolása már túllépné a foglalkozás idejét, akkor, a hallgatókkal egyetértésben, a foglalkozást meg kell hosszabbítani mindaddig, amíg meg nem tárgyaltak valamennyi felmerült kérdést.

A foglalkozás végén a propagandista házifeladatot ad a hallgatóknak önálló munkájukhoz, és tanácsokkal is ellátja őket, hogy jobban elvégezhessék azt. A feladat keretében utaljunk a „SzK(b)P történetének" megfelelő anyagára, melynek tanulmányozása valamennyi hallgató számára kötelező. A legjobban felkészült hallgatóknak egyes esetekben ajánlhatjuk a marxizmus-leninizmus klasszikusainak rövidebb lélekzetű műveit is.

*

Köztudomású, hogy a marxizmus-leninizmus tanulmányozásánál a pártkáderek oktatásának alapvető formája a bolsevikok idősebb nemzedékének tapasztalatában bevált módszer: a bolsevik párt történetének és elméletének önálló tanulmányozása. Ezért a propagandistának fontos feladata, hogy segítségére legyen a hallgatóknak önálló munkájukban, rászoktassa őket a párttörténet feldolgozására. Ezzel a feladattal minden propagandista meg tud birkózni. A propagandista ne esetenként, hanem rendszeresen, a szeminárium működésének két évén át segítse a hallgatókat önálló munkájukban.

A tanév elején célszerű egy-két olyan megbeszélést tartanunk, amelyen ismertetjük, hogyan kell önállóan tanulmányozni a könyveket, milyen módszerrel kell kijegyzetelni az olvasottakat. Az efféle megbeszéléseket annak az anyagnak alapján tartsuk, amely a legközelebbi foglalkozáson kerül megvitatásra. Fontos, hogy a propagandista jól átgondolja az ilyen megbeszélés levezetésének vázlatát.

Tévedés lenne azt gondolnunk, hogy elég, ha röviden elmondjuk a könyv olvasásának és a jegyzetkészítésnek módját, hogy a hallgatók nyomban meg is tanulják ezt. Az önálló munkát hosszas gyakorlat során lehet csak megszokni. E téren nagy jelentősége van annak, hogy egyénileg foglalkozzunk a hallgatókkal, számbavegyük ismereteiket, szokásaikat, általános műveltségüket.

Az önálló munkában nyujtott segítséggel elsősorban azt kell elérnünk, hogy a hallgatók ne gépiesen tanulják be a tényeket és meghatározásokat, hanem értsék meg a marxizmus-leninizmus eszméit, tudjanak helyesen eligazodni a történelmi és a napjainkban lezajló eseményeken, tudják alkalmazni a nyert ismereteket gyakorlati munkájukban.

Fontos, hogy a propagandista röviden ismertesse a hallgatók előtt azokat a módszereket, amelyekkel a marxizmus-leninizmus klasszikusai a könyveket tanulmányozták. E kérdésre vonatkozóan megjelentek módszertani brosúrák, ujságés folyóiratcikkek is. Helyes, ha a propagandista meghallgat egy előadást arról, hogyan kell önállóan foglalkozni a könyvvel. Ilyen előadásokat tartanak a pártkabinetek, a Politikai és Tudományos Ismereteket Terjesztő Összszövetségi Társaság, a propagandista szemináriumok.

A propagandista feladata, hogy segítségére legyen a

hallgatóknak annak megtanulásában, hogyan kell az elolvasott anyag vezéreszméjére rátapintani, hogyan kell figyelmüket a bonyolult kérdésekre összpontosítani, hogyan találják meg a szükséges, legjobban meggyőző érveket. Azt is fontos megmutatni nekik, hogyan készítsenek rövid jegyzeteket a tanulmányozott anyagról, hogyan állítsanak össze vázlatot, hogyan használják fel a jegyzeteket szemináriumi felszólalásuk során.

Az elolvasottak jegyzetelésének legegyszerűbb és leginkább kézenfekvő módja a vázlat összeállítása. Éppen ezért az önálló munkára irányuló nevelést azzal kell kezdenünk, hogy megmutatjuk az elolvasott anyagra vonatkozó vázlat összeállításának módszereit, azután pedig már megtaníthatjuk a hallgatókat a jegyzetkészítésre, tételek megfogalmazására.

Vannak propagandisták, akik ismertetik hallgatóikkal az egyszerű és bonyolultabb vázlat kidolgozásának módját. Az egyszerű vázlat nem egyéb, mint a párttörténet fejezeteinél az egyes pontok elején álló főbb kérdések felsorolása (ezek a kérdések vastag betűvel vannak nyomtatva). A részletes vázlat azokat a fő- és alkérdéseket tartalmazza, melyek megvilágítják, részletezik a tételeket, segítenek érveket találni hozzájuk, általánosítani azokat.

Más szemináriumokon viszont más módszereket alkalmaznak: a foglalkozáson felolvassák a fejezet illető pontjának azt a részletét, amely valamelyik főbb kérdésről szól, majd együttes megbeszélés után megállapítják, mely alkérdések és tételek fejtik ki az alapeszmét; ezeket a kérdéseket és tételeket azután beírják a füzetükbe. Ez segítségére van a hallgatóknak a könyv feldolgozásában.

Ajánlatos arra nézve is tanácsokkal ellátni a hallgatókat, hogyan írjanak ki szemelvényeket a könyvből, hogyan használják a szótárakat és egyéb útmutatókat, ha ismeretlen szavakkal, kifejezésekkel találkoznak. Mindez kétségtelenül javára válik az önálló munkának.

A propagandistának rendszeresen át kell néznie a jegyzeteket, véleményt kell mondania róluk. A házifeladat elvégzésének ellenőrzése fegyelmezi a hallgatókat, fokozza felelősségérzetüket, rászoktatja őket a gondos jegyzetelésre.

A propagandista állandó kapcsolata hallgatóival, a hall-

gatókkal való egyéni foglalkozás fontos eszköz, amely emeli a tanulás minőségét.

A tapasztalat azt mutatja, hogy a legjobb eredményeket azok a propagandisták érik el, akik nem korlátozzák munkájukat csupán a foglalkozásokra, hanem ezen kívül is találkoznak hallgatóikkal. Az ilyen propagandisták arra törekednek, hogy jól megismerjék hallgatóikat, tájékozódjanak politikai és kulturális igényük, a termelőmunkában felmutatott eredményeik felől. A szeminárium hallgatóinak konkrét ismerete révén a propagandista jobban szervezheti meg a foglalkozásokat, megtalálja a közös nyelvet minden egyes hallgatójával és igyekszik őt a leghatékonyabban segíteni.

A hallgatók igényének és kívánságainak megfelelően a propagandista tartson egyéni és csoportos konzultációkat, szervezzen kirándulásokat múzeumokba és kiállításokra, vagy kollektív mozi- és színházlátogatást stb. Különösen fontos, hogy a hallgatók megtekintsék például a következő filmeket: „Lenin Októbere", „Lenin 1918", „Eskü", „Gyermekéveim", „A nagy hazafi", „Ifjú gárda", „Sztálingrádi csata", „Berlin eleste", valamint a „Vlagyimir Iljics Lenin" és „Sztálin elvtárs előadói beszéde a Szovjetunió Szovjetjeinek VIII. rendkívüli összszövetségi kongresszusán" című dokumentfilmeket.

Ha a propagandista a szemináriumon kívül állandóan érintkezik hallgatóival, elejét veheti annak, hogy a foglalkozások a hallgatók készületlensége miatt meddők maradjanak. Már a foglalkozás előtt két-három nappal érdeklődjék, hogyan készültek az elvtársak, milyen nehézségekbe ütköztek. Jótékony hatással lesz ez a megbeszélésre.

Az önálló munkában nyujtott segítség és az ellenőrzés ráneveli a hallgatókat arra, hogy szükségesnek érezzék a rendszeres tanulást, hogy ne az utolsó napra halasszák a készülést; kitartásra, állhatatosságra nevelődnek így, bíznak majd erejükben, abban, hogy elsajátíthatják a marxi-lenini elméletet.

*

A SzK(b)P Központi Bizottságának határozata „A pártpropaganda megszervezéséről a «SzK(b)P története» megjelenésével kapcsolatban" kimondja, hogy a szemináriumok munkáját az eleven megbeszélésre és az alkotó vitára kell felépí-

teni, hogy a szemináriumokból teljesen száműzni kell az ártalmas, iskolás, bürokratikus módszereket, a formalizmust és a sematizmust, amelyek akadályozzák a káderek eszmei nevelését. A SzK(b)P Központi Bizottságának több további határozata ítéli el a hibás kérdés-felelet módszert, amely elsekélyesíti a szemináriumi foglalkozásokat és nem járul hozzá a marxi-lenini elmélet mélyenjáró, alkotó elsajátításához.

Ekként tehát, a propagandista munkájának legfontosabb része — a megbeszélés levezetése. Az eleven megbeszélés, az alkotó vita — a bolsevik propaganda kipróbált módszere. Ez a szeminárium tanulmányi munkájának legfőbb része.

Az elvtársi megbeszélés, a vita során élesebben domborodik ki a tanulmányozott kérdés lényege, felszínre kerül minden helytelen vélemény, maradandókká válnak az önálló tanulásban szerzett ismeretek. A magas eszmei színvonalú eleven megbeszélés fokozottabb érdeklődést ébreszt a hallgatókban a marxi-lenini elmélet elsajátítása iránt.

A megbeszélés eredményességének elengedhetetlen feltétele a kérdések helyes feltevése. A vita tárgyát csak néhány, általában négy-öt kérdés képezze: ez egyébként a témától függ. Ezeket a fő kérdéseket úgy fogalmazzuk meg, hogy ráirányítsák a hallgatókat a tanulmányozott fejezet leglényegesebb részleteinek felismerésére, e zseniális sztálini mű minden egyes pontjában rejlő mérhetetlen eszmei gazdagság felfedezésére.

A jelen gyüjteményben példákat közlünk az egyes megbeszélések során feladható kérdésekre. Ebből persze egyáltalán nem következik az, hogy a propagandistának okvetlenül csak ezekhez a kérdésekhez kell ragaszkodnia. A szemináriumi hallgatók összetételétől, felkészültségüktől, a propagandista módszertani tapasztalatától függően más kérdéseket is fel lehet tenni, vagy a közölt kérdéseket másképpen is meg lehet fogalmazni. Fontos, hogy a propagandista alaposan átgondolja azokat a kérdéseket, amelyeket vita tárgyává akar tenni.

Könnyebb megindítani a vitát akkor, ha röviden a hallgatók emlékezetébe idézzük az előző foglalkozás tartalmát. Az ilyen módszer révén lehetővé válik a már megtanult anyag átismétlése, már mindjárt a foglalkozás elején élénk vita alakul ki. Az anyag megvitatása sokkal jobban bontakozik ki

akkor, ha az előző foglalkozás tartalmát nem a propagandista, hanem a hallgatók mondják el.

Minden egyes kérdést, amely vita tárgyát képezi, részletesen, behatóan kell elemeznünk. A propagandista úgy irányítsa a megbeszélést, hogy részvevői ne fecséreljék figyelmüket a részletek megvitatására, hogy meggyőzően tudják ismertetni, érvekkel alátámasztani és megindokolni az elméleti tételeket.

Néha előfordul, hogy a hallgató szószerint elismétli azt, ami a tanult anyagban vagy a jegyzetében áll, de saját szavaival nem képes elmondani a témát. A propagandista kötelessége, hogy segítsen az ilyen hallgatónak a jegyzet ügyes felhasználásában, a kérdés mélyreható tanulmányozásában, óvja őt a szöveg felszínes bemagolásától.

A megbeszélés során egyetlen felszólalót se gátoljunk meg abban, hogy elmondja, amit akart, hogy befejezze gondolatát. Ha hibát ejt, vagy pontatlanul, hézagosan fejtegeti a kérdést, nem szabad őt nyomban félbeszakítanunk. Ilyen esetben a propagandista kikéri a szeminárium többi tagjának véleményét, akik helyesbítik elvtársuk mondanivalóját, kiegészítik felszólalását.

A tapasztalt propagandista egyetlenegy hallgatóját sem téveszti szem elől, mindenkit bevon a megbeszélésbe. Nemcsak ő maga követi figyelmesen a felszólalások tartalmát, hanem valamennyi hallgatóját is rászoktatja erre.

Amikor valamely hallgató felszólalása közben a többiek jegyzeteiket olvassák, könyveket lapozgatnak, várják „hogy rájuk kerüljön a sor", gyakran kiderül, hogy gyengén készültek a foglalkozásra. A megbeszélés csak akkor lehet eleven, ha a részvevők ismerik a vita tárgyát, ha figyelmesen követik elvtársaik felszólalását, ha felfigyelnek a kérdés hézagos vagy téves kifejtésére.

Egyáltalán nem kötelező, hogy a propagandista minden egyes kérdés megbeszélése után összefoglalja a vitát, ha a kérdést helyesen világították meg és kimerítették a hallgatók felszólalásai. Más a helyzet akkor, ha a vita során tévedések, pontatlanságok fordultak elő, vagy ha az ismertetés hézagos volt.

Amikor már megvitatták a megbeszélés valamennyi kérdését, a propagandista rövid összefoglalást tart, összegezi a

vita eredményeit. Mégegyszer ráirányítja a hallgatók figyelmét a tárgyalt téma alapgondolatára, arra, hogyan készültek a foglalkozásra, ki értette meg jól a hozzászólók közül a főbb kérdéseket, kinek kell még további tanulás ahhoz, hogy alaposabban elsajátítsa az anyagot. E módszer révén buzdíthatjuk az aktív hallgatókat, serkenthetjük az elmaradókat, fegyelmezhetjük a kollektívát.

Miután a szeminárium áttanulmányozott egy fejezetet, a propagandista általános összefoglalást tart, amely a „Párttörténet" minden egyes fejezetének végén található rövid összefoglalásokra épül fel. Előadásai során a propagandista a fejezet jellemzésére használta fel ezeket az összefoglalásokat; most pedig azért idézi őket a hallgatók emlékezetébe, hogy maradandóvá tegye számukra az illető fejezetben foglalt fontosabb eszméket és eseményeket.

Amikor a propagandista összegezi a fejezet tanulmányozásának eredményeit, arra is kitér, hogyan sajátították el a hallgatók az anyagot. A hallgatók tudását azonban nem szabad formaszerűen értékelni. Tegyük fel, hogy a hallgató jól felkészült a fejezet utolsó pontjával kapcsolatos foglalkozásra és aktívan vett részt a megbeszélésben. Helytelen lenne azonban ezen az alapon megítélnünk tudását, ha az adott fejezettel kapcsolatos előző foglalkozásokon csupán megjegyzésekre, helyesbítésekre szorítkozott, vagy pedig egyáltalán nem szólalt fel. Különösen fontos azt meghatároznunk, mennyire voltak értelmesek felszólalásai, mennyire tanulta meg, hogy önállóan igazodjék el az elméleti kérdéseken.

A tanév végén összefoglaló foglalkozást kell tartani; ez a foglalkozás ölelje fel a „Párttörténet" mindazon fejezeteit, amelyeket a tanév folyamán átvettek. Az összefoglaló a tanév befejező szakasza. Célja: a legfontosabb anyag átismétlése, annak ellenőrzése, mennyire alaposan ismerik a hallgatók a bolsevik párt történetét és elméletét.

Az összefoglalóknak élénk, általános megbeszélés formájában kell lefolyniok, kívánatos, hogy azokon a pártszervezet is képviseltesse magát.

A foglalkozásokat a propagandista vezeti. Gondosan készül reájuk. Ha szükségesnek mutatkozik, ismétlő foglalkozásokat, konzultációkat tart a hallgatóknak. Hogy az ismereteket maradandóbbá tegyük, látogatásokat rendezhetünk a meg-

felelő múzeumokba, kiállításokra. Sok területi központban és járásban vannak múzeumok, amelyek anyaga hozzásegíti a hallgatókat ahhoz, hogy jobban elsajátítsák a „Párttörténet" eszméit.

Az összefoglaló foglalkozásokra való készülése során a propagandista különös gonddal gondolja át e foglalkozások levezetésének módszertanát, a főbb kérdések megfogalmazását. A párttörténeti szemináriumon általában két összefoglalót tartanak, amelyen a „Párttörténet" minden egyes fejezetével kapcsolatban három-négy kérdés kerül megvitatásra.

Az összefoglalókon természetesen a propagandistának mentől kevesebbet kell beszélnie, hogy a hallgatók bőségesen szóhoz jussanak. A propagandista összegezze a tanév eredményeit, szóljon a tanterv teljesítéséről, értékelje a hallgatók tudását, hívja fel őket arra, hogy gyakorlati munkájukban igyekezzenek a nyert ismereteket megfelelően felhasználni és alkotóan sajátítsák el a marxi-lenini elméletet.

*

A propagandamunka megköveteli az eszmei és elméleti színvonal állandó emelését, Lenin és Sztálin műveinek mélyenszántó tanulmányozását, a módszertani jártasság szűntelen tökéletesítését. Ahhoz, hogy igazi bolsevik propagandistákká váljunk, mondotta Lenin, „sokat kell tanulni és sok tapasztalatra kell szert tenni..."[3]

[3] *Lenin—Sztálin.* Az ifjúságról. Szikra 1950. 26. old.

I. TÉMA

HARC AZ OROSZORSZÁGI SZOCIÁLDEMOKRATA MUNKÁSPÁRT MEGTEREMTÉSÉÉRT (1883—1901)

★

A „Párttörténet" tanulmányozása bevezető előadással kezdődik, melynek témája: „A SzK(b)P története nem más, mint a marxizmus-leninizmus a gyakorlatban". Ezt az előadást a következő vázlat alapján építhetjük fel:

A SzK(b)P története annak a harcnak története, amelyet a bolsevik párt vívott a marxizmus-leninizmus valamennyi ellensége ellen, a dolgozók valamennyi ellensége ellen, Marx—Engels—Lenin—Sztálin nagy forradalmi tanításának valóraváltásáért.

A marxizmus-leninizmus alkotó jellege, kapcsolata a forradalmi harc és a kommunista építőmunka gyakorlatával.

A „Párttörténet" — a marxista-leninista ismeretek enciklopédiája.

A bolsevik párt fejlődésének főbb történelmi szakaszai.

Lenin és Sztálin harca az újtípusú párt megteremtéséért. A pártról szóló lenini-sztálini tanítás világtörténelmi jelentősége.

A szocialista forradalomról és a proletárdiktatúráról szóló marxista-leninista tanítás megvalósítása. A szovjet szocialista társadalom felépítésének útjairól szóló lenini-sztálini tanítás diadala.

A szocializmus felépítése a Szovjetunióban — lelkesítő példa világszerte a testvéri kommunista és munkáspártok számára, az egész világ dolgozó tömegei számára.

A „Párttörténet" „Bevezetését" és „Tanulságait" alapul véve, a propagandista megvilágítja a harc és a győzelmek dicső útját megjárt bolsevik párt történetének főbb szakaszait,

rámutat arra, hogy Lenin és Sztálin, a bolsevik párt miként fejlesztette, vitte előre a marxizmus elméletét, és a marxizmus elméletét követve miként oldotta meg alkotó módon a forradalmi harc és a szocialista társadalom felépítésének feletté bonyolult problémáit.

„A pártpropaganda megszervezéséről a «SzK(b)P történetének» megjelenésével kapcsolatban" című határozat, melyet a SzK(b)P Központi Bizottsága 1938 november 14-én hozott, mélyenszántóan jellemzi a „Párttörténetet" és meghatározza jelentőségét, amikor azt mondja, hogy a „Párttörténet" a bolsevizmus hatalmas eszmei fegyvere, a marxizmus-leninizmus alapismereteinek enciklopédiája. A határozat hangsúlyozza, hogy a „Párttörténet" a marxizmus-leninizmus főbb eszméinek fejtegetése alapján ismerteti a párt történetét, s az a célja, hogy a párttagokat elsősorban a marxizmus-leninizmus eszméinek szellemében nevelje. Ez azt jelenti, hogy a SzK(b)P történetének tanulmányozását nem szabad csupán a történelmi tények és események elsajátítására korlátozni. A történelmi tények és események alapján el kell sajátítani a marxizmus-leninizmus eszméit, meg kell ismerni a nagy proletártanítás lényegét, hogy eredményesen küzdhessünk a kommunizmusért.

A propagandista hívja fel a hallgatók figyelmét arra hogy „a marxista-leninista elmélet elsajátítása annyit jelent — miként erre Sztálin elvtárs rámutat —, hogy elsajátítjuk ennek az elméletnek a *lényegét* és megtanuljuk alkalmazni ezt az elméletet a forradalmi mozgalom gyakorlati kérdéseinek eldöntésénél, a proletariátus osztályharcának különböző viszonyai között"[1].

*

„A SzK(b)P története nem más, mint a marxizmus-leninizmus a gyakorlatban" témáról tartott előadás befejezése után a propagandista még ugyanezen a foglalkozáson általános jellemzést ad „Az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt megteremtéséért folytatott harc" témáról.

A „Párttörténet" első fejezete behatóan ismerteti azokat a történelmi körülményeket, melyek közepette Oroszország-

[1] A SzK(b)P története. Szikra 1951. 429. old.

ban a szociáldemokrata munkáspárt megteremtéséért vívott harc kibontakozott; rávilágít e harc tartalmára és formáira. Az első fejezet tartalmát ismertetve, a propagandista beszéljen Plehanov első marxista csoportjáról, „A Munka Felszabadítása" csoportról, e csoport szerepéről a narodnyikok elleni harcban és a marxizmus elterjesztésében, beszéljen a tudományos kommunizmus alapeszméiről, a proletariátus és élcsapata — a marxista párt világtörténelmi szerepéről, Lenin és Sztálin nagy vezetőszerepéről az újtípusú párt megteremtéséért vívott harcban.

Az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt megteremtéséért folytatott harc 1883-tól 1901-ig zajlott le, vagyis abban az időszakban, amely „A Munka Felszabadítása" csoport keletkezésétől Lenin lapja, az *Iszkra* első számainak megjelenéséig terjedt. Ezt a harcot a „Rövid összefoglalás" alapján jellemezzük, amelyet az első fejezet végén találunk.

Az első téma tanulmányozására 6 órát szánunk.

Miután bevezetésképpen röviden szóltunk az egész fejezetről, részletesebben beszéljünk a fejezet első és második pontjának tartalmáról. Az első és második pontról szóló előadásunkat a következő kérdésekre építhetjük fel:

A jobbágyság eltörlése és az ipari kapitalizmus fejlődése Oroszországban.

A modern ipari proletariátus megjelenése.

A munkásmozgalom első lépései.

Narodnyikság és marxizmus Oroszországban.

Plehanov és csoportja: „A Munka Felszabadítása". Harcuk a narodnyikság ellen; a marxizmus elterjedése Oroszországban.

A jobbágyság eltörlésének okairól szólva irányadó Lenin értékelése az 1861. évi reformról:

„A jobbágyság eltörlését — írta Lenin — nem a felkelő nép hajtotta végre, hanem a kormány, amely a krimi háborúban elszenvedett vereség után belátta, hogy semmiképpen sem lehet a jobbágyságot tovább fenntartani.

A parasztokat Oroszországban maguk a földbirtokosok, az önkényuralmi cár földesúri kormánya és hivatalnokai «szabadították» fel. És ezek a «felszabadítók» *úgy* intézték a dolgot, hogy a parasztok megkopasztva, kuldusszegényen nyerték vissza a «szabadságukat», a földesurak rabságából kikerülve

ugyanezeknek a földesuraknak és bérenceiknek szolgaságába jutottak"[2].

A parasztok kénytelenek voltak a legsúlyosabb feltételek mellett földesúri földet bérelni és „felszabadításuk" fejében megváltást fizetni (mintegy kétmilliárd rubelt). A „Párttörténet" rámutat, hogy a földesurak különböző fosztogató módszerekkel (árendával, bírságokkal) az utolsó cseppig mindent kisajtoltak az elmaradt parasztgazdaságból. A parasztság zöme a földesúri elnyomás miatt nem tudta megjavítani gazdaságát. Ezért a mezőgazdaság rendkívül el volt maradva, aminek következményeképpen gyakori volt a rossz termés és az éhínség.

A parasztságnak az 1861. évi reform utáni rendkívül súlyos helyzetét szépirodalmi művekkel is megvilágíthatjuk; alkalmasak erre Uszpenszkij „Egynegyed ló" és „Csekkönyv" című elbeszélései, Nyekraszov „Ki boldog Oroszországban?" című költeménye.

A jobbágyság maradványai ellenére, a jobbágyság eltörlése után, Oroszországban gyors fejlődésnek indult a kapitalizmus. Lenin azt írta, hogy „1861 után ... oly gyorsan haladt előre Oroszországban a kapitalizmus fejlődése, hogy néhány évtized alatt Európa némely régi országában egész évszázadokat igénybevevő változások történtek"[3].

Nőtt a kapitalista nagyipar, fokozott iramban épültek a vasutak, amihez óriási mennyiségű fémre, kőszénre, nyersolajra volt szükség. A kapitalizmus fejlődése együttjárt az ipari munkások számának emelkedésével. Megjelent a modern ipari proletariátus, amely koncentráltsága, egybeforrottsága, harcos forradalmi tulajdonságai miatt gyökeresen különbözött az előbbi korszak, a jobbágykorszak kisipari, háziipari munkásságától.

A kapitalizmus nemcsak a városban, hanem a falun is fejlődött. A „Párttörténet" utal rá, hogy faluhelyen a legmódosabb parasztok sorából kivált a kulák felsőréteg, a falusi burzsoázia; másfelől viszont sok paraszt tönkrement, a szegényparasztok, a falusi proletárok és félproletárok száma növekedett. A középparasztok száma pedig évről-évre csökkent.

---

[2] *Lenin.* Az agrárkérdésről. 2. köt. Szikra 1951. 107. old.
[3] Ugyanott, 113. old.

A paraszti burzsoázia, melynek a tízmillió parasztgazdaság közül másfélmillió volt a birtokában, magához ragadta az egész paraszti vetésterület felét, gyorsan gazdagodott, megszedte magát a béresek és napszámosok munkáján és mezőgazdasági tőkéssé lett.

A cári Oroszországban rendkívül súlyos volt a munkások helyzete. A propagandista ezt a „Párttörténetben" leírt tényekkel jellemezze és mutasson rá arra, hogy a munkások nem nyugodtak bele súlyos és jogfosztott helyzetükbe, kezdtek ráébredni annak szükségességére, hogy küzdjenek elviselhetetlen állapotuk ellen. A hetvenes és nyolcvanas évek sztrájkjai tanúskodtak a munkásság ébredező osztályöntudatáról. Ezekben a sztrájkokban azonban még sok ösztönös elem volt. A páratlan kegyetlenségű elnyomás és a cári hatalom önkénye alatt szenvedő munkások az első sztrájkok idején olykor összezúzták a gépeket, beverték a gyárak ablakait, szétrombolták a gyár boltjait és irodáit. A fejlettebb munkások azonban már ekkor kezdték felismerni, hogy ha sikeresen akarnak harcolni a tőkések ellen, akkor szervezetre van szükségük. Azt, hogy a tőkések elleni harcukban a munkások szervezkedésre törekedtek, bizonyítják az első munkásszövetségek: a „Déloroszországi Munkásszövetség" és az „Orosz Munkások Északi Szövetsége" megteremtése.

Noha ezek az első munkásszervezetek nem voltak hosszú életűek (a cári kormány eltiporta őket), forradalmi tapasztalatuk nagyjelentőségű volt a munkásosztálynak az önkényuralom és a kapitalizmus ellen folytatott további küzdelme szempontjából. Az egyre erősödő sztrájkmozgalmat a továbbiakban a munkások fokozottabb szervezettsége jellemzi.

A forradalmi mozgalom történetében nagy jelentősége volt az 1885. évi sztrájknak, amely Morozov gyárában robbant ki. Ezt a sztrájkot egy felvilágosodott munkás, Pjotr Mojszejenko vezette, aki korábban tagja volt az „Orosz Munkások Északi Szövetségé"-nek és már forradalmi tapasztalattal rendelkezett.

Az ipari proletariátus megjelenése és a munkásmozgalom növekedése megteremtette Oroszországban a talajt a marxizmus elterjedése számára. Jelentős helyet kell biztosítani az előadásban annak, hogy megmagyarázzuk Marx és Engels tanainak alapeszméit, a tudományos kommunizmus eszméit.

A „Párttörténet" rámutat, hogy a marxizmus elterjedésének és a szociáldemokrata mozgalomnak legfőbb eszmei akadályai akkoriban a narodnyik nézetek voltak, amelyek abban az időben igen népszerűek voltak az élenjáró munkások és a forradalmi érzelmű értelmiség körében.

A narodnyikság volt a marxizmus fő ellensége. A narodnyikok nem látták és nem értették meg a kapitalizmus fejlődésének jelentőségét Oroszországban; azt bizonygatták, hogy Oroszországban a kapitalizmus csupán „véletlen" jelenség, nem fog kifejlődni, tehát nem fog növekedni és fejlődni a proletariátus sem. Nem a munkásosztályt tekintették a forradalom élenjáró osztályának; a fő forradalmi erő, véleményük szerint, az értelmiség vezetése alatt álló parasztság volt. A narodnyikok arról álmodoztak, hogy a szocializmust a proletariátus nélkül érik el, a parasztságon és a paraszti „obscsinán" — a faluközösségen keresztül, amelyben ők a szocializmus csíráját és alapját látták. A narodnyikok, akik a „parasztszocializmus" helytelen elméletét és az egyéni terrort hirdették, nagyon káros hatást gyakoroltak a munkásoknak a cárizmus és a burzsoázia elleni harcára, gátolták a munkásosztályt abban, hogy létrehozza önálló pártját.

Oroszországban a marxizmus csakis a narodnyikság elleni harcban foganhatott és erősödhetett meg. Ezt a harcot Plehanov és „A Munka Felszabadítása" csoport indította meg. „A Munka Felszabadítása" csoport nagy munkát végzett Oroszországban a marxizmus elterjesztése terén. Ugyanakkor Plehanovnak és „A Munka Felszabadítása" csoportnak komoly tévedéseik is voltak. Így például a csoport első programtervezetében még megtalálhatók a narodnyik nézetek maradványai: ez a tervezet megengedte az egyéni terror taktikáját. Plehanov nem ismerte el, hogy a parasztság a munkásosztály szövetségese; ilyen szövetségesnek ő a liberális burzsoáziát tekintette. Plehanovnak ezek a téves nézetei voltak későbbi mensevik nézeteinek a csírái. „A Munka Felszabadítása" csoport gyakorlatilag nem volt kapcsolatban az oroszországi munkásmozgalommal, csupán elméletileg alapozta meg a szociáldemokráciát, csak az első lépést tette meg a munkásmozgalom felé.

Előadása végén a propagandista hangsúlyozza, hogy a narodnyikság végleges szétzúzásának, a marxizmus és a mun-

kásmozgalom egyesítésének feladata Leninre és Sztálinra várt.

•

A következő foglalkozás az I. fejezet 1. és 2. pontjának megbeszélésével kezdődik. A megbeszélésen ajánlatos a következő kérdéseket megtárgyalni:

A jobbágyság eltörlésének okai.

A kapitalizmus fejlődése Oroszországban, a munkások és parasztok helyzete a jobbágyság eltörlése után.

Az oroszországi munkásosztály forradalmi harca az 1870-es és 1880-as években.

Marx és Engels forradalmi tanainak alapeszméi.

Plehanov és „A Munka Felszabadítása" csoport harca a marxizmus oroszországi elterjesztéséért.

Nagyon fontos, hogy a hallgatók a megbeszélés során tisztán lássák, hogy Oroszországban már a mult század kilencvenes éveiben volt tömegméretű munkásmozgalom és voltak marxista szervezetek, amelyek a tudományos szocializmus eszméit terjesztették. De ez a két erő különállóan létezett. A narodnyikság eszmei szétzúzásának, a szocializmus és a munkásmozgalom egyesítésének feladatait még nem oldották meg. Éppen ezért, az 1884-től 1894-ig terjedő évtizedet Lenin a szociáldemokrácia magzati fejlődésének folyamataként jellemezte.

A megbeszélés után a propagandista előadást tart az I. fejezet 3. és 4. pontjáról. Előadását a következő vázlat alapján építheti fel:

Lenin forradalmi tevékenységének kezdete.

A pétervári „Harci Szövetség a Munkásosztály Felszabadítására".

Lenin harca a narodnyikság és a „legális marxizmus" ellen.

A munkásosztály és a parasztság szövetségének lenini eszméje.

Az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt I. kongresszusa.

A „Párttörténet" és a „Vlagyimir Iljics Lenin életének és tevékenységének rövid leírása" című könyv anyaga alapján a propagandista beszéljen Lenin ifjúkori éveiről, arról, hogyan

lépett Lenin a cárizmus és a kapitalizmus elleni, a munkásosztály felszabadításáért folyó forradalmi harc útjára.

Lenin már 17 éves korában felismerte, hogy az az út, amelyet bátyja, A. I. Uljanov és a többi narodovolec választott, tévút. Lenin már akkor elítélte az önkényuralom elleni harc terrorista útját, látta, hogy ez az út nem vezet célhoz. 1887-ben, amikor értesült róla, hogy bátyja résztvett a cár ellen elkövetett merényletben, ezt mondotta: „Nem, mi nem ezen az úton fogunk haladni. Nem ezt az utat kell járni."

Lenin 1893-ban érkezett Pétervárra. Ekkor kezdett hozzá a nagy történelmi feladathoz — a szocializmus és a munkásosztály egyesítésének megvalósításához. Lenin 1894 tavaszán és nyarán írja meg „Kik azok a «népbarátok» és hogyan harcolnak a szociáldemokraták ellen?" című híres könyvét. Lenin ebben a művében mint a marxizmus kiváló teoretikusa, mint lánglelkű forradalmár, a munkásosztály ügyének szenvedélyes harcosa lép elénk.

1895-ben Lenin a pétervári marxista köröket „Harci Szövetség a Munkásosztály Felszabadítására" néven egy szervezetbe egyesítette, mely a forradalmi proletárpárt első csírája volt. Ezzel előkészítette Oroszországban a forradalmi párt megalakítását, ami a szociáldemokraták legfontosabb feladata volt.

Lenin vezetésével a „Harci Szövetség a Munkásosztály Felszabadítására" áttért a marxizmus propagandájáról, amelyet a felvilágosodott munkások köreiben folytattak, az időszerű kérdésekhez kapcsolódó politikai agitációra. A propagandáról az agitációra történt áttérés komoly jelentőségű volt nemcsak Pétervár, hanem az egész oroszországi munkásmozgalom feilődése szempontjából. Lenin azt írta, hogy „a proletariátus haladottabb rétegeiben folytatott agitáció a legbiztosabb és egyetlen módja az egész orosz proletariátus felébresztésének (a mozgalom kiszélesedése arányában)"[4].

Az előadásnak a pétervári „Harci Szövetség a Munkásosztály Felszabadítására" szervezetről szóló részét Lenin „Az orosz szociáldemokraták feladatai" című cikkére kell felépíteni, melyben Lenin összefoglalta a pétervári „Harci Szövetség" tapasztalatait és megindokolta az oroszországi szociál-

[4] *Lenin* Művei. 2. köt. Szikra 1951. 341. old.

demokrácia politikai programját és taktikáját. Ekkoriban Oroszországban már megérett a helyzet a szocializmus és a munkásmozgalom egyesítésére. A kilencvenes években az ipar a fellendülés szakaszába lépett. Erősödött a munkásmozgalom. Oroszország nagy ipari központjaiban marxista körök alakultak. A munkásmozgalom komoly politikai erővé vált, amely szembefordult a cári kormánnyal.

A szocializmus és a munkásmozgalom egyesítésének feladatát Lenin és Sztálin végezte el. Oroszországban először a Lenin által szervezett „Harci Szövetség a Munkásosztály Felszabadítására" egyesítette a szocializmust a munkásmozgalommal.

Sztálin elvtárs „Néhány szó a pártonbelüli nézeteltérésekről" című cikkében a munkásmozgalmat szemléletesen ahhoz a hajóhoz hasonlítja, melynek nincs iránytűje, a munkásmozgalomtól elszakadt szocialista elméletet pedig: iránytűhöz, amely, ha nem használják, megrozsdásodhat. „Egyesítsétek a munkásmozgalmat a szocializmussal — írja Sztálin elvtárs —, és megkapjátok a szociáldemokrata mozgalmat, amely egyenes úton tör az «ígéret földje» felé"[5].

A „Harci Szövetség a Munkásosztály Felszabadítására" volt a munkásmozgalomra támaszkodó forradalmi mozgalom első komoly csírája. Ez a szervezet új szakaszt nyitott a munkásmozgalom történetében. A pétervári „Harci Szövetség" forradalmi tapasztalata alapján végezte Lenin további munkáját az oroszországi marxista szociáldemokrata párt megteremtése terén.

A „Harci Szövetség a Munkásosztály Felszabadítására" létrehozása és az az eszmei harc, amelyet Lenin folytatott a narodnyikság és a „legális marxizmus" ellen, példaképe volt a forradalmi gyakorlat és a forradalmi elmélet egyesítésének.

Ezután a propagandista beszéljen Leninnek a narodnyikság és a „legális marxizmus" ellen folytatott harcáról.

„Kik azok a «népbarátok» és hogyan hadakoznak a szociáldemokraták ellen?" című híres könyvében Lenin leleplezi a kilencvenes évek narodnyikjait. Bebizonyítja, hogy ezek hamis „népbarátok", hogy megtagadták az önkényuralom elleni harcot, hogy a kulákság érdekeinek szószólói, a forradalom

[5] *Sztálin* Művei. 1. köt. 108. old.

ellenségei. Lenin ebben a művében veti fel először a munkások és parasztok forradalmi szövetségének zseniális eszméjét mely szövetség a legfőbb eszköz a cárizmus, a földbirtokosok, a burzsoázia megdöntésére.

Ebben a művében Lenin kifejtette a marxista világnézet alapjait, kimutatta mekkora jelentősége van Marx és Engels dialektikus módszerének és materialista elméletének a társadalom fejlődési törvényeinek tanulmányozása és magyarázása szempontjából. Ezt a híres lenini művet méltán tekintjük a keletkezőben lévő oroszországi forradalmi marxista párt kiáltványának. Lenin kijelölte az orosz marxisták főbb feladatait, amelyek közül a legfontosabb a szétszórt marxista csoportok egységes marxista párttá tömörítése volt, meghatározta a munkásosztálynak, mint a társadalom élenjáró, forradalmi erejének szerepét, valamint a parasztságnak, mint a munkásosztály szövetségesének szerepét.

Idéznünk kell Lenin híres szavait, amelyekkel a „Kik azok a «népbarátok» és hogyan hadakoznak a szociáldemokraták ellen?" című könyve lezárul: „A szociáldemokraták ezért a munkások osztályára fordítják minden figyelmüket és ennek az osztálynak szentelik egész tevékenységüket. Amikor majd a munkásosztály élenjáró képviselői magukévá teszik a tudományos szocializmus eszméit, az orosz munkás történelmi szerepének eszméjét, amikor majd ezek az eszmék széles körben elterjednek és a munkások szilárd szervezeteket teremtenek, amelyek tudatos osztályharccá változtatják a munkások mostani szétforgácsolt gazdasági háborúját, — akkor az orosz **MUNKÁS**, valamennyi demokratikus elem élére állva, megdönti az abszolutizmust és a *nyílt politikai harc egyenes útján* elvezeti az **OROSZ PROLETARIÁTUST** (vállvetve **AZ EGÉSZ VILÁG** proletariátusával) a **GYŐZELMES KOMMUNISTA FORRADALOMHOZ"**[6].

Az élet igazolta Lenin zseniális jövőbelátását.

Lenin híres műve, „Kik azok a «népbarátok» és hogyan hadakoznak a szociáldemokraták ellen?" mai napig sem vesztette el harcos jelentőségét: segítségére van a szocializmusért harcolóknak a jobboldali szocialisták, a nép esküdt ellensé-

[6] *Lenin* Művei. 1. kot. Szikra 1951. 314. old.

geinek leleplezésében, akik a nép érdekeinek védelmezőiként tüntetik fel magukat.

Nagyjelentőségű volt az a harc is, amelyet Lenin a „legális marxisták" ellen vívott. A narodnyikok ellen küzdve Lenin lehetségesnek tartotta a megegyezést ezekkel az „útitársakkal", hogy felhasználhassa őket a narodnyikokkal szemben. Ugyanakkor azonban Lenin élesen bírálta a „legális marxistákat" amiatt, hogy kihagyták a marxizmusból a legfontosabbat — a proletárforradalomról, a proletárdiktatúráról szóló tanítást.

Előadása végén a propagandista világítson rá az OSzDMP I. kongresszusának jelentőségére, ahol kimondották az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt megalakulását. Ez a kongresszus nagy forradalmi és propagandaszerepet játszott, de nem hozta létre a pártot. Az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt csak később: 1903-ban született meg, annak a kérlelhetetlen harcnak eredményeként, amelyet Lenin a narodnyikok, a „legális marxisták", az „ökonomisták" és egyéb opportunisták ellen folytatott.

*

A következő foglalkozáson a megbeszélés alapját az alábbi főbb kérdések képezhetik:

Lenin forradalmi tevékenységének kezdete.

A pétervári „Harci Szövetség a Munkásosztály Felszabadítására". A „Harci Szövetség" történelmi jelentősége.

Lenin harca a narodnyikság és a „legális marxizmus" ellen.

A munkásosztály és a parasztság forradalmi szövetségének lenini eszméje.

Az OSzDMP I. kongresszusa és jelentősége a párt történetében.

A megbeszélés eredményeképpen a hallgatóknak jól meg kell jegyezniök a tanult anyagot, világosan kell látniok azt a kérlelhetetlen harcot, amelyet Lenin folytatott a narodnyikság és a „legális marxizmus" ellen a párt megteremtéséért.

A megbeszélés után a propagandista előadást tart az I. fejezet ötödik pontjáról. Előadását a következő kérdésekre építheti fel:

Lenin harca az „ökonomizmus" ellen.

A lenini *Iszkra.*

Sztálin forradalmi tevékenységének kezdete.

A XIX. század végén és a XX. század elején a kapitalista világ új korszakba lépett — az imperializmus és a proletárforradalmak korszakába. A forradalmi mozgalom középpontja Oroszországba helyeződött át. Itt bontakozott ki a leghatalmasabb népi forradalom.

„A leninizmus alapjairól" című zseniális művében Sztálin ezt írta: „A leninizmus az imperializmus körülményei között fejlődött és alakult ki, amikor a kapitalizmus ellentétei a végsőkig kiéleződtek, amikor a proletárforradalom a közvetlen gyakorlat kérdésévé vált, amikor a régi, a munkásosztályt a forradalomra előkészítő korszak lezárult és átnőtt a kapitalizmus közvetlen ostromának új korszakába"[7]. Sztálin elvtárs szavai alapján a propagandista magyarázza meg, hogy miért éppen Oroszország volt a leninizmus hazája, a proletárforradalom és a proletárdiktatúra elméletének és taktikájának hazája.

A proletárok forradalmi pártja az opportunisták elleni ádáz harc tüzében született meg. Az egységes, harcos, forradalmi proletárpárt megteremtésének fő ellenzői az „ökonomisták" voltak. Az „ökonomisták" tagadták az ilyen párt szükségességét, és ezzel akadályozták a szétforgácsolt szociáldemokrata csoportok egyesítését, a körösdi felszámolását.

Lenin, aki ebben az időben szibériai száműzetésben volt, már az „ökonomizmus" megjelenésének első napjaitól kezdve kérlelhetetlen harcot folytatott az ökonomizmus uszálypolitika-„elmélete" ellen, felvette a küzdelmet az „ökonomistákkal", akik a munkásmozgalmat a burzsoá ideológiának akarták alárendelni. Amikor megismerkedett annak az opportunista dokumentumnak a tartalmával, amelyet 1899-ben állított össze egy „ökonomista" csoport, összehívta a száműzetésben levő marxisták tanácskozását. Ezen a tanácskozáson a 17 marxista — élükön Leninnel — éles, leleplező tiltakozást fogadott el az „ökonomisták" nézetei ellen. A „Tizenhetek tiltakozása", melyet Lenin írt meg, nagyjelentőségű volt a marxista gondolat oroszországi fejlődésében, az „ökonomizmus" elleni harcban. Leninnek az „ökonomizmus" ellen folytatott harca egyszersmind a nemzetközi opportunizmus ellen is irányult.

---

[7] *Sztálin* Művei. 6. köt. Szikra 1951. 80. old.

A továbbiakban a propagandista beszéljen az országos politikai lap, az *Iszkra* létrehozásának lenini tervéről. Az *Iszkra* megjelenése átmenet volt egy új időszakba. Ebben az időszakban alakult meg valóban, a szétforgácsolt csoportokból és körökből, az egységes Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt.

A foglalkozáson részletesen kell beszélnünk I. V. Sztálin forradalmi tevékenységének kezdetéről. Sztálin elvtárs tizenötéves korában csatlakozott a forradalmi mozgalomhoz, tagja volt a „Meszame-daszi" grúz szociáldemokrata szervezetben a forradalmi marxista kisebbség vezető magvának, és már forradalmi tevékenységének kezdetén teljesen magáévá tette Lenin álláspontját, felismerte benne a tanítót, a vezért és a marxista munkáspárt megteremtőjét. „Így tért át ezekben az években Grúzia munkásmozgalma a «Meszame-daszi» forradalmi kisebbségének vezetésével, amelynek Sztálin állt az élén, a szűk tanulókör-propagandáról a tömegek között folytatott politikai agitációra. Ezzel a Kaukázusban is megvalósul a szocializmus és a munkásmozgalom egyesítése, ugyanúgy, ahogy azt néhány évvel előbb ragyogóan megvalósította a Lenin által vezetett pétervári «Harci Szövetség»"[8].

Lenin nagy barátja és harcostársa, Sztálin ezekben az években óriási propaganda- és agitációs munkát fejtett ki. 1898—1900-ban, amikor létrejött és megalakult a tifliszi szervezet központi vezető szociáldemokrata csoportja, Sztálin elvtárs állott e csoport élére.

Sztálin elvtárs lapja, a *Brdzola* következetesen hirdette a lenini *Iszkra* eszméit. Sztálin Leninnel szoros eszmei együttműködésben folytatta fáradhatatlanul harcát a marxizmus ellenségei ellen, az oroszországi proletariátus forradalmi marxista pártjának megteremtéséért.

*

A „Párttörténet" első fejezetével kapcsolatos utolsó megbeszélésre a következő főbb kérdéseket ajánljuk:

Lenin harca az „ökonomizmus" ellen.

Országos illegális marxista lap létrehozásának lenini terve.

I. V. Sztálin forradalmi tevékenységének kezdete.

---

[8] Ioszif Visszarionovics Sztálin. Rövid életrajz. Szikra 1952. 13. old.

E kérdések megbeszélése során a hallgatók felismerik annak a harcnak óriási történelmi jelentőségét, amelyet a forradalmi marxisták vívtak meg, Leninnel és Sztálinnal az élükön, az „ökonomisták" ellen, akik le akarták téríteni a munkásmozgalmat a helyes útról. Képet alkotnak maguknak a hallgatók a lenini *Iszkra* jelentőségéről, szerepéről az „ökonomizmus" ellen, a marxista párt megteremtésért folytatott harcban.

A megbeszélés eredményeként a hallgatóknak világos képet kell nyerniök I. V. Sztálin forradalmi tevékenységének kezdeti időszakáról.

Az utolsó pont megvitatását összefoglalva, a propagandista az első fejezet végén található rövid összefoglalás alapján tömören fogalmazza meg az egész téma lényegét.

AJÁNLOTT IRODALOM A PROPAGANDISTÁK SZÁMÁRA

A SzK(b)P története. Rövid tanfolyam. Bevezetés, I. fejezet.

Marx—Engels. A Kommunista Párt kiáltványa. Lásd *Marx—Engels.* Válogatott művek. 2. köt. Szikra 1949.

Lenin. Az orosz szociáldemokraták feladatai. Lásd *Lenin* Művei. 2. köt.

Lenin. Kik azok a „népbarátok" és hogyan hadakoznak a szociáldemokraták ellen? Lásd *Lenin* Művei. 1. köt.

Sztálin. Az Oroszországi Szociáldemokrata Párt és legközelebbi feladatai. Lásd *Sztálin* Művei. 1. köt.

Vlagyimir Iljics Lenin. Életének és tevékenységének rövid leírása. I., II. és III. pont. Goszpolityizdat 1945. (oroszul).

Ioszif Visszarionovics Sztálin. Rövid életrajz. I. pont.

II. TÉMA

AZ OROSZORSZÁGI SZOCIÁLDEMOKRATA MUNKÁSPÁRT MEGALAKULÁSA. A PÁRTBAN KÉT FRAKCIÓ KELETKEZIK: A BOLSEVIKOK ÉS A MENSEVIKEK FRAKCIÓJA (1901—1904)

★

A „Párttörténet" II. fejezete részletesen ismerteti az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt megalakulásának történetét. Ez a fejezet bemutatja a lenini *Iszkra* nagy szerepét az „ökonomisták" elleni harcban, az oroszországi szociáldemokrata szervezetek eszmei zűrzavarának és „kontárkodásának" leküzdésében; ez a fejezet tárgyalja az újtípusú párt, a bolsevik párt ideológiai és szervezeti alapelveit, amelyeket Lenin „Mi a teendő", „Egy lépés előre, két lépés hátra" (Válogatott művek. 1. köt.) című műveiben, Sztálin pedig „Néhány szó a pártonbelüli nézeteltérésekről", „Válasz a «Szociál-Demokrát»-nak", „A proletárok osztálya és a proletárok pártja *(A párt szervezeti szabályzatának első pontjával kapcsolatban)*" (Művei, 1. köt.) című műveiben dolgozott ki.

A propagandista mondja el, hogy Lenin és Sztálin 1901 és 1904 között szétzúzták az „ökonomistákat" — az első opportunista csoportot az orosz szociáldemokrácia kebelében, és lerakták a forradalmi marxista pártnak, ideológiájának és szervezeti elveinek alapját abban a kérlelhetetlen küzdelemben, melyet az „ökonomisták" helyébe lépő mensevikek ellen folytattak.

Ebben az időszakban a történelmi helyzetet a forradalmi munkásmozgalom növekedése jellemezte. Oroszország a burzsoá-demokratikus forradalom küszöbén állott; ezt a forradalmat fejlettebb proletariátussal kellett végrehajtania, mint ahogyan a nyugateurópai országokban a burzsoá forradalmak lezajlottak. Az Oroszországban bekövetkezett forradalom az imperializmus korának első forradalma volt. „. . . minden jel

arra mutatott, hogy ez a forradalom a proletárforradalom erjesztője és előjátéka lesz"[1].

A forradalmi mozgalom középpontja Oroszországba helyeződött át, az orosz proletariátus lett a nemzetközi forradalmi proletariátus élcsapata. Égetően szükségessé vált az újtípusú párt, a harcos, forradalmi, marxista párt megteremtése, mert enélkül nem arathat győzelmet a forradalom, nem jöhet létre a proletárdiktatúra, nem épülhet fel a kommunista társadalom.

A bolsevizmus megszületése Oroszországban az új korszak követelményeinek tett eleget és gyökeres változást idézett elő az egész világ munkásmozgalmában.

Lenin és Sztálin az orosz és nemzetközi opportunizmus ellen vívott kérlelhetetlen harcban építették az újtípusú pártot. Ez a párt gyökeresen különbözött a II. Internacionále régi, szociáldemokrata pártjaitól, amelyek lemondtak a forradalmi harcról és azt az „elméletet" hirdették, hogy a kapitalizmus „békésen átnő" a szocializmusba.

A „Párttörténet" II. fejezete a marxizmus-leninizmus óriási eszmei gazdagságát tárja elénk. A II. fejezet áttanulmányozásának eredményeként a hallgatóknak mélyrehatóan meg kell érteniök azt a szerepet, amelyet Lenin és Sztálin mint a bolsevik párt megalapítói és a forradalmi proletariátus vezetői játszottak, azt a hatalmas jelentőséget, amellyel a forradalmi elmélet rendelkezett a proletárforradalom győzelme és a kommunista társadalom megteremtése szempontjából. A II. fejezet tanulmányozása révén a hallgatók alaposan megismerhetik a pártról szóló lenini-sztálini tanítás alapjait, miszerint a párt a munkásosztály legmagasabb szervezeti formája, a proletárdiktatúráért vívott harcának fő fegyvere. A propagandista feladata, hogy megértesse a hallgatókkal, milyen nagy megtiszteltetés az, ha valaki tagja lehet Lenin és Sztálin pártjának, s milyen komoly az a felelősség és kötelesség, amelyet a bolsevik párt tagjának vállalnia kell.

A második téma tanulmányozására 6 órát kell szánni. A propagandista az első fejezettel kapcsolatos utolsó foglalkozáson tartja meg az új témára vonatkozó bevezető előadását. Ennek során általános ismertetést ad a II. fejezetről és bevezeti a témával kapcsolatos első foglalkozást.

---

[1] *Sztálin* Művei. 6. köt. 87. old.

A bevezető előadásnak ez lehet a vázlata:

Az oroszországi forradalmi munkásmozgalom fellendülése 1901—1904-ben.

A marxista párt felépítésének lenini terve.

Az „ökonomisták" opportunizmusa.

Az *Iszkra* harca a lenini tervért.

Lenin könyve: „Mi a teendő?"; a marxista párt ideológiai alapjai.

A XIX. század végének ipari fellendülését az 1900—1903-as években válság követte. A válság nemcsak a munkásosztályt sujtotta, hanem a parasztságot is, amely amúgy is évről-évre mind szegényebbé vált. „Az ipar pangásához — írta Lenin — hozzájárul nálunk a parasztok éhínsége... A súlyos rendőrcsizma százszorta nehezebbé válik a nép milliói számára, melyek teljesen elvesztették létfenntartási eszközeiket"[2].

Lenin „A válság tanulságai" (Művei. 5. köt. oroszul) című cikkében a propagandista bőségesen talál anyagot ahhoz, hogy jellemezze a tárgyalt időszakban uralkodó oroszországi gazdasági helyzetet.

Az ipari válság és a munkanélküliség nem tartóztathatta fel a munkásmozgalom növekedését. A mélyen gyökerező munkásmozgalom egyre hatalmasabbá vált és élesen megnyilvánuló politikai jelleget öltött. A propagandista hívja fel a hallgatók figyelmét arra, hogy a sztrájkmozgalom ezekben az években mérhetetlenül megnövekedett, szívósabbá és szervezettebbé vált. A munkások politikai harcának vezetése fokozatosan a szociáldemokrata bizottságok kezébe került. A sztrájkok politikai tüntetésekké, a cári rendőrséggel való fegyveres összetűzésekké fejlődtek.

A propagandista beszéljen a tárgyalt időszak legnagyobb forradalmi eseményeiről: a tifliszi munkások 1901. évi május elsejei sztrájkjáról és tüntetéséről, az Obuhov-gyári sztrájkról (az „obuhovi védelem"), a Donmenti Rosztov 30 000 munkásának sztrájkjáról, a bakui sztrájkokról, az Oroszország nagyobb városaiban és ipari központjaiban szervezett sztrájkokról. A tifliszi munkások első nyilt politikai tüntetése Sztálin elvtárs közvetlen vezetésével folyt le. A lenini *Iszkra* azt írta a

[2] *Lenin* Művei. 5. köt. 77. old. (oroszul).

tifliszi tüntetésről, hogy ez az esemény történelmi jelentőségű az egész Kaukázus életében.

Az Obuhov-gyári eseményekkel foglalkozik Lenin „Újabb vérfürdő"[3] (Művei. 5. köt. oroszul) című cikke. Lenin ebben a cikkben az Obuhov-gyáriak hősi harcát jellemezve, még nagyobb összeforrottságra, még nagyobb szervezettségre hívja fel a munkásokat, hogy felkészülhessenek a cárizmus elleni döntő ütközetre.

A sztrájk és a politikai tüntetés egyesítésének ékes példája volt a batumi munkások 1902 március 9-i tüntetése, melyet Sztálin elvtárs szervezett és vezetett. A forradalmi mozgalom kifejlődésében óriási szerepet játszott az 1904. évi bakui sztrájk, amely megadta a jelt a munkásosztálynak az 1905 január-februári dicső fellépésekre.

A munkásosztály politikai fellépései forradalmi hatást gyakoroltak a parasztságra. „... Oroszországban rendkívül hatalmas népforradalom bontakozott ki, élén a világ legforradalmibb proletariátusával..."[4]

A forradalom kibontakozását lenyűgöző erővel ábrázolják Gorkij „Az anya" és „Dal a viharmadárról" című művei. Ajánlani kell a hallgatóknak, hogy olvassák el ezeket a műveket.

A zemsztvo-liberálisok mozgalmának bizonyos megélénkülése is arra vallott, hogy a cárizmus „örök" pillérei körül nincs minden rendben. Ez a mozgalom, osztályjellegénél fogva, nem volt, de nem is lehetett forradalmi mozgalom. A liberális burzsoázia félt a cárizmus „túlzásaitól", de még jobban rettegett a forradalomtól. Sztálin elvtárs azt írta a burzsoáziáról, hogy állandóan retteg a kommunizmus „vörös kísértetétől" és minden forradalomban igyekszik ott befejezni a dolgot, ahol az még csak kezdődik (Művei. 1. köt. 31. old.).

Csak a munkásosztály lehet az általános demokratikus, forradalmi mozgalom vezetője. Ahhoz azonban, hogy betölthesse ezt a vezető szerepet, önálló politikai pártra van szüksége. Akkor, az abszolutizmus elleni harcában, nem kell félnie semmiféle hűtlenségtől vagy árulástól. A munkásosztály maga, saját erejéből viszi előre a demokrácia ügyét. „... Az önálló

[3] Egy része magyar fordításban megjelent. *Lenin—Sztálin.* A szakszervezetekről. Szikra 1951. 50—52. old.

[4] *Sztálin* Művei. 6. köt. 85. old.

politikai párt — írta Sztálin elvtárs — megadja neki az ehhez szükséges erőt"[5].

Az OSzDMP első kongresszusa után az orosz szociáldemokraták soraiban erősbödött az eszmei zűrzavar és a szervezeti szétforgácsoltság. Miközben a munkásmozgalom növekedett és hatalmas lépésekkel haladt előre, az „ökonomisták" a szervezeti szétszórtságot magasztalták, „tagadták az önálló munkáspárt szükségességét Oroszországban, állást foglaltak a munkásosztálynak a cárizmus megdöntéséért folytatott forradalmi harca ellen, a mozgalomban trade-unionista politikát hirdettek s a munkásmozgalmat általában kiszolgáltatták a liberális burzsoázia hegemóniájának"[6].

Az ösztönösség, az uszálypolitika, az opportunizmus ideológiája — az „ökonomizmus" — volt a legfőbb akadály a párt megteremtésének útjában. A forradalmi mozgalom kibontakozása és a forradalom nyilvánvaló közelsége idején a legfontosabb, halasztást nem tűrő feladat az „ökonomizmus" szétzúzása, az egységes, centralizált párt megteremtése volt. Lenin volt az, aki hozzáfogott e feladat megvalósításához. „Mivel kezdjük", „Mi a teendő?" (Válogatott művek. 1. köt.), „Levél egy elvtárshoz szervezési feladatainkról"[7] (Művei. 6. köt. oroszul) című és más, ezekben az években írt műveiben dolgozta ki Lenin az oroszországi proletariátus forradalmi pártja megteremtésének tervét. E művek alapos ismerete segítségére van a propagandistának a pártépítés lenini tervének ismertetésében.

Lenin azt tartotta, hogy a párt felépítését nem lehet a kongresszus összehívásával kezdeni. Előbb eszmeileg el kellett határolódni az „ökonomistáktól", egyesíteni kellett a helyi szociáldemokrata szervezeteket a forradalmi marxizmus zászlaja alatt. A párt felépítése terén az első lépésnek Lenin egy országos jellegű politikai lap megszervezését tartotta, melynek azután elő kellett készítenie a párt eszmei és szervezeti tömörítését. Ilyen lap volt a lenini *Iszkra*.

„A leninizmus alapjairól" című művében ezt írta Sztálin elvtárs az *Iszkra* jelentőségéről és a párt megteremtésében játszott szerepéről:

---

[5] *Sztálin* Művei. 1. köt. 32. old.

[6] *Sztálin* Művei. 6. köt. 101. old.

[7] Egy része magyar fordításban megjelent *Lenin—Sztálin.* Az ifjúságról. 24—26. old.

„A párt megalakulásának idején, amikor a számtalan kör és szervezet még nem kapcsolódott egybe, amikor a kontárkodás és körösdi a pártot fent is, lent is emésztette, amikor az eszmei zűrzavar volt a párt belső életének fő jellegzetessége — ebben az időszakban a döntő láncszem a láncban, a döntő feladat a párt előtt álló feladatok sorozatában az országos illegális lap megteremtése volt. Miért? Azért, mert csak az országos illegális lap révén lehetett az akkori viszonyok közt megteremteni a párt jól együttműködő magvát, amely képes volt számtalan kört és szervezetet egymással egybekapcsolni, az eszmei és taktikai egységet előkészíteni és ilymódon az igazi párt megalakításának alapját megteremteni"[8].

A lenini *Iszkra*, valamint a *Brdzola*, melyet Sztálin elvtárs a Kaukázusontúl alapított, az „ökonomizmus" elleni kérlelhetetlen harcban védte meg a forradalmi marxizmust, tömörítette ennek zászlaja alatt a helyi szociáldemokrata szervezeteket.

Az „ökonomizmus" teljes eszmei szétzúzásában, a bolsevik párt ideológiai alapjainak kidolgozásában döntő szerepet játszott Lenin „Mi a teendő?" című könyve. A könyv első két fejezetében Lenin nyomatékosan hangsúlyozza a forradalmi elmélet nagy szerepének, a forradalmi eszmék átalakító erejének gondolatát; kimutatja, hogy a forradalmi eszmék hatást gyakorolhatnak a társadalom anyagi életének viszonyaira.

Sztálin elvtárs rámutatott, hogy a marxista gondolkodás történetében Lenin volt az első, aki maradéktalanul feltárta az opportunizmus eszmei forrásait, aki kimutatta, hogy ezek a munkásmozgalom ösztönössége előtti meghódolásból és a szocialista tudat szerepének lebecsüléséből erednek. Lenin magasra emelte az elmélet jelentőségét, a forradalmi pártnak, mint az ösztönös munkásmozgalom forradalmasító és vezető erejének jelentőségét. Forradalmi elmélet nélkül nincs forradalmi mozgalom, írta Lenin. Az élenjáró harcos szerepét csak az a párt tudja betölteni, amelyet élenjáró elmélet vezérel.

Az „ökonomizmus" és a mensevizmus eszmei szétzúzásában, a marxista párt ideológiai és szervezeti alapjainak védelmében és fejlesztésében kimagasló szerepet vitt Sztálin elvtárs.

---

[8] *Sztálin* Művei. 6. köt. 180. old.

Sztálin elvtárs már első cikkeiben lenini módon veti fel a szocializmus és a munkásmozgalom egyesítésének kérdését.

Sztálin elvtárs „Az Oroszországi Szociáldemokrata Párt és legközelebbi feladatai" (Művei. 1. köt.) című cikkében — amely 1901-ben jelent meg a *Brdzola* című lapban — kidolgozta a forradalmi mozgalom fontosabb kérdéseit. „Néhány szó a pártonbelüli nézeteltérésekről" és „Válasz a «Szociál-Demokrát»-nak" című cikkei közvetlenül kapcsolódnak Lenin történelmi fontosságú művéhez, a „Mi a teendő?"-höz.

„Néhány szó a pártonbelüli nézeteltérésekről" és „Válasz a «Szociál-Demokrát»-nak" (Művei. 1. köt.) című cikkeiben Sztálin elvtárs mélyenszántóan megindokolja és továbbfejleszti Lenin zseniális eszméit: mi a szerepe a pártnak, a forradalmi elméletnek, a szocialista ideológiának a proletárforradalom győzelme szempontjából. Ezekben a műveiben Sztálin elvtárs a következő alapvető kérdéseket vetette fel és döntötte el: mi a tudat és a lét viszonya, hogyan hatol be a szocialista tudat a proletariátusba, hogyan fogadja a proletariátus a szocialista ideológiát stb.

Sztálin elvtárs hangsúlyozta az ideológia osztályjellegét. Azt írta, hogy a tőkés társadalom alapvető antagonisztikus osztályai: a burzsoázia és a proletariátus. Mindkettőnek megvan a maga tudata, melyet ezen osztályoknak a kapitalista termelési viszonyok rendszerében elfoglalt helye határoz meg. A burzsoázia arra törekszik, hogy örökössé tegye uralmát; a proletariátust viszont a kapitalista rendszer aláásására, megsemmisítésére kényszerítik életviszonyai.

A burzsoá és szocialista ideológia harca a tőkés társadalomban folyó osztályharc megnyilatkozása. A tőkés társadalomban a burzsoá ideológia erősebb, mint a szocialista ideológia, mivel a burzsoá ideológia régibb, ez terjed szét az állam valamennyi ideológiai csatornáján át, ezt támogatja az uralkodó osztály államhatalmának ereje. A szocialista ideológia a burzsoá ideológia ellen vívott ádáz harc tüzében terjed: a szocialista tudatosság legcsekélyebb lebecsülése is a burzsoá befolyást erősíti.

A forradalmi elmélet jelentőségére és a forradalmi gyakorlattal való szerves kapcsolatának szükségességére vonatkozó, rendkívül fontos következtetést Sztálin elvtárs ezzel a szemléletes hasonlattal példázza:

„Mi a tudományos szocializmus *munkásmozgalom nélkül?* — Iránytű, amely, mivel nem használják, csak megrozsdásodhat, és akkor csak arra való, hogy kihajítsák.

Mi a munkásmozgalom *szocializmus nélkül?* Hajó, iránytű nélkül, amely így is átjut a másik partra, de ha volna iránytűje, sokkal gyorsabban érné el a partot és kevesebb veszéllyel kellene megbirkóznia.

Egyesítsétek a kettőt, és akkor remek hajótok lesz, amely nyílegyenesen száguld a másik part felé és sértetlenül eléri a kikötőt"[9].

„Néhány szó a pártonbelüli nézeteltérésekről" című munkájában Sztálin elvtárs megsemmisítő bírálatot mondott az opportunista ösztönösség-elméletről, megindokolta, mi a szerepe és jelentősége a forradalmi elméletnek és a marxista pártnak a munkásosztály szempontjából.

„... a munkásmozgalmat — írta Sztálin elvtárs — egyesíteni kell a szocializmussal, a gyakorlati tevékenységet és az elméleti gondolatot egybe kell olvasztani és ezzel szociáldemokrata jelleget kell adni az ösztönös munkásmozgalomnak, mert a «szociáldemokrácia a munkásmozgalom egyesítése a szocializmussal»"[10].

Sztálin elvtárs felszólította a szociáldemokrata pártot, hogy térítse le a munkásmozgalmat a burzsoá útról és vezesse a szociáldemokrata útra, álljon élére a munkásmozgalomnak, szüntelenül harcoljon a munkásosztályra gyakorolt burzsoá befolyás ellen.

A bolsevik párt fejlődése valamennyi szakaszában küzdött a forradalmi ideológia tisztaságáért. Rendkívül megnövekedett a szocialista ideológiának — ennek a mozgósító, szervező és átalakító erőnek — szerepe a szocializmusban, e teljesen új társadalmi rendszerben, amely nem ösztönösen keletkezett, hanem tudatosan, szervezetten, tervszerűen épült fel. A párt ideológiai munkája, a szovjet emberek kommunista nevelése azok közé a legfontosabb feltételek közé tartozik, amelyek biztosítják a Szovjetország sikeres előrehaladását a kommunizmus felé.

---

[9] *Sztálin* Művei. 1. köt. 107—108. old.
[10] Ugyanott, 110—111. old.

A marxista forradalmi elmélet, amelyet Lenin és Sztálin fejlesztettek ki minden részletében, felvértezi a nemzetközi munkásosztályt és élcsapatát — a kommunista pártokat a társadalom fejlődéstörvényeinek alapos ismeretével és helyes értelmezésével, erőt kölcsönöz az irányválasztáshoz, világos távlatokat tár fel, elveti a burzsoázia fölötti győzelembe vetett szilárd hit magvát.

A második világháború után a lenini-sztálini elmélettel felvértezett testvéri kommunista és munkáspártok tömörítik az összes dolgozókat, az összes haladó erőket a népek békéjéért, szabadságáért és függetlenségéért, a szocializmusért, az új háború gyujtogatói és cinkosaik ellen folyó harcban.

*

A következő foglalkozás a II. fejezet 1. és 2. pontjának megbeszélésével kezdődik. A megbeszélésen ilyen kérdéseket vethetünk fel:

A forradalmi mozgalom fellendülése Oroszországban a kilencszázas évek elején.

Az oroszországi marxista párt felépítésének lenini terve.

Az Iszkra harca az „ökonomizmus" ellen, a lenini pártépítési terv megvalósításáért.

Melyek azok az alapvető elméleti tételek, amelyeket Lenin „Mi a teendő?", Sztálin pedig „Néhány szó a pártonbelüli nézeteltérésekről" című művében fejtett ki?

A marxista párt ideológiai alapjai.

A megbeszélés középpontjában a marxista párt ideológiai alapjainak elemzése áll. A hallgatóknak meg kell érteniök az ideológia osztályjellegét, a szocialista ideológia jelentőségét abban a harcban, amelyet a munkásosztály a kapitalizmus elnyomása alóli felszabadulásáért és a szocializmus felépítéséért vív; meg kell érteniök a forradalmi elmélet szerepét a proletariátus osztályharcában, a pártnak mint a munkásmozgalom forradalmasító és vezető erejének szerepét.

A megbeszélés során ki kell domborítani, hogy jelenleg a burzsoá ideológia legbuzgóbb hirdetői az Attlee-, Saragat-, Schumacher-, Tanner-típusú jobboldali szocialisták.

A megbeszélés végén nyomatékosan fel kell hívni a hallgatók figyelmét azokra a határozatokra, melyeket a SzK(b)P

Központi Bizottsága a háború utáni időszakban hozott az ideológiai kérdésekre vonatkozóan; fel kell hívni figyelmüket arra, hogy a jelenlegi körülmények között a bolsevik párt ideológiai munkája arra irányul, hogy a dolgozókat a szovjet hazafiság szellemében, államuk, szocialista rendszerük, szocialista hazájuk iránt érzett büszkeség szellemében nevelje.

A megbeszélés után a propagandista megtartja előadását, amelyben ismerteti a II. fejezet 3. pontjának főbb kérdéseit:

Az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt II. kongresszusa.

Az egységes párt programjának és szervezeti szabályzatának elfogadása és az egységes párt megalakítása.

Nézeteltérések a kongresszuson és a két áramlat — a bolsevik és mensevik áramlat — keletkezése a pártban.

A „Párttörténet" rámutat, hogy az „ökonomizmus" eszmei állásainak szétzúzása, a lenini elvek győzelme és az *Iszkrá*nak a lenini szervezeti tervért folytatott eredményes harca előkészítette a párt megalakításához, az OSzDMP II. kongresszusának összehívásához szükséges feltételeket.

Az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt II. kongresszusa 1903 júliusában nyílt meg. Feladata a valóságos párt létrehozása volt, azon elvek alapján, amelyeket az *Iszkra* vetett fel és dolgozott ki. Az *Iszkra* programjának és irányzatának kellett a párt programjává és irányzatává válni. Az *Iszkra* szervezeti terveit kellett lerögzítenie a párt szervezeti szabályzatának.

A propagandista ismertesse a hallgatókkal a II. kongresszus összetételét, a képviselt szervezeteket, a főbb kérdések tárgyalása során kialakult csoportokat. Röviden jellemezze azokat a főbb csoportokat, amelyek a kongresszusra elküldték képviselőiket, majd hívja fel hallgatói figyelmét arra, hogy még az iszkrások közül sem volt mindenki igazi iszkrás, vagyis leninista. Elegendő volt, hogy az iszkrások közt szakadás állion be és az *Iszkra* ellenségei máris felülkerekedhettek. Ez tette bonyolulttá a kongresszuson kialakult helyzetet. A forradalmi, lenini szárny harca az opportunisták ellen — ebből állott a kongresszus egész munkája.

A párt programja, melyet a lenini *Iszkra* az „ökonomisták" elleni ádáz harcban dolgozott ki és amelyet az OSzDMP II. kongresszusa elfogadott, a munkásosztály pártjának forradalmi

programja volt. A soronlévő feladatokon (minimális program) kívül a program a párt legfőbb feladataként jelölte meg a harcot a szocialista forradalomért, a tőkések hatalmának megdöntéséért és a proletárdiktatúra létrehozásáért (maximális program).

A kongresszus határozottan elvetette az opportunisták javaslatait, amelyekben azt követelték, hogy a programból maradjon ki a proletárdiktatúráról és a népek önrendelkezési jogáról szóló pont, visszautasította a parasztkérdésre vonatkozó felszólalásaikat, amelyek tagadták a proletariátusnak a forradalomban betöltött vezetőszerepét. Lenin megsemmisítő csapást mért mindazokra a kísérletekre, melyek a programot opportunista jellegűvé igyekeztek tenni.

A program elfogadása után a kongresszus áttért a szervezeti szabályzat tervezetének megvitatására. A szervezeti szabályzatra várt az a feladat, hogy véget vessen a körösdinek, a szétforgácsoltságnak. Rendkívül heves nézeteltéréseket és ádáz harcot robbantott ki a szervezeti szabályzat első paragrafusa, mely meghatározta, ki lehet a párt tagja.

A párt szervezeti szabályzatánál az első paragrafus kétféle megfogalmazása — Martov és Lenin megfogalmazása — közti elvi különbség a szociáldemokrácia soraiban kialakult két irányzat összeütközésének megnyilvánulása volt. Az egyik oldalon a burzsoá értelmiségi individualizmus hívei állottak, akik a pártot holmi „klubnak", afféle „átjáróháznak" tekintették, ahol mindenki tetszése szerint ki-be járhat. A másik oldalon a proletár szervezettség és fegyelem hívei tömörültek; a pártot ők a proletariátus harcos élcsapatának, erődnek tekintették, melynek kapui csupán azok előtt tárulhatnak fel, akik arra érdemesek. Sztálin elvtárs „A proletárok osztálya és a proletárok pártja" című művében hangsúlyozta, hogy a párt nem egyéb, mint a küzdő proletariátus vezetőinek harcos csoportja, éppen ezért, tagjai számát tekintve, az osztálynál kisebbnek kell lennie, tudatosságát és tapasztalatát tekintve viszont felette kell állnia. A párt legyen egyöntetű, összeforrott szervezet, amelynek tagjai alávetik magukat a mindenkire nézve egyaránt kötelező vasfegyelemnek. A párt — a programbeli, a taktikai és a szervezeti elvek egysége, s minden párttag köteles küzdeni ezen elvek megvalósulásáért.

Lenin többízben is hangsúlyozta, milyen nagy az a felelősség, milyen komolyak azok a kötelességek, melyeket a proletárpárt tagja magára vállal. „Jobb az, — írta — ha tíz munkát végző nem nevezheti magát párttagnak (akik valóban munkát végeznek, nem szaladnak címek után!), mint az, ha egyetlen fecsegőnek joga és lehetősége van arra, hogy párttag legyen... nem szabad elfeledni, hogy minden párttag felelős a pártért és *a párt felelős minden tagért*"[11].

A propagandista mondja el, hogy a II. kongresszuson formaszerűen a központi pártintézmények összetételének kérdésével kapcsolatban történt szakadás, valójában azonban a politikai elhatárolódást ez az elvi kérdés váltotta ki: igazi proletárpártja lesz-e az oroszországi proletariátusnak, vagy sem. Éppen ezek a nézeteltérések idézték elő az OSzDMP kettéhasadását. A bolsevikok a forradalmi szociáldemokráciát, vagyis a pártnak azt a részét képviselték, amely következetesen küzdött az *Iszkra* terveinek valóraváltásáért. A mensevikek viszont egyre mélyebbre süllyedtek a párt felszámolásának és a forradalom elárulásának mocsarában.

*

A 3. pont megbeszélése során a következő főbb kérdéseket tehetjük fel:

A történelmi helyzet az OSzDMP II. kongresszusa összehívásának idején. A kongresszuson kialakult politikai csoportok.

Lenin harca a kongresszuson az opportunisták ellen, a párt forradalmi programjáért.

Nézeteltérések a kongresszuson a párt szervezeti szabályzatának elfogadásával kapcsolatban. A szabályzat első paragrafusa — a párttagság — miatt kirobbant harc jelentősége.

A központi pártintézmények megválasztása és Lenin híveinek győzelme. Két áramlat — a bolsevik és mensevik áramlat — keletkezése a pártban.

A II. kongresszus munkájának eredményei, a kongresszus jelentősége.

---

[11] *Lenin—Sztálin.* Párt és pártépítés. Szikra 1950. 180—181. old.

A megbeszélésben a pártprogram és a párttagság kérdése foglalja el a központi helyet. Egyes propagandisták a kérdések egy részét a következőképpen csoportosítják: Lenin és Plehanov nézeteltérései az *Iszkra* szerkesztőségében a párt programtervezetével kapcsolatban; a maximális program és a minimális program; a pártprogram követelései a parasztkérdésben és a nemzeti kérdésben; Lenin és Sztálin a párttagság jelentőségéről.

A megbeszélés végén idézhetjük Sztálin elvtárs híres szavait „Lenin, mint az Oroszországi Kommunista Párt szervezője és vezére" című cikkéből:

„Lenin óriási érdeme az orosz proletariátus és annak pártja előtt, hogy a mensevik szervezeti «terv» egész veszélyét már a «terv» fogantatása pillanatában felfedte, mikor maguknak a «terv» szerzőinek is csak bajosan volt világos fogalmuk annak körvonalairól, és miután felfedte ezt a veszélyt, ádáz rohamot indított a mensevikek szervezeti lompossága ellen, erre a kérdésre összpontosítva a gyakorlati pártmunkások minden figyelmét. Mert a párt létéről, a párt életéről és haláláról volt szó"[12].

A bolsevik párt egész további története teljes mértékben igazolta a lenini-sztálini programkövetelések és szervezeti elvek helyességét, óriási jelentőségét.

A megbeszélés után a propagandista ismertesse a téma 4. pontjának tartalmát. Az előadás a következő vázlat szerint épülhet fel:

A mensevik vezetők egységbontó tevékenysége és a belső pártharc kiéleződése a II. kongresszus után.

A mensevikek opportunizmusa a szervezeti kérdésekben.

Lenin könyve: „Egy lépés előre, két lépés hátra" és Sztálin műve: „A proletárok osztálya és a proletárok pártja"; e művek történelmi jelentősége.

A marxista párt szervezeti alapjai.

A mensevikek nem vetették alá magukat a II. kongresszus határozatainak, mindent elkövettek, hogy meghiúsítsák ezeket a határozatokat. Plehanov segítségével sikerült magukhoz ragadniok az *Iszkra* szerkesztőségét és többséget szerezniök a Központi Bizottságban. Az *Iszkra*, 52. számától kezdve, mense-

[12] *Sztálin* Művei. 4. köt. Szikra 1950. 327—328. old.

vik lap lett. A mensevikek a szervezeti lazaságot, a pártosság és pártfegyelem bomlasztását propagálták hasábjain. A mensevikeket védelmükbe vették a II. Internacionále opportunista vezetői.

A mensevikek egységbontó tevékenységével, a szervezeti lazaság mensevik propagandájával Lenin és Sztálin a szilárd pártos elvhűséget szegezte szembe. A harcos, forradalmi, marxista pártért küzdve és maguk köré tömörítve a helyi pártszervezetek zömét, a bolsevikok Lenin és Sztálin vezetésével szilárd állásokat vívtak ki maguknak a mensevikek elleni további harchoz. A bolsevikok mozgósították a helyi szervezeteket a III. pártkongresszus összehívásának kiharcolására, és az OSzDMP legjobbjait a leninizmus forradalmi zászlaja alatt tömörítették.

Lenin „Egy lépés előre, két lépés hátra" című történelmi jelentőségű művében keményen visszavágott a mensevikeknek. A „Párttörténet" megemlíti, hogy Lenin ebben a könyvében megvédte a pártszerűséget a körösdivel szemben és a pártot a dezorganizálókkal szemben, szétzúzta a mensevik opportunizmust a szervezeti kérdésekben. Lenin ebben a könyvben a marxizmus történetében elsőként dolgozta ki a pártról szóló tanítást — a pártról, mint a proletariátus vezető szervezetéről, mint a proletariátus kezében levő döntő fegyverről, amely nélkül lehetetlen győzni a proletárdiktatúráért vívott harcban. Lenin feleleventette „A Kommunista Párt Kiáltványá"-nak a kommunisták és a proletárok viszonyára vonatkozó tételét, és az új körülmények között aprólékosan megindokolta s kifejtette az újtípusú párt szervezeti elveit, lerakta a bolsevizmus szervezeti alapjait.

Sztálin elvtárs többizben hivatkozott arra, hogy pártunk nemcsak azért tölti be eredményesen feladatát, mert világos cél áll előtte és igaz politikát folytat, hanem azért is, mert helyesen szervezi meg sorait és belső életét.

A bolsevikok mindíg nagy jelentőséget tulajdonítottak és tulajdonítanak ma is az erős, harcos szervezetnek. A bolsevikok megsemmisítő csapást mértek a mensevikekre, trockistákra, buharinistákra és egyéb árulókra, akik a párt szervezetének gyengítésére, fegyelmének megrendítésére, egységének megbontására törekedtek.

A marxista párt szervezeti alapjainak ismertetése központi helyet foglal el a propagandista előadásában. Megmagyarázza azt a lenini-sztálini tételt, miszerint a marxista párt a munkásosztály élenjáró, tudatos és szervezett csapata, s mivel a bolsevik párt a munkásosztály élcsapata, ezért a dolgozók legkiválóbb, legforradalmibb elemeiből áll, forradalmi elmélettel van felvértezve és tevékenységében a marxizmus-leninizmus tanítását követi.

A marxista párt a munkásosztálynak nemcsak élcsapata, hanem egyszersmind a munkásosztály szervezett csapata is. Ez megnyilvánul már a párt jellegében és felépítésében is, a párttagokra háruló kötelességekben, minden egyes pártszervezet és minden egyes párttag konkrét felelősségében a párt programjának és határozatainak teljesítéséért, megmutatkozik abban a vasfegyelemben, amelyet a párt érvényesít és amelylyel sziklaszilárddá tömöríti sorait.

A párt nemcsak élcsapat és szervezett csapat, hanem egyszersmind a proletariátus osztályszervezetének legmagasabb formája, mely hivatott arra, hogy a dolgozók minden más szervezetét vezesse. A proletariátusnak nemcsak azért van szüksége a pártra, hogy a hatalmat kivívja, hanem azért is, hogy a hatalmat a kommunista társadalom felépítése érdekében használja fel. A párt a szovjet társadalom vezető és irányító ereje. A párt lelkesíti és szervezi a szovjet nép harcát a kommunizmus felépítéséért.

A demokratikus centralizmus elve, mely a kommunista párt felépítésének alapja, biztosítja valamennyi szervezet választhatóságát alulról felfelé; biztosítja a kommunisták aktivitását valamennyi, a párt előtt álló kérdés megvitatásában és eldöntésében; biztosítja a kommunisták jogainak tiszteletbentartását, a legszigorúbb pártfegyelmet; ennek alapján a kisebbség köteles alávetni magát a többségnek, az alsóbb pártszervezetek kötelesek alávetni magukat a felsőbb szervezeteknek.

A párt a munkások és az összes dolgozók tömegeivel tartott szilárd kapcsolat alapján épül fel és fejlődik. Ez a kapcsolat biztosítja a helyes kölcsönhatást a munkásosztály és élcsapata között, biztosítja a párt számára az osztály, a tömegek kapcsolatát a kommunizmusért vívott harc valamennyi szakaszában. A szovjet nép morális és politikai egységének, a párthoz fűződő széttéphetetlen kapcsolatának fényes példája az a

nagyszerű győzelem, amelyet a kommunisták és a pártonkívüliek blokkja aratott a Szovjetek küldötteinek valamennyi választásán.

Befejezésül a propagandista beszéljen Lenin „Egy lépés előre, két lépés hátra" és Sztálin „Néhány szó a pártonbelüli nézeteltérésekről" című művének történelmi jelentőségéről, Leninnek és Sztálinnak a III. kongresszus összehívásáért vívott harcáról.

*

A téma 4. pontjával kapcsolatos megbeszélésen a következő kérdéseket vethetjük fel:

A mensevikek dezorganizáló, egységbontó tevékenysége az OSzDMP II. kongresszusa után.

Lenin és Sztálin harca a mensevikek opportunizmusa ellen a szervezeti kérdésekben.

A marxista párt szervezeti alapjai.

Lenin „Egy lépés előre, két lépés hátra" és Sztálin „A proletárok osztálya és a proletárok pártja" című művének történelmi jelentősége.

Lenin és Sztálin harca a III. pártkongresszus összehívásáért.

A megbeszélés központi kérdése: a marxista pártról s szervezeti elveiről szóló lenini-sztálini tanítás.

A megbeszélés során hívjuk fel a hallgatók figyelmét arra, hogy a forradalmi marxizmus pártja teljes mértékben helyteleníti azokat a próbálkozásokat, amelyek egy abszolút helyes, a forradalmi folyamat minden szakaszában alkalmas pártszervezeti forma keresésére irányulnak. Ellenkezőleg, a szervezet formája teljes mértékben függ a konkrét történelmi helyzet sajátosságaitól és azoktól a feladatoktól, amelyek ebből a helyzetből közvetlenül adódnak. A párt szervezeti szabályzata nem dogma: a párt fejlődésével párhuzamosan, attól a helyzettől függően változik, amelyben a párt működését kifejti. A párt többízben is módosította szervezeti szabályzatát. Így például, tekintetbe véve a párt létezésének új körülményeit, a győztes szocializmus körülményeit, a SzK(b)P XVIII. kongresszusa 1939-ben a további demokratizálás irányában változtatta meg a párt szervezeti szabályzatát, és — azokhoz az óriási arányokban megnövekedett feladatokhoz mérten, amelyek a bolsevik

pártra a szocializmusból a kommunizmusba vezető átmenet időszakában várnak — egyszersmind még magasabb követelményeket támasztott a párt tagjaival szemben.

Sztálin elvtárs rendkívül nyomatékosan hangsúlyozza a bírálat és az önbírálat hatalmas jelentőségét. Csupán a multba vesző, pusztulásra kárhoztatott pártok félhetnek fogyatékosságaik bírálatától. A proletariátus pártja, mely győzelemről-győzelemre tör előre, nem fél a bírálattól és az önbírálattól. A pártonbelüli demokrácia, a bírálat és az önbírálat a legfontosabb eszköz a tudatos pártfegyelem megszilárdítására, a párttagok aktivitásának fokozására, egész munkánk állandó tökéletesítésére. Zsdanov elvtárs a filozófiai vitán tartott felszólalásában azt mondotta, hogy a szovjet társadalomban a bírálat és az önbírálat „fejlődésünk igazi mozgató ereje, hatalmas fegyver a párt kezében. Ez feltétlenül a haladás új fajtája, a fejlődés új típusa, új dialektikus törvényszerűség"[13].

A megbeszélés során behatóan meg kell világítani annak a szilárd kapcsolatnak a kérdését, mely a bolsevik pártot a munkások és az összes dolgozók széles tömegeihez fűzi. A hallgatók számtalan példát hozhatnak fel arra a megbonthatatlan kapcsolatra, mely a párt és a tömegek között alakult ki országunk és a bolsevik párt történetének legsúlyosabb időszakaiban. Ékes példa erre a párt tevékenysége a Szovjetunió Nagy Honvédő Háborújának időszakában és a háború utáni időben. A szovjet nép egyre szilárdabban tömörül a bolsevik párt köré, a szovjet nép lángeszű vezére és tanítója — Sztálin elvtárs köré.

A bolsevik párt szervezeti alapjait a nagy bolsevik párt, az újtípusú párt vezérei: Lenin és Sztálin rakták le, mintegy fél évszázaddal ezelőtt. Ezen alapelvek helyességét ragyogóan igazolta az Oroszországban lezajlott három forradalom tapasztalata, országunk kommunista építésének tapasztalata, az egész nemzetközi munkásmozgalom tapasztalata.

A bolsevizmus szervezeti elveinek valóra váltása a legfontosabb feltétele annak, hogy a külföldi kommunista pártok sikeres harcot vívhassanak a békéért, demokráciáért és szocializmusért, a kommunizmus világviszonylatban való győzelméért.

---

[13] *Zsdanov.* A művészet és filozófia kérdéseiről. Szikra 1952. 35. old.

A SzK(b)P története. II. fejezet.
Lenin. Mi a teendo? Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 1. köt. Szikra 1949.
Lenin. Egy lépés előre, két lépés hátra. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 1. köt.
Sztálin. A proletárok osztálya és a proletárok pártja. Lásd *Sztálin* Művei. 1. köt.
Sztálin. Néhány szó a pártonbelüli nézeteltérésekről. Lásd *Sztálin* Művei. 1. köt.
Vlagyimir Iljics Lenin. Életének és tevékenységének rövid leírása. IV. pont. (oroszul).
Ioszif Visszarionovics Sztálin. Rövid életrajz. II. fejezet.

III. TÉMA

A MENSEVIKEK ÉS A BOLSEVIKOK AZ OROSZ-JAPÁN HÁBORÚ ÉS AZ ELSŐ OROSZ FORRADALOM ÉVEIBEN (1904—1907)

★

Bevezetőben a propagandista adjon általános jellemzést az 1904-től 1907-ig terjedő időszakról. Azoknak a hatalmas osztályösszecsapásoknak időszaka volt ez, amelyek az orosz társadalom valamennyi osztályát tevékenysége tükrében mutatták be. Ezekben az években egymást követték az óriási történelmi fontosságú események. „A forradalom alig három éve alatt (1905—1907) a munkásosztálynak és a parasztságnak olyan nagy politikai nevelésben volt része, amilyent a békés fejlődés harminc éve alatt sem kaphatott volna"[1]. A cárizmus elleni harc tüzében hozta létre a munkástömegek forradalmi alkotóereje a Munkásküldöttek Szovjetjeit, a Szovjethatalom előfutárait.

A forradalom éveiben a bolsevikok tábora volt az egyetlen forradalmi marxista erő a pártban és az országban. A bolsevikok, Lenin és Sztálin vezetésével, a forradalom továbbfejlesztésére törekedtek, fegyveres felkeléssel akarták megdönteni a cárizmust, meg akarták teremteni a munkásosztály hegemóniáját és szövetségét a parasztsággal, el akarták szigetelni a liberális burzsoáziát. A bolsevikok arra törekedtek, hogy megalakítsák az ideiglenes forradalmi kormányt a munkások és a parasztok képviselőiből, s győzelemre vigyék a forradalmat. A mensevikek célja a forradalom felgöngyölítése volt. A cárizmus fegyveres felkeléssel való megdöntése helyett, annak megreformálását, a proletariátus hegemóniája helyett pedig a liberális burzsoázia hegemóniáját javasolták.

[1] A SzK(b)P története. 116. old.

Lenin és Sztálin a forradalom marxista taktikájával vértezték fel a bolsevikokat. Lenin „A szociáldemokrácia két taktikája a demokratikus forradalomban" (Válogatott művek. 1. köt.) című zseniális munkájában szétzúzta a mensevikek kispolgári taktikai tervét, a forradalom új elméletével gazdagította a marxizmust és lerakta a bolsevik párt ama forradalmi taktikájának alapját, melynek segítségével országunk proletariátusa — Lenin és Sztálin pártjának vezetésével — 1917 októberében győzelmet aratott a kapitalizmus felett. A marxista párt taktikai alapjának kidolgozását hatalmas mértékben mozdították elő Sztálin elvtárs „A fegyveres felkelés és taktikánk", valamint „Az ideiglenes forradalmi kormány és a szociáldemokrácia" (Művei. 1. köt.) című cikkei.

A III. fejezet általános jellemzése után a propagandista közölje hallgatóival, hogy e téma áttanulmányozása 8 órát vesz igénybe, majd térjen át a fejezet 1. és 2. pontját ismertető előadásra.

Az előadás vázlata a következő lehet:

Történelmi helyzet a forradalom előtti időszakban.

Az orosz-japán háború és jellege.

A forradalmi mozgalom további fellendülése és a forradalom kezdete Oroszországban.

A forradalmi harc kibontakozása 1905 nyarán. A cárizmus kísérletei a forradalom erőinek szétforgácsolására. A Buligin-duma.

A bolsevikok és a mensevikek politikája a dumával kapcsolatban.

A „Párttörténet", valamint Lenin „Port-Arthur eleste" (Művei. 8. köt., oroszul) és Sztálin „Kaukázus munkásai, ideje, hogy bosszút álljunk!" (Művei. 1. köt.) cikke alapján a propagandista adjon történelmi képet a tárgyalt időszakról és jellemezze az orosz-japán háborút.

Az orosz-japán háború a cári Oroszország részéről is, Japán részéről is igazságtalan, hódító háború volt. A néptömegek nem akarták ezt a háborút, felismerték, milyen károkkal járhat. A háború a cárizmus, a reakciós földbirtokosok és a nagyburzsoázia érdekeit szolgálta. A népnek drága árat kellett fizetnie a cári Oroszország elmaradottságáért. A háború kérdésében egyedül a bolsevikok foglaltak el helyes, következetesen forradalmi álláspontot. A bolsevikok azt tartották, hogy a cári

kormány veresége ebben a rablóháborúban a cárizmus gyengülését és a forradalom erősbödését vonja majd maga után. A mensevikek, köztük Trockij is, a „honvédelem", vagyis a cár, a földbirtokosok, a tőkések „hazájának" védelme mellett foglaltak állást. A mensevikek álláspontja népellenes, ellenforradalmi volt.

A háborúban, miként ezt Lenin a „Port-Arthur eleste" című és több más írásában világosan kimutatta, nem az orosz nép, hanem a cári önkényuralom szenvedett vereséget. „Nem az orosz népre, hanem az önkényuralomra mértek szégyenletes vereséget"[2] — írta Lenin.

Sztyepanov „Port-Arthur"[3] című regényében a propagandista bőségesen talál példát az orosz katonáknak és a tisztikar jobbérzésű tagjainak hősiességére az orosz-japán háborúban; a regényben felhozott tények meggyőzően bizonyítják a cári kormány és a tábornoki kar tehetségtelenségét és árulását.

Az orosz-japán háború fényt derített a népellenes politikát folytató cári rendszer rothadtságára. A cári kormány e háború segítségével akarta elfojtani az országban kibontakozó forradalmat. A háború fokozta a néptömegek gyűlöletét a cárizmussal szemben, érlelte a tömegekben a forradalmat.

Amikor a propagandista az orosz-japán háborúról szóló előadásának végére ér, idézze hallgatói emlékezetébe, hogy az angol és amerikai imperialisták segítségével Japán elragadta Oroszországtól Dél-Szahalint és megvetette lábát a Kurili-szigeteken, hogy elzárja Keleten országunk minden kijáratát az óceánra. Ezt a történelmi igazságtalanságot csupán 1945-ben sikerült jóvátenni, annak eredményeként, hogy a Szovjet Hadsereg leverte a japán imperialistákat, amire Sztálin elvtárs is utalt 1945 szeptember 2-án, a néphez intézett szózatában.

A továbbiakban a propagandista beszéljen az első orosz forradalom kezdetéről, okairól, amelyeket a „Párttörténet" tár fel mélyrehatóan. Beszéljen a munkásosztály és a parasztság súlyos helyzetéről, arról a kettős elnyomásról — „saját" földesuraik és tőkéseik, valamint az orosz földesurak és tőkések elnyomásáról —, mely az Oroszország területén lakó nemorosz népekre nehezedett. Az 1905-ös forradalom kibontakozásában nagy történelmi jelentősége volt a bakui munkások

[2] *Lenin* Művei. 8. köt. 37. old. (oroszul).

[3] Magyarul megjelent az Új Magyar Könyvkiadó kiadásában, 1949-ben.

1904 decemberi hatalmas sztrájkjának, amelyet Sztálin elvtárs vezetett. Ez a sztrájk, Sztálin elvtárs meghatározása szerint, zivatar előtti villámlás volt, mely a nagy forradalmi vihar közeledtét jelezte.

A „Párttörténet", valamint Lenin „A forradalom kezdete Oroszországban" (Művei. 8. köt.) és Sztálin „Két ütközet" (Művei. 1. köt.) című cikkei alapján ismertesse a propagandista az 1905 január 9-i pétervári eseményeket, amelyek politikai tudatosságra ébresztették a munkástömegeket és hozzájárultak a forradalmi harc további kibontakozásához.

A pétervári munkások január 9-i tüntetését a cári rendőrség provokálta ki, mely arra számított, hogy a munkások lemészárlásával elfojthatja a forradalmi mozgalmat. A munkások január 9-i megmozdulása rávilágított politikai éretlenségükre, a cári kormány iránt táplált bizalmukra, de egyszersmind tanúskodott arról is, hogy a bolsevikok egyre nagyobb befolyást gyakorolnak a tömegekre; a pétervári munkások petíciójában már szerepeltek a bolsevik párt minimális programjának követelései, minthogy ezek a követelések helyesen fejezték ki a néptömegek létérdekeit.

A bolsevikok figyelmeztették a munkásokat, hogy ne tartsák meg a felvonulást. Az osztályharc törvényeit ismerő bolsevikok helyesen látták előre az események alakulását, minthogy azonban nem állott módjukban a véres összetűzés megakadályozása, együtt vonultak fel a munkásokkal. A bolsevikok érdeme, hogy a munkások békés tüntetése fegyveres harcba csapott át: Pétervár munkásnegyedeiben barrikádharcok robbantak ki. Lenin ezt írta a január 9-i eseményekről: „A munkásosztály komoly leckét kapott a polgárháborúból; a proletárok forradalmi nevelése egy nap alatt olyan nagyot haladt előre hogy a szürke, mindennapos, nyomorúságos életben hónapok, sőt évek alatt sem juthatott volna ily messzire"[4] A propagandista ismertesse a sztrájkmozgalom január 9-e utáni óriási növekedését és hangsúlyozza, hogy a „Véres Vasárnap"-pal kezdődött el a forradalom Oroszországban.

Lenin tevékenyen készülődött a küszöbönálló forradalmi harcokra. A *Vperjod* című bolsevik lapban közölte „A forradalom kezdete Oroszországban" és a „Forradalmi napok" (Művei. 8. köt. oroszul.) című cikkeit, amelyekben meghatá-

[4] *Lenin* Művei. 8. köt. 77. old. (oroszul).

rozza a fő feladatot: a proletariátus és a parasztság felfegyverzését, fegyveres felkelés előkészítését és szervezését a cári önkényuralom ellen. Leninnek ebben az időszakban kifejtett tevékenységéről világos képet ad a „Vlagyimir Iljics Lenin. Életének és tevékenységének rövid leírása" című könyv V. fejezete.

Sztálin elvtárs már a forradalom első lépéseitől kezdve határozottan védelmébe veszi és érvényesíti a lenini stratégiát és taktikát, Lenin eszméjét a proletariátus hegemóniájáról a forradalomban. Sztálin elvtárs már 1905 január 8-án megírta, az OSzDMP Kaukázusi Szövetségének illegális avlabari nyomdájában kinyomatott kiáltványában, hogy az orosz forradalom elkerülhetetlen, olyan elkerülhetetlen, mint az, hogy felkel a nap; s hogy *„... ennek a forradalomnak fő ereje a városi és falusi proletariátus, zászlóvivője pedig — a szociáldemokrata munkáspárt..."*[5]

A január 9-i események és az első forradalmi megnyilvánulások után a sztrájkmozgalom hatalmas méreteket öltött az országban. Ezt az időszakot a munkások politikai sztrájkjai, tüntetései és fegyveres megmozdulásai jellemzik. Ivanovo-Voznyeszenszkben hetvenezer munkás sztrájkja nyomán létrejött a Meghatalmazottak Szovjetje, amely valójában egyike volt a legelső oroszországi munkásküldött-szovjeteknek.

Lenin azt mondotta az „Előadás az 1905-ös forradalomról" című beszédében, hogy „az orosz forradalom eseményeit és politikai formáinak váltakozását nem lehet megérteni, ha a *sztrájkstatisztika* alapján nem tanulmányozzuk ezeknek az eseményeknek és a formák e váltakozásának *alapjait*"[6].

A tömegsztrájk — ez a sajátosan proletár harci módszer — volt a fő eszköze a tömegek felrázásának az első orosz forradalom idején. A gazdasági és politikai sztrájkok egymásbafonódása nagy erőt kölcsönzött a mozgalomnak. A munkások politikai sztrájkjai, a bolsevikok falun kifejtett forradalmi munkája rendkívül fontos szerepet játszott a parasztság politikai felvilágosodásában. Lenin beszéde, az „Előadás az 1905-ös orosz forradalomról" értékes anyagot tartalmaz a parasztok 1905 tavaszán és nyarán fellángolt forradalmi mozgalmáról.

---

[5] *Sztálin* Művei. 1. köt. 83. old.
[6] *Lenin* Művei. 23. köt. Szikra 1951. 258. old.

Az 1905 első felében lejátszódott forradalmi események sorozatában jelentős helyet foglal el a „Potyomkin" páncélos-hajón 1905 júniusában kitört felkelés, amely nagy lépéssel vitte előre az önkényuralom elleni forradalmi mozgalmat. Lenin értékelése szerint a „Potyomkin" páncéloshajón kitört felkelés kísérlet volt a *forradalmi hadsereg magvának megteremtésére*, nyilvánvaló bizonyítéka volt annak, hogy megingott a cárizmus „legszilárdabb" és utolsó pillére — a hadsereg. A III. fejezet 1. és 2. pontjáról szóló előadásában a propagandista irányítsa rá a hallgatók figyelmét arra, hogy az országban megértek a feltételek a nép fegyveres felkelésére az önkényuralom ellen, s hogy a néptömegek élén a bolsevikok vezette proletariátus haladt.

A forradalom hatalmas arányú kibontakozása láttán a cári kormány, amely a forradalmi mozgalom gyengítésére törekedett és kényszeríteni akarta a munkásosztályt a harc beszüntetésére, a megtorlások mellett a lavírozás taktikájához is folyamodott: kiáltványt adott ki az úgynevezett Buligin-féle tanácskozó duma egybehívásáról. A propagandista világítson rá arra az egyezkedő taktikára, melyet a liberális burzsoázia folytatott az önkényuralom irányában, idézze Lenin mélyenszántó magyarázatát a duma bojkottjának bolsevik taktikájáról.

„A burzsoázia, a liberálisok és az opportunisták — írta Lenin — hajlottak arra, hogy két kézzel kapjanak a megrémült cárnak ezen az «ajándékán». Mint minden reformista, a mi 1905-ös reformistáink sem tudták megérteni, hogy vannak olyan történelmi helyzetek, amikor a reformoknak, különösen pedig a reformok ígérgetésének, *kizárólag* egy a célja: megállítani a nép forrongását, kényszeríteni a forradalmi osztályt arra, hogy abbahagyja vagy legalább mérsékelje a harcot.

Az oroszországi forradalmi szociáldemokrácia jól megértette, hogy mi volt az igazi jellege... annak, hogy 1905 augusztusában látszatalkotmányt ajándékoztak. Ezért, percnyi késlekedés nélkül, kiadta a jelszót: le a tanácskozó dumával! Bojkottáljuk a dumát! Le a cári kormánnyal!"[7] A Buligin-duma

[7] *Lenin* Művei. 23. köt. 266—267. old.

bojkottjára irányuló taktika helyességét igazolta a forradalom további alakulása. A Buligin-dumát elsöpörte a forradalom forgószele, még mielőtt egybehívhatták volna.

*

A következő foglalkozás a III. fejezet 1. és 2. pontjának megbeszélésével kezdődik. Ajánlatos, hogy a propagandista ilyen vagy hasonló kérdéseket tegyen fel:

Az orosz-japán háború. A bolsevikok és a mensevikek állásfoglalása a háborúval kapcsolatban. A cári önkényuralom vereségének okai.

Az 1905 január 9-i események, a forradalom kezdete Oroszországban.

Politikai sztrájkok és tüntetések 1905 tavaszán és nyarán.

A bolsevikok tevékenysége a forradalom továbbfejlesztése és a Buligin-féle tanácskozó duma bojkottja érdekében.

Az 1. és a 2. pont megbeszélése segítségére van a hallgatóknak a téma központi kérdésének — a marxista párt taktikai alapjainak — tanulmányozásában.

A megbeszélés során fény derül az imperializmus korának körülményei közt érlelődött oroszországi burzsoá-demokratikus forradalom sajátosságára. Ez a forradalom gyökeresen különbözött a nyugati országok burzsoá forradalmaitól. Oroszországban a forradalom mozgató ereje a munkásosztály és a parasztság volt, és ezek az osztályok — a bolsevikok vezetésével — már a forradalom első hónapjaiban új, valóban forradalmi harci módszereket alkalmaztak. Fontos, hogy a hallgatók a forradalom történetének konkrét példáin tudják bemutatni a munkásosztály vezetőszerepét, a proletariátus és az egész parasztság szövetségének jelentőségét a burzsoá-demokratikus forradalomban; tudjanak helyes értékelést adni a liberális burzsoáziáról, amely ellenforradalmi erő volt és a nép háta mögött meg akart egyezni a cárizmussal.

A megbeszélésnek az a célja, hogy a hallgatók felismerjék: az 1905-ös forradalom első napjaitól kezdve két irányvonal — a forradalmi és az opportunista irányvonal küzdött egymás ellen az OSzDMP kebelében, s hogy a bolsevikok és a mensevikek valamennyi alapvető kérdésben elvileg különböző álláspontot voltak. Miközben a bolsevikok a forradalom továbbfejlesztésére, a proletariátus hegemóniájára és a libe-

rális burzsoázia elszigetelésére törekedtek, addig a mensevikek akadályozták a forradalom fejlődését, csupán a burzsoáziát tartották alkalmasnak a vezetőszerepre és mindennél jobban rettegtek attól, hogy a munkásosztály forradalmi tetteivel elijeszti a burzsoáziát. A mensevikek megegyeztek a liberális burzsoáziával, a parasztságot pedig — az egyik legfőbb forradalmi erőt — teljesen kihagyták számításaikból.

Amikor a propagandista az első két pont megbeszélését lezárta, tartson előadást a fejezet 3. pontjáról. Előadását a következő vázlat szerint építheti fel:

Taktikai nézeteltérések a bolsevikok és a mensevikek között. A III. pártkongresszus.

Lenin könyve: „A szociáldemokrácia két taktikája a demokratikus forradalomban".

A forradalomban követendő bolsevik taktika alapjai.

Lenin könyvének történelmi jelentősége.

Az ország politikai életében bekövetkezett fordulat, a kezdődő oroszországi forradalom egységes, marxista taktika kidolgozását követelte a szociáldemokráciától. E taktika fő feladata „azoknak az utaknak és eszközöknek, azoknak a harci formáknak és módoknak a meghatározása, amelyek valamely adott időpontban a leginkább megfelelnek a konkrét helyzetnek és a legjobban készítik elő a stratégiai sikert"[8].

A propagandista beszéljen a bolsevikoknak a III. pártkongresszus összehívásáért folytatott küzdelméről. A kongresszus haladéktalan összehívására azért volt szükség, hogy kidolgozhassák a forradalomban követendő egységes párttaktikát. A propagandistának itt szólnia kell arról a kimagasló szerepről, amelyet Sztálin elvtárs és az OSzDMP Sztálin vezetése alatt álló Kaukázusi Szövetsége töltött be a III. kongresszus előkészítésében. Sztálin elvtárs volt Lenin leghívebb és mindvégig következetes tanítványa, harcostársa. Sztálin rövid életrajzában találhatunk anyagot arra, hogyan vezette a forradalmi harcot a Kaukázusontúl, hogyan folyt le az ő vezetésével a kaukázusi mensevikek eszmei szétzúzása.

A bolsevikok, Lenin és Sztálin vezetésével, már jóval az 1905-ös forradalom előtt megkezdték harcukat a III. pártkongresszus összehívásáért, megkezdték már akkor, amikor a men-

[8] *Sztálin* Művei. 5. köt. Szikra 1951. 179—180. old.

sevikek szakadár tevékenysége meg akarta hiúsítani a II. kongresszus határozatait. Most, midőn az országban elkezdődött a forradalom, a bolsevikok és a mensevikek nézeteltérései még jobban elmélyültek. A szervezeti kérdésekben jelentkező nézeteltérésekhez hozzájárultak a taktikai kérdésekkel kapcsolatos nézeteltérések is.

A III. pártkongresszus, amely 1905 áprilisában ült össze, Lenin vezetésével végezte munkáját. A kongresszus valamennyi fontosabb határozatát Lenin fogalmazta meg. Leleplezte a Genfben külön mensevik konferenciára összeült mensevikek egységbontó üzelmeit. „Két kongresszus — két párt", — így jellemezte Lenin a helyzetet.

A III. pártkongresszus határozatairól szólva, a propagandista magyarázza el, mi a lényege a bolsevikok és mensevikek taktikája közötti nézeteltéréseknek. A bolsevikok taktikai vonala abból az értékelésből indult ki, melyet Lenin adott a forradalom jellegéről és hajtóerőiről. Lenin kimutatta, hogy az orosz burzsoá-demokratikus forradalom a fejlett kapitalizmus viszonyai között ment végbe. Az orosz proletariátus aránylag nagyszámú és összeforrott volt, már volt tapasztalata az osztályharc terén, s forradalmi, marxista párttal rendelkezett.

Az orosz burzsoázia ellenforradalmi erő volt, a cári kormány és a földesurak szövetségét kereste, a munkások és a parasztok ellen. Lenin zseniálisan indokolta meg és fejtette ki azt a gondolatot, hogy a proletariátus vezére lehet, sőt kell, hogy legyen a burzsoá-demokratikus forradalomnak Oroszországban. A propagandista idézze hallgatói emlékezetébe, hogy a proletariátus hegemóniájának gondolatát elsőízben 1894-ben mondotta ki Lenin, a „Kik azok a «népbarátok» és hogyan hadakoznak a szociáldemokraták ellen?" (Művei. 1. köt.) című művében.

Lenin a marxizmus lényegéből indult ki. Az oroszországi és a nemzetközi munkásmozgalom tapasztalatait leszűrve, alkotóan fejtette ki a marxi elméletet. A proletariátus hegemóniája a burzsoá-demokratikus forradalomban, — ez a lenini gondolat megsemmisítő csapást mért a II. Internacionále opportunista vezéreire és a mensevikekre, akik azt tartották, hogy a polgári forradalmakban okvetlenül a burzsoáziát illeti meg a vezetőszerep.

A propagandista részletesen magyarázza el a bolsevikok

stratégiai terveinek és azoknak a főbb taktikai tételeknek lényegét, amelyeket Lenin dolgozott ki „A szociáldemokrácia két taktikája a demokratikus forradalomban" című könyvében és amelyeket mélyenszántóan tárgyal és fejleszt tovább a sztálini „Párttörténet".

„Ennek a tervnek érdeme az volt — írta Sztálin elvtárs —, hogy egyenesen és határozottan megfogalmazta a proletariátus osztálykövetelését az oroszországi *polgári-demokratikus forradalom* korában, s ezzel megkönnyítette a szocialista forradalomba való átmenetet és csírájában magában hordta a *proletariátus diktatúrájának* eszméjét"[9].

A proletariátus hegemóniájának lenini eszméje jelenti a proletariátus vezetőszerepét a burzsoá-demokratikus forradalomban, a proletariátus és a parasztság szövetségének politikáját, a liberális burzsoázia elszigetelésének politikáját. Az előadás során nyomatékosan hangsúlyozni kell, hogy Lenin megteremtette a taktikai kérdések terén a marxista párt új irányelvét, amely gyökeresen különbözik a marxizmus fegyvertárában mindezideig ismeretes irányelvektől.

A lenini taktikai terv a nép fegyveres felkelésének előkészítését, a cárizmus megdöntésének és a demokratikus köztársaság kivívásának ezt a legfontosabb eszközét jelölte meg a párt legfőbb és legszükségesebb feladatául. A propagandista hívja fel hallgatói figyelmét arra, hogy a fegyveres felkelés kérdését Lenin már jóval az 1905-ös forradalom előtt felvetette. Ám a kérdés megoldása során Lenin és a bolsevikok mindig a konkrét történelmi körülményeket vették alapul. „Számunkra, forradalmi szociáldemokraták számára — írta Lenin —, a felkelés nem abszolút, hanem konkrét jelszó. Elodáztuk 1897-ben, általános előkészületeket értve alatta felvetettük 1902-ben, de mint közvetlen felhívást csupán 1905-ben, január 9 után tűztük ki"[10].

A III. pártkongresszusnak „A fegyveres felkelésről" és „A kaukázusi eseményekről" szóló határozatait ismertetve, hangsúlyozza a propagandista, hogy az általános demokratikus mozgalom már szükségessé is tette a fegyveres felkelést. Éppen

---

[9] *Sztálin* Művei. 4. köt. 332. old.
[10] *Lenin* Művei. 9. köt. 247. old. (oroszul).

ezért a kongresszus határozatai a párt legfőbb és legsürgetőbb feladatai közé sorolták a proletariátus megszervezését a felkelésre. A propagandista beszéljen arról, milyen hatalmas jelentőségűek a párt taktikai jelszavai, amelyek elvezették a tömegeket a felkeléshez, mutasson rá, mennyire áruló irányvonalat követtek a mensevikek, amikor tagadták a felkelés szervezésének szükségességét és azt javasolták, hogy a tömegeket ne fegyverrel, hanem csupán az „önfelfegyverzés égető szükségességéről" szóló fecsegéssel fegyverezzék fel.

A propagandista behatóan magyarázza el a bolsevikok álláspontját az ideiglenes forradalmi kormány kérdésében, mely kormánynak a nép győzelmes fegyveres felkelése eredményeként kellett volna létrejönnie. Ismertesse a proletariátus és a parasztság forradalmi demokratikus diktatúrájának lenini eszméjét, mutasson rá, hogy a bolsevikok taktikai vonala a burzsoá-demokratikus forradalom teljes győzelmére, szocialista forradalomba való átnövésre irányult.

A bolsevikok azt tartották, hogy a győzelmes népfelkelés eredményeként meg kell valósulnia a proletariátus és a parasztság forradalmi demokratikus diktatúrájának, amely a fegyveres tömegekre, a felkelésre támaszkodik. A proletariátus és a parasztság forradalmi demokratikus diktatúrájának formáját a bolsevikok az ideiglenes forradalmi kormányban látták.

Lenin a kongresszuson az ideiglenes forradalmi kormányról mondott beszédében határozottan kijelentette, hogy ebben a kormányban a szociáldemokraták részvétele nemcsak megengedhető, hanem kedvező körülmények esetén kötelező is, az ellenforradalom elleni könyörtelen harc, a proletariátus önálló érdekeinek védelme és a forradalom véghezvitele érdekében. A proletariátus és a parasztság forradalmi demokratikus diktatúrájának kell biztosítania, a munkásosztály vezető szerepének megőrzése mellett, a polgárháború kibontakozását az országban, meg kell törnie az ellenforradalom ellenállását, vezetnie kell a forradalom második — szocialista szakaszáért vívott harcot.

A mensevikek a burzsoáziának szánták a vezetőszerepet a forradalomban és mindennél jobban rettegtek attól, hogy a proletariátus forradalmisága elijeszti a burzsoáziát. Kínai fallal választották el a burzsoá-demokratikus forradalmat a proletárforradalomtól, s azt tartották, hogy a forradalom eredmé-

nyeként, közönséges burzsoá kormánynak — a burzsoázia hatalmi szervének kell létrejönnie. A mensevikek megtagadták a részvételt egy ideiglenes forradalmi kormányban, s egyezkedni akartak a cárizmussal, a burzsoáziával. A proletariátus osztályérdekeit eláruló, hazug frázisokkal leplezett politika volt ez, a forradalom győzelméért való harc visszautasítása.

A propagandista magyarázza meg a hallgatóknak Lenin elméletét a burzsoá-demokratikus forradalomnak szocialista forradalomba való átnövéséről, domborítsa ki a szocialista forradalom lenini elméletének világtörténelmi jelentőségét, azt, hogy ez az elmélet megdöntötte a nyugateurópai szociáldemokraták proletárellenes nézeteit. Sztálin elvtárs hangsúlyozta, hogy a szocialista forradalom lenini elmélete már magába foglalta minden, vagy majdnem minden szükséges elemét annak a következtetésnek, amelyet Lenin 1915-ben vont le, a szocializmus győzelmének lehetőségéről először egy, egymagában vett országban.

A proletariátusnak a burzsoá-demokratikus forradalomban betöltött vezetőszerepéről és a szocialista forradalomról szóló lenini elmélet felvértezte a proletárokat a burzsoázia elleni harcra nemcsak országunkban, hanem világszerte is. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelme Oroszországban, a szocializmus győzelme a Szovjetunióban, a népi demokratikus országok első lépései a szocializmus építésének útján, a Kínai Népköztársaság létrejötte — mind a leninizmus történelmi helyességét és életerejét bizonyítják.

A proletariátusnak a burzsoá-demokratikus forradalomban betöltött vezetőszerepéről szóló lenini tanításra támaszkodva Sztálin elvtárs már 1926-ban megmondotta, hogy „a kínai forradalom kezdeményezőjének és vezetőjének szerepe, a kínai parasztság vezérének szerepe elkerülhetetlenül a kínai proletariátus és pártja kezébe kell hogy kerüljön"[11]. A bolsevik párt és a munkásmozgalom számtalan ellensége elleni harcban Sztálin elvtárs következetesen megvédelmezte és továbbfejlesztette a forradalom lenini elméletét, a lenini stratégiát és taktikát.

Előadásának befejező részében a propagandista beszéljen Lenin „A szociáldemokrácia két taktikája a demokratikus for-

[11] *Sztálin* Művei. 8. köt. Szikra 1952. 384. old.

radalomban" című könyvének hatalmas történelmi jelentőségéről. Lenin ebben a könyvében leleplezte és eszmeileg szétzúzta a mensevikek és a nemzetközi opportunizmus kispolgári taktikáját, kidolgozta a marxisták taktikáját a burzsoá-demokratikus forradalom időszakára, a marxizmust a forradalom új elméletével gazdagította, a burzsoá forradalom szocialista forradalomba való átnövésének szükségességét bebizonyítva fényes távlatokat tárt a proletariátus elé, megfogalmazta a burzsoá-demokratikus forradalomból a szocialista forradalomba való átmenet időszakában követendő marxista taktika alapelveit. A bolsevik taktika a taktika mintaképe valamennyi kommunista és munkáspárt számára, a nemzeti és osztályelnyomás ellen, a békéért, a demokráciáért és a szocializmusért vívott harcukban.

*

A III. fejezet 3. pontjának megbeszélésén ilyen kérdéseket vethetünk fel:

A III. pártkongresszus és fontosabb határozatai.

A bolsevikok és a mensevikek taktikai nézeteltérései.

Lenin eszméje a proletariátusnak a burzsoá-demokratikus forradalomban betöltött vezetőszerepéről.

Lenin és Sztálin a fegyveres felkelésről és az ideiglenes forradalmi kormányról.

A szocialista forradalom lenini elmélete.

Lenin „A szociáldemokrácia két taktikája a demokratikus forradalomban" című könyvének történelmi jelentősége.

A 3. pont áttanulmányozása után a hallgatóknak világos képet kell kapniok a bolsevikoknak az 1905—1907-es forradalomban követett stratégiai tervéről és taktikai vonaláról, valamint Lenin „A szociáldemokrácia két taktikája a demokratikus forradalomban" című könyvéről, amely lerakta a bolsevik párt taktikai alapjait. A bolsevik taktika az 1905—1907-es forradalomban a fő feladat végrehajtásának szolgálatában állott; a fő feladat pedig ez volt: a cári önkényuralom megdöntése fegyveres felkelés útján, a munkásosztály és a parasztság forradalmi demokratikus diktatúrájának megteremtése. Lenin és Sztálin már ebben az időszakban kimondották, hogy a burzsoá-demokratikus forradalom szocialista forradalomba való átnövésének lehetősége a munkásosztály szervezettsé-

gének és öntudatának növekedésétől, a párt vezetőszerepétől függ.

A megbeszélés során fény derül arra, milyen rendkívüli jelentőségű a szocialista forradalom lenini elmélete a nemzetközi munkásmozgalom szempontjából.

A megbeszélés után a propagandista tartsa meg előadását a fejezet 4. és 5. pontjáról.

Az előadás javasolt vázlata:

A forradalom további fellendülése 1905 őszén. Az októberi oroszországi általános politikai sztrájk. A Munkásküldöttek Szovjetjeinek keletkezése.

A cárizmus meghátrálása a forradalom erői elől. Az október 17-i cári kiáltvány. A moszkvai decemberi felkelés — a forradalom fejlődésének csúcspontja.

A forradalom fokozatos visszavonulása.

A IV. (egyesítő) pártkongresszus.

A forradalom fejlődése 1905 októberében és decemberében érte el csúcspontját. A munkásosztály egymástól független nagy megmozdulásai hatalmas, az egész országra kiterjedő politikai sztrájkká fejlődtek. A nemzetközi forradalmi mozgalom történetében éppen a Lenin és Sztálin, a bolsevikok vezetésével küzdő oroszországi proletariátus volt az, amely elsőként alkalmazta az általános politikai sztrájkot. Azóta a munkásosztálynak ezt a harci módszerét a többi ország dolgozói is alkalmazzák a kapitalisták elleni küzdelemben.

Lenin és Sztálin az általános politikai sztrájkot is azon döntő eszközök közé sorolták, amelyeknek el kell vezetniök a munkásosztályt az egész népet magával ragadó fegyveres felkeléshez. 1905 októberében, a tifliszi pártbizottság röplapjában Sztálin elvtárs ezt írta:

„A hallatlan, nagyszerűségét tekintve nemcsak Oroszország, hanem az egész világ történelmében páratlan általános politikai sztrájk, amely most lejátszódik, meglehet, befejeződik ma úgy, hogy nem fejlődik az egész népet felölelő felkeléssé, de csak úgy, hogy holnap újra és nagyobb erővel rázza meg az országot és azzá a hatalmas fegyveres felkeléssé nőjön, amelynek meg kell oldania az orosz nép évszázados perét a cári önkényuralommal és szét kell zúznia ennek az ocsmány szörnynek a fejét... Az egész népet felölelő fegy-

veres felkelés — ez az a nagyszerű feladat, amely most az oroszországi proletariátus előtt áll és erélyesen követeli megoldását!"[12]

A propagandista jellemezze előadásában az október 17-i hazug cári kiáltványt és magyarázza meg, milyen okok kényszerítették a cárt és kormányát arra, hogy különböző „szabadságokat" ígérjen a népnek. A mensevikek a cári kiáltványban látták a forradalom valamennyi követelésének kielégítését. A bolsevikok viszont, élükön Leninnel és Sztálinnal, leleplezték a kiáltvány népellenes jellegét, tömörítették a munkásosztályt a további harcra, a fegyveres felkelés előkészítésére, mert egyedül ez dönthette csak el a harc kimenetelét és vezethetett el a forradalom győzelméhez. Nyomatékosan hangsúlyozni kell, hogy a bolsevikok rendkívüli jelentőséget tulajdonítottak a felkelés technikai előkészítésének.

Az októberi politikai sztrájk viharos napjaiban a munkások saját kezdeményezésükből létrehozták a munkásosztály politikai tömegszervezeteinek új formáját — a Munkásküldöttek Szovjetjeit. A Munkásküldöttek Szovjetjei voltak az előfutárai a Szovjethatalomnak, amelyet 1917-ben hozott létre a proletariátus, a bolsevik párt vezetésével.

Lenin, aki zseniálisan előrelátta a Szovjetek szerepét, már 1905-ben megmondotta, hogy a Munkásküldöttek Szovjetjének kell ideiglenes forradalmi kormánnyá nyilvánítania magát, hogy a Szovjetet kell az ideiglenes forradalmi kormány csírájának tekinteni (Lásd *Lenin* „Feladataink és a Munkásküldöttek Szovjetje" című cikkét, Művei. 10. köt. oroszul). Éppen ilyen Szovjet volt a bolsevikok vezette Moszkvai Szovjet, amely a fegyveres felkelés szerve lett. A Pétervári Szovjet, a vezetést magukhoz ragadó mensevikek nyomására, fékezte a forradalom kibontakozását és ellenezte a fegyveres felkelés előkészítését.

A cárizmusnak nem sikerült az október 17-i kiáltvánnyal félrevezetnie a néptömegeket, nem sikerült elfojtania a forradalmat. A propagandista mutasson rá, hogy a forradalom nemcsak a munkásokat ragadta magával, hanem a parasztokat, katonákat és matrózokat is. A parasztmozgalom az ország kerületeinek több mint egyharmadára terjedt ki; ezt a mozgalmat a paraszti tömegek rendkívül súlyos helyzete váltotta ki.

[12] *Sztálin* Művei. 1. köt. 197. old.

Ezzel kapcsolatban ajánlatos ismertetni azokat a számadatokat, melyeket Lenin többízben hozott fel az oroszországi földbirtokmegoszlás jellemzésére: a tízmillió parasztgazdaság alig rendelkezett annyi földdel, mint a 28 000 földbirtokos.

Ugyanakkor azt is meg kell említeni, hogy sok paraszt, katona és matróz, aki résztvett a forradalmi harcban, nem ismerte fel teljesen az előtte álló feladatokat, ösztönösen cselekedett; megmozdulásaik elszigeteltek voltak. Ez volt az 1905-ös forradalom vereségének egyik oka.

A forradalom kibontakozása szempontjából nagy jelentősége volt annak, hogy 1905 novemberében Lenin hazatért Oroszországba, valamint annak, hogy Sztálin elvtárs közvetlenül vezette a forradalmi mozgalmat a Kaukázusontúl, amely az első orosz forradalom egész ideje alatt az ország egyik legnagyobb forradalmi gócpontja volt. A „Vlagyimir Iljics Lenin. Életének és tevékenységének rövid leírása" című könyv V. fejezete alapján világos képet nyerünk arról a hatalmas munkásságról, amelyet Lenin fejtett ki Oroszországba való visszatérése után. Lenin közvetlenül résztvett a fegyveres felkelés előkészítésében. A *Novaja Zsizny* című lapban megjelent cikkei utat mutattak a párt mindennapi munkájában.

1905 decemberében a bolsevikok konferenciát tartottak Tammerforsban, ahol Sztálin elsőízben találkozott Leninnel. Erről a találkozásról emlékezett meg Sztálin elvtárs a kremli katonai tanfolyam hallgatói előtt mondott beszédében (Művei. 6. köt. 60—61. old.)

A decemberi fegyveres felkelésről szólva, a propagandista hangsúlyozza, hogy ez abban a pillanatban kezdődött, amikor a cári kormánynak, a nemzetközi imperializmus támogatásával, sikerült javítania helyzetén azáltal, hogy békeszerződést kötött Japánnal. Ez a békeszerződés jóval szabadabb cselekvést biztosított a cárizmusnak és lehetővé tette számára, hogy minden erejét a forradalmi mozgalom elfojtására fordítsa.

A propagandista ismertesse azokat a körülményeket, amelyek között a moszkvai fegyveres felkelés lezajlott, majd hívja fel a hallgatók figyelmét arra, milyen álláspontot foglaltak el a bolsevikok s milyent a mensevikek a felkeléssel kapcsolatban; mutasson rá, hogy Lenin értékelése a felkelés tanulságairól milyen szöges ellentétben áll a Plehanov-féle mensevik

értékeléssel (Lenin „A moszkvai felkelés tanulságai" lásd Válogatott művek. 1. köt.; Sztálin „Két ütközet", Lásd Művei. 1. köt.). Lenin és Sztálin a decemberi fegyveres felkelés vereségét a forradalom ideiglenes visszavonulásának tekintették és előrelátták az új, minden eddiginél hatalmasabb, győzelmes forradalom kibontakozását.

„Az oroszországi proletariátus — írta Sztálin elvtárs — nincs szétzúzva, csak visszavonult és most új, dicső harcokra készülődik. Az oroszországi proletariátus nem hajtja meg a vértől pirosra festett zászlót, senkinek sem engedi át a felkelés vezetését, ő lesz az orosz forradalom egyetlen méltó vezére"[13].

A decemberi felkelés napjaiban Oroszország munkásosztálya az egész világ proletariátusának példát mutatott osztályérdekeiért és általános demokratikus, népi érdekeiért vívott bátor, forradalmi harcával.

A decemberi felkelés veresége után a forradalom fellendülését fokozatos lanyhulás követte. A cári kormány embertelen kegyetlenséggel fojtotta el a felkelést Moszkvában és az ország más nagy központjaiban. Mindenütt büntetőexpedíciók garázdálkodtak. A munkások és a forradalmi parasztok azonban lassan, harcolva vonultak vissza.

A cári kormány a forradalom elleni harcában nem érte be csupán megtorlásokkal, ismét cselvetéshez folyamodott: bejelentette az új, „törvényhozó" duma összehívását. Arra számított ugyanis, hogy egy ilyen duma egybehívásával sikerül a parasztokat elszakítania a forradalomtól és így megsemmisítő csapást mérhet a forradalomra.

Az I. Állami Duma képviselőinek megválasztására kiadott választási törvény népellenes, demokráciaellenes törvény volt, a kizsákmányoló osztályok uralkodó helyzetének biztosítására szolgált. A bolsevikok leleplezték a néptömegek ezen újabb becsapását, feltárták a duma igazi lényegét, bebizonyították, hogy a duma nem más, mint a cárizmus erőtlen függvénye, a cárizmus fekélyeit takargató kendő.

Előadása végén a propagandista beszéljen a IV. pártkongresszusról, elemezze összetételét, magyarázza meg, hogy miért a mensevikek voltak többségben a kongresszuson, hang-

[13] *Sztálin* Művei. 1. köt. 217. old.

súlyozza, hogy ott csupán formaszerű egyesülés történt. Lényegében a bolsevikok is, a mensevikek is kitartottak saját nézeteik mellett, megtartották önálló szervezeteiket. Részletesen meg kell magyarázni a föld nacionalizálásának lenini tervét, amelyben Lenin ezt a nacionalizálást közvetlen kapcsolatba hozta a burzsoá-demokratikus forradalom szocialista forradalomba való átnövésének kérdésével (lásd Sztálin elvtárs előszavát Műveinek 1. kötetéhez); ismertetni kell Sztálin elvtárs elemzését a bolsevikok és a mensevikek nézeteltéréseinek lényegéről. A IV. pártkongresszuson mondott beszédében Sztálin elvtárs kijelentette:

„Vagy a proletariátus hegemóniája, vagy a demokratikus burzsoázia hegemóniája — így áll a pártban a kérdés, ebben vannak köztünk nézeteltérések"[14].

*

A III. fejezet 4. és 5. pontjának megbeszélése során ajánljuk a következő kérdések megtárgyalását:

Az oroszországi általános politikai sztrájk és jelentősége.

A Munkásküldöttek Szovjetjeinek keletkezése; a Szovjetek bolsevik és mensevik értékelése.

A decemberi fegyveres felkelés és tanulságai.

A IV. (egyesítő) pártkongresszus.

A megbeszélés folyamán a hallgatóknak világos fogalmat kell alkotniok arról, milyen döntő jelentőségük van a munkásosztály kapitalizmus elleni harcában az olyan harci eszközöknek, mint az általános politikai sztrájk, de különösen a fegyveres felkelés. Meg kell érteniök a hallgatóknak a Munkásküldöttek Szovjetjeinek jelentőségét is. A megbeszélésen rá kell mutatni Lenin és Sztálin vezetőszerepére az első orosz forradalom idején. Ki kell emelni a proletariátus vezéreinek nagy barátságát.

Ugyanezen a foglalkozáson tartsa meg a propagandista előadását a III. fejezet 6. pontjáról. Itt a következő főbb kérdésekről kell beszélnie:

A bolsevikok taktikája a dumában a forradalom hanyatlása idején.

Az V. pártkongresszus és történelmi jelentősége.

---

[14] *Sztálin* Művei. 1. köt. 253. old.

Az első orosz forradalom vereségének okai, Lenin és Sztálin megvilágításában.

A forradalom hanyatlása és a cári kormány népellenes megtorlásainak fokozódása láttán a pártnak el kellett határoznia, milyen harci módszerekhez folyamodik az új körülmények között. A propagandista magyarázza meg, miért vették fontolóra a bolsevikok az aktív bojkott taktikáját, amelyet a Buligin-dumával és az I. Dumával szemben alkalmaztak és miért döntöttek úgy, hogy részt vesznek a II. Duma választásain.

A dumához való viszonyuk kérdésében hozott döntéssel a bolsevikok példát mutattak arra, hogyan kell az igazi forradalmároknak számba venni a konkrét helyzetet és az osztályok erőviszonyait. A lenini-sztálini stratégiával és taktikával felvértezett bolsevikok értettek hozzá, hogyan vessék fel a tömegek előtt a valóságos életből következő feladatokat és jelszavakat, helyesen tudták összekapcsolni a támadás politikáját a visszavonulás politikájával.

„... nemcsak ahhoz kell értenünk — figyelmeztet Sztálin elvtárs —, hogy elszántan, az első sorokban támadjunk, ha a forradalom felfelé ível, hanem ahhoz is értenünk kell, hogy akkor, amikor már nincs fellendülés, a változott helyzetnek megfelelően taktikát változtatva, ne fejvesztetten, hanem rendben, utolsónak vonuljunk vissza, szervezetten, nyugodtan, pánik nélkül és a legkisebb lehetőséget is kihasználva arra, hogy kádereinket az ellenség csapásai alól kivonjuk, sorainkat átcsoportosítsuk, erőt gyüjtsünk és új támadásra készüljünk fel az ellenség ellen"[15].

A II. Állami Dumába, akárcsak később, a III. és IV. Dumába nem azért mentek a bolsevikok, hogy ott együttműködjenek a cári önkényuralommal és a burzsoá pártokkal, hanem hogy a duma szószékét a forradalom érdekében használják fel.

Az V. pártkongresszus munkáját jellemezve a propagandista idézze a kongresszus összetételének azt a jellemzését, amelyet Sztálin elvtárs adott meg „Az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt Londoni Kongresszusa *(Egy küldött jegyzetei)*" (Művei. 2. köt.) című cikkében. Miként Sztálin ebben a cikkben kimutatta, a mensevikek, akik a lakosság kis-

[15] A SzK(b)P története. 110. old.

polgári rétegeinek nézeteit fejezték ki, csupán olyan vidékeken rendelkeztek befolyással, ahol a kisárutermelés volt az uralkodó; a bolsevikok viszont a forradalmi ipari proletariátus igazi képviselői voltak és a legnagyobb befolyással a nagy ipari központokban rendelkeztek. A propagandista feladata itt az, hogy feltárja a hallgatók előtt azokat az okokat, melyek folytán növekedett a bolsevikok befolyása a pártban, a IV. és V. kongresszus közti időkben.

Az OSzDMP V. kongresszusának munkájában fontos helyet foglalt el a polgári pártokhoz való viszony kérdése. Rá kell mutatni, hogy az V. pártkongresszusnak az a határozata, mely a polgári pártokkal szemben követendő bolsevik taktikát megfogalmazta, a liberális-monarchista burzsoázia elszigetelésére irányult. A liberális-monarchista burzsoázia ugyanis hatalmába akarta keríteni a parasztságot és, a cári rendszerrel egyezményt kötve, fel akarta számolni a forradalmat.

Az V. kongresszus fontos jelentőségét a mensevikek szétzúzása adja meg. A mensevikek arra törekedtek, hogy felszámolják a pártot, s azt egy széleskörű „munkáskongresszussal" helyettesítsék. A szakszervezetekről szóló határozat, a mensevikek mesterkedése ellenére, leszögezte, hogy a szakszervezetek munkájában a párté a vezetőszerep.

Ezután a propagandista foglalja össze a kongresszus munkájának eredményeit, jellemezze a forradalom veresége után kialakult oroszországi helyzetet, majd térjen át az első orosz forradalom vereségét kiváltó okok részletes elemzésére.

A III. fejezet ismertetésének befejezéseként, a fejezet rövid összefoglalásának anyaga, valamint Lenin és Sztálin művei alapján világítsa meg, mekkora jelentősége volt az 1905-ös forradalomnak az oroszországi és a nemzetközi forradalmi mozgalom további fejlődése szempontjából.

Az előadás eljuttatja a hallgatókat Leninnek ahhoz a megállapításához, hogy az 1905. évi „főpróba" nélkül nem győzhetett volna 1917-ben az Októberi Forradalom.

A III. fejezet 6. pontjának megbeszélésén ilyen kérdéseket adjunk a hallgatóknak:

A II. Állami Duma és a bolsevikok taktikája a dumában.

Az V. pártkongresszus és jelentősége.

Az első orosz forradalom vereségének okai.

Az 1905. évi forradalom jelentősége a forradalmi mozgalom további kibontakozása szempontjából.

A megbeszélés végén a propagandista foglalja össze a „Párttörténet" III. fejezete tanulmányozásának eredményeit; domborítsa ki a bolsevik párt azon taktikai alapelveinek jelentőségét, melyeket Lenin és Sztálin dolgoztak ki az első orosz forradalom idején; irányítsa rá a hallgatók figyelmét a bolsevik taktika páratlan erejére és életrevalóságára.

AJÁNLOTT IRODALOM A PROPAGANDISTÁK SZÁMÁRA

A SzK(b)P története. III. fejezet.
Lenin. A szociáldemokrácia két taktikája a demokratikus forradalomban. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 1. köt.
Lenin. A moszkvai felkelés tanulságai. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 1. köt.
Sztálin. Az ideiglenes forradalmi kormány és a szociáldemokrácia. Lásd *Sztálin* Művei. 1. köt.
Sztálin. A fegyveres felkelés és taktikánk. Lásd *Sztálin* Művei. 1. köt.
Vlagyimir Iljics Lenin. Életének és tevékenységének rövid leírása. V. fejezet (oroszul).
Ioszif Visszarionovics Sztálin. Rövid életrajz. II. fejezet.

IV. TÉMA

A MENSEVIKEK ÉS A BOLSEVIKOK A SZTOLIPINI REAKCIÓ IDŐSZAKÁBAN. A BOLSEVIKOK ÖNÁLLÓ MARXISTA PÁRTTÁ ALAKULÁSA (1908—1912)

★

A „Párttörténet" IV. fejezete az egyik legfontosabb időszakot tárgyalja Lenin és Sztálin pártjának történetében. Az említett időszakot az teszi jelentőssé, hogy a bolsevikok ezekben az években alakultak politikai csoportból önálló marxista párttá, újtípusú párttá, a leninizmus pártjává.

Az 1905-ös forradalom vereségét követő sztolipini reakció rendkívül súlyos körülményei közt, midőn a cári kormány állati kegyetlenséggel üldözte a forradalmárokat, a bolsevikok védelmükbe vették és meg is védték a munkásosztály pártját, e párt forradalmi elveit és elméleti alapjait.

A bolsevikok kérlelhetetlen harcot vívtak a likvidátor mensevikek ellen, akik a munkásosztály elárulásának útjára léptek, akik arra törekedtek, hogy felszámolják a proletariátus illegális, forradalmi pártját és megszervezzék saját, reformista pártjukat, melyet a munkások „sztolipini munkáspártnak" kereszteltek el. A bolsevikok ádáz küzdelmet vívtak az otzovisták ellen — e leplezett likvidátorok ellen is, akik „baloldali" szólamokkal álcázták opportunizmusukat. Lenin és Sztálin leleplezték Trockij árulását, amely különösen nagy kárt és veszélyt jelentett a párt ügye számára.

A pártért vívott harc az elmélet terén is folyt a nyílt reakciósok és a legkülönbözőbb elfajzott elemek ellen. „A marxisták halaszthatatlan feladata volt, hogy megadják a kellő választ ezeknek a marxi elmélet terén elfajzott elemeknek, lerántsák róluk az álarcot, teljesen leleplezzék őket s ilymódon megvédjék a marxista párt elméleti alapjait"[1].

[1] A SzK(b)P története. 125. old.

Ezt a feladatot végezte el Lenin „Materializmus és empiriokriticizmus" című könyvében és Sztálin „Anarchizmus vagy szocializmus?" című cikksorozatában. Lenin és Sztálin e lángeszű műveinek megírása, melyek elméleti téren készítették elő a forradalmi marxista párt megteremtését, fontos esemény volt a párt eszmei életében.

Sztálin elvtárs a dialektikus és a történelmi materializmus alapjait a „SzK(b)P története" IV. fejezetének 2. pontjában fejti ki. Sztálin elvtárs műve, „A dialektikus és a történelmi materializmusról", minden részletében továbbfejleszti a marxista párt elméleti alapjait. A marxi-lenini filozófia csúcspontja ez a mű: felfegyverez bennünket a marxizmus filozófiai-elméleti és tudományos-történeti alapjainak ismeretével; ezeken az alapokon épül fel a párt egész tevékenysége.

Az említett időszak legfontosabb eseménye az OSzDMP Prágai Konferenciája (1912 január), mely betetőzte a bolsevikoknak a párt szervezeti, taktikai, ideológiai és elméleti alapjaiért vívott megfeszített küzdelmét. A marxi-lenini eszmék vértje, a forradalom távlatainak megértése segítette a bolsevikok Lenin és Sztálin körül tömörült magját abban, hogy megvédje a pártot és annak forradalmi elveit.

A Prágai Konferencia véget vetett annak, hogy a bolsevikok formálisan egy pártban voltak a mensevikekkel. A Prágai Konferencia megteremtette az újtípusú pártot, a bolsevik pártot. A bolsevikok önálló párttá alakulása döntő jelentőségű volt a proletárforradalom sikere, a proletárdiktatúra kivívása szempontjából.

•

A párttörténeti szemináriumon 24 órát, vagyis 12 kétórás foglalkozást szánjunk a IV. fejezet, és ennek keretén belül 20 órát „A dialektikus és a történelmi materializmusról" szóló pont tanulmányozására. A IV. fejezet rövid ismertetésére a „Párttörténet" III. fejezetével kapcsolatos utolsó foglalkozáson kerül sor; ugyanakkor tartsa meg előadását a propagandista a IV. fejezet 1. pontjáról is. Ekkor kell ismertetni a hallgatók előtt a IV. fejezet tanulmányozásának egész tervét, amelyet ajánlatos a következőképpen összeállítani.

I. A IV. fejezet 1. pontjának megbeszélése. Előadás „A dialektikus materializmus — a marxi-lenini párt világnézete" témáról.

II. „A dialektikus materializmus — a marxi-lenini párt világnézete" téma megbeszélése. Előadás „A marxi dialektikus módszer főbb vonásai" témáról.

III. A marxi dialektikus módszer megbeszélése.

IV. A marxi dialektikus módszer megbeszélésének folytatása.

V. A marxi dialektikus módszer megbeszélésének folytatása. Előadás „A marxi filozófiai materializmus főbb vonásai" témáról.

VI. A marxi filozófiai materializmus megbeszélése.

VII. A marxi filozófiai materializmus megbeszélésének folytatása. Első előadás a történelmi materializmusról.

VIII. A történelmi materializmus megbeszélése.

IX. A megbeszélés folytatása. Második előadás a történelmi materializmusról.

X. A történelmi materializmus megbeszélése.

XI. A történelmi materializmus megbeszélése. Előadás a „Párttörténet" IV. fejezetének 3., 4. és 5. pontjáról.

XII. A IV. fejezet utolsó pontjainak megbeszélése. Előadás a „Párttörténet" V. fejezetéről.

A IV. fejezet 1. pontjáról szóló előadásban a következő kérdéseket vethetjük fel:

Az 1907 június 3-i államcsíny lényege és a III. Duma jellemzése.

A sztolipini reakció és a Sztolipin-féle földreform.

Változások a cári Oroszország mezőgazdaságában és iparában; a monopóliumok szerepének erősbödése.

Bomlás a forradalom útitársai, különösen a polgári értelmiség táborában.

Lenin és Sztálin harca a marxizmus revíziója ellen. Lenin és Sztálin megvédik az újtípusú párt elméleti alapjait.

Előadása során a propagandista ismertesse az ország politikai helyzetét a sztolipini reakció idején, valamint a mezőgazdaságban és iparban végbement változásokat. Az előadásból megértik a hallgatók, hogy annak a helyzetnek, amely az 1905—1907. évi forradalom veresége után alakult ki az országban, elkerülhetetlenül maga után kellett vonnia az osztályellentétek újabb kiéleződését, tehát az újabb forradalmi fellendülést. A bolsevikok éppen ezen távlatokat vették alapul tevékenységük során.

A propagandista tárja fel továbbá azokat az okokat, amelyek bomlást és züllést idéztek elő a forradalom útitársainak táborában, beszéljen az ellenforradalomnak az ideológiai fronton indított támadásáról, Bogdanov, Bazarov, Lunacsarszkij és más empiriokritikusok képmutató kritikájáról, amellyel a marxizmus filozófiai-elméleti alapjait bírálták. Az előadás végén a propagandista ismertesse Lenin „Materializmus és empiriokriticizmus" és Sztálin „Anarchizmus vagy szocializmus?" című könyvének történelmi jelentőségét.

A IV. fejezet 1. pontjának megbeszélésén a következő kérdéseket vitassuk meg:

A június 3-i államcsíny lényege.

Milyen eredményekkel járt a Sztolipin-féle földreform.

Az 1905-ös forradalom veresége. Bomlás az értelmiség ellenzéki rétegeiben.

Lenin „Materializmus és empiriokriticizmus" című könyvének jelentősége a bolsevik párt történetében.

Amikor megvitatják Lenin és Sztálin harcát a marxista párt elméleti alapjaiért, a propagandista mutasson rá, milyen hatalmas jelentőséget tulajdonított és tulajdonít most is pártunk az ideológiai munkának, a kommunista társadalmat építő emberek ideológiai nevelésének.

•

„A dialektikus materializmus — a marxi-lenini párt világnézete" témáról szóló előadást célszerű a következő vázlat alapján felépíteni:

A marxizmus keletkezésének történelmi körülményei.

A marxizmus keletkezése: nagy forradalmi fordulat a filozófiában.

A dialektikus materializmus — az egyetlen valóban tudományos világnézet.

A marxi-lenini filozófia pártossága.

A propagandista legelőször is idézze a marxizmus klasszikus meghatározását, amelyet Sztálin elvtárs fogalmazott meg, a „Marxizmus és nyelvtudomány" című zseniális művében. Sztálin elvtárs ezt mondja: „A marxizmus a természet és a társadalom fejlődéstörvényeinek tudománya, az elnyomott és kizsákmányolt tömegek forradalmának tudománya, a szo-

cializmus minden országban való győzelmének tudománya, a kommunista társadalom építésének tudománya"[2].

A marxizmusnak mint tudománynak jellemző sajátossága: alkotó jellege. A marxi-lenini elmélet eleven, állandóan fejlődő tanítás, melytől teljesen távol áll mindenféle dogmatizmus és tespedés. A marxizmus, a munkásmozgalom e nagy ereje, állandóan gazdagodik új történelmi tapasztalatokkal, új tudományos eszmékkel, állandóan tökéletesedik.

A propagandista mutassa ki, hogy a filozófia története nem egyéb, mint két irányzat — a materialista és az idealista irányzat — harcának története, s hogy a dialektikus és a történelmi materializmus abban a következetes, kérlelhetetlen harcban fejlődik, amely a marxizmus valamennyi ellensége, így a modern idealizmus, a burzsoá objektivizmus, az elvtelenség, a burzsoá ideológia mindennemű megnyilvánulása ellen folyik.

A bolsevik párt tevékenységében a marxi-lenini elméletet követi, mely helyesen tükrözi a társadalom anyagi életének fejlődése során felmerült szükségleteket. Ezért a bolsevik párt fel tudja tárni a történelmi fejlődés tendenciáit, meg tudja határozni a forradalmi fejlődés útjait, meg tudja valósítani a legmerészebb forradalmi terveket is. Lenin és Sztálin pártja, a marxi-lenini elmélet mozgósító, szervező és átalakító erejét felhasználva, szétzúzta a nép ellenségeit, nagy győzelmeket aratott a szocialista építésben és tudományosan megalapozta társadalmunk kommunizmus felé haladásának távlatait.

A marxi-lenini elmélet jelentőségének jellemzése után a propagandista ismertesse azokat a történelmi körülményeket, amelyek között a marxizmus létrejött.

A marxizmus, amely a munkásmozgalom életbevágó követeléseit tükrözi, a munkásosztály elméleteként keletkezett. A marxizmus a társadalom életének fejlődésében, a munkásmozgalom követelményeiben gyökerezik.

A marxizmus történelmi örököse mindannak, ami kiválót a társadalom megelőző fejlődése létrehozott. Egy bizonyos eszmei anyag felhalmozódása nélkül nem történhet fordulat, forradalmi ugrás a filozófiában. A marxizmus fejlődésének

---

[2] Sztálin. Marxizmus és nyelvtudomány. Lásd A szovjet nyelvtudomány kérdései (Marr-vita). Szikra 1950. 342. old.

erre a törvényszerűségére mutatott rá Lenin, midőn azt írta, hogy „Marx tanítása a filozófia, a politikai gazdaságtan és a szocializmus legnagyobb képviselői tanításának egyenes és közvetlen *folytatásaként* jött létre"[3]. A marxizmusnak erről az örökösi szerepéről, a megelőző tanításokkal való kapcsolatáról Sztálin elvtárs ezt mondja: „Marx és Engels ... azt tartották, hogy az ő dialektikus materializmusuk a tudományok — a többi közt a filozófia — fejlődésének, az előző korokban megtett fejlődésének terméke"[4].

A propagandista világítsa meg azt a forradalmi fordulatot, amelyet Marx és Engels idézett elő a filozófiában. Itt irányítsa hallgatóinak figyelmét arra, ami megkülönbözteti a marxista filozófiát az előző filozófiai rendszerektől. Mindenekelőtt domborítsa ki azt a tényt, hogy a marxista filozófia, mely a munkásosztály világnézete, ellentétben áll mindazokkal a filozófiai elméletekkel, amelyek a burzsoázia és egyéb kizsákmányoló osztályok világnézetét fejezik ki.

A propagandista továbbá magyarázza meg a marxi-lenini párt világnézetének valóban tudományos jellegét. Eltérően a résztudományoktól — a fizikától, biológiától, kémiától, történelemtől, politikai gazdaságtantól és a mozgásnak, a természetnek és a társadalom fejlődésének egyes, speciális formáit tanulmányozó más tudományoktól —, a dialektikus materializmus a természet, társadalom és gondolkodás legáltalánosabb fejlődéstörvényeinek tudománya.

A dialektikus materializmus az objektív világ fejlődési törvényszerűségeinek tudománya. A dialektikus materializmus tudományos megoldást ad arra a kérdésre, melynek lényege az emberi gondolkodás viszonya a bennünket körülvevő világhoz; a dialektikus materializmus megmutatja a külvilág megismerésének és átalakításának útjait. A dialektikus materializmus a párt éles fegyvere a kommunizmus felépítéséért vívott harcában. „Marx tanítása mindenható erejű, mert igaz — mondja Lenin. — Teljes és összhangzatos tanítás ez, mely az embereknek egységes világnézetet nyujt, olyat, mely semilyen babonával, semilyen reakcióval, a burzsoá elnyomás semilyen védelmével nem egyeztethető össze"[5].

---

[3] *Lenin.* Válogatott művek. 1. köt. 65. old.
[4] A szovjet nyelvtudomány kérdései (Marr-vita). 247. old.
[5] *Lenin.* Válogatott művek. 1. köt. 65. old.

Az előadás befejező részében a propagandista beszéljen a filozófia pártosságáról, arról, hogy a filozófia története a materialista és az idealista irányzat harcának története, amely az osztályok érdekellentéteit és harcát tükrözi. A marxi-lenini filozófia harcos pártossága a valóság igazi tudományos megragadásának megnyilvánulása, a filozófia eszmeiségének legmagasabbrendű kifejeződése. A marxizmus, mutatott rá Lenin, egyesíti a szigorú tudományosságot a forradalmisággal, magában az elméletben egyesíti e kettőt, szervesen, elválaszthatatlanul. Az elmélet és gyakorlat egysége a marxi-leninj filozófia lényeges vonását alkotja. Sztálin elvtárs hangsúlyozza, hogy „a tudomány és a gyakorlati tevékenység kapcsolatának, az elmélet és a gyakorlat kapcsolatának, ezek egységének kell a proletariátus pártja vezércsillagává lennie"[6].

*

A „Párttörténet" IV. fejezetével kapcsolatos második foglalkozás „A dialektikus materializmus — a marxi-lenini párt világnézete" téma megbeszélésével kezdődik. A megbeszélés alapjává a következő kérdéseket tehetjük:

Mi a dialektikus materializmus.

Mi a lényege annak a forradalmi fordulatnak, amelyet Marx és Lenin idézett elő a filozófiában.

A marxi-lenini filozófia pártossága.

A megbeszélésnek az a célja, hogy bebizonyítsuk: „Csakis Marx filozófiai materializmusa mutatta meg a proletariátusnak a kivezető utat abból a szellemi rabságból, amelyben az összes elnyomott osztályok mindmáig tengődtek. Csakis Marx gazdasági elmélete magyarázta meg a proletariátus valódi helyzetét a kapitalizmus általános rendjében"[7]. A beszélgetés során a propagandista ellenőrizze, hogyan sajátították el a hallgatók a téma főbb elméleti tételeit, hogyan tudják kapcsolatba hozni az elméleti tételeket a proletariátus gyakorlati harcával, a filozófiát a munkásosztály politikai feladataival.

A marxista filozófia minden részében tökéletes, forradalmi, proletár materialista világnézetet szegez szembe a burzsoá világnézettel. Ezért eszköze a marxista filozófia a tudományos

---

[6] A SzK(b)P története. 142. old.

[7] *Lenin.* Válogatott Művek. 1. köt. 70. old.

kutatásnak; oly módszer ez, mely áthatja a természettel és a társadalommal foglalkozó valamennyi tudományt, és melyet viszont e tudományok, fejlődésük folyamán, adataikkal állandóan gazdagítanak.

A megbeszélés során elemezni kell a marxizmus filozófiájának és a bolsevik párt egész tevékenységének szerves kapcsolatát is.

A pártosság lenini-sztálini elve arra kötelez, hogy az események mindennemű értékelésénél teljesen és nyíltan a proletariátus nézőpontjára helyezkedjünk. A pusztulásra ítélt burzsoázia álcázni igyekszik világnézetének pártosságát, arra törekszik, hogy elkenje az osztályellentéteket, elhallgassa az osztályharcot, s ezért képmutatóan pártatlansággal takarózik.

A proletariátus nyíltan hirdeti végső céljait, amelyek egybevágnak a történelem objektív alakulásával. Ezért a proletariátusnak létérdeke a fejlődéstörvények mélyreható, tudományos megismerése.

A megbeszélés eredményeként a hallgatóknak maradandóan el kell sajátítaniok azt a sztálini tételt, hogy a marxizmus nemcsak a szocializmus elmélete, hanem egységes egészet alkotó világnézet, filozófiai rendszer ez, amelyből közvetlenül következik Marx proletár szocializmusa. Sztálin elvtárs hangsúlyozza, hogy „a proletár szocializmus nem egyszerűen filozófiai tanítás. Ez a proletár tömegek tanítása, zászlajuk, ezt tisztelik és ennek «hódolnak» a világ proletárjai. Ezért Marx és Engels nem csupán valamilyen filozófiai «iskola» megalapítói — ők annak az élő proletármozgalomnak élő vezérei, amely napról-napra növekszik és erősödik"[8].

A megbeszélés rövid összefoglalása után a propagandista tartson előadást „A marxi dialektikus módszer főbb vonásai" témáról.

Előadásában a következő kérdéseket tárgyalja:

A dialektikus és a metafizikus módszer ellentétessége.

A marxista dialektika — a világ megismerésének és megváltoztatásának egyedüli tudományos módszere.

A természeti és társadalmi jelenségek egymásközötti összefüggése és kölcsönös feltételezettsége.

Mozgás és fejlődés a természetben és a társadalomban.

---

[8] *Sztálin* Művei. 1. köt. 366—367. old.

A fejlődés, mint a mennyiségi változások átmenete gyökeres, minőségi változásokba.

A fejlődés, mint az ellentétek harca.

A marxi dialektikus módszer jelentősége a kommunista párt gyakorlati tevékenységében.

A filozófia fejlődéstörténetében a dialektikus materializmus szüntette meg először a dialektika és a materializmus közti szakadást. A marxi dialektikus módszer, amely egyedüli tudományos módszer a természet, a társadalom és a gondolkodás jelenségeinek megmagyarázására, a marxi filozófiai materializmus alapján keletkezett. A marxi filozófiában a dialektika és a materializmus szerves egészet alkot. A materialista dialektika szerves kapcsolatban van a munkásosztály harcának történelmi feladataival, forradalmi gyakorlati tevékenységével, amelynek célja a társadalmi rend megváltoztatása.

A metafizika, ellentétben a dialektikával, a jelenségeket egymástól elszakítva vizsgálja, tagadja, hogy a természet és a társadalom változik és fejlődik, tagadja a belső ellentmondásokat. Korunkban a metafizika az imperialista reakció ideológiai fegyvere lett a haladó erők elleni harcban.

A marxi dialektikus módszer tudományos jellege abban rejlik, hogy a tudatunkon kívül és attól függetlenül létező dolgok és jelenségek valóságos törvényeit és viszonyait tükrözi. Tehát a dialektikus gondolkodás a külvilág spontán dialektikáját fejezi ki.

A propagandista mutasson rá, hogy a materialista dialektika gyökeresen különbözik azoktól a megismerési módszerektől, amelyekkel az előző filozófiai iskolák és rendszerek igyekeztek a valóságot megismerni; különbözik tehát Hegel dialektikus módszerétől is. Hegel dialektikája idealista volt, eltorzított, hamis. Hegel filozófiája a mult felé fordult, a francia polgári forradalom és a francia materializmus ellen irányuló arisztokrata reakció megnyilvánulása volt. Hegel idealista dialektikájának és a marxista dialektikus módszernek az ellentétessége a burzsoá és a proletár világnézet ellentétességét tükrözi.

Az előadás következő részében jellemezni kell a marxista dialektikus módszer főbb vonásait. A materialista dialektika lényeges sajátosságait jól átgondolt példákkal, tényekkel és

hasonlatokkal kell érthetővé tenni, melyek megmagyarázzák a materialista dialektika vonásainak tartalmát és kimutatják e vonások jelentőségét a párt gyakorlati tevékenysége, a tudomány fejlődése szempontjából.

A marxi dialektikus módszer egyik legfontosabb vonása az, hogy az objektív valóságot összefüggő, egységes egésznek tekinti. Engels ezt írja: „... ami a mozgó anyag megfigyelésekor elénk tárul, az egyes testek egyes mozgásainak egymásközötti összefüggése, egymástól való *feltételezettsége*"[9].

Amikor a propagandista arról beszél, hogy a materialista dialektika a természetet összefüggő, egységes egésznek tekinti, hozzon fel példákat a micsurini, materialista biológiából, amelyekből kiderül a szervezet szerves kapcsolata a külső körülményekkel. Ajánlatos, hogy ilyenkor idézze hallgatói emlékezetébe, milyen nagy kárt okoztak tudományunknak a mendelisták-morganisták, akik metafizikus módon szétválasztották a külső környezetet és a szervezetet, akik idealista, reakciós nézeteket hirdettek az öröklődés kérdésében.

Példaként felhozhatjuk a következőket: a népi demokrácia győzelme a közép- és délkeleteurópai országokban szoros kapcsolatban van a hatalmas Szovjetállam létezésével. A népi demokratikus országok komoly sikereinek az a forrása, hogy ezek az országok a Szovjetunió tapasztalatára és támogatására támaszkodva építik a szocializmust.

A marxista dialektika azon konkrét körülmények között tükrözi a tárgyat, amelyek között az létezik; megköveteli, hogy a jelenségeket konkrét kapcsolatukban és összefüggésükben szemléljük, vagyis minden egyes társadalmi kérdést meghatározott történelmi keretek között kell elemeznünk.

A bolsevik párt történetének bármely szakaszát vegyük is, kimutathatjuk, hogyan tett eleget a párt a gyakorlatban a dialektika ezen követelményének.

Köztudomású, hogy a proletárdiktatúra kivívásáról szóló marxi-lenini tanítás lelke: a fegyveres felkelés kérdése. A bolsevik párt azonban sohasem absztrakt módon vizsgálta a fegyveres felkelés kérdését; megoldásánál mindig a történelmi helyzet sajátosságainak minden részletre kiterjedő elemzéséből indult ki.

---

[9] *Engels.* A természet dialektikája. Szikra 1950. 78. old.

Lenin 1897-ben, „Az orosz szociáldemokraták feladatai" című brosúrájában azt írta, hogy a fegyveres felkelés eszköze lehet a cárizmus megdöntésének, ám a felkelés kérdésének eldöntése az akkori körülmények között nem lett volna egyéb üres dogmatizmusnál. 1902-ben, „Mi a teendő?" című könyvében Lenin megemlíti, hogy a felkelés szükséges, hogy készülni kell rá, de még itt sem látjuk, hogy egyenesen felkelésre buzdítana. A mozgalom még nem jutott el odáig, hogy szükségessé tegye az azonnali fegyverkezést. 1905-ben, a kibontakozó forradalom körülményei között Lenin már a legerélyesebb rendszabályokat követelte annak érdekében, hogy felfegyverezzék a proletariátust, hogy közvetlenül vezessék a felkelést. A forradalmi marxisták számára tehát a felkelés nem abszolút, hanem konkrét jelszó.

Ajánlatos megvizsgálni azokat a fontosabb jelszavakat, amelyeket a párt a parasztkérdésben adott ki. Sztálin elvtárs kimutatja, hogy a körülmények változásától függően miként oldotta meg a párt ezt a kérdést. Erre vonatkozó anyagot Sztálin „A párt három fő jelszava a parasztkérdésben" (A leninizmus kérdései) című művében talál a propagandista.

Világos történelmi példákon kell megmutatni a bolsevik párt politikájának kapcsolatát a filozófiával, a dialektika kapcsolatát azzal a lenini-sztálini tanítással, amely az események történelmi láncának döntő, lényeges láncszeméről szól.

Így például, a párt keletkezésének időszakában a legfontosabb láncszem, a legfontosabb feladat az *Iszkra* megteremtése volt. Csupán az országos marxista lapon keresztül lehetett akkoriban előkészíteni az eszmei és taktikai egység feltételeit, lerakni a proletárpárt megalakításának alapját.

A hadikommunizmusról a „nep"-re való áttérés során a döntő láncszem a kereskedelem volt. Kereskedelem nélkül nem lehetett kapcsolatot teremteni az ipar és a paraszti piac között, nem lehetett sikeresen megoldani a szocialista építés soronlévő feladatait.

A szocialista mezőgazdaság fejlődésének jelenlegi szakaszában a párt abból indult ki, hogy minden téren meg kell szilárdítani a mezőgazdasági artelt, a kolhozmozgalom fő formáját, amelyben megvan a helyes összhang a kolhoztagok egyéni érdekei és a kolhozok társadalmi érdekei között.

A politika egész művészete, mondja Lenin, annyiból áll,

hogy megkeressük és erősen megragadjuk éppen azt a láncszemet, amely mindennél fontosabb az adott pillanatban, amely mindennél jobban biztosítja a láncszem megragadóját afelől, hogy kezében tartja az egész láncot. „Minden a viszonyoktól, a helytől és az időtől függ"[10].

Sztálin elvtárs azt tanítja, hogy a marxi dialektikus módszer a természet és a társadalom jelenségeit mozgásukban és fejlődésükben, változásukban és megújulásukban tekinti. Soha, sehol sem létezett és nem is létezhet anyag mozgás nélkül. A dialektikus materializmus elveti a mozgásra vonatkozó leegyszerűsített nézetet. A mozgás, az anyagra alkalmazva, nem egyéb, mint a változás általában.

Ellentétben a metafizikával, mely a mozgást a testek egyszerű térbeli helyváltoztatásának tekinti, a dialektika az anyag öt fő mozgási formáját különbözteti meg: a mechanikai, fizikai, kémiai, biológiai és társadalmi — ide értve a gondolkodást is — mozgásformát.

A marxi dialektikának az a nagy módszertani jelentősége, hogy megtanít a fejlődés helyes értelmezésére. Minden jelenségnek, amely a világban végbemegy, megvan a maga multja, jelene és jövője. Minden egyes jelenségben meg kell különböztetnünk a mult maradványait, a jelen alapjait és a jövő csíráit. Sztálin elvtárs utal rá, hogy „az életet nem lehet valami változatlannak és megmerevedettnek tekinteni, az élet sohasem vesztegel egy színvonalon, örökös mozgásban, a pusztulás és keletkezés örökös folyamatában van. Az életben ezért mindig van *új* és *régi, növekvő* és *elhaló,* forradalmi és ellenforradalmi"[11].

A dialektikus módszer második vonásának jellemzésében a legfontosabb kérdés: az új legyőzhetetlensége. Az új legyőzhetetlenségének törvénye erősíti meggyőződésünket afelől, hogy elkerülhetetlen a szocializmus végső győzelme a kapitalizmus felett. Az új és a régi harca, a keletkező és az elhaló harca, a régi megsemmisülése és az új keletkezése, növekedése — ez a fejlődés alapja a természetben és a társadalomban egyaránt. Lenin és Sztálin pártja, a társadalmi fejlődés törvényeinek birtokában, irányítja az új harcát a régi ellen, elő-

[10] A SzK(b)P története. 135. old.
[11] *Sztálin* Művei. 1. köt. 313. old.

segíti az új győzelmét a régi felett. A mozgási folyamat helyes megértése, a fejlődés törvényeinek ismerete adja meg a jövőbelátás tudományos alapját.

Sztálin elvtárs arra tanítja a pártot, hogy idejében ismerje fel az eseményeket, az új folyamatok értelmét és helyesen irányítsa ezeket, a fejlődés általános irányával összhangban.

A marxi dialektika második vonásának hatalmas jelentősége van a kommunista párt gyakorlati tevékenységében.

A mult század nyolcvanas éveiben nagy vita kerekedett az orosz marxisták és a narodnyikok között Oroszország társadalmi fejlődésének főbb irányairól. A marxisták azt tartották, hogy Oroszország jövője összefüggésben van a kapitalizmus fejlődésével. Azt állították, hogy a kapitalizmus fejlődése folyamán a munkásosztály állandóan növekedni, erősbödni fog és előreviszi a társadalmi fejlődést, míg a parasztság mint osztály rétegeződni fog, széthullik. Ezért a marxisták a proletariátusra támaszkodtak.

A narodnyikok, akik nem értették a társadalom fejlődésének törvényeit, azt állították, hogy a munkásosztály, számát tekintve, csak jelentéktelen szerepet játszik és fog játszani az oroszországi társadalmi viszonyok fejlődésében. Mivel a parasztság alkotja a lakosság túlnyomó többségét, ezért — állították a narodnyikok — neki kell döntő erővé válni az ország további fejlődésében.

Sztálin elvtárs kimutatja, hogy ebben a vitában a marxisták foglalták el a helyes álláspontot, mivel dialektikusan fogtak hozzá a társadalmi élet jelenségeinek vizsgálatához. A dialektikus módszer pedig ezt mondja ki: „Az, ami az életben keletkezik és napról-napra növekszik — legyőzhetetlen, előrehaladását lehetetlen megállítani"[12].

A propagandista a továbbiakban beszéljen arról, hogy Lenin a kommunista szombatokban meglátta a munkához való új, kommunista viszony csíráit. Sztálin elvtárs a sztahanovisták első összszövetségi tanácskozásán arról beszélt, milyen nagy jövő vár a sztahanovista mozgalomra, mely a jelenkor legyőzhetetlen mozgalma és amely magában rejti a szovjet munkásosztály kulturális és technikai felemelkedésének első

[12] Ugyanott, 314. old.

elemeit. Tudjuk, hogy mindaz, amit Lenin és Sztálin előre megmondott, fényesen beigazolódott.

A konkrét történelmi elemzés lehetővé teszi az események alakulásának előrelátását és a gátló jelenségek megelőzését. A káros jelenségek idejekorán való felismerésére és megelőzésére példaként megemlíthető a SzK(b)P Központi Bizottságának és a Szovjetunió Népbiztosi Tanácsának 1939 május 27-i határozata „A kolhozok társadalmi földjeinek az elherdálástól való megóvására vonatkozó intézkedésekről", vagy a Szovjetunió Minisztertanácsának és a SzK(b)P Központi Bizottságának 1946 október 19-i határozata „A Mezőgazdasági Artel Mintaalapszabálya megsértésének felszámolására irányuló intézkedésekről". A pártnak és a szovjet kormánynak ezek a határozatai rendkívül nagy jelentőségűek abban a küzdelemben, amely a kolhozrendszer további megszilárdításáért és a kolhoztagoknak a társadalmi tulajdon szocialista gondozására való neveléséért folyik.

„... hogy ne tévedjünk a politikában — tanítja Sztálin elvtárs —, előre kell tekintenünk, nem pedig hátrafelé"[13].

A marxi dialektikus módszer harmadik vonása az, hogy a fejlődést úgy tekinti, mint mennyiségi változások átmenetét gyökeres, minőségi változásokba. Amidőn a harmadik vonásra vonatkozó anyagot tárgyaljuk, utalnunk kell a kétféle — evolúciós és revolúciós — mozgási formára.

Arról a törvényről, amely szerint a mennyiség minőségbe csap át és viszont, Engels a következőket mondja: „A természetben minden minőségi különbség vagy a különböző vegyi összetételen, vagy a mozgás (energia) különböző tömegein, illetve formáin alapszik, legtöbb esetben pedig mindkettőn"[14].

A dialektikus módszer szempontjából, tanítja Sztálin elvtárs, az evolúció és a revolúció, a mennyiségi és a minőségi változás nem egyéb, mint egy és ugyanazon mozgásnak két szükséges formája. „A mozgás evolúciós, amikor a haladó elemek ösztönösen folytatják mindennapi munkájukat és kis, *mennyiségi* változásokat visznek a régi rendbe.

A mozgás revolúciós, amikor ugyanezek az elemek egyesülnek, egységes eszme hatja át őket és az ellenséges tábor

---

[13] A SzK(b)P története. 136. old.
[14] *Engels.* A természet dialektikája. 27. old.

ellen törnek, hogy gyökerében megsemmisítsék a régi rendet és *minőségi* változásokat vigyenek az életbe, hogy új rendet teremtsenek"[15].

Sztálin elvtárs rámutat arra, hogy a régi minőségből egy új minőségbe robbanás útján való átmenet törvénye nem mindíg alkalmazható az alap vagy felépítmény körébe vágó társadalmi jelenségekre. Ez a törvény egyáltalán nem kötelezően érvényes az olyan társadalomra, melyben nincsenek ellenséges osztályok. Így például országunkban az a forradalom, amely felszámolta a falun a régi, burzsoá gazdasági rendet és megteremtette az új, szocialista rendet, fokozatos átmenet során valósult meg, a régi, burzsoá rendből az új, szocialista rendbe vezető átmenet során.

Továbbá, a materialista dialektika a fejlődési folyamatot haladó mozgásként, felfelé ívelő mozgásként értelmezi, mely a régi minőségi állapottól az új minőségi állapothoz, az egyszerűtől az összetetthez, az alacsonyabbrendűtől a magasabbrendűhöz vezet. A kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet: magasabbrendű társadalmi rendhez való átmenet, mely rend mérhetetlen fölényben van a kapitalista renddel szemben.

A propagandista előadásából meg kell érteniök a hallgatóknak, hogy a vulgáris evolúciós elmélet tagadja a régi minőségből az újba való forradalmi átmenet szükségességét és ezért erre az elméletre alapozzák áruló, egyezkedő taktikájukat a jobboldali szocialisták.

Magyarázza meg a propagandista azt is, hogy a forradalmárok nem utasítják el a reformokat, amennyiben ezek megkönnyítik a forradalom győzelmét. A forradalmár számára a reform a forradalom melléktermék. Ha meg akarjuk óvni a munkásmozgalmat a hibás lépésektől és a vészes tévedésektől, mindíg szem előtt kell tartani a mozgalom végső céliát. Ezért a bolsevik párt stratégiája és taktikája a jelenségek minőségi sajátosságainak, az osztályok konkrét erőviszonyainak számbavételén alapul.

A stratégiai vezetés egyik fő feltétele: a döntő csapás pillanatának helyes megválasztása. Az ilyen stratégia alkalmazásának kimagasló példáját Sztálin elvtárs az Októberi Fel-

---

[15] *Sztálin* Művei. 1. köt. 316. old.

kelésben látja. A bolsevik támadás fényes példája a kulákság mint osztály felszámolása a teljes kollektivizálás alapján. A Nagy Honvédő Háború éveiben is számos olyan esemény történt, amelyben megnyilvánult az a törvény, mely szerint a mennyiség minőségbe csap át és megfordítva. A háború folyamán Sztálin elvtárs zseniálisan határozta meg a fordulópontokat a hadieseményekben. A fasiszta német csapatok Moszkva alatti veresége 1941 telén, a nagyszerű sztálingrádi csata 1942-ben, az ellenségre mért tíz csapás 1944-ben — mind a sztálini hadvezéri lángelme ékes bizonyítékai voltak.

A természet és a társadalom fokozatos fejlődéséről szóló marxi-lenini tanítást jellemezve, Sztálin elvtárs ezt mondja: „... hogy ne tévedjünk a politikában, forradalmároknak kell lennünk, nem pedig reformistáknak"[16].

A marxi dialektikus módszer a fejlődést ellentétek harcának tekinti. Minden fejlődés forrása: az ellentétek harca. A marxizmus-leninizmusnak az ellentétek harcáról szóló tétele közvetlenül utal a dialektika magvára, minden mozgás forrására. Ez a tétel a dialektikus módszer negyedik vonása.

A materialista dialektika azt tanítja, hogy az ellentétek csupán harc útján oldódnak fel, hogy a régi és az új küzdelme mindig az új, a haladó győzelmével ér véget. Az ellentétek egységének és harcának törvénye alkotja a dialektika lényegét, a fejlődési folyamat belső tartalmát, ez a forrása minden változásnak. A tárgyban rejlő belső ellentmondás a leglényegesebb a jelenségek fejlődési folyamatának megértése szempontjából.

A világ fejlődési folyamatában a dialektikus tartalom helvességét a tudomány bizonyítja. A matematikában például: a plusz és mínusz, a differenciál és integrál; a mechanikában: a hatás és ellenhatás, a vonzás és taszítás; a fizikában: az összehúzódás és kitágulás, a pozitív és negatív elektromosság; a kémiában: az atomok egyesülése és disszociációja; a biológiában: az élet és halál; a társadalmi életben: az osztályharc. Tehát a természetben és az emberi társadalomban minden jelenség a rá jellemző belső ellentmondások alapján fejlődik.

Ekként tehát, a fejlődés általános törvénye az új és a régi harca, a keletkező és elhaló, a haladó és reakciós harca.

---

[16] A SzK(b)P története. 136. old.

A dialektika negyedik vonásának tárgyalásánál külön ki kell emelni az antagonisztikus és nem-antagonisztikus ellentmondások kérdését; szólni kell szocialista társadalmunk ellentmondásainak jellegéről és leküzdésük sajátos formájáról. Ajánlatos megismertetni hallgatóinkat azzal a kritikával, amelyet Sztálin elvtárs mondott az egységben rejlő ellentétek harcának törvényére vonatkozó primitív-anarchista nézetről. „... nem igaz az — mondja Sztálin elvtárs —, hogy az éles osztályharc folytán a társadalom szétszakadt olyan osztályokra, amelyek nincsenek többé gazdaságilag egybekapcsolva egymással egy társadalomban. Ellenkezőleg. Amíg a kapitalizmus létezik, a burzsoát és a proletárt a gazdasági élet minden szála egymáshoz kapcsolja, mint az egységes tőkés társadalom részeit"[17].

Midőn a szocialista társadalomban megnyilvánuló ellentmondásokat elemezzük, részletesen kell jellemeznünk a kritikát és az önkritikát, mert ez a szocialista társadalom fejlődésének egyik legfontosabb dialektikus törvényszerűsége.

A Szovjethatalom fennállásának első éveiben országunkban antagonisztikus ellentmondások voltak. A polgárháború volt az antagonisztikus ellentmondások megnyilvánulásának legélesebb formája. A „nep" első éveiben a „ki kit győz le?" kérdés antagonisztikus harc formájában nyert megoldást. A szocializmus győzelme következtében országunkban megszűntek az antagonisztikus ellentmondások.

Zsdanov elvtárs a filozófiai vitán tartott felszólalásában rámutatott arra, hogy a szovjet társadalomban, ahol az antagonisztikus osztályokat már felszámolták, a kritika és az önkritika alkotja a fejlődés igazi hajtóerejét, a kritika és az önkritika a párt hatalmas eszköze.

„A párt legyőzhetetlen — tanítja Sztálin elvtárs —, ha nem fél a kritikától és az önkritikától, ha nem kerül el a munkában előforduló hibákat és fogyatékosságokat, ha kádereit a pártmunka hibáin tanítja és neveli, ha idejében ki tudja javítani hibáit"[18].

---

[17] Sztálin. Marxizmus és nyelvtudomány. Lásd A szovjet nyelvtudomány kérdései (Marr-vita). 235. old.

[18] A SzK(b)P története. 436. old.

A propagandista mutasson rá, hogy a kritika és az önkritika a szocialista társadalom fejlődésének törvénye, majd vezesse rá hallgatóit arra a következtetésre, hogy a bolsevik munkamódszer kérlelhetetlen harcot követel a munkában megnyilvánuló legcsekélyebb fogyatékosság ellen is. Feltárni a fogyatékosságokat, nem elkenni a nehézségeket, nem elbizakodni, mindig előrehaladni a beható bolsevik kritika és önkritika alapján — ez sikereink egyik legfőbb forrása a kommunizmus győzelméért vívott harcunkban.

Az előadás végén sorravesszük azokat a következtetéseket, amelyek az ellentétek egységére és harcára vonatkozó marxi-lenini tételből folynak: „... hogy ne tévedjünk a politikában, kérlelhetetlen proletár osztálypolitikát kell folytatnunk, nem pedig a proletariátus és a burzsoázia érdekeinek összhangját hirdető reformista politikát, nem a kapitalizmusnak a szocializmusba való «átnövését» hirdető megalkuvó politikát"[19]. Ez a sztálini tétel rendkívül nagy jelentőségű annak a harcnak szempontjából, melyet a kommunista és munkáspártok vívnak jelenleg az álszocialisták ellen.

A IV. fejezettel kapcsolatos 3., 4. és 5. foglalkozáson a marxi dialektikus módszer főbb vonásait beszéljük meg.

*

A 3. foglalkozáson a marxi dialektikus módszer első és második vonását beszéljük meg. A megbeszélésen a következő kérdéseket tehetjük fel:

A természet és társadalom jelenségeinek egyetemes összefüggése és kölcsönös függése.

Mit jelent a társadalmi jelenségek történelmi, konkrét elemzése.

Mozgás és fejlődés a természetben és a társadalomban.

A bolsevikok értékes tulajdonsága: az új megérzése.

*

A negyedik foglalkozáson vitassuk meg a marxi dialektikus módszer többi vonásait. A megbeszélést a következő kérdések köré építhetjük fel:

---

[19] Ugyanott, 136. old.

A fejlődés mint a mennyiségi változások átmenete gyökeres, minőségi változásokba.

Miért kell a kommunista pártoknak küzdeniök a reformizmus ellen.

A fejlődés mint az ellentétek harca.

Az antagonisztikus és nem-antagonisztikus ellentmondások közti különbség.

*

A materialista dialektikus módszer megbeszélése az ötödik foglalkozás első részében ér véget. Javasoljuk, hogy a megbeszélésen a következő kérdések szerepeljenek:

A kritika és az önkritika jelentősége a szocialista társadalom fejlődésében.

Sztálin elvtárs a marxi dialektikus módszer jelentőségéről a bolsevik párt tevékenysége szempontjából.

A propagandistának el kell érnie, hogy minden egyes hallgató felismerje, milyen hatalmas jelentőségű a materialista dialektika a munkásosztály forradalmi harcában, a kommunista párt gyakorlati tevékenységében. A megbeszélés révén a hallgatóknak jól be kell vésniük emlékezetükbe, hogy a marxi dialektika a társadalmi fejlődés törvényszerűségeinek, a kommunista társadalom építése törvényeinek mélyreható ismeretével vértez fel bennünket.

A marxi dialektikus módszer megtanít bennünket a természet és a társadalom fejlődési folyamatának helyes értelmezésére, az új és a régi, a keletkező és a pusztuló harcának értelmezésére. A hallgatók a természetből és az emberi társadalom történetéből vett konkrét példákon mutassák meg az új legyőzhetetlenségéről szóló sztálini tétel jelentőségét és érvényét. Ez a tétel rendkívül nagy jelentőségű a társadalmi fejlődés tendenciáinak helyes megértése szempontjából, és elméletileg indokolja meg, miért elkerülhetetlen a kommunizmus győzelme.

A propagandista arra irányítsa a megbeszélésben résztvevők figyelmét, hogy a marxista dialektikus módszer eszköz a világ megismerésére, erős fegyver a valóság megváltoztatására, a kapitalista társadalom kommunista társadalommá való változtatására.

Az 5. foglalkozás második részében a propagandista tart-

son előadást „A marxi filozófiai materializmus főbb vonásai" témáról.

Az előadást célszerű a következő vázlat alapján felépíteni:

A materializmus és idealizmus alapvető különbsége.

A világ anyagisága és fejlődésének törvényszerűsége.

Az anyag elsődlegessége és a tudat másodlagossága.

A világ és törvényszerűségeinek megismerhetősége.

A marxi filozófiai materializmus jelentősége a proletariátus pártjának gyakorlati tevékenységében.

A marxi filozófiai materializmus a minden rendű és rangú idealizmus elleni ádáz harcban keletkezett és fejlődött. A filozófia két — materialista és idealista — vonalának harca azt a harcot tükrözi, amely a társadalmi tudat terén a haladó és a reakciós osztályok között folyik.

A propagandista ezekután mondja el hallgatóinak, hogyan foglalt állást Marx és Engels Feuerbach materializmusával kapcsolatban; Feuerbach materializmusának „leglényegesebb magvát" kiszedve, a marxizmus megalapítói mélyrehatóan feltárták Feuerbach filozófiájának hibáit. Feuerbach materializmusa nem lépte túl a metafizikai nézetek keretét, szemlélődő jellegű volt, a vulgáris materializmus elemeit tartalmazta. Feuerbach különválasztotta filozófiáját a politikától, a társadalmi ember gyakorlati tevékenységétől. Feuerbach, aki materialista volt a természet fejlődéstörvényeinek magyarázatában, megrekedt az idealizmusnál, midőn az emberek társadalmi életének törvényeit magyarázta. Materializmusának idealista és vallásetikai vonásai arra késztették Feuerbachot, hogy megbéküljön az akkori nyomorult német valósággal.

Marx és Engels leküzdötték az előbbi materializmus hibáit, következetlenségét és korlátozottságát, megteremtették a materializmus legmagasabb formáját — a forradalmi proletariátus filozófiáját, amelyet Lenin és Sztálin gazdagítottak s fejlesztettek tovább.

Sztálin elvtárs azt tanítja, hogy „a világ változatos jelenségei a mozgásban levő anyag különböző formái, hogy a jelenségeknek a dialektikus módszerrel megállapított kölcsönös összefüggése és kölcsönös feltételezettsége a mozgásban levő anyag fejlődésének törvényszerűsége, hogy a világ az anyag

mozgásának törvényei szerint fejlődik és nincs szüksége semmiféle «világszellemre»"[20].

A modern természettudomány vívmányai (az atomfizika terén tett felfedezések, a csillagászat eredményei, melyek rendkívüli mértékben tágították a világegyetem felépítésére vonatkozó elképzeléseinket, a micsurini biológia és a Pavlov-elmélet adatai stb.) meggyőzően bizonyítják, mily megdönthetetlenül igaz a marxi filozófiai materializmus, mely azt tanítja, hogy a világ kizárólag mozgó anyagból áll.

Midőn a propagandista a világ anyagiságáról beszél, hangsúlyoznia kell a világ fejlődésének törvényszerű jellegét. Ha a világ fejlődése törvényszerűen folyik, akkor az emberek társadalmi élete is törvényszerű folyamat. Ha a társadalmi élet törvényszerűen fejlődik, akkor a proletariátus pártjának mindenekelőtt el kell sajátítania a társadalmi élet fejlődéstörvényeinek ismeretét, a társadalom gazdasági fejlődéstörvényeinek ismeretét.

A szocialista gazdasági rendszerben az objektív szükségszerűség társadalmunk tudatos célkitűzéseként jelentkezik. Az ország szocialista iparosítását és a mezőgazdaság szocialista átépítését szolgáló lenini-sztálini terv valóraváltása ékes példa arra, hogyan nyilvánul meg a történelmi szükségszerűség a szovjet társadalom céltudatos tevékenységében. Lenin és Sztálin pártja, midőn kidolgozza a népgazdaság fejlesztésére vonatkozó ötéves terveket, mindig fejlődésünk előfeltételeinek és körülményeinek konkrét elemzéséből, a szocialista társadalom anyagi alapjából indul ki.

A társadalom fejlődéstörvényeinek ismerete a tudományos előrelátás alapja. A bolsevikok pártja, gyakorlati tevékenysége során, mindig a társadalom fejlődéstörvényeivel összhangban cselekszik, mindig a társadalom anyagi létfeltételeiből indul ki. Ezért a párt a körülményektől, helytől és időtől függően adja ki mindig jelszavait.

A továbbiakban a propagandista magyarázza el a marxi filozófiai materializmus második vonását, a filozófia alapvető kérdését — a gondolkodás és a lét, a szellem és az anyag viszonyát. A dialektikus materializmus az anyagot és a tudatot

[20] A SzK(b)P története. 137. old.

egységükben tekinti. A marxi filozófiai materializmus az anyagot tartja elsődlegesnek, a tudatot pedig másodlagosnak.

A marxi filozófiai materializmus, tanítja Sztálin elvtárs, „abból indul ki, hogy az anyag, a természet, a lét — objektív valóság, mely a tudaton kívül és attól függetlenül létezik —, hogy az anyag az elsődleges, mivel ez az érzetek, a képzetek, a tudat forrása, a tudat viszont másodlagos, leszármazott, mivel visszatükrözése az anyagnak, a létnek, — hogy a gondolkodás a tökéletesség magas fokára fejlődött anyagnak, mégpedig az agynak terméke, az agy viszont a gondolkodás szerve, — hogy tehát a gondolkodást nem szabad elválasztani az anyagtól, ha nem akarunk súlyos hibába esni"[21].

A külső, élettelen természet, fejlődésének egy bizonyos fokán, létrehozta az élő anyagot. Az élő anyagnak nem minden formája rendelkezik tudattal. A tudat fejlődéséhez a szervezet meghatározott felépítésére és idegrendszerének kifejlődésére van szükség.

A legegyszerűbb szervezeteknél (amőba, meduza), a reakció inger formájában jelentkezik. Az idegrendszer magasabb fejlődési fokával találkozunk a rovaroknál és az ízeltlábúaknál. Ezeknél már a látás és szaglás is kifejlődik. Csupán a magasabbrendű állatoknál keletkezik elemi tudat, a gondolkodás csírája. Az állatok azonban nem tudnak gondolkodni. Csak passzívan alkalmazkodnak a természethez.

Az ember, aki megváltoztatja a környező természetet, egyszersmind megváltoztatja saját természetét is. Társadalmi termelő tevékenysége következtében kifejlődnek az ember érzékszervei, kialakul tagolt beszéde. A tagolt beszéd kifejlődése volt az elméleti gondolkodás alapja. Ez azt jelenti, hogy az ember tudata már keletkezésének első pillanatától kezdve társadalmi termék.

A marxi filozófiai materializmusnak az anyag elsődlegességére és a tudat másodlagosságára vonatkozó tétele rendkívül nagy horderejű az emberek társadalmi életének tanulmányozása, a kommunista párt gyakorlati tevékenysége szempontjából.

Ha az anyag, a természet, a lét — objektív valóság, mely a tudaton kívül és attól függetlenül létezik, akkor a társadalom

---

[21] A SzK(b)P története. 137. old.

léte is objektív valóság, mely ugyancsak az emberek tudatán kívül és attól függetlenül létezik. Tehát az emberek társadalmi léte határozza meg tudatukat. Tehát a párt politikájának, a párt jelszavainak ki kell fejezniök a társadalom anyagi létfeltételeinek megérett szükségleteit.

A marxi filozófiai materializmus nemhogy nem tagadja, hanem ellenkezőleg — kidomborítja a tudat, az elmélet komoly szerepét a társadalom történetében. Az anyag és a tudat ellentétességének, tanítja Lenin, csupán azon kérdés keretein belül van abszolút jelentősége, hogy mit ismerünk el elsődlegesnek, mit másodlagosnak. „Persze, badarság azt állítani, hogy a materializmus a tudatnak «kevesebb» valóságot tulajdonított..."[22]

Midőn a propagandista azt a kérdést magyarázza, hogy a tudat a magas fokra fejlődött anyag sajátossága, mondjon bírálatot a vulgáris materializmus primitív és alapjában téves nézőpontjáról, amely azonosítja a tudatot az anyaggal, tagadja az eszmék aktív szerepét a társadalom életében. A vulgáris materialistáktól, „ökonomistáktól", mensevikektől és egyéb opportunistáktól eltérően, a marxi-lenini filozófia a tudatot aktív, cselekvő folyamatnak tekinti. Az elmélet, mondja Marx, anyagi erővé válik, mihelyt a tömegeket meghódítja.

A szocialista tudatnak hatalmas jelentősége van a Szovjetunió kommunista építésében. A marxi-lenini eszmék, amelyek a leghaladóbb, legforradalmibb eszmék, rendkívül nagy mozgósító, szervező és átalakító erőt rejtenek magukban. A bolsevik párt politikája alkotja a szocialista társadalmi rend életének alapját.

Midőn a propagandista a marxi filozófiai materializmus harmadik vonását ismerteti, hallgatóinak figyelmét Sztálin elvtárs következő tételének magyarázatára összpontosítsa: „... a marxi filozófiai materializmus abból indul ki, hogy a világ és törvényszerűségei teljesen megismerhetők, hogy a természeti törvényekre vonatkozó ismereteink, melyeket a tapasztalat, a gyakorlat ellenőriz, megbízható, objektív igazságok jelentőségével bíró ismeretek, hogy a világon nincsenek meg nem ismerhető dolgok, hanem csak olyan dolgok vannak, amelyeket eddig még nem ismerünk, de a tudomány és a gyakorlat

---

[22] *Lenin.* Materializmus és empiriokriticizmus. Szikra 1949. 284. old.

segítségével ezeket is fel fogjuk deríteni és meg fogjuk ismerni"[23].

A világ megismerhetőségének kérdése a materialista világnézet egyik sarkalatos kérdése. Elméleti és gyakorlati szempontból egyaránt óriási fontosságú az a kérdés, megismerhető-e a valóság és megbízhatók-e a világra vonatkozó ismereteink.

A marxi filozófiai materializmus azt tanítja, hogy az ember történelmileg fejlődő megismerése objektív igazságot szolgáltat, hogy a természeti törvényekre vonatkozó ismereteink, melyeket a tapasztalat ellenőriz, helyesen tükrözik az objektív valóságot, hogy nincs elvi határ a lényeg és a jelenség közt, hogy a világon nincsenek meg nem ismerhető dolgok, hogy a világ és törvényszerűségei megismerhetők.

Ezzel kapcsolatban nagy jelentőségűvé válik ismereteink megbízhatóságának kérdése. Az az igaz, ami híven tükrözi az ember tudatában a külvilág törvényszerűségeit. Vitathatatlan például az, hogy a Föld az ember megjelenése előtt is létezett, hogy a Föld a Nap körül forog, hogy a Szovjetunióban győzött a szocializmus.

A marxizmus-leninizmus azt tanítja, hogy az igazság mindíg konkrét. A propagandista, egyéb példák mellett, ilyeneket is felhozhat: a polgári-demokratikus forradalom követelése a cárizmus idején forradalmi volt, de az 1917. évi Októberi Felkelés után ellenforradalmivá vált; a rabszolgatartó rend a társadalom fejlődésének jelenlegi szakaszában értelmetlenség lenne, de az ősközösségi rendszer széthullásának körülményei közt haladó jelenség volt.

A dialektikus materializmus azt tanítja, hogy az emberi megismerés folyamatának alapja és az igazság kritériuma: a gyakorlat. A propagandista előadása során hozzon fel olyan példákat, amelyek megvilágítják ezt az elméleti tételt. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom a gyakorlatban igazolta a proletárforradalom lenini elméletének mélységes igazságát. A Szovjetunió szocialista építésének gyakorlata igazolta annak a lenini-sztálini elméletnek feltétlen igazságát, miszerint győzhet a szocializmus először *egy*, egymagában vett országban is.

Midőn a propagandista arról a harcról beszél, amely jelen-

[23] A SzK(b)P története. 139. old.

leg folyik a materializmus és az idealizmus között, említse meg, hogy a burzsoá filozófusok buzgón terjesztik Kant filozófiájának a világ megismerhetetlenségére vonatkozó reakciós eszméit, hogy misztikát és papi bölcselkedést hirdetnek, igyekeznek támpontot találni a tudományban reakciós nézeteikhez. Ezért „a mai burzsoá atomfizikusokat kantista különcködéseik vezetik az elektronok «szabad akaratáról» szóló következtetésekre, olyan próbálkozásokra, hogy az anyagot a hullámok valamiféle konglomerátumának tüntessék fel és más hasonló ördöngösségekre"[24].

Előadásának végén a propagandista mutasson rá, milyen óriási jelentőségű a marxi filozófiai materializmus tételeinek kiterjesztése a társadalmi élet tanulmányozására, a társadalom történetének tanulmányozására, milyen óriási jelentőségű e tételek alkalmazása a proletárpárt gyakorlati tevékenysége szempontjából.

*

A 6. foglalkozáson és a 7. foglalkozás első részében kerül sor a marxi filozófiai materializmus megbeszélésére. A megbeszélés alapjává ilyen kérdéseket tegyünk:

A világ anyagisága és fejlődésének törvényszerűsége.

Az anyag elsődlegessége és a tudat másodlagossága.

A tudat szerepe a társadalom fejlődésében.

A világ és törvényszerűségeinek megismerhetősége.

Az elmélet és gyakorlat kapcsolata, egysége — a proletárpárt vezércsillaga.

A marxi filozófiai materializmus tételeinek alkalmazása a proletariátus pártjának gyakorlati tevékenységére.

A megbeszélés folyamán arra összpontosítsuk a hallgatók figyelmét, hogy alaposan elsajátítsák Sztálin elvtárs „A dialektikus és a történelmi materializmusról" szóló klasszikus művének alapvető tételeit.

A megbeszélésnek az a célja, hogy feltárja Sztálin elvtárs zseniális útmutatásának rendkívüli jelentőségét, miszerint „a proletariátus pártja gyakorlati tevékenységének nem a «kiváló egyéniségek» jámbor óhajain, nem az «ész» vagy az «általános erkölcs» követelményein és más efféléken, hanem

[24] *Zsdanov.* A művészet és filozófia kérdéseiről. 38. old.

a társadalmi fejlődés törvényszerűségein, ezeknek a törvényszerűségeknek tanulmányozásán kell alapulnia"[25].

A propagandista feladata, hogy segítségére legyen hallgatóinak a dialektikus materializmus ezen rendkívül fontos részének — a marxi filozófiai materializmusnak alapos elsajátításában. A megbeszélés a dialektikus materializmus átfogó jellemzésével érjen véget.

A 7. foglalkozás második részében a propagandista a történelmi materializmusról tartson előadást. Az előadás vázlata a következő lehet:

Mi a történelmi materializmus.

Társadalmi lét és társadalmi tudat.

A társadalom anyagi életfeltételei.

A propagandista idézze a hallgatók emlékezetébe Sztálin elvtárs meghatározását a történelmi materializmusról és röviden magyarázza el, hogy a dialektikus materializmus valamennyi elve alkalmazható a társadalom fejlődéstörvényeinek tanulmányozásánál. Az előadásban hangsúlyozni kell, hogy kiváltképpen a történelmi materializmus megteremtésében nyilvánult meg az a forradalmi fordulat, amelyet a marxizmus idézett elő a filozófiában. Marx és Engels megteremtették a társadalomról, fejlődésének törvényeiről szóló igazi tudományt.

A társadalom fejlődéstörvényeiről szóló marxi-lenini tudomány szöges ellentétben áll valamennyi régebbi történelmi elmélettel. Marx és Engels műve, a történelmi materializmus, a tudományos gondolat egyik legnagyszerűbb vívmánya. „A történelemre és a politikára vonatkozó nézetekben eladdig uralkodó zűrzavar és önkény helyébe bámulatosan egyöntetű és összhangzatos tudományos elmélet lépett, amely megmutatta, hogyan fejlődik a társadalmi életnek egyik formájából — a termelőerők növekedése következtében — egy másik, magasabbrendű forma..."[26]

A továbbiakban meg kell magyarázni a történelmi materializmus alapvető tételét, amely szerint a társadalmi lét határozza meg a társadalmi tudatot. „A materializmus általában — mondja Lenin — elismeri az emberiség tudatától, érzetétől, tapasztalatától stb. független, objektív, valóságos létet (anya-

[25] A SzK(b)P története. 141. old.

[26] *Lenin.* Válogatott művek. 1. köt. 66—67. old.

got). A történelmi materializmus a társadalmi létet az emberiség társadalmi tudatától függetlennek tekinti. A tudat ott is, itt is csupán tükröződése a létnek . . ."[27]

A Marx előtti történelmi elméletek valamennyi hibájának az volt a fő oka, hogy nem tudták tudományosan megállapítani azt az összefüggést, amely a társadalmi élet döntő és másodrangú jelenségei, az emberek anyagi és ideológiai viszonyai között fennáll.

A propagandista mutasson rá, hogy a történelmi materializmus a társadalmi lét és a társadalmi tudat kapcsolatának kérdésében elsősorban az utópisták, köztük a narodnyikok, anarchisták, eszerek idealizmusa ellen küzdött, ezek nem ismerték el a társadalom fejlődésében a társadalmi létnek, vagyis a társadalom anyagi életfeltételeinek elsődleges szerepét, s ezért a társadalom valóságos életétől teljesen különálló „eszményi tervekre" építették fel tevékenységüket. A történelmi materializmus másodsorban az „ökonomisták" és a mensevikek vulgáris materializmusa ellen küzdött; ezek az eszmék aktív szerepét, a haladó elmélet mozgósító, szervező és átalakító szerepét nem ismerték el és, ennek következtében, a pártot tespedésre, tengődésre akarták kárhoztatni.

Az emberek társadalmi élete bonyolult és sokrétű folyamat. A termelési viszonyokon kívül, amelybe az emberek az anyagi javak létrehozása során lépnek, a társadalomban léteznek politikai, jogi, erkölcsi, valamint egyéb viszonyok és kapcsolatok is. Az emberek ideológiai viszonyait és a társadalmi tudat azon formáit, amelyek ezeket a viszonyokat kifejezik (politika, jog, erkölcs, művészet, vallás), csakis a társadalom szerkezetét meghatározó termelési viszonyokhoz fűződő kapcsolatuk szemszögéből érthetjük és magyarázhatjuk meg.

Sztálin elvtárs utal arra, hogy különbséget kell tennünk a társadalmi eszmék eredetének kérdése és ezen eszmék jelentőségének kérdése között. Sztálin elvtárs rendkívül lenyűgözően és mélyenszántóan jellemzi a haladó társadalmi eszmék és elméletek óriási szerepét a társadalom fejlődésében.

Midőn a propagandista az alap és a felépítmény kölcsönhatásáról beszél, idézze az alap és a felépítmény klasszikus

[27] *Lenin.* Materializmus és empiriokriticizmus. 333. old.

meghatározását, amelyet Sztálin elvtárs adott „Marxizmus és nyelvtudomány" című klasszikus munkájában. Az alap, tanítja Sztálin elvtárs, a társadalom gazdasági rendje, a társadalom fejlődésének adott szakaszán. Tehát a társadalom gazdasági alapja nem egyéb, mint az emberek termelési viszonyainak összessége. Az alap gazdasági téren szolgálja ki a társadalmat. „A felépítmény: a társadalom politikai, jogi, vallási, művészeti és filozófiai nézetei és az ezeknek megfelelő politikai, jogi és egyéb intézmények"[28]. Itt feltétlenül szólni kell a felépítmény hatalmas cselekvő erejéről, mellyel tevékenyen hozzájárul alapjának kialakulásához és megszilárdulásához, mellyel segít az új rendnek a régi alap és a régi osztályok felszámolásában és megszüntetésében.

A továbbiakban vegyük sorra a társadalom anyagi életfeltételeit. A társadalom egyik anyagi életfeltétele: a földrajzi környezet. A történelmi materializmus a földrajzi környezet fogalmával jelöli mindazokat a természeti körülményeket, amelyek között a társadalom él és fejlődik: a földet, a föld méhét, a növényzetet, állatvilágot, éghajlatot stb. A kedvező földrajzi körülmények gyorsítják, a kedvezőtlen körülmények pedig lassítják a társadalom fejlődését. Ebből azonban nem következik, hogy a földrajzi környezet döntő rugója a társadalmi fejlődésnek, minthogy a társadalom fejlődésében végbemenő változások összehasonlíthatatlanul gyorsabban történnek, mint a természet fejlődésében végbemenő változások.

A népesség növekedése, a kisebb vagy nagyobb népsűrűség is a társadalom anyagi életfeltételei közé tartozik. A konkrét, történelmi feltételektől függően, a népesség növekedése gyorsíthatja vagy lassíthatja a társadalom fejlődését. A népesség növekedése azonban ugyancsak nem fő ereje a társadalmi fejlődésnek.

A propagandista vezesse rá hallgatóit arra a következtetésre, hogy a társadalom anyagi életfeltételeinek rendszerében a döntő erő: az emberek létezéséhez elengedhetetlenül szükséges anyagi javak — élelem, ruházat, lakás, tüzelő, munkaeszközök stb. — termelésének módja. Ezután kerül sor a termelőerők és termelési viszonyok, a termelési mód e két

[28] Sztálin. Marxizmus és nyelvtudomány. Lásd A szovjet nyelvtudomány kérdései (Marr-vita). 223. old.

oldalának jellemzésére; hangsúlyoznunk kell, hogy a fő, döntő termelőerő éppen az ember, aki mozgásba hozza a munkaeszközöket.

*

A 8. foglalkozáson és a 9. foglalkozás első felében kerül sor a történelmi materializmus megbeszélésére; itt ajánlatos ilyen kérdéseket feltennünk:

Mi a történelmi materializmus.

Társadalmi lét és társadalmi tudat.

A földrajzi környezet és a népsűrűség szerepe a társadalom fejlődésében.

Hogyan változtatja meg a szocialista társadalom a földrajzi környezetet.

A termelési mód — döntő erő a társadalom anyagi életfeltételeinek rendszerében.

Az alap és a felépítmény szerepe a társadalom fejlődésében.

A megbeszélésnek az a célja, hogy a hallgatók maradandóan megértsék: a történelmi materializmus — a dialektikus materializmus tételeinek kiterjesztése a társadalom történetének tanulmányozására. Meg kell érteniök a hallgatóknak, hogy a történelmi materializmus az egyedüli tudományos elmélet, amely megmagyarázza a társadalom fejlődését, egyik társadalmi rendszer átmenetét a másikba. A történelmi materializmus alkotja a bolsevik párt stratégiájának és taktikájának elméleti alapját.

A megbeszélésen példákat kell felhozni arra, hogyan használja fel a Szovjetunió a természeti kincseket, hogyan valósítja meg a természet átalakításának nagy sztálini tervét.

Ki kell mutatni, hogyan használták és használják fel a reakciós burzsoázia ideológusai a szociológiában felszínre került földrajzi irányzatot arra, hogy igazolják az Egyesült Államok, Anglia, Németország és Japán imperialistáinak agresszív politikáját; hogyan használják fel a Malthus-féle népsűrűségi „elméletet" az imperialista agresszió ideológiai leplezésére és igazolására.

Midőn megvitatjuk a népsűrűség növekedésének jelentőségét a társadalom fejlődésében, a megbeszélés részvevőinek meg kell érteniök, hogy a kapitalizmusban a termelőerők fej-

lődésének irama fékezi a népsűrűség növekedését, csökkenti a népsűrűséget. A szocializmusban a termelőerők fejlődése mindenképpen előmozdítja a népsűrűség növekedését. Sztálin elvtárs megemlíti, hogy a szovjet dolgozók anyagi helyzetének állandó javulása következtében „a lakosság sokkal gyorsabban kezdett szaporodni, mint régen. A halálozás csökkent, a születések száma emelkedett és így sokkal nagyobb a tiszta szaporulat. Ez természetesen jó, és ezt üdvözöljük"[29].

A történelmi materializmusról tanultak megbeszélése során a hallgatóknak képet kell nyerniök a szocializmus vitathatatlan fölényéről a kapitalizmussal szemben, a kapitalista rendszer pusztulásának és a szocialista rendszer győzelmének elkerülhetetlenségéről.

Ugyancsak a 9. foglalkozáson kell szólnia a propagandistának a termelés három sajátosságáról. Előadásának alapjául a következő vázlatot veheti:

A termelés *első sajátossága*: a társadalom feilődésének története, mint a termelés feilődésének története, mint a dolgozó tömegek története, a népek története.

A termelés *második sajátossága*: a termelőerők mint a termelés feilődésének legmozgékonyabb, legforradalmibb és döntő elemei; a termelőerők és a termelési viszonyok közti összefüggés; a termelési viszonyok főbb típusai: a termelőerők és a termelési viszonyok közötti ellentmondás a kapitalizmusban, mint a társadalmi forradalom gazdasági alapja; a termelési viszonyok és a termelőerők teljes összhangja a szocialista társadalomban.

A termelés *harmadik sajátossága*: az új termelőerők spontán keletkezése; áttérés az ösztönös fejlődési folyamatról a tudatos történelmi alkotásra.

Sztálin elvtárs ezt tanítia: „... a proletariátus pártiának, hogy a politikában ne tévedien — programia felépítésében, éppúgy mint gyakorlati tevékenységében, mindenekelőtt a termelés feilődésének törvényeiből, a társadalom gazdasági fejlődésének törvényeiből kell kiindulnia"[30].

A tétel alkalmazására példaként felhozhatiuk azt az elemzést, amelyet Lenin adott az imperializmusról, mint a kapita-

---

[29] *Sztálin*. A Szovietunió agrárpolitikájáról. Szikra 1949. 429. old.
[30] A SzK(b)P története. 150. old.

lizmus legfelsőbb és utolsó fokáról. Lenin, aki elsőként látta meg azt a törvényt, miszerint az imperializmusban a kapitalizmus gazdasági és politikai fejlődése egyenlőtlenül megy végbe, azt a zseniális következtetést vonta le ebből, hogy lehetséges a szocializmus győzelme először *egy*, egymagában vett országban is. Ez a következtetés szolgált elméleti alapul a pártnak, midőn irányt vett a szocialista forradalomra és a proletárdiktatúra kivívására, a szocializmus felépítésére.

A termelés második sajátosságáról szólva, a propagandista magyarázza meg, hogy az antagonisztikus társadalmi formákban miért lehet a termelőerők és a termelési viszonyok összhangja csupán fogyatékos, viszonylagos és időleges. A termelőerők növekedése folyamán ez az összhang megbomlik, a kifejlődött termelőerők összeütközésbe kerülnek az elavult termelési viszonyokkal, ami különösen a modern kapitalista társadalomban nyilvánul meg élesen. A kapitalista termelési viszonyok fékjévé váltak a termelőerők fejlődésének, romboló erőként hatnak és ezért pusztulásra vannak kárhoztatva.

A termelőerők jellege és a kapitalista termelési viszonyok rendkívül éles ellentmondásával szembe kell állítani a szovjetunióbeli termelési viszonyoknak és a termelőerők jellegének teljes összhangját. Ez a tény tág teret nyújt a termelőerők fejlődésének meggyorsításához, a nép gazdagságának óriási mértékű növeléséhez, a szovjet dolgozók anyagi jólétének állandó fokozásához, kulturális színvonaluk emeléséhez.

A termelőerők és a termelési viszonyok dialektikáját jellemezve, Sztálin elvtárs ezt mondja: „A termelési viszonyok fejlődése a termelőerők fejlődésétől függ, de a termelési viszonyok visszahatnak a termelőerők fejlődésére, gyorsítják vagy lassítják azt"[31].

Amikor a propagandista a termelés harmadik sajátosságát magyarázza el, hangsúlyozza az egyik társadalmi rendszerből a másikba való átmenet törvényszerűségét. Ez a törvényszerűség érvényes a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenetre is. A kapitalizmus méhében új termelőerők növekednek, a termelés társadalmi jellegűvé válik, megtörténik a szocializmus anyagi előkészítése. A kapitalizmus keretei

[31] A SzK(b)P története. 151. old.

között azonban nem keletkezhetnek szocialista termelési viszonyok; ezek csupán a kapitalista termelési viszonyok megsemmisítése után kezdenek kialakulni.

Sztálin elvtárs azt tanítja, hogy a régi rendszer méhében az új rendszer elemei csak bizonyos ideig fejlődnek spontán, az emberek akaratától függetlenül, csak addig, míg a létrejött és fejlődő termelőerők kellőképpen meg nem érnek. Mihelyt azonban ezek az új termelőerők megértek, a régi termelési viszonyokról az új viszonyokra való áttérés kizárólag csak az új osztályok tudatos tevékenysége révén, az uralkodó osztályok ellen vívott forradalmi harcuk révén valósulhat meg. A forradalmi fordulatok időszakában rendkívül nagy mozgósító, szervező és átalakító jelentőségre tesznek szert az új, haladó társadalmi eszmék, az új politikai intézmények, az új politikai hatalom, melynek az a feladata, hogy erőszakkal semmisítse meg a régi, elavult termelési viszonyokat.

Sztálin elvtárs ezen zseniális tételei ízzé-porrá zúzzák azokat a reformista teóriákat, amelyek védelmükbe veszik a proletariátus és a burzsoázia együttműködésének áruló elméletét, és amelyek hazug módon azt állítják, hogy a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet úgy is megvalósulhat, hogy a kapitalizmus önmagától „belenő" a szocializmusba.

•

A történelmi materializmus megbeszélésének folytatása során, amire a 10. foglalkozáson és a 11. foglalkozás első részében kerül sor, ilyen kérdéseket vethetünk fel:

A termelés első sajátossága.

A történelmi materializmus a néptömegek történelmi szerepéről.

A termelés második sajátossága.

A termelőerők és a termelési viszonyok összefüggése és kölcsönhatása.

A termelőerők és a termelési viszonyok teljes összhangja a szocializmusban.

A termelés harmadik sajátossága.

Az új társadalmi eszmék és új politikai intézmények, az új politikai hatalom jelentősége az új társadalmi rendszerre való áttérés szempontjából.

A megbeszélés eredményeként a hallgatóknak meg kell érteniök Sztálin elvtárs világos és mélyreható jellemzését a termelőerők és termelési viszonyok leglényegesebb, általános fejlődési törvényszerűségeiről.

Az a felfedezés, hogy a termelési mód a társadalom fejlődésének legfőbb, meghatározó ereje, azt eredményezte, hogy az idealizmust — miként ezt Sztálin elvtárs kimutatta — kiűzték legutolsó mentsvárából: a történelem területéről is. „... a társadalom fejlődésének története mindenekelőtt a termelés fejlődésének története, a századok folyamán egymást felváltó termelési módok története, a termelőerők és az emberek termelési viszonyai fejlődésének története"[32]. Sztálin elvtárs feltárta a társadalmi termelés fejlődésének belső rugóit, a társadalom fejlődésének és mozgásának belső erőforrásait.

A megbeszélés folyamán a hallgatóknak jól meg kell érteniök, hogy a régi termelési viszonyokról az újakra való áttérés általában a régi termelési viszonyok forradalmi megdöntése és újak létesítése útján megy végbe. „Itt különösen élesen domborodik ki a régi termelési viszonyok erőszakos elsöprésére hivatott új társadalmi eszmék, új politikai intézmények és új politikai hatalom *óriási szerepe*"[33].

Miként a marxizmus-leninizmus tanítja, s miként ezt a Szovjetunió és a népi demokratikus országok dolgozóinak tapasztalata bizonyítja, a proletárdiktatúra kivívása elengedhetetlen feltétele annak, hogy a szocialista termelési mód létrejöhessen.

*

A 11. foglalkozáson ismertesse a propagandista a „Párttörténet" IV. fejezetének három utolsó pontját. Előadása alapjául a következő vázlatot javasoljuk:

A bolsevikok és a mensevikek a sztolipini reakció éveiben.

A bolsevikok harca a likvidátorok és az otzovisták ellen.

A bolsevikok harca a trockizmus ellen.

A bolsevikok szétzúzzák a pártellenes Augusztusi Blokkot.

Az 1912. évi Prágai Pártkonferencia. A bolsevikok önálló marxista párttá alakulnak.

---

[32] A SzK(b)P története. 150. old.

[33] Ugyanott, 160—161. old.

A reakció éveiben a bolsevikok megváltoztatták taktikájukat. A cárizmus elleni nyílt harcról áttértek a harc kerülő útjaira, kihasználva a legcsekélyebb legális és félig legális lehetőségeket is — a betegsegélyző pénztáraktól kezdve a duma szószékéig —, megszilárdították kapcsolataikat a tömegekkel, megszilárdították az illegális pártszervezeteket, fáradhatatlanul gyüjtötték az erőket az önkényuralom és a burzsoázia elleni új támadásra.

A propagandista jellemezze ezt az új történelmi helyzetnek megfelelő új taktikát, s mutassa meg, hogyan valósították meg a bolsevikok forradalmi vonalukat, miközben két fronton is küzdöttek: a likvidátorok — a párt nyílt ellenségei, és az otzovisták — a párt leplezett ellenfelei, a „visszájára fordított likvidátorok" ellen.

Az előadásban külön ki kell emelni azt a harcot, amelyet a bolsevikok vívtak Lenin és Sztálin vezetésével a párt legaljasabb és legveszélyesebb ellenségei: Trockij és leplezett ügynökei — Kamenyev, Zinoviev, Rikov ellen, a Júdás Trockij által létrehozott pártellenes Augusztusi Blokk ellen.

A propagandista magyarázza el hallgatóinak az illegális proletárpárt megőrzésének és megszilárdításának híveiből alakult pártblokk lényegét. Ezt a pártblokkot Lenin hozta létre, Sztálin pedig teljes mértékben támogatta. Ezzel kapcsolatban szólnunk kell arról, hogy napjainkban a testvéri kommunista és munkáspártok, a lenini-sztálini taktikához híven, megegyezésre lépnek a demokratikus rétegekkel, a munkásosztály pozícióinak megszilárdítása a haladó erők tömörítése érdekében, a békéért, demokráciáért és szocializmusért vívott harcban.

Az előadás egyik központi kérdése: a bolsevikok harca Lenin és Sztálin vezetésével az újtípusú párt megteremtéséért, az opportunistákkal szemben kérlelhetetlen és a burzsoázia irányában forradalmi pártért, az erősen összeforrott és egyöntetű pártért, a proletárforradalom pártjáért.

Sztálin elvtárs utal arra, hogy a bolsevikok már a lenini *Iszkra* óta készülődtek egy ilyen párt megalakítására; kitartóan és állhatatosan készítették elő ezt a pártot, s eközben könyörtelen harcot folytattak a forradalmi marxizmus ellenségei ellen. Annak a harcnak a története, melyet Lenin és

Sztálin folytattak a bolsevizmus ellenségei ellen, elejétől végéig az újtípusú párt, a leninizmus pártja előkészítésének története.

Előadása végén a propagandista idézze Sztálin elvtárs értékelését a Prágai Konferencia történelmi jelentőségéről; ez a konferencia űzte ki a pártból a mensevikeket és vetette meg az újtípusú párt, a bolsevik párt alapját.

*

A 12. foglalkozáson kerül sor a IV. fejezet utolsó három pontjának megbeszélésére és a „Párttörténet" V. fejezetével kapcsolatos előadásra.

A megbeszélést célszerű ugyanazon kérdések alapján és ugyanolyan időrend szerint levezetni, ahogyan ezek a kérdések a IV. fejezet utolsó három pontjára vonatkozó előadásvázlatban egymás után következnek.

A megbeszélés során fényt kell deríteni arra, hogyan cserélték fel a bolsevikok a sztolipini reakció éveiben a támadás taktikáját a védelem taktikájával, az illegális és legális munka összeegyeztetésének taktikájával; hogyan zúzták szét a bolsevikok, Lenin és Sztálin vezetésével, a likvidátorokat és az otzovistákat, Trockij pártellenes blokkját, s hogyan teremtették meg a Prágai Konferencián a bolsevik párt önálló létének alapját. Júdás Trockij, ez a végletekig alias karrierista és frakciós, Lenin és a bolsevikok ellen küzdve, centrizmussal álcázta likvidátorságát. A trockisták alkották azt a főcsoportot, mely a centrizmust elültette. Ezért követelte Lenin a trockizmus szétzúzását. „Mindenki, aki Trockij csoportját támogatja, a hazugságnak és a munkások becsapásának politikáját, a likvidátorság leplezésének politikáját támogatja"[34].

Amikor sor kerül a Prágai Konferencia történelmi jelentőségének megvitatására, segítsen a propagandista a hallgatóknak abban, hogy megértsék azt a sztálini tételt, miszerint a marxista párt megtisztítása az opportunistáktól, a mensevikektől, a munkások ügyének árulóitól, döntő jelentőségű volt a párt és a forradalom további fejlődése szempontjából.

[34] *Lenin* Művei. 17. köt. 213. old. (oroszul).

A SzK(b)P története. IV. fejezet.
Lenin. Az OSzDMP VI. (Prágai) összoroszországi konferenciája. A konferencia határozata. Lásd *Lenin* Művei. 17. köt. (oroszul).
Lenin. Materializmus és empiriokriticizmus.
Sztálin. Anarchizmus vagy szocializmus? Lásd *Sztálin* Művei. 1. köt.
Sztálin. Marxizmus és nyelvtudomány. Lásd A szovjet nyelvtudomány kérdései (Marr-vita).
Vlagyimir Iljics Lenin. Életének és tevékenységének rövid leírása. VI. fejezet. (oroszul).
Ioszif Visszarionovics Sztálin. Rövid életrajz. IV. fejezet.

V. TÉMA

A BOLSEVIKOK PÁRTJA A MUNKÁSMOZGALOM FELLENDULÉSÉNEK ÉVEIBEN, AZ ELSŐ IMPERIALISTA HÁBORÚ ELŐTT (1912—1914)

★

A „Párttörténet" V. fejezete behatóan tárgyalja azt a harcot, amelyet a bolsevik párt vívott az új forradalmi fellendülés időszakában, 1912—1914 között. Ebben az időszakban a párt, Lenin és Sztálin vezetésével, a forradalmi munkásmozgalom fellendülésének az élén állott és új forradalomra vezette a munkásosztályt.

A párt ragyogó példát mutatott a tökéletes taktikai vezetésre: sikeresen egybekapcsolta az illegális és a legális munkát, kérlelhetetlenül harcolt a likvidátorok, trockisták és otzovisták ellen, meghódította a legális szervezeteket és ezeket tette forradalmi munkája támaszpontjaivá. A bolsevikok vezették a proletariátus tömegharcának valamennyi formáját.

Ennek eredményeként a párt megszilárdította sorait és kiszélesítette kapcsolatait a munkásosztállyal. A párt felnevelte a forradalmi, pravdista munkások új nemzedékét, akik később, az 1917-es Októberi Forradalom napjaiban, a bolsevik párt magvát képezték.

A forradalmi mozgalom mind nagyobb méreteket öltött az ország határvidékein. Ezt látva, Lenin és Sztálin a nemzeti kérdésre vonatkozó világos és következetes marxista programmal vértezték fel a bolsevik pártot.

A propagandista általánosságban jellemezze a V. fejezetet, majd ismertesse a hallgatók előtt a foglalkozások munkatervét. „A bolsevikok pártja a munkásmozgalom fellendülésének éveiben, az első imperialista háború előtt" című téma tárgyalása 4 órát vesz igénybe, mégpedig 2 órát a fejezet 1. és 2. pontja, és ugyancsak 2 órát a fejezet 3. pontja.

Ezután a propagandista tartson előadást az V. fejezet 1. és 2. pontjáról, a következő javasolt vázlat alapján:

Az új forradalom kibontakozásának társadalmi és politikai okai.

A forradalmi mozgalom fellendülése 1912—1914-ben, és a likvidátor mensevikek taktikájának csődje.

A bolsevikok lapja, a *Pravda* tevékenysége.

A bolsevik párt tevékenysége a dumában a forradalmi fellendülés éveiben.

Lenin és Sztálin már a reakció éveiben többízben utaltak arra, hogy az újabb forradalmi fellendülés elkerülhetetlenül be fog következni. Lenin és Sztálin előrelátása beigazolódott.

A „Párttörténet", valamint Lenin „Forradalmi fellendülés" és Sztálin „Megindult!.." című műve alapján a propagandista magyarázza el az újabb forradalom kibontakozásának társadalmi, gazdasági és politikai okait, mutasson rá, hogy ez a fellendülés szükségszerűen következett az ország egész addigi fejlődéséből. 1905—1907-ben a polgári-demokratikus forradalom feladatai nem nyertek megoldást. Az első orosz forradalmat kiváltó okok továbbra is hatottak. A lénai vérengzés, miként ezt Lenin megjegyezte, idézte elő azt, hogy a tömegek forradalmi hangulata a tömegek forradalmi fellendülésébe csapott át. Sztálin elvtárs a *Zvezda* című bolsevik lapban, 1912 április 19-én, a lénai eseményekkel kapcsolatban ezt írta:

„A lénai sortüzek megtörték a hallgatás jegét és — megindult a népi mozgalom folyama.

Megindult!..

Minden, ami gonosz és vészes volt a mai rendszerben, minden, ami a sokatszenvedett Oroszországot kínozta — mindez összpontosult egy tényben, a lénai eseményekben.

Ezért lett a lénai sortüzekből jeladás a sztrájkokra és a tüntetésekre"[1].

Az 1912 áprilisi eseményeket — amelyek a messzi szibériai tajgán, Bodajbo környékén zajlottak le — rendkívül lenyűgözően örökítette meg Majakovszkij „Léna" című költeményében. Ajánlatos, hogy az előadáson egyes részleteket olvassunk fel a költeményből, mert ez élénkebbé teszi a propagandista mondanivalóját és szemléletes képet ad a lénai

[1] *Sztálin* Művei. 2. köt. Szikra 1949. 256. old.

eseményekről, melyek oly nagy visszhangot keltettek az országban.

Teljesen csődöt mondott a likvidátorok és szövetségesük: Trockij taktikája. Ők ellenezték a proletariátus sztrájkharcát, s a munkásosztály forradalmi harcát úgynevezett „petíciós kampánnyal" akarták helyettesíteni. A munkásosztály azonban az opportunisták minden mesterkedése ellenére a bolsevikok által mutatott úton haladt; ebben az időben a munkások sztrájkjai élesen politikai jellegűek voltak, s azoknak a bolsevik jelszavaknak jegyében zajlottak le, amelyeket a Prágai Konferencia adott ki és amelyek a népi forradalom jelszavai voltak.

Az ország gazdasági helyzetéről szólva, a propagandista mutasson rá, hogy az akkori években az ipar fejlődését a nagy és legnagyobb üzemek termelésének további koncentrációja jellemezte.

„A proletariátus növekedése és nagyüzemekben való összpontosulása, olyan forradalmi párt fennállása mellett, mint a bolsevikok pártja — Oroszország munkásosztályát az ország politikai életének roppant erejévé tette"[2].

A forradalmi mozgalom növekedése az országban, a munkásoknak az egész népet érintő, tömegméretű sztrájkjai, a parasztok és a katonák forradalmi megmozdulásai — mindez arról tanúskodott, hogy az ország újabb forradalom felé halad.

Amikor a propagandista megvilágítja Lenin és Sztálin vezető szerepét a forradalmi mozgalom kibontakozásában, a „Párttörténeten" kívül Sztálin elvtárs életrajzának (Ioszif Visszarionovics Sztálin. Rövid életrajz) IV. fejezetét is használja fel.

A propagandista előadásában jelentős helyet foglaljon el a *Pravda* — a munkástömegek országos, legális, bolsevik lapja — tevékenységének ismertetése.

A propagandista beszéljen a *Pravda* jellegéről, tevékenységéről és jelentőségéről abban a harcban, amely a bolsevik pártosságért, a tömegméretű munkáspárt új életre keltéséért, valamint az opportunisták ellen folyt. Rá kell világítani a *Pravda* szerepére a forradalmi mozgalom 1912—1914. évi kibontakozásában. Hangsúlyozni kell, milyen nagy szerepet

[2] A SzK(b)P története. 182. old.

játszott a *Pravda*, Lenin és Sztálin pártjának harcos lapja abban, hogy a munkásosztályt és az egész dolgozó lakosságot a dicső bolsevik zászló köré tömörítette, hogy mozgósította erőiket arra a harcra, mely az Október előtti időkben a cárizmus és a kapitalizmus megdöntéséért, az Októberi Forradalom győzelme után pedig a Szovjethatalom megszilárdításáért, a kommunizmus építéséért folyt.

Az előadás végén ismertesse a propagandista a következő kérdéseket: a bolsevik párt részvétele a IV. Állami Duma választásain, a bolsevik frakció tevékenysége a dumában. A *Pravda* mellett a duma volt a bolsevikok legfontosabb, országos méretű legális támaszpontja. A bolsevik párt ezt felhasználva fejtette ki forradalmi tevékenységét a tömegek körében.

Lenin nagy jelentőséget tulajdonított annak, hogy a bolsevikok résztvegyenek a választási harcokban. A IV. Állami Duma küszöbönálló választásairól írta Lenin, 1911 októberében, „A választási harcról és a választási platformról" című cikkében:

„Jövő évben tartják meg a IV. Állami Duma választásait. A szociáldemokráciának *haladéktalanul* meg kell indítania választási harcát... Ahhoz, hogy *haladéktalanul* megindíthassa, szükség van az OSzDMP illegális párt*sejtjeinek* haladéktalan *kezdeményező* tevékenységére országszerte, valamennyi és mindenfajta legális és félig legális szervezetben, valamennyi nagyüzemben, a lakosság valamennyi rétege és csoportja körében"[3].

Azt a kérdést, hogy a bolsevik párt résztvegyen-e a IV. Állami Duma választásain, a Prágai Konferencia vitatta meg. A konferencia határozata konkrét útmutatásokat adott, amelyek alapján a bolsevik párt, Lenin és Sztálin vezetésével, önállóan indult a duma választásain és győzelmet aratott. E győzelem kivívásában hatalmas szerepe volt Sztálin elvtárs „A pétervári munkások utasítása munkásképviselőjük számára" című munkájának, amely lényegében a bolsevik párt politikai platformját fogalmazta meg. Az „Utasítás" két fronton hívta harcba a munkásosztályt — a cári kormány ellen és a liberális burzsoázia ellen, mely utóbbi megegyezést keresett

[3] *Lenin* Művei. 17. köt. 245. old. (oroszul).

a cárizmussal. Az „Utasítás" megmagyarázta a népnek, hogy „Oroszország ma — úgy lehet — mélyebbrehatú tömegmozgalmak előestéjén van, mint kilencszázötben... E mozgalmak kezdeményezője, mint kilencszázötben is, az orosz társadalom leghaladottabb osztálya, az orosz proletariátus lesz.

Szovetségese pedig csakis a sokat szenvedett parasztság lehet, amelynek létérdeke Oroszország felszabadítása"[4].

A duma bolsevik frakciójának tevékenységéről szólva hangsúlyozni kell, hogy a frakció szoros kapcsolatban állott a part Központi Bizottságával és Leninnel, akitől rendszeres útmutatásokat kapott. Pétervári tartózkodása alatt közvetlenül Sztálin elvtárs irányította a frakció tevékenységét.

•

A következő foglalkozáson kerül sor az 1. és 2. pont megbeszélésére. Ennek során a következő kérdéseket tehetjük fel a hallgatóknak:

A forradalmi mozgalom fellendülése 1912—1914-ben. A fellendülés okai.

A bolsevik párt harca a likvidátor mensevikek és trockisták ellen, a tömegek forradalmi mozgalmának megszervezéséért, a cári önkényuralom ellen.

A bolsevikok lapja, a Pravda. A Pravda tevékenysége az új forradalmi fellendülés időszakában.

A IV. Állami Duma és a bolsevik frakció tevékenysége a dumában.

A megbeszélés folyamán meg kell vitatni a következő eseményeket: a lénai vérengzést, a *Pravda* megalapítását, a IV. Állami Duma választását. Külön figyelmet fordítsunk „A pétervári munkások utasítása munkásképviselőjük számára" című munka tartalmának elemzésére és arra a szerepére, melyet a bolsevikok választási sikereiben játszott.

Az 1. és 2. pont megbeszélése világos képet nyujt a hallgatóknak arról, hogy a bolsevik párt vezette munkásosztály lépett fel a leghaladóbb osztályként, élenjárt a harcban, a forradalom zászlaját magasra emelő vezér szerepét töltötte be, tevékeny forradalmi harcra serkentette a paraszti tömegeket és a katonákat, s bevonta őket az önkényuralom elleni harcba.

---

[4] *Sztálin* Művei. 2. köt. 270. old.

„A *Pravda* a pártszerűségért, a munkások forradalmi *tömeg*pártjának újjáteremtéséért folyó harc középpontjában állt. A *Pravda* a legális szervezeteket a bolsevik párt illegális gócpontjai köré tömörítette és a munkásmozgalmat egy határozott cél — a forradalom előkészítése felé irányította"[5]. Erre a következtetésre kell jutniok a hallgatóknak a *Pravda* tevékenységének, az új forradalmi fellendülés időszakában játszott történelmi szerepének megvitatása eredményeként.

A *Pravda* tevékenységével kapcsolatban vitassuk meg azt is, milyen tevékenységet folytatott a IV. Állami Dumában a bolsevik frakció, mely, akárcsak a *Pravda*, a párt országos legális szerve volt. A megbeszélés során elemezni kell azt a bolsevik taktikát, amelynek lényege a legális szervezetek felhasználása a forradalom érdekében. A párt fel is használta a duma szószékét és a munkások legális tömeglapját, a *Pravdá*-t a forradalmi agitáció céljaira, és felnevelte a forradalmi munkások új nemzedékét — a pravdistákat. Az imperialista háború éveiben ez a munkásnemzedék magasra emelte a proletárnemzetköziség és a proletárforradalom zászlaját; később pedig, az 1917-es Októberi Forradalom napjaiban, ez a nemzedék alkotta a bolsevik párt magvát.

A megbeszélés során a propagandista különös figyelmet fordítson arra, hogy megvilágítsa hallgatói előtt, milyen tevékenységet fejtett ki a bolsevik párt és vezérei: Lenin és Sztálin az 1912—1914. évi forradalmi mozgalom vezetése terén.

Miután a propagandista lezárta az 1. és a 2. pont megbeszélését, tartsa meg előadását a „Párttörténet" V. fejezetének 3. pontjáról, a következő javasolt vázlat alapján:

A bolsevikok taktikája az új forradalmi fellendülés éveiben.

A bolsevikok győzelme a mensevikek felett a munkásosztály legális szervezeteiben.

Lenin és Sztálin kidolgozzák a párt programját a nemzeti kérdésben.

A forradalmi mozgalom növekedése az első világháború küszöbén.

A 3. pont ismerteti a párt tevékenységét az 1912 és 1914 közti időszakban, megmagyarázza, milyen volt a párt takti-

[5] A SzK(b)P története. 188. old.

kája az újabb forradalmi fellendülés körülményei között. Ez a taktika arra irányult, hogy a tömegek forradalmi harcát megszervezze, a parasztságot és valamennyi dolgozót a munkásosztály köré tömörítsen a cárizmus küszöbönálló megrohamozása érdekében.

A bolsevik párt, Lenin és Sztálin vezetésével, megszilárdította sorait és győzelmet aratott a legális szervezetekben a mensevikek felett, mert kérlelhetetlen volt az opportunizmus mindennemű megnyilvánulásával szemben. A cárizmus kegyetlen hajtóvadászata, a likvidátorok és trockisták hajszája ellenére a párt meg tudta őrizni illegális szervezetét és sorainak szilárd fegyelmét, állhatatosan védelmezte a munkásosztály érdekeit, szoros kapcsolatot tartott fenn a tömegekkel és kérlelhetetlen harcot vívott a munkásmozgalom minden ellenségével. 1914 nyarán a bolsevikokat követte Oroszországban az öntudatos munkások négyötöde. A bolsevikok azért arathattak ilyen győzelmet, mert a marxi elméletet követték, mert világos, következetes, forradalmi programjuk volt, mert egységes, harcedzett, forradalmi proletárpártban tömörültek, mert jelszavaikkal és taktikájukkal helyesen fejezték ki a forradalmi mozgalom követelményeit.

Az új forradalmi fellendülés időszakában nagy jelentőségre tett szert a nemzeti kérdés. Égetően fontossá vált, hogy leleplezzék azokat az opportunista nézeteket, amelyeket a II. Internacionále vezetői, a likvidátorok és a bundisták hirdettek a nemzeti kérdésben, hogy kidolgozzák a nemzeti kérdés következetesen marxista programját.

Ezt a feladatot fényesen oldotta meg Lenin „A nemzetek önrendelkezési jogáról" és „Kritikai megjegyzések a nemzeti kérdésről" című munkáiban, valamint Sztálin, „Marxizmus és nemzeti kérdés" című klasszikus művében.

„Marxizmus és nemzeti kérdés" című művében Sztálin elvtárs dolgozta ki elsőként a nemzet marxista elméletét, meghatározta a nemzeti mozgalom rugóit és jellegét, megfogalmazta fő vonásaiban a nemzeti kérdés megoldásának bolsevik programját, megalapozta a nemzetközi tömörülés elvét és szétzúzta a II. Internacionálénak a nemzeti kérdésre vonatkozó opportunista elméletét és programját.

„Sztálinnak a «Marxizmus és nemzeti kérdés» című munkája a bolsevizmus rendkívül jelentős fellépése volt a nem-

zeti kérdésben a nemzetközi porondon a háború előtt. *Ez volt a bolsevizmus elmélete és programnyilatkozata a nemzeti kérdésben...* Sztálin ebben a művében kifejtette a nemzet marxista elméletét, és megadta a nemzeti kérdés megoldása bolsevik módszerének alapjait (azt a követelést, hogy a nemzeti kérdést, mint a forradalom általános kérdésének részét, az imperializmus korszakában kialakult egész nemzetközi helyzettel elszakíthatatlan kapcsolatban kell vizsgálni), megalapozta a munkások nemzetközi tömörítésének bolsevik elvét"[6].

A propagandista, miután megmagyarázta a nemzeti kérdés bolsevik programjának alapvető tételeit, amelyeket Lenin és Sztálin fejtettek ki műveikben, mutasson rá, hogy az élet fényesen igazolta e program helyességét. A bolsevik párt, amely következetes maradt a lenini-sztálini nemzetiségi politikához, a munkásosztály köré tömörítette országunk valamennyi nemzetiségének dolgozóit, s ezáltal biztosította a hatalmas, soknemzetiségű Szovjetállam megteremtését, a népek szétthetetlen barátságának virágzását.

Országunkban a Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelme után új, szocialista nemzetek keletkeztek. Ezeket a szocialista nemzeteket Sztálin „Nemzeti kérdés és leninizmus" (Művei. 11. köt.) című műve alapján jellemezze a propagandista.

A trockista Augusztusi Blokk a bolsevikok csapásai alatt eszmeileg és szervezetileg egyaránt szétesett. Ennek ismertetése során hangsúlyozni kell, hogy Lenin és Sztálin harca, a bolsevikok harca a likvidátor mensevikek és trockisták ellen egyszersmind a nemzetközi opportunizmus ellen is irányult.

Az V. fejezet 3. pontjáról szóló előadás befejező részében a propagandista jellemezze a számos városra és területre kiterjedt oroszországi forradalmi mozgalom további kibontakozását. A forradalom előcsapatainak csatározása volt ez, amelyet az 1914-ben megkezdődött imperialista háború szakított félbe és amely három évvel később, 1917-ben újult ki ismét, hogy megdöntse a cárizmust. A háború súlyos éveihez a bolsevik párt harcedzetten, a proletárnemzetköziség magasra emelt zászlajával érkezett el.

Ha összevetjük az 1912—1913-ban és 1914 első felében sztrájkoló munkások számát (lásd a „Párttörténet" 182. és 194.

[6] Ioszif Visszarionovics Sztálin. Rövid életrajz. 48—49. old.

oldalát), szemléltető képet nyujtunk arról, milyen mértékben növekedett az oroszországi forradalmi mozgalom az első világháború küszöbén.

Itt a propagandista felhasználhatja a múzeumokban található, vagy a sajtóban megjelent helyi vonatkozású anyagot is, hogy világos képet adjon az 1912—1914. évek forradalmi mozgalmáról.

*

A 3. pont megbeszélése során ilyen kérdéseket tehetünk fel a hallgatóknak:

A bolsevikok győzelme és a likvidátor mensevikek veresége a legális szervezetekben.

A nemzeti kérdés bolsevik programja és jelentősége.

Az oroszországi forradalmi mozgalom növekedése az első világháború előestéjén.

A 3. pont megbeszélése szerves kapcsolatban van az előző megbeszéléssel. Ezért az elején a hallgatók emlékezetébe idézhetjük azokat a kérdéseket, amelyeket az előző foglalkozáson már megvitattunk.

Amikor a hallgatók megvitatják a bolsevikoknak a forradalmi fellendülés éveiben követett taktikáját és a legális szervezetekben aratott győzelmét, alaposan meg kell érteniök e taktika lényegét, mely az illegális és a legális munka mesteri egybekapcsolásában rejlik. Világos képet kell nyerniök a bolsevik párt kemény harcáról, amely arra irányult, hogy a legális szervezeteket meghódítsa, és saját támaszpontjaivá változtassa. A hallgatóknak kristálytisztán kell látniok, miért győztek a bolsevikok és szenvedtek vereséget a mensevikek a legális szervezetekben, miért nem volt véletlen műve a bolsevikok győzelme.

Külön figyelmet kell fordítani a nemzeti kérdés bolsevik programjának és e program jelentőségének megvitatására; ennek során gondolnunk kell a nemzeti kérdés rendkívüli fontosságára és a hallgatók nagy érdeklődésére e kérdés iránt. A megbeszélés folyamán tisztáznunk kell a következő kérdéseket: miért tett szert különleges jelentőségre a nemzeti kérdés az újabb forradalmi fellendülés időszakában; mi a lényege a mensevikek nemzeti kérdésben vallott kudarcának; a nemzeti kérdés milyen programtételeit fejtette ki Lenin „A nem-

zetek önrendelkezési jogáról", „Kritikai megjegyzések a nemzeti kérdésről" című cikkeiben és Sztálin elvtárs „Marxizmus és nemzeti kérdés" című művében.

Miután megvitatták azt a kérdést, hogy mi váltotta ki a forradalmi mozgalom fellendülését Oroszországban az első világháború előestéjén, az V. fejezet végén található rövid összefoglalás alapján össze kell foglalni az egész témát, összegezni kell tanulmányozásának eredményeit és meg kell állapítani, mennyire sajátították el a hallgatók a főbb kérdéseket.

AJÁNLOTT IRODALOM A PROPAGANDISTÁK SZÁMÁRA

A SzK(b)P története. V. fejezet.

Lenin. Forradalmi fellendülés. Lásd *Lenin* Művei, 18. köt. (oroszul).

Lenin. Kritikai megjegyzések a nemzeti kérdésről. Lásd *Lenin* Művei. 20. köt. (oroszul).

Lenin. A nemzetek önrendelkezési jogáról. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 1. köt.

Sztálin. Marxizmus és nemzeti kérdés. Lásd *Sztálin* Művei. 2. köt.

Sztálin. Nemzeti kérdés és leninizmus. Lásd *Sztálin* Művei. 11. köt. Szikra 1950.

Sztálin. A pétervári munkások utasítása munkásképviselőjük számára. Lásd *Sztálin* Művei. 2. köt.

Vlagyimir Iljics Lenin. Életének és tevékenységének rövid leírása. VII. fejezet. (oroszul).

Ioszif Visszarionovics Sztálin. Rövid életrajz. IV. fejezet.

VI. TÉMA

A BOLSEVIKOK PÁRTJA AZ IMPERIALISTA HÁBORÚ IDŐSZAKÁBAN. A MÁSODIK FORRADALOM OROSZORSZÁGBAN (1914—1917 március)

★

A „Párttörténet" VI. fejezete, amely az 1914-től 1917 márciusáig terjedő időszakot öleli fel, megvilágítja, hogyan harcolt a bolsevik párt az imperialista háború körülményei között és az oroszországi februári burzsoá-demokratikus forradalom megvalósítása idején.

A háború hatalmas fordulatot jelentett a népek életében, a nemzetközi munkásosztály életében, s egyúttal próbatétele volt valamennyi, magát szocialistának nevező pártnak és áramlatnak. A II. Internacionále opportunista pártjai nem állták ki ezt a próbát. Ezek a pártok gyalázatosan elárulták a munkásosztály ügyét, áttértek a szociálsovinizmus álláspontjára és fenntartás nélkül támogatták az imperialista burzsoázia rablóháborúját.

Csakis a bolsevikok Lenin és Sztálin vezette pártja állta ki becsülettel a háború kemény megpróbáltatásait és maradt hű a szocializmus és a nemzetköziség ügyéhez.

A „Párttörténet" VI. fejezete feltárja az első világháború keletkezésének okait és jellegét, kifejti a bolsevik párt elméletének és taktikájának alapjait a háború, a béke és a forradalom kérdésében, megvilágítja a bolsevikok pártjának harcát az opportunizmus, a szociálsovinizmus, az imperialista háború ellen, megmutatja, hogyan harcoltak a bolsevikok az imperialista háborúnak polgárháborúvá való átváltoztatásáért, a cárizmus megdöntéséért. Ez a fejezet felvértezi a hallgatókat az igazságos és igazságtalan háborúkról, az imperializmusról és a szocialista forradalomról szóló lenini-sztálini tanítás

ismeretével, megadja a nyitját a nemzetközi helyzet megértésének.

A propagandista, miután általánosságban jellemezte a VI. fejezetet, ismertesse a hallgatókkal a foglalkozási tervet. A tanterv 6 órát biztosít a VI. fejezet tanulmányozására: 2 órát az 1. és 2. pontra, 2 órát a 3. és 2 órát a 4. és 5. pontra.

Ezután a propagandista tartsa meg előadását az első két pontról.

A következő előadás-vázlatot javasoljuk:

Lenin és Sztálin tanításai arról, hogy a háború elkerülhetetlen a kapitalizmusban.

Az 1914—1918-as imperialista háború és keletkezésének okai.

Lenin és a bolsevikok harca az imperialista háború és a II. Internacionále szociálsovinisztái ellen, a III., Kommunista Internacionále megteremtéséért.

Lenin is, Sztálin is ismételten hangsúlyozta, hogy a háborúk a kapitalizmus elkerülhetetlen velejárói. „A háború a kapitalista országok számára ugyanolyan természetes és törvényszerű állapot, mint a munkásosztály kizsákmányolása. A háborúk különösen elkerülhetetlenekké váltak, amikor a XIX. század végén és a XX. század elején a kapitalizmus végleg elérte fejlődésének legfelsőbb és utolsó fokát, amikor átnőtt imperializmusba"[1].

A propagandista az imperializmusnak és sajátosságainak jellemzése során ismertesse hallgatóival az imperializmusnak azokat a legfőbb jellemző ismérveit, amelyeket Lenin foglalt össze „Az imperializmus mint a kapitalizmus legfelsőbb foka" című klasszikus művében.

„... 1) a termelés és a tőke koncentrációja, amely olyan magas fejlődési fokot ért el, hogy a gazdasági életben döntő szerepet játszó monopóliumokat hozott létre; 2) a banktőke egybeolvadása az ipari tőkével és, e «finánctőke» alapján, a finánccoligarchia kialakulása; 3) a tőkekivitel, ellentétben az árukivitellel, különösen nagy jelentőségre tesz szert; 4) nemzetközi monopolista kapitalista szövetségek alakulnak, amelyek felosztják egymás közt a világot és 5) befejeződött a

[1] A SzK(b)P története. 196. old.

föld területi felosztása a legnagyobb kapitalista hatalmak között"[2].

Lenin és Sztálin tanítása szerint az imperialista háborúk a modern monopolkapitalizmus talaján, a tőkés országok egyenlőtlen fejlődése következtében keletkeznek.

Az imperializmusban tovább éleződnek a kapitalista rendszer összes ellentmondásai és így az egyes tőkés államok közti, valamint a tőkés államok egyes csoportjai közti ellentétek is. Ez annak következménye, hogy már felosztották a világot, szabad területek nincsenek többé, a kapitalizmus pedig az imperializmus korszakában igen egyenlőtlenül és ugrásszerűen fejlődik. Elmaradott országok gyors ugrásokkal utolérnek és túlhaladnak olyan országokat, amelyek mindeddig előljártak. Ennek következményeképpen az imperialista országok gazdasági és katonai erőviszonyai megváltoznak, s előtérbe kerül az a törekvés, hogy a világot imperialista háború útján újrafelosszák.

Sztálin elvtárs 1946 február 9-i beszédében feltárta az imperialista háborúk okait és a következőket mondotta:

„A marxisták nem egyszer kijelentették, hogy a kapitalista világ gazdasági rendje az általános válság és a háborús összeütközések elemeivel terhes és hogy ennek következtében a világkapitalizmus a mi időnkben nem tervszerűen és egyenletesen fejlődik, hanem válságokon és háborús katasztrófákon keresztül. A kapitalista országok egyenlőtlen fejlődése ugyanis az idők folyamán rendszerint a kapitalista világrend belső egyensúlyának éles megzavarására vezet, a kapitalista országoknak az a csoportja pedig, amely úgy véli, hogy nem rendelkezik elegendő nyersanyagforrással és piaccal, rendszerint megkísérli, hogy fegyveres erő alkalmazásával a helyzetet megváltoztassa és az «érdekszférákat» újra felossza a saját javára. Ennek eredményeként a kapitalista világ két egymással ellenségesen szembenálló és egymás ellen harcoló táborra szakad"[3].

Az 1914—1918-as imperialista háborút a világ és az érdekszférák újrafelosztásáért folytatott küzdelem, a tőkés államok közti ellentétek kiéleződése idézte elő. Ez a háború mindkét

---

[2] *Lenin* Művei. 22. köt. Szikra 1951. 276. old.
[3] *Sztálin.* A békéért. Szikra 1952. 7—8. old.

részről — mind Németország és szövetségesei részéről, mind az antantországok részéről — hódító, rablóháború, a világ újrafelosztásáért, a gyarmatokért, a finánctőke „érdekszféráiért" folytatott háború volt.

Amikor a propagandista megvilágítja azokat az okokat, amelyek miatt a cári Oroszország az Antant oldalán vett részt a háborúban, mutasson rá a cári Oroszországnak az angol-francia imperializmustól való pénzügyi és gazdasági függőségére.

Az orosz burzsoázia úgy gondolta, hogy a háborúba való belépéssel rendezi ügyeit: újabb piacokat akart szerezni, arra számított, hogy hatalmas összegeket keres majd a hadimegrendeléseken és hadiszállításokon, hogy elfojtja a forradalmi mozgalmat, amelynek hulláma az 1912—1914-es években igen magasra csapott.

A propagandista, amikor arról beszél, milyen álláspontot foglaltak el a különböző osztályok és pártok az első világháborúval kapcsolatban, hangsulyozza, hogy csakis a bolsevikok pártja volt az imperialista háború elleni harc álláspontján, hogy a bolsevik párt kérlelhetetlenül harcolt a mensevikek és az eszerek ellen, akik takargatták a háború rabló jellegét és segítették a cári kormányt a háború folytatásában. A bolsevik párt volt az egyedüli munkáspárt a világon, amely hű maradt a szocializmus és a nemzetköziség ügyéhez, amely azonnal és habozás nélkül felemelte az imperialista háború elleni elszánt harc zászlaját.

A 2. pont legfontosabb kérdéseinek megvilágítása során fel kell hívni a hallgatók figyelmét arra az értékelésre, melyet a II. Internacionále opportunista vezéreinek áruló magatartásáról adott Lenin és Sztálin; ezek az opportunista vezérek az imperialista világháború kirobbantásának főbűnösei közé tartoztak.

Mint tudjuk, a háborúk a kapitalizmus elkerülhetetlen velejárói. De ez nem jelenti azt, hogy nem kell harcolni a háborúk ellen. A háborús uszítók terveit meghiúsíthatja és szétfoszlathatja a munkásosztály és a dolgozók harca az imperialista agresszorok ellen. Amint a „Párttörténet" hangsúlyozza, „a háború nem lett volna annyira pusztító és talán nem is bontakozott volna ki akkora erővel, ha a II. Internacionále pártjai nem árulták volna el a munkásosztály ügyét, ha nem szeg-

ték volna meg a II. Internacionále kongresszusainak háborúellenes határozatait, ha elszánták volna magukat, hogy cselekedjenek és a munkásosztályt harcba vigyék imperialista kormányaik, a háborús gyujtogatók ellen"[4].

Ezzel kapcsolatban a propagandista utaljon arra, hogy milyen óriási jelentősége van az aktív békeharcnak napjainkban, amikor az amerikai-angol imperialisták és bérenceik — a jobboldali szocialisták — új világháborút akarnak kirobbantani. A békeharc élén a Szovjetunió népei állanak. Annak eredményeképpen, hogy a békének olyan hatalmas támasza van, mint a Szovjetunió, hogy a békének és a népek barátságának lenini-sztálini eszméi behatoltak a legszélesebb tömegek közé, a történelemben először jött létre a békeharcosok hatalmas, szervezett frontja, amely a földkerekség lakosságának százmillióit egyesíti.

Sztálin elvtárs a *Pravda* tudósítójával 1951 február 17-én folytatott beszélgetésében megállapította: „A béke fennmarad és tartós lesz, ha a népek kezükbe veszik a béke megőrzésének ügyét és végig kitartanak mellette. A háború elkerülhetetlenné válhat, ha a háborús gyujtogatóknak sikerül hazugságaikkal befonni a néptömegeket, félrevezetni és új világháborúba sodorni őket.

Ezért a széleskörű békekampánynak — amely eszköz a háborús gyujtogatók bűnös mesterkedéseinek leleplezésére — ma elsőrendű jelentősége van.

Ami a Szovjetuniót illeti, a Szovjetunió továbbra is tántoríthatatlanul folytatja a háború elhárítására és a béke megőrzésére irányuló politikáját"[5].

A béke és a haladás híveinek sokmilliós tömegei a Szovjetunió köré tömörülnek, mert a Szovjetországban látják fő támaszukat, Sztálin elvtárs személyében pedig a béke nagy zászlóvivőjét.

Az előadásban bőven kell foglalkozni azzal a kérlelhetetlen, lankadatlan harccal, amelyet a bolsevikok, Leninnel és Sztálinnal az élen, a II. Internacionále opportunistáinak áruló politikája ellen folytattak.

Lenin és Sztálin ismételten utaltak arra, hogy a II. Inter-

---

[4] A SzK(b)P története. 219. old.
[5] *Sztálin.* A békéért. 93—94. old.

nacionále vezérei háború esetén elárulhatják a proletariátust, átállhatnak az imperialista burzsoázia oldalára, az imperialista háború híveivé lehetnek. A lenini-sztálini előrelátás teljes egészében beigazolódott. Mihelyt az imperialista háború kitört, a II. Internacionále vezérei, a stuttgarti (1907), a kopenhágai (1910) és a baseli (1912) kongresszus határozatai ellenére, megszavazták parlamentjeikben a hadihiteleket, az imperialista háború támogatását. Az opportunista vezérek az árulás útjára, a proletárügy elárulásának útjára léptek, a burzsoázia kiszolgálóinak bizonyultak. A II. Internacionále, vezéreinek és pártjainak árulása következtében, csődbe jutott, különálló szociálsoviniszta pártokra hullt szét.

„A II. Internacionálénak csak jelentéktelen kisebbsége tartott ki az internacionalizmus álláspontján, csak ez a kisebbség úszott az ár ellen, igaz, nem teljes biztonsággal és nem egészen határozottan, de mégis az ár ellen úszott.

Csak a bolsevikok pártja volt az, amely minden habozás nélkül, azonnal magasra emelte az imperialista háború elleni elszánt harc zászlaját"[6].

Már a háborúról szóló tézisek, amelyeket Lenin 1914 augusztusában írt, megállapítják, hogy a II. Internacionále csődje nem véletlen jelenség. „Az opportunisták már régen előkészítették a II. Internacionále csődjét, mert tagadták a szocialista forradalmat és ehelyett burzsoá reformizmust hirdettek; mert tagadták az osztályharcot, tagadták, hogy az osztályharcot bizonyos viszonyok között polgárháborúvá kell átváltoztatni és az osztályok együttműködését prédikálták; mert a hazafiság és a honvédelem leple alatt burzsoá sovinizmust hirdettek . . ."[7]

Az előadásban fel kell tárni az opportunizmus társadalmi és gazdasági gyökereit, meg kell mutatni, hogy a munkásarisztokrácia a burzsoázia dühödt védelmezőjének szerepét játssza. Lenin „Az imperializmus mint a kapitalizmus legfelsőbb foka" című híres munkájában azt írta, hogy „az elpolgáriasodott munkásoknak vagy a «munkásarisztokráciának» ez a rétege, amely életmódja, keresetének nagysága, egész világnézete szerint teljesen kispolgári, a II. Internacionále fő

[6] A SzK(b)P története. 201. old.
[7] *Lenin* Művei. 21. köt. Szikra 1951. 2. old.

támasza... ezek az elemek igazi *burzsoá ügynökök a munkásmozgalmon belül,* a tőkésosztály munkás ügyvivői, ...a reformizmus és a sovinizmus igazi közvetítői"[8]. A burzsoázia a „munkásarisztokráciát" úgy vásárolja meg, hogy lehasítja számára az anyaország és a gyarmatok dolgozó tömegeinek kegyetlen kizsákmányolásával szerzett extraprofit egy részét. A burzsoá országok „munkásarisztokráciája" szállítja a szociáldemokrata pártok és a reformista szakszervezetek „vezéreit", a parlamenti „politikusokat".

Az első világháború folyamán az opportunisták azzal, hogy szociálsovinisztákká váltak, betetőzték árulásukat. „A szociálsovinisztáka, ideértve az orosz mensevikeket és eszereket is, a munkások és a burzsoázia közötti *osztálybékét* hirdették az országon belül és a más népek elleni háborút az ország határain kívül"[9].

A proletariátus ügyére nézve nem kevésbbé veszélyesek, sőt talán még veszélyesebbek voltak a burkolt sovinisztáka, az úgynevezett centristáka: Kautsky, Trockij, Martov és mások. A centristáka a nyilt szociálsovinisztákkal együtt elárulták a munkásosztályt, de árulásukat „baloldali" frázisokkal leplezték, amelyek a munkásosztály megtévesztését célozták; a centristáka azt követelték, hogy a munkásosztály a háború idején mondjon le az osztályharcról.

Az előadás befejező részében a propagandista röviden világítsa meg Lenin harcát az új, III. Internacionále megteremtéséért. Már 1914 novemberében, a bolsevik párt Központi Bizottságának a háború ellen közzétett kiáltványában („A háború és az oroszországi szociáldemokrácia") kitűzték az opportunizmustól mentes III. Internacionále megteremtésének feladatát. Lenin már a háború első napjaiban megkezdte az erők egybegyűjtését az új Internacionále megteremtéséhez. Az internacionalisták 1915 szeptember elején Zimmerwaldban (Svájc) összehívott első konferenciáját „első lépésnek" tekintette a háború elleni nemzetközi mozgalom kibontakozása útján. A konferencián elfogadott kiáltványt a következőképpen értékelte: „...A kiáltvány valóban haladás az opportunizmussal

---

[8] *Lenin* Művei. 22. köt. 200. old.
[9] A SzK(b)P története. 202. old.

és szociálsovinizmussal való eszmei és gyakorlati szakítás útján"[10].

A kiáltvány, minden hiányossága, következetlensége, határozatlansága ellenére egy lépést jelentett előre a szociálsovinisztákkal való tényleges szakítás felé. Ugyanezen a konferencián Lenin megalakította a Zimmerwaldi Baloldaliak csoportját. Ebben a csoportban az egyedüli helyes, teljesen következetes álláspontot csak a bolsevikok foglalták el. Lenin rámutatott a német baloldaliak gyengeségére, „akiket minden oldalról körülfon a kautskysta képmutatás, vaskalaposság és az opportunisták iránti «baráti érzés» undorító hálója"[11].

Az internacionalisták második, 1916-ban Kientalban (Svájc) egybegyűlt konferenciáját II. Zimmerwaldi Konferenciának nevezik. Az itt elfogadott kiáltvány egy lépést jelentett előre a zimmerwaldi kiáltványhoz képest. De ez a konferencia sem fogadta el a bolsevikok politikájának döntő elvi tételeit: az imperialista háború polgárháborúvá való átváltoztatását, a „saját" imperialista kormányok vereségét a háborúban, a III. Internacionále megalakítását. Mindazonáltal, a konferencia elősegítette azoknak az internacionalista elemeknek kiválasztódását, akikből később a III., Kommunista Internacionále alakult. Lenin, miközben állhatatosan gyüjtötte az erőket a III. Internacionále megteremtéséhez, keményen bírálta a következetlen internacionalisták hibáit, hogy segítségükre legyen a helyes álláspont megtalálásában.

•

Az 1. és 2. pont megbeszélése során a következő kérdések megvitatását javasoljuk:

Az 1914—1918-as imperialista háború keletkezése és okai.

Oroszország különböző osztályainak és pártjainak viszonya a háborúhoz.

A II. Internacionále csődje és ennek okai.

A bolsevik párt harca a szociálsovinizmus, a centrizmus, az imperialista háború ellen.

Lenin harca a III. Internacionále megteremtéséért.

Igen fontos, hogy a hallgatók az első kérdésnek, az 1914—

[10] *Lenin* Művei. 21. köt. 391. old.
[11] *Lenin* Művei. 22. köt. 333. old.

1918-as imperialista háború keletkezésének és okainak megvitatása után tisztán lássák, hogy az imperialista háború a kapitalista országok egyenlőtlen fejlődése folytán keletkezett. A fejlődésnek ez a fokozott egyenlőtlensége felborította a főbb imperialista hatalmak közti „egyensúlyt". A hallgatóknak tisztán kell látniok, hogy a világ erőszakos újrafelosztása az imperializmusban elkerülhetetlen.

A hadviselő imperialista államok hódító terveiről folytatott megbeszélés során célszerű térképen megmutatni azokat a területeket, amelyeknek meghódítására Németország, a cári Oroszország, Anglia és Franciaország törekedtek.

Különös figyelmet kell fordítani annak a kérlelhetetlen harcnak megvilágítására, amelyet a Lenin és Sztálin vezette bolsevik párt a szociálsovinisták és a centristák (a burkolt szociálsovinisták) ellen folytatott.

A megbeszélés összefoglalása után a propagandista térjen rá a VI. fejezet 3. pontjának ismertetésére. Ez a pont kifejti a bolsevik párt elméletét és taktikáját a háború, a béke és a forradalom kérdésében.

Az előadás vázlatául a következőket javasoljuk:

A bolsevikok viszonya a háborúhoz.

Az igazságos és igazságtalan háborúról szóló marxi-lenini tanítás.

Lenin „Az imperializmus mint a kapitalizmus legfelsőbb foka", „Az Európai Egyesült Államok jelszaváról", „A proletárforradalom katonai programja" című munkái és ezek világtörténelmi jelentősége.

A szocialista forradalom lenini elmélete.

A bolsevik párt tevékenysége a háború éveiben.

A bolsevikok nem voltak mindenfajta háború ellen. A bolsevikok csakis a hódító, imperialista háborút ellenezték és aktív forradalmi harcot folytattak e háború ellen, aktívan harcoltak a békéért, harcoltak a militarista, imperialista burzsoázia hatalmának megdöntéséért. A bolsevikok, Leninnel és Sztálinnal az élen, a béke ügyét egybekapcsolták a proletárforradalom győzelmének ügyével, mert azt tartották, hogy az imperialista háború megszüntetésének és az igazságos, demokratikus, annexió és hadisarc nélküli béke kivívásának legbiztosabb eszköze: a cárizmus és az imperialista burzsoázia hatalmának megdöntése.

Saját országuk kormányának vereségére irányuló politika, amelyet a bolsevikok az 1914—1918-as imperialista háború alatt folytattak, szöges ellentéte volt a burzsoá haza védelmét szolgáló, áruló, soviniszta mensevik-eszer politikának. Ugyanilyen ellentéte volt a „belső béke" fenntartását hirdető áruló mensevik-eszer jelszónak az a bolsevik jelszó, amely szerint az imperialista háborút polgárháborúvá kell átváltoztatni, az a bolsevik jelszó, amely arra szólította fel a dolgozókat, hogy fordítsák fegyverüket saját burzsoáziájuk ellen és döntsék meg annak hatalmát.

A háborúval kapcsolatos bolsevik jelszavaknak nemzetközi jelentőségük volt. Valamennyi hadviselő ország forradalmi munkáspártjainak a „saját" imperialista kormányuk vereségére irányuló politikát kellett volna folytatniok.

Különös figyelmet kell fordítani az igazságos, felszabadító háború és az igazságtalan, hódító háború lenini-sztálini meghatározására. Lenin és Sztálin arra tanít, hogy a háború jellegét és a háborúhoz való viszonyunkat konkrétan kell meghatározni. A bolsevikok mindig támogatták és támogatják az igazságos háborúkat, s megfordítva, mindig szükségesnek tartották és tartják, hogy elszánt harcot folytassanak az igazságtalan, hódító háborúk ellen. A háború jellegét, amint Lenin megállapította, az határozza meg, milyen osztályok, milyen célok érdekében folyik ez a háború. Célszerű rámutatni az igazságos, felszabadító háborúknak olyan kimagasló példáira, mint a szovjet nép háborúja 1918—1920-ban az angol, francia, amerikai és japán intervenciósok ellen, vagy a Szovjetunió 1941—1945-ös Nagy Honvédő Háborúja a fasiszta betolakodók ellen. Napjainkban a koreai nép vív igazságos háborút szabadságának és függetlenségének védelmében az amerikai imperialista betolakodók ellen. Vietnam népei igazságos háborút folytatnak, hogy megvédelmezzék szabadságukat és függetlenségüket az imperialista agresszorokkal szemben.

A propagandista ezután magyarázza meg ama lenini elmélet lényegét, amely szerint a szocializmus győzhet *egy*, egymagában vett országban, és nem győzhet az egész világon egyidejűleg. Ennek során mutasson rá arra, hogy Lenin erre a következtetésre azoknak a sajátosságoknak az elemzése útján jutott, amelyek az imperializmusban a kapitalizmus fejlődését jellemzik.

Lenin „Az imperializmus mint a kapitalizmus legfelsőbb foka" című munkájában kimutatta, hogy a haladó kapitalizmusból, miután az imperializmus szakaszába lépett, élősdi, rothadó, halódó kapitalizmus lett. A kapitalizmusnak ezt az állapotát napjainkban a militarizmus és az eszeveszett fegyverkezési hajsza fokozódásával, a tőkés országok gazdasági fejlődésének erős meglassúbbodásával, a termelés volumenének abszolút csökkenésével, a gazdasági válságok és depressziók hosszantartó időszakaival lehet illusztrálni. Sztálin elvtárs 1939-ben, a XVIII. pártkongresszuson mondott beszámolójában kimutatta, hogy a főbb kapitalista országok ipara 25 évig (1913—1938-ig) úgyszólván egyhelyben topogott és az 1913-as színvonalat mindössze 20—30%-kal haladta túl, míg a Szovjetunió ipari termelése ugyanezen idő alatt több mint kilencszeresére emelkedett.

Lenin és Sztálin tanítása szerint a kapitalizmus magától nem fog elpusztulni, a kapitalizmust meg kell dönteni. Az imperializmus korszakában a proletárforradalom gyakorlatilag szükségessé válik, mivel a kapitalizmus ellentmondásai tovább éleződnek. A kapitalizmus ellentmondásainak kiéleződését az magyarázza, hogy az imperializmus korszakában döntő jelentőségre tett szert a kapitalista országok egyenlőtlen fejlődésének törvénye. Ezt a törvényt Lenin fedezte fel és alapozta meg, Sztálin fejlesztette tovább és konkretizálta. Az egyenlőtlen fejlődés már a monopólium előtti kapitalizmus időszakában is megvolt, ezt tudta már Marx és Lenin is írt erről „A kapitalizmus fejlődése Oroszországban" című munkájában. De a monopóliumok kialakulása előtti időszakban az egyenlőtlen fejlődésnek egészen más jellege volt, mint az imperializmus időszakában.

Az imperializmus előtti időszakban a kapitalizmus fejlődése „többé-kevésbbé símán, többé-kevésbbé evolúciós módon folyt és egyes országok hosszú időn át ugrások és elkerülhetetlen világméretű katonai összeütközések nélkül előztek meg más országokat"[12].

Egészen másképen érvényesül a kapitalista országok egyenlőtlen fejlődésének törvénye az imperializmusban. Az imperializmus korszakában ez a törvény „azt jelenti, hogy egyes

[12] *Sztálin* Művei. 9. köt. Szikra 1952. 114. old.

országok más országokhoz képest ugrásszerűen fejlődnek, egyes országok gyorsan kiszorítanak a világpiacról más országokat, időnként háborús összeütközések és háborús katasztrófák útján újrafelosztják *a már felosztott világot*, elmélyülnek és kiéleződnek a konfliktusok az imperializmus táborában, gyengül a világkapitalizmus frontja, lehetőség nyílik arra, hogy egyes országok proletariátusa áttörje ezt a frontot, lehetőség nyílik arra, hogy a szocializmus egyes országokban győzzön"[13].

A kapitalista országok egyenlőtlen gazdasági és politikai fejlődésének törvénye elméleti megalapozását jelenti annak a zseniális lenini tételnek, hogy a szocializmus győzelme lehetséges *egy*, egymagában vett kapitalista országban. Lenin ezt a tételt először 1915-ben öntötte formába, „Az Európai Egyesült Államok jelszaváról" című cikkében.

„A gazdasági és politikai fejlődés egyenlőtlensége — írta Lenin — a kapitalizmus feltétlen törvénye. Ebből következik, hogy a szocializmus győzelme lehetséges eleinte egynéhány vagy akár egy, egymagában vett kapitalista országban is. Ennek az országnak győztes proletariátusa, miután kisajátította a kapitalistákat és megszervezte országában a szocialista termelést, *szembe*fordulna a világ többi, kapitalista részével, a maga oldalára vonná a többi ország elnyomott osztályait . . ."[14]

Lenin „A proletárforradalom katonai programja" című, 1916-ban írt cikkében rendkívül erősen hangsúlyozza azt a tételt, hogy a szocializmus egyidejű győzelme valamennyi országban — lehetetlen:

„A kapitalizmus fejlődése a különböző országokban a legnagyobb mértékben egyenlőtlenül megy végbe — írta Lenin. — Az árutermelés mellett ez másképen nem is lehetséges. Ebből adódik az a vitathatatlan következtetés, hogy a szocializmus nem győzhet egyidejűleg *valamennyi* országban. Először egyetlen vagy néhány országban fog győzni, a többi bizonyos ideig burzsoá, vagy a burzsoá rendig még el sem jutott ország marad"[15].

Lenin a szocializmus *egy* országban való győzelmének

[13] *Sztálin* Művei. 9. köt. 114—115. old.
[14] *Lenin* Művei. 21. köt. 346. old.
[15] *Lenin* Művei. 23. köt. 77. old.

elméletével továbbfejlesztette a marxizmust, kidolgozta a szocialista forradalom új, befejezett elméletét, amelynek alapjait már 1905-ben lerakta. Azelőtt, a monopolkapitalizmus előtti időszakban, a marxisták úgy vélték, hogy a szocializmus győzelme egy országban lehetetlen, hogy a forradalomnak feltétlenül egyidőben kell végbemennie valamennyi civilizált országban. Ez a megállapítás a maga idejében, a monopolkapitalizmus előtti időszakban tökéletesen helyes volt, minthogy a kapitalizmus akkor többé-kevésbbé egyenletesen, emelkedő vonalban fejlődött, még voltak szabad, el nem foglalt területek, amelyek felé világháborúk nélkül is terjeszkedhetett, az egyenlőtlen fejlődés törvénye pedig e körülmények folytán még nem érvényesült teljes erővel. Egészen másként vetődött fel a kérdés, amikor a felfelé haladó kapitalizmus halódó kapitalizmussá vált, „amikor a háború feltárta az imperialista világfront gyógyíthatatlan gyengeségeit, az egyenlőtlen fejlődés törvénye pedig eleve meghatározta, hogy a különböző országokban különböző időben érik meg a proletárforradalom"[16].

Lenin és Sztálin a konkrét történelmi elemzés segítségével alkotó módon továbbfejlesztette a marxizmust és kidolgozta a proletárforradalom új elméletét.

A bolsevik párt kérlelhetetlen harcot folytatott az opportunisták minden fajtája ellen, azoknak az elméleti és taktikai irányelveknek megvalósításáért, melyeket Lenin és Sztálin jelölt meg a háború, a béke és a forradalom kérdésében.

A bolsevikok a háború, a béke és a forradalom kérdéséről szóló lenini irányelvre támaszkodva hatalmas gyakorlati munkát végeztek a fronton és a hátországban.

•

A 3. pont megbeszélése során a következő kérdések megvitatását javasoljuk:

A bolsevikok taktikai jelszavai és politikája az imperialista háború időszakában.

A háborúk jellege az imperializmus korszakában és a bolsevikok viszonya a háborúkhoz.

---

[16] A szovjet nyelvtudomány kérdései (Marr-vita). 337—338. old.

Lenin „Az imperializmus mint a kapitalizmus legfelsőbb foka" című munkájának történelmi jelentősége.

A szocialista forradalom lenini-sztálini elmélete és ennek jelentősége valamennyi ország munkásosztálya számára.

A bolsevikok harca a háború, a béke és a forradalom kérdésével kapcsolatos lenini elmélet és taktika megvalósításáért.

Annak érdekében, hogy a hallgatók mélyebben megértsék a párt lenini-sztálini elméletének és taktikájának világtörténelmi jelentőségét a háború, a béke és a forradalom kérdésében, minden egyes fent megjelölt kérdést a mai nemzetközi helyzettel összefüggésben kell megtárgyalni. Így például a propagandista a megbeszélés során megvitatásra bocsáthatja azt a kérdést, milyen jellegűek azok a mai háborúk, amelyeket az imperialista agresszorok Koreában, Vietnamban és másutt folytatnak. Lenin „Az imperializmus mint a kapitalizmus legfelsőbb foka" című művének történelmi jelentőségéről szólva, meg lehet vitatni a kapitalista rendszer ellentmondásainak további kiéleződését, fel lehet hívni a figyelmet arra, hogy az imperializmus zseniális lenini jellemzését a történelmi fejlődés teljes egészében igazolta és igazolja ma is. A szocialista forradalom lenini-sztálini elméletének diadalát és ennek az elméletnek hatalmas jelentőségét valamennyi ország munkásosztálya számára mindenekelőtt a Szovjetunió győzelmes szocialista forradalmának tapasztalatai, valamint a népi demokratikus országok tapasztalatai támasztják alá.

A propagandista a megbeszélés összefoglalása után tartsa meg előadását a fejezet 4. és 5. pontjáról. A figyelmet itt a következő fő kérdésekre kell összpontosítani:

A cári csapatok veresége a fronton, a gazdasági bomlás, a cárizmus válsága.

A februári forradalom, a cárizmus bukása.

A Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetjeinek és az Ideiglenes Kormánynak a megalakulása; a kettőshatalom.

A fronton és a hátországban 1917 elejére kialakult helyzet arról tanúskodott, hogy a cári kormány politikája gazdasági bomlásba sodorta az országot. A néptömegek mindjobban meggyőződtek a cári önkényuralom megdöntésének szükségességéről.

Az 1917-es februári burzsoá-demokratikus forradalom győzelmének okairól szólva hangsúlyozni kell, hogy a forradalom élén a munkásosztály állt; a munkásosztály vezette a milliós paraszti tömegek mozgalmát az önkényuralom ellen, a békéért, a kenyérért, a szabadságért folytatott harcban. A februári forradalom gyors győzelmét az 1905-ös első orosz forradalom készítette elő, amely, mint Lenin megállapította (Művei. 23. köt. 324. old.), politikai életre és politikai harcra ébresztette a munkások millióit és a parasztok tízmillióit, leleplezte a cári monarchia egész rothadtságát és förtelmességét, az orosz társadalom valamennyi osztályát és pártját igazi mivoltukban mutatta be. Az 1917-es februári forradalom ragyogóan igazolta azt a bolsevik stratégiát és taktikát, amelyet Lenin és Sztálin dolgozott ki még 1905-ben.

Az előadásban nagy figyelmet kell fordítani a kettőshatalom lényegének és annak megmagyarázására, melyek voltak a bolsevik párt feladatai a forradalom adott időszakában.

•

A 4. és 5. pont megbeszélése során a következő kérdések megvitatását javasoljuk:

Az országban uralkodó helyzet a februári forradalom előtt, a cárizmus válsága.

A februári forradalom győzelme; a forradalom jellege és hajtóerői; a kettőshatalom lényege.

A bolsevikok harca a forradalom továbbfejlesztéséért.

Ennél a megbeszélésnél a fő figyelmet a februári forradalom lényegének és a kettőshatalom kérdésének tisztázására kell fordítani.

A propagandista a VI. fejezet tanulmányozásának eredményeit összefoglalva hangsúlyozza a szocialista forradalom azon új, befejezett elméletének világtörténelmi jelentőségét, amelyet Lenin dolgozott ki az imperialista háború időszakában és amelyet Sztálin elvtárs fejlesztett tovább; mutasson rá a propagandista ennek az elméletnek életerejére, arra, hogy ez az elmélet testet öltött nálunk a szocializmus győzelmében és testet öltött a szocializmus útján haladó népi demokratikus országok sikeres fejlődésében.

AJÁNLOTT IRODALOM A PROPAGANDISTÁK SZÁMÁRA

A SzK(b)P története. VI. fejezet.
Lenin. Az imperializmus mint a kapitalizmus legfelsőbb foka. Lásd *Lenin* Művei. 22. köt.
Lenin. Az Európai Egyesült Államok jelszaváról. Lásd *Lenin* Művei. 21. köt.
Lenin. A proletárforradalom katonai programja. Lásd *Lenin* Művei. 23. köt.
Sztálin. Az orosz forradalom győzelmének feltételeiről. Lásd *Sztálin* Művei. 3. köt. Szikra 1950.
Vlagyimir Iljics Lenin. Életének és tevékenységének rövid leírása. VIII. fejezet. (oroszul).
Ioszif Visszarionovics Sztálin. Rövid életrajz. IV. fejezet.

VII. TÉMA

A BOLSEVIKOK PÁRTJA AZ OKTÓBERI SZOCIALISTA FORRADALOM ELŐKÉSZÍTÉSE ÉS VÉGHEZVITELE IDŐSZAKÁBAN (1917 április—1918)

★

A „Párttörténet" VII. fejezete a bolsevik párt hősi történetének egyik legfontosabb szakaszát világítja meg. E fejezet megmutatja, hogyan nyeri meg a Lenin és Sztálin vezette bolsevik párt a februártól októberig terjedő időszakban a munkásosztály többségét, a Szovjetek többségét, hogyan vonja a szocialista forradalom oldalára a parasztságot, hogyan ragadja ki a tömegeket a kispolgári pártok — az eszerek, a mensevikek — befolyása alól. A bolsevikok meghiúsítják a kapitulánsok — Zinovjev, Kamenyev, Rikov, Buharin, Trockij, Pjatakov — minden arra irányuló kísérletét, hogy a pártot letérítsék a proletárforradalom útjáról.

A párt a munkásosztályt, a szegényparasztsággal szövetségben, harcba viszi az Októberi Szocialista Forradalomért, amely megdönti a földesurak és kapitalisták hatalmát, megteremti a Szovjethatalmat, létrehozza az újtípusú államot — a szocialista Szovjetállamot.

Lenin és Sztálin vezetik a proletariátusnak az emberiség történetében példa nélkül álló osztályharcait a burzsoázia, és a burzsoáziának a dolgozók soraiban lévő ügynökei ellen. Ugyanakkor általánosítják a munkásosztály forradalmi harcának tapasztalatait, alkotó módon továbbfejlesztik a marxi elméletet, újabb tételekkel gazdagítják azt. Ezek a tételek eszmei síkon felvértezik az egész világ proletariátusát a kapitalista elnyomás alóli felszabadulásért vívott harcban.

A hallgatóknak a foglalkozás eredményeképpen még mélyebben kell megérteniök ezen időszak döntő politikai eseményeinek történelmi jelentőségét. Ezek az események: Sztá-

lin visszatérése a száműzetésből; Lenin megérkezése külföldről; Lenin Áprilisi Tézisei; az Áprilisi Konferencia; a bolsevik párt VI. kongresszusa; a fegyveres felkelés; a Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelme; a Szovjethatalom első dekrétumainak világtörténelmi jelentősége.

Ennek a témának alapos tanulmányozása feltárja a hallgatók előtt a bolsevik pártnak és lángeszű vezéreinek, Leninnek és Sztálinnak — az Októberi Szocialista Forradalom szervezőinek és vezéreinek — nagyszerű, lelkesítő szerepét; az orosz munkásosztály történelmi szerepét, azét a munkásosztályét, amely az emberiség történetében elsőnek tört utat a szocializmushoz, amikor a többi nemzetiség néptömegeivel együtt megteremtette a proletárdiktatúrát. E téma tanulmányozása megmutatja, milyen óriási nemzetközi jelentősége van az Októberi Forradalomnak, amely a világot két egymással engesztelhetetlenül szembenálló táborra — a szocializmus táborára és az imperializmus táborára — szakította, és új korszakot nyitott az emberiség történetében — a proletárforradalmak korszakát, a kommunizmus korszakát.

A téma tanulmányozására 8 órát kell fordítani. Ezt az időt célszerű a következőképpen felosztani: a fejezet első három pontjára 2 órát, a 4. és 5. pontra 2 órát, a 6-ra 2 órát, a 7. és 8. pontra 2 órát helyes fordítani.

Az előadás az eseményeket ugyanabban az időrendi sorrendben világítsa meg, ahogyan azok a „Párttörténetben" találhatók. Ezért a vázlat alapját a VII. fejezet első három pontjának alcímei képezhetik.

Az előadás elején a propagandista ismertesse a témát, mondja el tanulmányozásának rendjét. Ennek során hangsúlyozza, hogy a VII. fejezetben ismertetett történelmi események szerves folytatásai annak a forradalmi harcnak, amelyet a bolsevikok a megelőző években vívtak.

A hallgatók az előző fejezet tanulmányozásával képet nyertek azokról az okokról, amelyek az országban a kettőshatalmat előidézték. A propagandista most mutasson rá arra, hogyan alakultak az események Oroszországban a februári napok után; ezeknek az eseményeknek a menete meggyőzően tanúskodik arról, hogy a kettőshatalom nem állhat sokáig fenn, vagyis, hogy a hatalomnak vagy az Ideiglenes Kormány kezében, vagy a Szovjetek kezében kellett összpontosulnia. Ennek

a következtetésnek alátámasztására meg kell mutatni az Ideiglenes Kormány bel- és külpolitikájának ellenforradalmi lényegét, rá kell világítani, hogy az Ideiglenes Kormány elárulta Oroszország népeinek érdekeit, engedelmesen teljesítette az amerikai, angol és francia imperialisták minden követelését, s ezzel katasztrófa felé sodorta az országot.

A propagandista beszéljen arról a munkáról, amelyet a bolsevik párt végzett azután, hogy kilépett az illegalitásból. Beszéljen arról, hogyan tömörítette Sztálin elvtárs a pártszervezeteket, hogyan irányította a bolsevikok Központi Bizottságának és Pétervári Bizottságának egész tevékenységét, hogyan irányította a *Pravdát*.

A párt és a forradalom szempontjából hatalmas jelentősége volt Lenin megérkezésének. Amikor a propagandista erről beszél, utaljon arra, hogy az Egyesült Államok, Anglia és Franciaország imperialistái, az Ideiglenes Kormánnyal egyetértésben minden úton-módon akadályozták Lenin visszatérését.

Számos szépirodalmi mű ábrázolja a forradalom vezérének megindító találkozását a néppel. Így például Gorkij „Klim Szamgin élete"[1] című regényének IV. kötetében az író megmutatja a néptömegek szeretetét nagy vezére iránt, megmutatja a burzsoázia és a dolgozók soraiban meghúzódó burzsoá ügynökök halálos félelmét a forradalom növekvő erejétől, megmutatja, milyen megingathatatlanul hisz Lenin a szocialista forradalom győzelmében. E napok hősi hangulatát idézi fel Majakovszkij „Vlagyimir Iljics Lenin"[2] című költeményében.

A propagandista mutasson rá arra, hogy Lenin és Sztálin a forradalom minden kérdésében teljesen azonos nézeteket vallottak, beszéljen arról a harcról, melyet az Ideiglenes Kormány lakájai ellen vívtak — Kamenyev, Rikov, Bubnov és mások ellen, akik nem hittek a munkásosztály alkotó erejében. Lenin és Sztálin kíméletlenül leleplezték az Ideiglenes Kormány imperialista politikáját, harcba hívták a tömegeket a szocialista forradalom győzelméért.

Az előadásban nagy figyelmet kell fordítani Lenin Ápri-

[1] Magyarul megjelent a Szikra kiadásában, 1949-ben.
[2] Magyarul megjelent a Magyar-Szovjet Művelődési Társaság kiadásában, 1946-ban.

lisi Téziseinek megmagyarázására, ki kell fejteni, mi a jelentőségük a forradalom sorsa, a nemzetközi proletariátus szempontjából. A propagandistának ahhoz, hogy ezt a feladatot sikeresen teljesíthesse, alaposan tanulmányoznia kell Lenin „A proletariátus feladatai a jelenlegi forradalomban" (Művei. 24. köt.) és Sztálin „A leninizmus alapjairól" (Művei. 6. köt.) című munkákat. Az alkotó marxizmus ezen klasszikus műveinek ismerete lehetővé teszi az előadás helyes felépítését, az Áprilisi Tézisek eszmei gazdagságának feltárását; ezek a tézisek a burzsoá-demokratikus forradalomról a szocialista forradalomra való áttérés zseniális tervét jelölték meg.

Az Áprilisi Tézisekben Lenin továbbfejlesztette a szocialista forradalomról szóló tanítását. „A szociáldemokrácia két taktikája a demokratikus forradalomban" című híres könyvében azt írta, hogy a cárizmus megdöntése után megkezdődik a proletariátus és a többi kizsákmányoltak közvetlen harca a szocialista forradalomért. Tíz évvel később (1915-ben) Lenin, miután felfedte a kapitalizmus egyenlőtlen fejlődésének törvényét, arra a következtetésre jutott, hogy a szocializmus egyidejű győzelme valamennyi országban lehetetlen, s a szocializmus győzhet eleinte *egy*, egymagában vett országban. Leninnek ez a zseniális következtetése alkotó módon gazdagította és továbbfejlesztette a marxizmust, forradalmi perspektívát adott az egyes országok proletariátusának, tág teret nyitott kezdeményezésük számára a burzsoázia elleni harcban.

A „Párttörténet" ismertetése során igen fontos, hogy helyesen világítsuk meg az adott időszak történelmi eseményeinek jelentőségét, megmutassuk, miként fejlesztette tovább Lenin és Sztálin a forradalmi elméletet, feltárjuk a bolsevikoknak a háború, a béke és a forradalom kérdésében vallott nézeteit, jellemezzük azt a stratégiát és taktikát, melyet a bolsevikok a burzsoá-demokratikus forradalom szocialista forradalomba való átnövéséért vívott harc időszakában követtek.

A propagandista hívja fel hallgatói figyelmét arra, hogy a Szovjetköztársaság megteremtésének feladata — amelyet először az Áprilisi Tézisekben öntött szavakba Lenin — a marxista államelmélet gazdagítását jelentette.

Az előadásban meg kell világítani a bolsevikok VII. (Áprilisi) konferenciáján hozott határozatok történelmi jelentősé-

gét. E határozatokat a forradalom felgöngyölítésére törekvő Zinovjev, Kamenyev, Pjatakov, Rikov, Buharin és csekélyszámú cinkosaik elleni éles harc közepette fogadták el. Az előadásban nagy figyelmet kell fordítani Sztálin elvtársnak a nemzeti kérdésről a konferencián elhangzott előadói beszédére. Ez a beszéd hatalmas szerepet játszott abban, hogy Oroszország elnyomott népei a bolsevizmus zászlaja alatt tömörültek.

A júliusi eseményekkel kapcsolatban a propagandista vezesse el a hallgatókat ahhoz a következtetéshez, hogy az Ideiglenes Kormány, a mensevikekkel és az eszerekkel együtt, a nyílt imperializmus és ellenforradalom posványába süllyedt. Ez azt jelentette, hogy a kettőshatalom végetért, végetért a forradalom békés szakasza.

•

A VII. fejezet első három pontjának megbeszélése során a következő kérdéseket lehet felvetni:

Az országban uralkodó politikai helyzet a februári forradalom után.

Lenin Áprilisi Tézisei.

Az Ideiglenes Kormány válságának kezdete.

Az OSzD(b)MP Áprilisi Konferenciájának határozatai.

A bolsevikok sikerei a tömegek megnyeréséért folytatott harcban; a pétervári munkások júniusi tüntetése.

A kettőshatalom vége.

A propagandista a fenti kérdések megbeszélése során ellenőrzi, hogyan sajátították el a hallgatók az adott téma legfontosabb elméleti tételeit, hogyan fogják fel ezen időszak történelmi eseményeinek politikai értelmét, mennyire otthonosak az anyagban.

A propagandista a fő kérdések mellett előre kidolgozhat alkérdéseket is. Ez különösen az Áprilisi Tézisek történelmi jelentőségének megvizsgálásánál elengedhetetlen, mert az Áprilisi Tézisek központi helyet foglalnak el a megbeszélésben.

A vitát úgy kell irányítani, hogy valamennyi hallgató megértse: az Áprilisi Tézisek azt a feladatot tűzték ki, hogy a proletariátus a parasztságnak azt a legszegényebb részét állítsa a maga oldalára, amely alkalmas a munkásosztály következetes támogatására a burzsoázia elleni harcban, míg a

forradalom első szakaszában az volt a feladat, hogy az egész parasztságot bevonják az önkényuralom elleni harcba.

A megbeszélés során meg kell vizsgálni, milyen követeléseket állítottak fel az Áprilisi Tézisek politikai téren, melyek voltak a gazdasági téren alkalmazandó átmeneti intézkedések, hogyan határozta meg Lenin a bolsevikok viszonyát a háborúhoz, az Ideiglenes Kormányhoz, a Szovjetekhez, miért tartotta szükségesnek Lenin a párt régi elnevezésének megváltoztatását, a III., Kommunista Internacionále megalakítását.

Az Áprilisi Konferencia anyagának tárgyalásánál a hallgatók figyelmét az agrárkérdésről és a nemzeti kérdésről hozott határozatokra kell összpontosítani. Sztálin elvtársnak a nemzeti kérdésről mondott előadói beszéde és a konferencia e kérdésben hozott határozatai a bolsevikok harci programját képezték, amelynek végrehajtása biztosította a párt számára valamennyi elnyomott nép támogatását a szocialista forradalom győzelméért vívott harcban.

A megbeszélés végén a hallgatók beszéljenek azokról az okokról, amelyek odavezettek, hogy az országban végetért a kettőshatalom és a hatalom az ellenforradalmi burzsoázia kezébe ment át. Ennek a kérdésnek alapos tanulmányozása elősegíti, hogy a hallgatók jobban megértsék, miért kellett a bolsevikok pártjának a júliusi események után megváltoztatnia taktikáját.

A 4. és 5. pontról szóló előadás felépítése módszertanilag ugyanolyan, mint az első három fejezetnél. A propagandista ezen időszak fő történelmi eseményeinek megvilágításakor a hallgatók figyelmét a téma döntő, központi kérdéseire összpontosítsa. Ezek a kérdések a következők:

A VI. pártkongresszus határozatai a fegyveres felkelés előkészítésére.

Kornyilov tábornok összeesküvésének szétzúzása.

A Pétervári és Moszkvai Szovjet átállása a bolsevikok oldalára.

Az előadás minősége érdekében, a VI. pártkongresszus határozatainak alapos és helyes megvilágítása érdekében a propagandistának figyelmesen tanulmányoznia kell Sztálin elvtárs kongresszusi felszólalásait (Művei. 3. köt.).

Az előadásban mindenekelőtt azt kell megmagyarázni, miért szűnt meg a forradalom békés fejlődésének lehetősége,

miért volt kénytelen a párt ismét illegalitásba vonulni és miért kezdett fegyveres felkelést előkészíteni ahhoz, hogy megdöntse az ellenforradalmi burzsoázia hatalmát és megteremtse a Szovjethatalmat.

Amikor azokat az okokat tisztázzuk, amelyek miatt a bolsevikok a „Minden hatalmat a Szovjeteknek!" jelszót visszavonták, igen fontos hangsúlyozni, hogy ennek a jelszónak ideiglenes visszavonása egyáltalán nem jelentette a bolsevikoknak a Szovjetekre, mint a forradalmi tömegek hatalmi szerveire, mint a proletárdiktatúra államformájára vonatkozó nézeteinek elvi megváltoztatását. Lenin „A jelszavakról" című cikkében a következőket írta: „A Szovjetek megjelenhetnek és meg is kell hogy jelenjenek ebben az új forradalomban, de *nem* a mostani Szovjetek, nem a burzsoáziával való megalkuvás szervei, hanem a burzsoázia elleni forradalmi harc szervei. Hogy mi akkor is amellett leszünk, hogy az egész állam a Szovjetek mintájára épüljön fel, az igaz. Itt nem a Szovjetekről általában van szó, hanem a *jelenlegi* ellenforradalom és a *jelenlegi* Szovjetek árulása elleni harcról"[3].

A propagandista röviden ismertesse Sztálin elvtárs VI. kongresszuson mondott beszédeinek — a Központi Bizottság beszámolójának és a politikai helyzetről szóló beszámolónak tartalmát. Sztálin elvtárs megvédelmezte a szocialista forradalom lenini elméletét, megsemmisítő bírálatot gyakorolt az opportunisták bolsevikellenes nézetei és javaslatai felett, s érvekkel alaposan alátámasztotta azt a tételét, hogy éppen Oroszország lesz az az ország, amely utat tör a szocializmus felé. Ezzel kapcsolatban rá kell mutatni, hogy a történelmi események egész menete igazolta ezt a lángeszű sztálini előrelátást.

A propagandista, amikor arról beszél, hogy a VI. pártkongresszus új szervezeti szabályzatot fogadott el, magyarázza meg a hallgatóknak a demokratikus centralizmus elveit, amelyeken ma is alapszik a belső pártélet. Ugyanezek az elvek alkotják valamennyi testvéri kommunista és munkáspárt szervezeti szabályzatának alapját.

Az előadásban megismertethetjük a hallgatókkal a kongresszus által kibocsátott kiáltványt, amely arra szólította fel

[3] *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. Szikra 1949. 72. old.

a munkásokat, katonákat, parasztokat, hogy tömörüljenek a bolsevik párt zászlaja alatt, kitartóan készüljenek a burzsoáziával való döntő összecsapásra. A kiáltvány hangsúlyozta, hogy az ellenforradalmi orosz burzsoáziát az amerikai bankárok által vezetett egész imperialista világreakció támogatja. „A szövetséges imperialisták méginkább vérszemet kaptak — hangzik a kiáltvány —, amikor *Amerika* belépett a háborúba. Kitűnően ismerték ennek a «nagy demokráciának» értékét, amely villamosszékben végezteti ki szocialistáit, fegyveresen fojtja meg a kis népeket és az arcátlan cinizmus terén párját ritkító diplomatáinak szócsövén keresztül az örök békéről harsog. Az amerikai milliárdosok, akik kincseskamráikat a feldúlt Európa harcterein elesettek véréből vert arannyal töltötték meg, egyesítették fegyvereiket, pénzügyi erőiket, kémelhárító-szolgálatukat és diplomatáikat annak érdekében, hogy szétzúzzák a németeket, kollégáikat a nemzetközi rablásban, de ugyanakkor azért is, hogy még szorosabbra húzzák a hurkot az orosz forradalom nyakán"[4].

Az amerikai imperialisták a második világháború folyamán *újabb dollármilliókat harácsoltak össze a világ egyszerű* embereinek verejtéke, vére és szenvedései árán. Akárcsak 1917-ben, az amerikai milliárdosok és milliomosok ma is a népek szabadságának megfojtói. A Szovjetunió ellen táplált vad gyűlöletükben új háborút akarnak indítani hazánk és a népi demokratikus országok ellen, egész pénzügyi erejüket, aljas kémszolgálatukat, hazug propagandájukat, diplomatáiknak hitszegését és cinizmusát ennek a célnak a szolgálatába állítják. De az imperialisták bűnös tervei menthetetlenül kudarcra vannak ítélve. A szocializmus és a demokrácia ügye legyőzhetetlen. Napról-napra erősödik a népek hatalmas demokratikus tábora, amelynek élén a Szovjetunió áll.

A propagandista a VI. kongresszusról szóló előadásának befejezéséül mondja el, hogy a kongresszus Sztálin elvtárs javaslatára határozottan elvetette azt, hogy Lenin megjelenjék az ellenforradalmi bíróság előtt. Lenin megjelenése mellett kardoskodott Kamenyev, Rikov, Trockij és egyéb álcázott ellenségek, akik a bolsevikok pártját meg akarták fosz-

[4] A SzK(b)P a kongresszusok, konferenciák és kozponti bizottsági plénumok határozatainak tukrében. Goszpolitizdat 1940. I. rész. 265. old. (oroszul).

tani vezetőjétől. Sztálin elvtárs megmentette Vlagyimir Iljics Lenin drága életét. Gondoskodott arról, hogy a kongresszus elfogadja az összes lenini irányelveket, s mozgósította a pártot a győzelmes fegyveres felkelés véghezvitelére, a szocialista forradalomra.

A VI. kongresszus történelmi jelentőségű határozatainak részletes elemzése rávezeti a hallgatókat arra a következtetésre, hogy a Lenin és Sztálin által vezetett bolsevik párt volt az egyedüli párt, amely tudományosan megalapozta az oroszországi szocialista forradalom szükségszerűségét, amely mélységesen hitt az orosz munkásosztály alkotó, forradalmi erejében. Egyedül a mi pártunk volt képes a munkásosztályt döntő rohamra vezetni a kapitalizmus ellen.

A propagandista a Kornyilov-lázadás leverésével kapcsolatos események ismertetése során fejtse ki, hogy a forradalmi tömegeket az ellenforradalom szétzúzásában a bolsevikok pártja vezette, hogy ezekben a napokban a bolsevik párt működött kormányzópártként és utasításait a munkások és a katonák ingadozás nélkül végrehajtották. A Kornyilov-lázadás elleni harc felélénkítette a Szovjeteket, kiszabadította a mensevikek és eszerek befolyása alól és a bolsevik párt oldalára állította őket.

Az előadásban a moszkvai Állami Tanácskozásról, Kornyilov tábornok összeesküvésének ellenforradalmi lényegéről szóló rész alapjául Sztálin „Amerikai milliárdok" című cikkét (Művei 3. köt.) kell venni. E cikk segítségével jobban kimutathatjuk azt, hogy Kornyilov, Kerenszkij és az egész orosz ellenforradalom mögött az amerikai bankárok által vezetett nemzetközi imperialista reakció állott.

A propagandisták közül sokan fel szokták olvasni Sztálin „Amerikai milliárdok" című cikkének itt következő idézetét, amely ragyogóan jellemzi az amerikai imperializmus reakciós szerepét — a népek szabadsága megfojtójának, az orosz munkásosztály, az orosz forradalom esküdt ellenségének szerepét: „Most, amikor az orosz forradalom minden erejét megfeszíti, hogy megvédelmezze vívmányait, az imperializmus pedig meg akarja semmisíteni az orosz forradalmat — az amerikai tőke milliárdokat bocsát a Kerenszkij—Miljukov—Cereteli koalíció rendelkezésére azért, hogy az orosz forradalom

teljes letörése után elfojtsa a Nyugaton növekvő forradalmi mozgalmat"[5].

Az amerikai milliárdosok ma is a nemzetközi zsandár szerepét töltik be. Az amerikai bankárok pénzzel és fegyverrel látják el a liszinmanistákat, a Csang Kaj-sek-bandát, a Titobandát, Francót, de Gaulle-t, De Gasperit és társaikat, s arra törekednek, hogy megszilárdítsák a reakciós, népellenes rendszereket és segítségükkel kivívják a világuralmat, elfojtsák a növekvő demokratikus mozgalmat az egész világon.

Az előadásnak a Szovjetek bolsevizálódásával foglalkozó része után a propagandista magyarázza meg, mi volt a „Minden hatalmat a Szovjeteknek!" jelszó értelme, amelyet a bolsevik párt ismét kiadott, ismertesse a marxisták nézeteit a fegyveres felkelésről. Lenin „Marxizmus és felkelés", „Egy kívülálló tanácsai" című cikkeinek (Válogatott művek. 2. köt.) alapos tanulmányozása megkönnyíti a propagandista számára annak bemutatását, hogyan készültek fel a bolsevikok, a forradalmi elméletből adódó következtetésekre támaszkodva, az Ideiglenes Kormány megdöntésére.

•

A VII. fejezet 4. és 5. pontjának megbeszélése során a következő fő kérdések felvetését javasoljuk:

A bolsevik párt VI. kongresszusán hozott határozatok történelmi jelentősége.

Kornyilov tábornok összeesküvésének szétzúzása.

A Szovjetek bolsevizálása.

A propagandista úgy igyekezzék irányítani a megbeszélést, hogy a hallgatók világosan lássák a fegyveres felkelés előkészítésére irányuló VI. pártkongresszus határozatainak értelmét és hatalmas történelmi jelentőségét.

A hallgatóknak hozzászólásaikban beszélniök kell a Kornyilov-összeesküvés szétzúzásáról, a forradalmi fellendülés fokozódásáról, a szovjetek bolsevizálásáról.

Meg kell világítani, mi volt a párt által újra kiadott „Minden hatalmat a Szovjeteknek!" jelszó értelme. Ez a jelszó az Ideiglenes Kormány elleni felkelés jelszava volt, a fel-

[5] *Sztálin* Művei. 3. köt. 259. old.

kelés célja pedig minden hatalmat a bolsevikok által vezetett Szovjetek kezébe adni.

A fejezet 6. pontjáról szóló előadásban a következő kérdéseket kell megvilágítani:

Az októberi felkelés Petrográdon és az Ideiglenes Kormány letartóztatása.

A II. Szovjetkongresszus és a szovjet kormány megalakulása.

A II. Szovjetkongresszus dekrétumai a békéről és a földről.

A szocialista forradalom győzelmének okai.

Az előadás elején el kell mondani a hallgatóknak, hogyan készült a párt a fegyveres felkelésre.

A propagandista ismertesse a párt Központi Bizottságának 1917 október 10-i történelmi nevezetességű ülését; ezután olvassa fel a Központi Bizottság határozatát, amelyet Lenin írt (Művei. 26. köt.), világítsa meg, mi volt a lényege annak a harcnak, amelyet Lenin és Sztálin folytatott a forradalom sztrájktörői — Kamenyev, Zinovjev, Trockij — ellen.

Ezután a propagandista beszéljen az októberi fegyveres felkelésről, amelynek eredményeképpen megdőlt a földesurak és kapitalisták hatalma.

A felkelésről szóló részben jól fel lehet használni Majakovszkij „Vlagyimir Iljics Lenin" című költeményének azokat a részleteit, amelyekben Majakovszkij megrajzolja a forradalom vezérkarának, a Szmolnijnak nagyszerű képét az októberi napokban, megmutatja, hogyan vezette Lenin és Sztálin a fegyveres felkelést. N. Pogogyin „A puskás ember", Trenyov „A Néva partján" című művei is tükrözik a bolsevikok pártjának vezető és irányító szerepét, Leninnek és Sztálinnak, a proletárforradalom vezéreinek nagyságát.

A propagandista méltassa a II. Szovjetkongresszus, valamint a földről és a békéről szóló dekrétumok történelmi jelentőségét. Magyarázza meg, hogy ezek a dekrétumok forradalmi módon oldották meg Oroszország életének legégetőbb kérdéseit, hogy ezek a dekrétumok rakták le országunkban a szocializmus építésének politikai és gazdasági alapjait. A békéről szóló lenini dekrétum megfogalmazta a Szovjetállam külpolitikájának, a békepolitikának és a népek közti együttműködés politikájának legfontosabb alapelveit. A Szovjet-

unió ma is, akárcsak fennállása első perce óta, következetesen és tántoríthatatlanul védelmezi a békepolitikát, a népek biztonságának politikáját, bátran leleplezi az amerikai-angol háborús gyujtogatókat. A földről szóló dekrétum mindennemű megváltás nélkül megszüntette a földesúri földtulajdont, eltörölte a föld magántulajdonát. A földet az összes dolgozók ingyenes használatába adták át.

Sztálin „Az Októberi Forradalom és az orosz kommunisták taktikája" (Művei. 6. köt.) című munkájának tanulmányozása segíti a propagandistákat abban, hogy megmagyarázzák a hallgatóknak az Októberi Forradalom győzelmének okait, megmutassák, hogy a forradalom győzelmének biztosítéka a bolsevik párt bölcs lenini-sztálini vezetése és az orosz proletariátus bátorsága, merészsége volt, emellett az orosz proletariátus, a világ legforradalmibb osztálya, megbízható szövetségessel rendelkezett: a szegényparasztsággal.

A Nagy Októberi Forradalom és a szocializmus felépítése országunkban igazolta Lenin zseniális tudományos előrelátását, amelyet már 1902-ben kifejezésre juttatott: azt, hogy az orosz proletariátus a cárizmus és a kapitalizmus ellen vívott forradalmi harcában a nemzetközi forradalmi proletariátus élcsapata lesz.

„Ma az egész világ elismeri — írja Sztálin elvtárs —, hogy a forradalmi mozgalom központja Nyugat-Európából Oroszországba helyeződött át. Az egész világ forradalmárai reménykedve tekintenek a Szovjetunióra, mint az egész világ dolgozói szabadságharcának központjára, benne látják egyetlen hazájukat. Az egész világ forradalmi munkásai egy szívvel-lélekkel ünneplik a szovjet munkásosztályt és elsősorban az *orosz* munkásosztályt, a szovjet munkások élcsapatát, mint elismert vezérüket, mert a legforradalmibb és legaktívabb politikát folytatja, amellyel más országok proletárjainak legmerészebb álmait váltja valóra. A világ forradalmi munkásainak vezetői mohó érdeklődéssel tanulmányozzák Oroszország munkásosztályának rendkívül tanulságos történetét, multját, Oroszország multját, mert tudják, hogy a reakciós Oroszországon kívül volt egy forradalmi Oroszország is, a Ragyiscsevek és Csernisevszkijek, a Zseljabovok és Uljanovok, Halturinok és Alekszejevek Oroszországa. Mindez az orosz munkások szívét eltölti (és el kell hogy töltse!) a forradalmi nem-

zeti büszkeség érzésével, amely hegyeket képes elmozdítani és csodákra képes"[6].

Az előadásnak a Nagy Októberi Szocialista Forradalom világtörténelmi jelentőségével foglalkozó részét a propagandista Sztálin elvtársnak „Az Októberi Forradalom nemzetközi jellege" című cikkéből (Leninizmus kérdései) vett idézetekre építse fel. Célszerű itt felhasználni a kommunista testvérpártok vezetőinek, Európa és Amerika haladó képviselőinek nyilatkozatait arról az óriási hatásról, amit az Októberi Forradalom a világtörténelem alakulására, az emberiség sorsára gyakorolt (lásd „Tartós békéért, népi demokráciáért!" című lap 1950 november 3-i számát).

*

A fejezet 6. pontjának megbeszélése során a következő kérdések megvitatását javasoljuk:

Az októberi felkelés Petrográdon és az Ideiglenes Kormány letartóztatása.

A II. Szovjetkongresszus és a szovjet kormány megalakulása.

A II. Szovjetkongresszuson elfogadott dekrétumok és ezek jelentősége.

Az Októberi Szocialista Forradalom győzelmének okai.

A megbeszélés folyamán ki kell domborodnia annak, hogy az Októberi Forradalom győzelme megmentette hazánkat, megmentette Oroszországot az amerikai-angol imperialisták igájától, kivezette népünket a kommunizmus építésének útjára. A megbeszélés során kezdeményezésre kell ösztönözni a hallgatókat annak érdekében, hogy a vita termékeny legyen, a vélemények pedig a forradalmi elmélet következtetéseire támaszkodjanak, szemléletessé tegyék őket konkrét történelmi tényekkel, olyan eseményekkel, amelyeknek a hallgatók szemtanúi voltak, vagy amelyeket a szépirodalomból, filmekből, az 1917-es októberi harcok részvevőinek visszaemlékezéseiből ismernek.

Igen fontos megértetni az elvtársakkal, hogy az Októberi Forradalom elvileg különbözik minden megelőző forradalomtól. Ez utóbbiak a kizsákmányolás egyik formáját vál-

[6] *Sztálin* Művei. 13. köt. Szikra 1951. 26. old.

tották fel a kizsákmányolás másik formájával, a Nagy Októberi Szocialista Forradalom viszont az összes kizsákmányolókat megdöntötte, megszüntetett mindenfajta kizsákmányolást és ezzel létrehozta a szocializmus győzelmének alapjait.

A propagandista egész sereg alkérdéssel segítheti a hallgatókat abban, hogy felismerjék, mily nagy erő a bolsevik párt, milyen merészen és körültekintően tudta a munkásosztályt rohamra vinni a kapitalizmus ellen. Rá kell vezetni a hallgatókat, hogy az októberi győzelem: a marxizmus-leninizmus nagy eszméjének győzelme, annak a sokesztendős harcnak eredménye, amelyet Lenin és Sztálin folytatott a marxizmus ellenségei ellen, annak a gigászi munkának eredménye, amelyet a párt végzett a dolgozó tömegek körében.

A megbeszélés befejező részében meg kell vitatni az Októberi Szocialista Forradalom világtörténelmi jelentőségét, különös tekintettel arra, hogy ez a forradalom halálos csapást mért a kapitalista rendszerre, a világot pedig két táborra — a szocializmus táborára és az imperializmus táborára — osztotta.

A fejezet 7. pontjáról szóló előadást úgy építsük fel, hogy az a következő fő kérdéseket világítsa meg:

A régi burzsoá államgépezet szétzúzása és az új, szovjet államgépezet létrehozása.

A Szovjethatalom lenini-sztálini nemzetiségi politikája.

Lenin és Sztálin szerepe abban a harcban, amelyet a párt a háborúból való kiválásért folytatott.

A VII. pártkongresszus határozatai és jelentőségük.

A szocialista építés megindításának lenini terve.

A szegényparaszt bizottságok szerepe a kulákság elleni harcban.

A „baloldali" eszerek moszkvai lázadásának leverése.

Az V. Szovjetkongresszus és az első szovjet Alkotmány elfogadása.

A propagandista világítsa meg azokat a gazdasági és politikai rendszabályokat, amelyeket a bolsevik párt a Szovjethatalom megszilárdítása érdekében hozott és amelyek gyökerében aláásták a burzsoázia, a földbirtokosok, a reakciós hivatalnokok és az ellenforradalmi pártok erejét. A régi burzsoá államgépezetet szétzúzták, a bankokat, a vasutakat, a nagyipart, a külkereskedelmet és a kereskedelmi flottát államosítot-

ták. Amikor a propagandisták a burzsoá államgépezet összetörésének szükségességéről beszélnek, idézzék Sztálin „A leninizmus kérdéseihez" című klasszikus művének következő megállapítását:

„A polgári forradalom arra szorítkozik, hogy az egyik hatalmon levő kizsákmányoló csoportot egy másik kizsákmányoló csoporttal váltja fel, s ezért nincs szüksége a régi államgépezet szétzúzására, ezzel szemben a proletárforradalom mindenféle és fajta kizsákmányoló csoportot kivet a hatalomból, és az összes dolgozók és kizsákmányoltak vezérét, a proletárok osztályát, juttatja hatalomra, s ezért a régi államgépezetet szükségképpen össze kell törnie és újjal kell felváltania"[7].

Az előadásban meg kell világítani a népbiztosságok, a Legfőbb Népgazdasági Tanács, az Összoroszországi Rendkívüli Bizottság (Vé-Csé-Ká) létrehozásának jelentőségét, a Vörös Hadsereg megteremtésének jelentőségét, valamint azokat az okokat, amelyek miatt a burzsoá Alkotmányozó Gyűlést feloszlatták.

A propagandista részletesen beszéljen arról, milyen nagy történelmi jelentőségű volt a „Nyilatkozat Oroszország népeinek jogairól", amelyet Sztálin elvtárs fogalmazott meg és amelyet Lenin és Sztálin aláírásával tettek közzé.

A propagandistának, annak érdekében, hogy helyesen és alaposan világítsa meg azokat az okokat, amelyek a szovjet kormányt a német imperialistákkal kötött breszti béke súlyos feltételeinek aláírására késztették, behatóan tanulmányoznia kell Leninnek az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság 1918 február 23-i ülésén és a VII. pártkongresszuson (Művei. 27. köt.) elmondott beszámolóit. Ezek a beszámolók kimutatják, hogy a békekötés meghiúsította az amerikai, angol, francia és egyéb imperialisták álnok terveit, akik a német hadosztályok segítségével meg akarták semmisíteni a világ első munkás- és parasztállamát.

Az amerikai, angol, francia imperialisták és a többi ország imperialistái már a Szovjethatalom fennállásának legelső napjaiban megkezdték aljas intrikáik szövögetését hazánk ellen, bármilyen provokációra képesek voltak a fiatal Szovjetállam elleni harcban.

---

[7] *Sztálin* Művei. 8. köt. 23. old.

Az előadásnak meg kell világítania azt a harcot, melyet Lenin és Sztálin a „baloldali kommunisták" és a trockisták provokatív politikája ellen a breszti béketárgyalások idején folytatott. A trockisták és a buharinisták, az angol-amerikai kémszolgálat megbízásait teljesítve, arra törekedtek, hogy a Szovjetországot háborúba sodorják a német imperialisták ellen, megdöntsék az Októberi Forradalmat. A Szovjetköztársaság igen nagy árat fizetett Trockij és Buharin aljas árulásáért.

A német imperialisták fegyveres intervenciójával kapcsolatban a propagandista mutasson rá arra a hatalmas szerepre, amelyet Lenin és Sztálin töltött be az ellenség visszaverésének megszervezésében, a Szovjetköztársaság fegyveres erőinek megteremtésében.

A breszti béke kérdésében megjelölt lenini-sztálini irányvonal helyességét megerősítő VII. pártkongresszus határozatainak tárgyalásakor ki kell emelni a lenini taktika bölcseségét. Lenin arra tanította a pártot, hogyan kell rendezetten visszavonulni, amikor az ellenfél erői felülmúlják erőinket, annak érdekében, hogy hatalmas energiával előkészíthessük az ellenség elleni új támadásunkat.

A propagandista ezután ismertesse a VII. pártkongresszus határozatait a párt elnevezésének megváltoztatásáról és programjának módosításáról.

Az előadásban nagy figyelmet kell fordítani a szocialista építőmunka megindításának lenini tervére. A propagandistáknak ehhez feltétlenül tanulmányozniok kell Lenin „A Szovjethatalom soronlevő feladatai" című híres munkáját (Válogatott művek. 2. köt.), amely felvázolja a szocialista építés programját, az új, szocialista termelési viszonyok megteremtésének útjait és módszereit.

Lenin szerint a fő feladat az volt, hogy nyilvántartsák mindazt, amit a népgazdaságban termelnek és megszervezzék az ellenőrzést az egész előállított termékmennyiség felhasználása felett. Lenin hangsúlyozta, hogy az iparban ki kell fejleszteni a szocialista versenyt, be kell vezetni a darabbért, harcolni kell az egyenlősdi ellen. Lenin felszólította a tömegeket arra, hogy erősítsék a munkafegyelmet.

Amikor a propagandista ismerteti a szocializmus építésének lenini programját, hangsúlyozza, hogy e program alapvető

tételeinek most is hatalmas mozgósító jelentőségük van annak a harcnak szempontjából, amelyet a szovjet nép a kommunizmus termelési-technikai alapjának megteremtéséért folytat, s amelyet a népi demokratikus országok dolgozói vívnak a szocialista társadalom alapjainak megteremtéséért.

A nyilvántartásra és az ellenőrzésre, a munkafegyelem és az állami fegyelem megszilárdításának és a termelékenység emelésének feladataira, az egyenlősdi elleni harcra és a szocialista verseny kifejlesztésére vonatkozó leninl útmutatásoknak hatalmas jelentőségük van a dolgozók kommunista nevelése szempontjából. Ezzel kapcsolatban az előadást célszerű a hallgatók üzemének, kolhozának, hivatalának munkájából vett példákkal illusztrálni, és ezeken keresztül megmutatni, hogyan oldják meg a szovjet emberek a párt vezetésével a kommunista építőmunka feladatait.

A lenini terv ellen az eszerekkel és a mensevikekkel együtt léptek fel a „baloldali kommunisták", akik alá akarták ásni a szovjet gazdaságot, meg akarták hiúsítani az alighogy megkezdett szocialista építőmunkát. A propagandista mutassa meg a hallgatóknak, hogyan küzdötte le a párt a buharinisták ellenállását, hogyan leplezte le áruló terveiket és cselekedeteiket.

A propagandista, a VII. fejezet 8. pontjával foglalkozva, beszéljen a falun vívott elkeseredett osztályharcról. Ebben az időben a kulákok összeszedték erejüket a falun, kezükbe ragadták a földesuraktól elvett földet. A Szovjethatalommal harcban álló kulákok nem voltak hajlandók a megállapított áron eladni gabonájukat az államnak. A párt kitűzte feladatul az ellenforradalmi kulákság letörését. Ebből a célból munkás-kiszállásokat szerveztek a falvakba. A munkások segítettek a szegényparasztságnak megszervezni sorait a kulákok elleni harcra, elkobozták a kulákoktól a gabonafeleslegeket.

Igen fontos megvilágítani a párt által létrehozott szegényparaszt bizottságok munkáját, mert ezek a bizottságok voltak a proletárdiktatúra támaszai a falun. Ugyancsak igen fontos megmagyarázni azokat a határozatokat, melyeket az OSzFSzK Alkotmányát jóváhagyó V. Szovjetkongresszus hozott. A „baloldali" eszereknek a bolsevik párt politikája elleni harcával kapcsolatban utaljon a propagandista arra, hogy az eszerek a legteljesebb összhangban dolgoztak Buharinnal és Trockijjal,

akik, mint később kiderült, a külföldi, imperialista kémszolgálatok ügynökei voltak és ellenforradalmi összeesküvést szőttek a Szovjethatalom ellen.

Az előadásnak abban a részében, amely a pártnak a Szovjethatalom legelső hónapjaiban végzett munkájával foglalkozik, hangsúlyozni kell, hogy az eszerek, a mensevikek és a többi kispolgári pártok már ebben az időben is a szocializmus, a nép esküdt ellenségeiként működtek. Minden módon védelmezték a kapitalizmus érdekeit, az amerikai, angol, francia és japán kémszolgálatok közvetlen ügynökei voltak.

Befejezésül a propagandista röviden foglalja össze a VII. fejezetet és adjon önálló házifeladatot a hallgatóknak.

*

A 7. és 8. pont megbeszélésének levezetéséhez a következő kérdéseket javasoljuk:

Milyen intézkedéseket tett a bolsevik párt a Szovjethatalom megszilárdítása érdekében a Szovjetállam fennállásának legelső hónapjaiban.

„Nyilatkozat Oroszország népeinek jogairól."

A breszti béke.

A VII. pártkongresszus határozatai.

A szocialista építés megindításának leninl terve.

A szocialista forradalom kibontakozása a falun.

A V. Szovjetkongresszus. Az első szovjet Alkotmány.

Ezeknek a fő kérdéseknek megbeszélése során be kell mutatni a bolsevik párt politikájának bölcseségét, taktikájának rugalmasságát, lángeszű vezéreinek, Leninnek és Sztálinnak nagyságát, akik ebben a nehéz helyzetben is meg tudták szilárdítani Október vívmányait, meg tudták erősíteni a proletárdiktatúrát.

A propagandista mindenekelőtt vizsgálja meg, mennyire helyesen és maradandóan sajátították el a hallgatók a marxizmus-leninizmus legfontosabb tételét, mely szerint a burzsoá államgépezetet össze kell törni és új államgépezettel kell felcserélni. Ezután vitassák meg azokat az intézkedéseket, melyeket a párt a gazdasági és társadalmi élet területén léptetett életbe. Kívánatos, hogy a cár és az Ideiglenes Kormány által felvett külföldi kölcsönök semmisnek nyilvánításával foglalkozó hozzászólások rámutassanak arra, hogy az amerikai ban-

károk ma is a Marshall-terv és különböző kölcsönök útján akarják leigázni a népeket, elvenni szabadságukat és függetlenségüket.

A megbeszélés részvevőinek figyelmét főként arra a harcra kell összpontosítani, amelyet a párt a háborúból való kiválásért, a breszti béke megkötéséért folytatott. A hallgatóknak világosan kell látniok, hogy a belső ellenforradalom és a nemzetközi reakció összes erőinek — a trockistáktól és a buharinistáktól kezdve egészen az amerikai imperialistákig — érdeke volt a béketárgyalások megszakadása, mert a német szuronyok segítségével remélték visszaállítani az országban a kapitalista rendet. Ezért volt olyan óriási jelentősége a párton belül megbúvó ellenség — a „baloldali kommunisták" és a trockisták — szétzúzásának.

A VII. fejezetről tartott első megbeszélésen, Lenin Áprilisi Téziseinek megvitatásakor, a hallgatók már megismerkedtek azzal, miért kellett megváltoztatni a párt nevét. Ezért most már csak a pártprogram módosításának okait kell feltárni előttük. Ezeket az okokat könnyen megértik a hallgatók, ha világosan látják, hogy az Októberi Forradalom győzelme a bolsevik pártot kormányzó párttá, a munkásosztályt pedig uralkodó osztállyá tette, hogy a pártra a kapitalizmus megdöntése után újabb nagyszabású feladatok: a szocialista társadalom építésének feladatai vártak. Az új pártprogram tükrözte ezeket az országunk életében végbement mélyreható változásokat.

A propagandista arra összpontosítsa a hallgatók figyelmét, hogy elsajátítsák Lenin „A Szovjethatalom soronlévő feladatai" című művének legfontosabb tételeit; mutasson rá arra, mi e tételek jelentősége annak a harcnak szempontjából, amelyet a szovjet nép a kommunizmus győzelméért folytat. Az elméleti tételek ékes bizonyítékai az üzemekben és a kolhozokban folyó szocialista munkaverseny kimagasló példái, az önfeláldozó, magastermelékenységű munkának, a takarékosságért és a technikai haladásért folytatott harcnak példái.

A megbeszélésen domborodjék ki az a hatalmas szerep, amelyet Sztálin elvtárs töltött be, mint a közellátásügy irányítója Dél-Oroszországban. Ha a szemináriumon akadnak olyan elvtársak, akik résztvettek az élelmezési osztagokban, a kulákság elleni harcban, visszaemlékezéseikkel élénkebbé lehet tenni a megbeszélést, fokozni lehet a hallgatók aktivitását.

A propagandista azután röviden foglalja össze a témát és ismételten hangsúlyozza az Októberi Szocialista Forradalom hatalmas történelmi jelentőségét.

AJÁNLOTT IRODALOM A PROPAGANDISTÁK SZÁMÁRA

A SzK(b)P története. VII. fejezet.

Lenin. A proletariátus feladatairól a jelenlegi forradalomban. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt.

Lenin. Marxizmus és felkelés. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt.

Lenin. A Szovjethatalom soronlevő feladatai. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt.

Lenin. Állam és forradalom. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt.

Lenin. Az államról. Lásd *Lenin.* Marx, Engels, marxizmus. Szikra 1949.

Sztálin. Az OSzD(b)MP VI. kongresszusán mondott beszédek. 1917 július 26—augusztus 3. Lásd *Sztálin* Művei. 3. köt.

Sztálin. Az Októberi Forradalom és az orosz kommunisták taktikája. Lásd *Sztálin* Művei. 6. köt.

Sztálin. Az Októberi Forradalom nemzetközi jellege. Lásd Sztálin. A leninizmus kérdései. Szikra 1952.

Vlagyimir Iljics Lenin. Életének és tevékenységének rövid leírása. IX. fejezet (oroszul).

Ioszif Visszarionovics Sztálin. Rövid életrajz. V. fejezet.

VIII. TÉMA

A BOLSEVIKOK PÁRTJA A KÜLFÖLDI KATONAI BEAVATKOZÁS ÉS A POLGÁRHÁBORÚ IDŐSZAKÁBAN (1918—1920)

★

A kétéves párttörténeti szemináriumok az új oktatási évet a VIII. fejezettel — „A bolsevikok pártja a külföldi katonai beavatkozás és a polgárháború időszakában" című fejezettel — kezdik. A propagandista bevezetésképpen ismertesse a hallgatókkal a folyó évi tantervet és a szeminárium munkájának megszervezését.

Az első foglalkozáson, az előadás megkezdése előtt, célszerű röviden felidézni a hallgatók emlékezetében a bolsevik párt Október előtti történetének legfőbb szakaszait, azt, hogy ebben az időszakban Lenin és Sztálin megteremtették Oroszországban a proletariátus harcos forradalmi pártját, az újtípusú pártot. Lenin és Sztálin, Marx és Engels tanítására támaszkodva, és ezt a tanítást az imperializmus és a proletárforradalmak korszakának megfelelően továbbfejlesztve, kidolgozták a bolsevik párt ideológiai, szervezeti, taktikai és elméleti alapjait, megedzették a pártot az opportunizmus elleni harcban, a munkásosztály ellenségei elleni harcban. A bolsevik párt Lenin és Sztálin vezetésével megdöntötte a cárizmust és a kapitalizmust, megteremtette országunkban a proletárdiktatúrát. A bolsevik párt irányította a tömegek harcát a földesurak és kapitalisták hatalmának megdöntéséért, a Szovjethatalom megteremtéséért, majd pedig a Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelmének eredményeképpen kormányzó párttá lett.

Ezután a propagandista röviden ismertesse „A bolsevikok pártja a külföldi katonai beavatkozás és a polgárháború időszakában" című témát.

A VIII. fejezet rövid, de rendkívül bonyolult és sorsdöntő

időszakot ölel fel. Ebben az időszakban védte meg a szovjet nép a Szovjetköztársaságot, melyet maga teremtett meg Lenin és Sztálin pártjának vezetésével, ebben az időszakban védelmezte meg a Nagy Októberi Szocialista Forradalom vívmányait az amerikai, angol, francia, japán és egyéb imperialisták, valamint a belső ellenforradalom katonai támadásával szemben.

A fiatal Szovjetköztársaság elleni katonai beavatkozás legfőbb szervezői az amerikai imperialisták voltak. Lenin a következőket írta: „Az Egyesült Államokkal és Japánnal kapcsolatban mindenekelőtt azt a politikai célt követjük, hogy visszaverjük Oroszország ellen indított arcátlan, bűnös rablótámadásukat, amely csak tőkéseik gazdagodását szolgálja. Mindkét említett államnak, sokszor, ünnepélyesen békét ajánlottunk, de még csak nem is válaszoltak és folytatják a háborút ellenünk, segítik Gyenyikint és Kolcsakot, fosztogatják a Murman-partot és Arhangelszket, különös erővel pusztítják és teszik tönkre Kelet-Szibériát, ahol az orosz parasztok hősi ellenállást tanúsítanak Japán és az Amerikai Egyesült Államok kapitalista rablóival szemben"[1].

A „Párttörténet" VIII. fejezete megvilágítja annak a harcnak óriási tapasztalatait, amelyet a bolsevik párt az imperialista betolakodók és a burzsoá-földesúri fehérgárdisták ellen, a proletárdiktatúra megszilárdításáért folytatott. Ez a fejezet arról szól, hogyan mentette meg a bolsevikok pártja a Szovjetországot az imperialista államok részéről fenyegető leigázástól és hogyan biztosította hazánk függetlenségét.

A VIII. fejezet tanulmányozását úgy kell irányítani, hogy a hallgatók jól elsajátítsák azt a tételt, mely a bolsevik pártnak és politikájának a polgárháború kimenetelében játszott döntő szerepéről szól, hogy megértsék annak a győzelemnek hatalmas történelmi jelentőségét, amelyet Szovjetoroszország aratott a külső és belső ellenségek felett és amely biztosította a Szovjetköztársaság állami függetlenségét, szabadságát és a szocialista társadalom építésének lehetőségét. Ha a tőkének sikerülne szétzúzni a Szovjetek Köztársaságát — mondotta Sztálin elvtárs — „bekövetkezne a legsötétebb reakció korszaka minden tőkés és gyarmati országban, fojtogatni kezde-

[1] *Lenin* Művei. 29. köt. 477. old. (oroszul).

nék a munkásosztályt és az elnyomott népeket, felszámolnák a nemzetközi kommunizmus hadállásait"[2].

A Szovjetország a belső és külső ellenforradalom egyesült erői felett aratott történelmi jelentőségű győzelme után megkezdhette a népgazdaság helyreállítását, majd pedig szocialista újjáalakítását.

A szocializmus győzelme országunkat a szocializmus és a demokrácia legyőzhetetlen bástyájává tette. Ezen a bástyán szétzúzódtak a fasiszta agresszorok tervei és meghiúsulnak most is az amerikai, angol reakciónak mindazok a kísérletei, melyek a Szovjetunió és a népi demokratikus országok elleni új háború megszervezésére irányulnak.

Miután a propagandista röviden ismertette a témát, részletesen világítsa meg azokat a kérdéseket, amelyeket a következő foglalkozáson fognak megvitatni.

*

A „Párttörténet" VIII. fejezetének tanulmányozására a tanterv 6 órát, azaz 3 kétórás foglalkozást ír elő. A tapasztalat szerint ennek a fejezetnek tanulmányozását a legcélszerűbb a következőképpen megszervezni: az első foglalkozáson — amellyel az új oktatási év kezdődik — a propagandista előadása a fejezet 1. és 2. pontjáról, a második foglalkozáson ezeknek a pontoknak megbeszélése és előadás a 3. és 4. pontról, a harmadik foglalkozáson a 3. és 4. pont megbeszélése és előadás az 5. pontról. Az ezután következő foglalkozáson az 5. pont megbeszélésével be kell fejezni a VIII. fejezet tanulmányozását és meg kell tartani az előadást a IX. fejezetből.

A VIII. fejezet első két pontját felölelő előadás alapjául a következő kérdéseket lehet venni:

A külföldi katonai beavatkozás kezdete.

A polgárháború első időszaka.

Németország katonai veresége.

A németországi forradalom.

A III. Internacionále megalakulása.

A bolsevik párt VIII. kongresszusa.

Az előadás elején meg kell világítani, hogyan jött létre a külföldi és a belső szovjetellenes erők egyesülése a Szovjet-

[2] *Sztálin* Művei. 9. köt. 29. old.

ország elleni együttes katonai támadásra és a Szovjethatalom megdöntésére. Hangsúlyozni kell, hogy a polgárháború és a katonai beavatkozás szervezői az amerikai, angol, francia, japán és egyéb imperialisták voltak, akik a Szovjetországon belüli ellenforradalmi erőkre támaszkodtak. Legfőbb céljuk az volt, hogy visszaállítsák országunkban a megdöntött kizsákmányoló rendszert és Szovjetoroszországot a maguk gyarmatává tegyék. Igen fontos itt feltárni, milyen aljas szerepet játszott az amerikai imperializmus, mint a Szovjetoroszország elleni beavatkozás legfőbb szervezője és tevékeny részvevője.

Az imperialisták hadüzenet nélkül, titokban, tolvajmódra tették partra csapataikat szovjet területen, a rablás és a terror uralmát honosították meg a megszállott vidékeken, gyilkolták a munkásokat és parasztokat, kifosztották a lakosságot, elrabolták országunk kincseit, éppúgy, ahogy napjainkban teszik ezt az amerikai intervenciósok Koreában és más országokban.

A propagandista előadásának központjában az a tevékenység álljon, amelyet a bolsevik párt fejtett ki az ország védelmének megszervezése terén. Behatóan foglalkozzék a propagandista azzal a vezető és lelkesítő szereppel, melyet Lenin és Sztálin töltött be, amikor honvédő háborúra mozgósította a munkásokat és a parasztokat a külföldi betolakodók és a burzsoá-földesúri fehérgárdisták ellen. Részletesen kell beszélni a pártnak a tömegek körében végzett hatalmas szervező és politikai munkájáról, valamint arról a tevékenységéről, amelyet az ország egész életének hadivágányokra való átállítása terén kifejtett.

A pártnak és a szovjet kormánynak a „Párttörténetben" felsorolt valamennyi szervezeti és politikai intézkedését a szovjet Haza védelmének lenini-sztálini eszméi szempontjából kell megvizsgálni. Igen fontos rámutatni arra, hogy mindezek az intézkedések a „Mindent a győzelemért!" jelszót szolgálták. Lenin megállapította, hogy „ennek a jelszónak a kedvéért egészen tudatosan és nyiltan vállalnunk kellett azt, hogy egész sor égető szükségletet nem elégítünk ki... abban a meggyőződésben, hogy minden erőnket a háborúra kell összpontosítanunk és győznünk kell abban a háborúban, amelyet az Antant ránkkényszerített"[3].

[3] *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 658—659. old.

A párt egész munkáját hadivágányokra állította át. A kommunisták tíz- és százezreit mozgósították a frontra. Minden egyes párttag köteles volt megtanulni a fegyverforgatást. A kommunisták az ellenség mögöttes területein megszervezték az illegális munkát és a partizánharcot. A propagandista felhasználhat szépirodalmi példákat is, többek között Osztrovszkij „Az acélt megedzik"[4] című könyvéből vett részleteket, amelyek leírják az illegális munkát végző bolsevik Zsuhraj matróz tevékenységét.

A hadikommunizmus politikájával foglalkozva meg kell magyarázni, hogy ezt a politikát az ország védelmének rendkívül nehéz feltételei tették szükségessé és csak ideiglenes jellegű volt. A hadikommunizmus politikája nélkül nem lehetett volna legyőzni a belső és külső ellenforradalom egyesült erőit. De, amint Sztálin elvtárs a SzK(b)P Központi Bizottságának 1928 júliusi plénumán megállapította, a hadikommunizmus politikája nem elkerülhetetlen szakasza a szocialista forradalomnak. A proletárdiktatúra országunkban nem a hadikommunizmussal kezdte meg építőmunkáját, hanem az új gazdasági politikával, amelyet Lenin már 1918 elején bejelentett „A Szovjethatalom soronlevő feladatai" című híres munkájában. Ha nem lett volna háborús helyzet, külföldi beavatkozás, akkor hadikommunizmus sem lett volna.

A párt óriási munkát végzett annak érdekében, hogy az ország felkészüljön egy hosszú háborúra a Szovjethatalom külső és belső ellenségei ellen. Ebben a munkában rendkívül fontos helyet foglaltak el a Vörös Hadsereg építésének kérdései. A bolsevik párt Lenin és Sztálin vezetésével megteremtette a hatalmas Vörös Hadsereget, amely becsülettel teljesítette feladatait mind a polgárháború éveiben, mind pedig az 1941—1945-ös Nagy Honvédő Háború időszakában.

A Vörös Hadseregnek a polgárháború első időszakában elért sikereiről szólva részletesen kell beszélni a caricini front katonai-stratégiai és gazdasági-politikai jelentőségéről, meg kell mutatni, hogyan tette lehetővé Sztálin elvtárs katonai és szervezői lángesze, politikai éleslátása Caricin megvédését, a fehérgárdisták szétzúzását, az Antant ama terveinek meghiúsítását, amelyeknek az volt a céljuk, hogy egyesítsék a déli és

[4] Magyarul megjelent a Szikra kiadásában, 1949-ben.

a keleti ellenforradalom erőit egy Moszkva elleni támadás érdekében. A propagandista az előadásnak ebben a részében felhasználhatja Sztálin elvtárs „Dél-Oroszországról" című munkáját, valamint Sztálin rövid életrajzának anyagát.

A „Párttörténet" jellemzi azokat a változásokat, amelyek Németország vereségével, az első imperialista világháború befejeződésével és az európai országokban bekövetkezett forradalmi fellendüléssel kapcsolatban a nemzetközi helyzetben végbementek. Amikor a propagandista ezekről az eseményekről beszél, igen fontos kidomborítania, milyen óriási hatást gyakorolt a Nagy Októberi Szocialista Forradalom a forradalmi mozgalom növekedésére az egész világon.

Az új nemzetközi helyzet lehetővé tette, hogy a Szovjethatalom semmisnek nyilvánítsa a rabló breszti békeszerződést és nyilt harcot indítson a német imperializmus ellen Észtország, Lettország, Belorusszia, Litvánia, Ukrajna és a Kaukázusontúl felszabadításáért.

A Nyugat és Kelet országaiban bekövetkezett forradalmi fellendülés eredményeképpen ezekben az országokban létrejöttek a kommunista pártok. Szükségessé vált egy nemzetközi kommunista szervezet megteremtése. Lenin és Sztálin kezdeményezésére 1919 márciusában megalakult a III., Kommunista Internacionále, amely hatalmas szerepet játszott a különböző országok dolgozói közti kapcsolatok helyreállításában és megerősítésében, a munkásmozgalom elméleti kérdéseinek kidolgozásában, a kommunista eszmék propagandájára és agitációjára vonatkozó általános irányelvek meghatározásában és a nemzetközi munkásmozgalom vezérkarának kialakításában.

A propagandista előadásában részletesen foglalkozzék a VIII. pártkongresszus határozataival, úgy, hogy a hallgatók figyelmét itt három fő kérdésre összpontosítsa: a pártprogram, a középparasztsághoz való viszony és a Vörös Hadsereg építésének kérdésére. A VIII. kongresszuson elfogadott leninisztálini program megszabta a párt feladatait a szocializmus felépítéséért folytatott harcban. Igen fontos, hogy megmagyarázzuk a hallgatóknak, milyen nagyjelentőségű volt az a harc, melyet Lenin és Sztálin Buharinnak és Pjatakovnak a program kérdéseiben vallott antibolsevik nézetei ellen vívtak.

A VIII. pártkongresszus fordulópont volt a pártnak a középparasztság irányában követett politikájában. A párt a

középparaszt semlegesítésének politikájáról áttért a középparasztsággal való tartós szövetség politikájára. Ennek a kérdésnek megmagyarázásához fel kell használni Leninnek a VIII. kongresszuson „A falusi munkáról" mondott előadói beszédét (Válogatott művek. 2. köt.) és Sztálin „Lenin és a középparaszttal való szövetség kérdése" című cikkét (Művei. 11. köt.).

A bolsevik párt lenini-sztálini parasztpolitikája, a középparaszttal való tartós szövetség politikája, a kulákság elleni elszánt harc és a szegényparasztságra való támaszkodás politikája hatalmas szerepet játszott a polgárháború győzelmes kimenetelében és a szocializmus sikeres építésében.

Lenin a kongresszuson mondott zárszavában a következőképpen értékelte a VIII. kongresszusnak a középparaszttal való szövetség kérdésében hozott határozatait: „... Kijelöltük az irányvonalat egy különösen égető és különösen nehéz kérdésben, amelyet más országokban egyenesen megoldhatatlannak tartanak, — abban a kérdésben, hogy milyen legyen annak a proletariátusnak a viszonya a sokmilliós középparasztsághoz, amely már megdöntötte a burzsoáziát. Valamennyien biztosak vagyunk abban, hogy a kongresszusnak ez a határozata megszilárdítja hatalmunkat"[5].

Ez a zseniális lenini előrelátás teljes egészében beigazolódott.

A kongresszuson elvetették azt a kártevő irányvonalat, melyet a hadsereg építésének kérdéseiben Trockij képviselt, s elfogadták a reguláris Vörös Hadsereg megteremtésére vonatkozó irányelvet. „A pártkongresszusnak a katonai kérdésekben hozott határozatai a Vörös Hadsereg megszilárdulására vezettek és azt még közelebb hozták a párthoz"[6].

A polgárháborúval foglalkozó szépirodalmi művek közül célszerű javasolni a hallgatóknak Szerafimovics „Vasáradat"[7], Furmanov „Csapajev"[8], A. Tolsztoj „A kenyér"[9], Ivanov „Par-

[5] *Lenin* Művei. 29. köt. 198—199. old. (oroszul).
[6] A SzK(b)P története. 285. old.
[7] Magyarul megjelent a Szikra kiadásában, 1947-ben.
[8] Magyarul megjelent az Új Magyar Könyvkiadó kiadásában, 1949-ben.
[9] Magyarul megjelent a Szikra Könyvkiadó kiadásában, 1950-ben.

homenko útja"[10], Osztrovszkij „Az acélt megedzik" és „A vihar szülöttei"[11], Fegyin „A diadalmas esztendő"[12] című könyvét.

*

A VIII. fejezetről tartott második foglalkozás a fejezet 1. és 2. pontjának megbeszélésével kezdődjék. A megbeszélésen a következő fő kérdéseket lehet felvetni:

A Szovjetoroszország elleni külföldi katonai beavatkozás kezdete.

A bolsevik párt és a szovjet kormány intézkedései a szocialista haza védelmének megszervezésére.

Németország katonai veresége és a forradalmi fellendülés Európában.

A VIII. pártkongresszus határozatai és történelmi jelentősége.

A megbeszélés során ki kell domborodnia annak a megfeszített munkának, melyet a kommunista párt és vezérei, Lenin és Sztálin fejtettek ki annak érdekében, hogy mozgósítsák a nép összes erőit a szocialista haza védelmére.

A szemináriumok munkájának tapasztalatai azt mutatják, hogy a III., Kommunista Internacionále megalakulásának megvitatásakor mindig szükségessé válik, hogy megmagyarázzuk a hallgatóknak a Komintern feloszlatásának okait. A hallgatóknak gyakran vannak nehézségeik az elméleti kérdések tanulmányozásánál, így például annak a kérdésnek tanulmányozásánál, mi az elvi jelentősége annak, hogy a pártprogramban megtalálható az ipari kapitalizmus és az egyszerű árutermelés jellemzése. Nehézségek merülhetnek fel továbbá a pártnak a középparasztság irányában folytatott politikája tanulmányozásánál és más kérdéseknél. Ezért előre össze kell gyűjteni az ilyen kérdések megmagyarázásához szükséges anyagot.

A 3. és 4. pontról szóló előadáshoz a következő kérdéseket lehet alapul venni:

A katonai beavatkozás erősödése és a Szovjetország blokádja.

Kolcsak hadjárata és veresége.

---

[10] Magyarul megjelent a Szikra Könyvkiadó kiadásában, 1950-ben.

[11] Magyarul megjelent az Új Magyar Könyvkiadó kiadásában, 1951-ben.

[12] Magyarul megjelent a Révai Könyvkiadó kiadásában, 1949-ben.

Gyenyikin hadjárata és veresége.

A IX. pártkongresszus.

A lengyel pánok támadása a Szovjetország ellen és Pilsudski csapatainak szétzúzása.

Vrangel veresége.

A Szovjetoroszország elleni katonai beavatkozás vége.

A propagandista az előadás első részében mondja el, milyen volt a helyzet a polgárháborúnak abban az időszakában, amikor az antant-imperialisták, Németország és Ausztria legyőzése után, nagy erőket vetettek be a Szovjetország ellen, melyet így minden oldalról ellenség vett körül. Ezután ismertesse a „Párttörténet" anyagát, amely megvilágítja az Antant első és második hadjáratának szétzúzását. Igen fontos rámutatni itt arra, milyen szerepet töltött be ebben az időszakban Lenin és Sztálin az ország védelmének irányításában, s beszélni kell a pártnak azokról az intézkedéseiről, amelyek az Antant ügynökeinek, Kolcsaknak, Jugyenyicsnek, Gyenyikinnek szétzúzására irányultak. Hangsúlyozni kell annak jelentőségét, hogy Lenin és Sztálin idejekorán leleplezték Trockij áruló terveit és cselekedeteit, amelyekkel megkísérelte a Vörös Hadsereg soraínak bomlasztását, valamint az intervenciósok és fehérgárdisták szétzúzására irányuló hadműveleteinek meghiúsítását.

A forradalomra nézve legveszélyesebb és legdöntőbb frontokon hatalmas szerepet játszott az intervenciósok szétzúzásában Sztálin elvtárs. *„A Vörös Hadsereg legjelentősebb győzelmeinek közvetlen ihletője és szervezője Sztálin volt.* Mindenhova, ahol a forradalom sorsa forgott kockán, Sztálint küldte a párt. Ő volt a legfontosabb stratégiai tervek szerzője. A döntő jelentőségű hadműveleteket ő vezette... Sztálin nevéhez fűződnek Vörös Hadseregünk legdicsőbb győzelmei"[13].

A propagandista a 3. és 4. pontról szóló előadásához a következő munkákat használhatja fel: Lenin „Az Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt Központi Bizottságának irányelvei a keleti front helyzetével kapcsolatban" (Válogatott művek. 2. köt.), Sztálin „A petrográdi front", „A déli hadihelyzethez" (Művei. 4. köt.), Vorosilov „Sztálin és a Vörös Hadsereg"

[13] Ioszif Visszarionovics Sztálin. Rövid életrajz. Szikra 1952. 74—75. old.

(Lásd Vorosilov. Sztálin és a Szovjetunió Fegyveres Erői. Szikra 1951.). Ez utóbbiban terjedelmes és értékes anyagot találhatunk pártunk katonai munkájáról, Lenin és Sztálin együttműködéséről az ország védelmének irányításában és a Szovjetállam építésében.

Az Antant második hadjáratának szétzúzása után, amikor az imperialisták kénytelenek voltak feloldani Szovjetoroszország blokádját és országunk így időleges, háromhavi lélekzetvételi szünethez jutott, lehetővé vált, hogy a párt a gazdasági építőmunka kérdéseivel foglalkozzék. A IX. pártkongresszuson megszabták az ország legközelebbi feladatait gazdasági téren, különösen a közlekedés és az ipar terén. A kongresszus megállapította, hogy a szakszervezeteknek részt kell venniök a gazdasági építőmunkában és visszautasította a „demokratikus centralizmus" pártellenes csoportját, amely az iparvállalatok igazgatóinak egyszemélyi vezetése és egyéni felelőssége ellen kardoskodott.

A IX. pártkongresszus egyik legfontosabb határozata az egységes gazdasági tervről hozott határozat. Ez a terv elsősorban a közlekedés, a fűtőanyagtermelés és a kohászat fellendítését írta elő. E tervben a fő helyet az egész népgazdaság villamosítása foglalta el, amelyet Lenin mint „tíz-húsz esztendőre szóló hatalmas programot" tűzött ki. Ennek alapján dolgozták ki később a GOELRO-tervet, amely Sztálin elvtárs értékelése szerint „mesteri vázlata egy valóban *egységes* és valóban *állami* gazdasági tervnek . . ."[14]

Emlékeztetni kell a hallgatókat arra, hogy a GOELRO-tervet már régen túlteljesítették a Szovjetunió dolgozói és sikeresen valósítják meg azt a lenini útmutatást, amely szerint *„a kommunizmus — Szovjethatalom plusz az egész ország villamosítása"*[15]. A világ legnagyobb vízierőműveinek, a kujbisevi és a sztálingrádi vízierőműveknek építése a Volgán, a kahovkai vízierőmű építése a Dnyepren, a Volga-Don csatorna és a Turkmén Főcsatorna építése alkotórésze annak a lenini-sztálini tervnek, mely a kommunizmus anyagi-technikai alapjának létrehozását szolgálja.

A párt a IX. kongresszus határozatait követve önfeláldozó munkára mozgósította a tömegeket a gazdasági építőmunka

[14] *Sztálin* Művei. 5. köt. 53. old.
[15] *Lenin* Művei. 31. köt. Szikra 1951. 533. old.

terén. A munkások kommunista szombatokat szerveztek, amelyekben Lenin felismerte a munkához való új, kommunista viszony csíráit.

A szovjet nép békés építőmunkáját félbeszakította az Antant újabb, harmadik hadjárata. Az intervenciósok ez alkalommal úgy határoztak, hogy a pánok Lengyelországát és Vrangel tábornokot használják fel. Ez utóbbi a Krimben összegyűjtötte a Gyenyikin-féle hadsereg maradványait és onnan fenyegette a Donyec-medencét, Ukrajnát. A pánok Lengyelországa és Vrangel, Lenin kifejezésével élve, a Szovjetország megfojtására törő nemzetközi imperializmus két keze volt.

A propagandista előadásának befejező részében foglalkozzék Pilsudski csapatainak és Vrangel fehér hadseregének szétzúzásával, a polgárháború befejeződésével.

*

A következő foglalkozás a fejezet 3. és 4. pontjának megbeszélésével kezdődjék. Ezen a megbeszélésen a következő kérdéseket lehet felvetni:

Az Antant első hadjárata és Kolcsak veresége.

Az Antant második hadjárata és Gyenyikin veresége.

A IX. pártkongresszus határozatai és történelmi jelentősége.

Az Antant harmadik hadjáratának szétzúzása.

Lenin és Sztálin — a külföldi katonai beavatkozás és a belső ellenforradalom szétzúzásának ihletői és megszervezői.

A megbeszélés folyamán tisztázni kell, melyek voltak az Antant egyes hadjáratainak céljai, mik voltak a párt intézkedései és tervei az ellenség szétzúzására, milyen intézkedéseket tett a párt Trockij ellenséges cselekedetei ellen.

Igen fontos továbbá az, hogy a hallgatók megértsék az ország villamosításának lenini eszméjét és a kommunista szombatok jelentőségét.

E megbeszélés befejező részében azzal a döntő tevékenységgel kell foglalkozni, amelyet pártunk és a szovjet nép vezetői, Lenin és Sztálin fejtettek ki a külföldi katonai beavatkozás szétzúzásában.

Ezeknek a kérdéseknek megbeszélése után a propagandista térjen át a fejezet 5. pontját ismertető előadásra: „Hogyan és miért győzte le a Szovjetország az angol-francia-japán-lengyel

intervenció és az oroszországi burzsoá-földesúri-fehérgárdista ellenforradalom egyesült erőit?" Ez a rész elméletileg általánosítja annak a harcnak gazdag tapasztalatait, melyet a bolsevik párt vívott a Szovjethatalom valamennyi ellensége ellen a polgárháború és a külföldi katonai beavatkozás éveiben, s leszögezi azokat az alapvető, döntő feltételeket, amelyek lehetővé tették, hogy a Szovjetország legyőzze az intervenciós és fehérgárdista hadseregeket. A propagandista feladata az, hogy alaposan világítsa meg e feltételek mindegyikét, hangsúlyozza azt a szerepet, amelyet Lenin és Sztálin pártja játszott, mint a szovjet nép győzelmeinek szervezője és ihletője, fejtse ki, milyen kiapadhatatlan erőket és lehetőségeket hordoz magában a Nagy Októberi Szocialista Forradalomban született szovjet rendszer.

A bolsevikok pártja, amelynek ereje tömörségében, fegyelmezettségében és akarategységében rejlik, harcra mozgósította a munkások és parasztok millióit az imperialisták ellen. Az előadásban hozzunk példákat arra a páratlan rettenthetetlenségre és merészségre, hősiességre és bátorságra, amelyet a kommunisták, a Vörös Hadsereg harcosai és a hátország dolgozói tanúsítottak, hogy megmentsék a szocialista hazát a külföldi betolakodóktól.

Ennek az anyagnak a megbeszélése töltse ki a következő foglalkozás első részét. A megbeszélés eredménye az legyen, hogy a hallgatók világos képet kapjanak azokról a feltételekről, amelyek biztosították országunk győzelmét a külföldi beavatkozás és a burzsoá-földesúri-fehérgárdista ellenforradalom egyesült erői felett, hogy a hallgatók megértsék a polgárháború győzelmes kimenetelének történelmi jelentőségét, a Vörös Hadsereg sajátosságait, a hadseregben végzett nevelőmunka jelentőségét, a bolsevik pártnak, Leninnek és Sztálinnak — a győzelem ihletőinek és szervezőinek — hatalmas szerepét. A megbeszélésnek hozzá kell segítenie a hallgatókat ahhoz, hogy tisztán lássák, honnan meríti erejét és hatalmát a Szovjetállam, amely világtörténelmi jelentőségű győzelmet aratott az 1941—1945-ös Nagy Honvédő Háborúban, hogy megértsék a Szovjetállam erejének további fokozásával, a néptömegek politikai színvonalának és szocialista öntudatának emelésével kapcsolatos mai feladatokat.

A VIII. fejezet 5. pontjának elméleti tételei rendkívül fon-

tosak a mai nemzetközi események helyes megértéséhez. Így például a néphadseregek sikerei és az imperialisták kudarcai Koreában és Vietnamban szemléltetően bizonyítják azt a sztálini tételt, amely szerint az a hadsereg győz, amely helyes, a nép érdekeinek megfelelő politika zászlaja alatt küzd és megfordítva „az a hadsereg, amely helytelen, a nép által nem támogatott politika zászlaja alatt harcol, nem győzhet"[16].

[16] A SzK(b)P története. 295. old.

JAVASOLT IRODALOM A PROPAGANDISTÁK SZÁMÁRA

A SzK(b)P története. VIII. fejezet.

Lenin. „Baloldaliság" — a kommunizmus gyermekbetegsége. Lásd *Lenin* Művei. 31. köt.

Lenin. Előadói beszéd a falusi munkáról. Az OK(b)P VIII. kongresszusán. Lásd *Lenin*. Válogatott művek. 2. köt.

Lenin. A nagy kezdeményezés. Lásd *Lenin*. Válogatott művek. 2. köt.

Sztálin. A párt három fő jelszava a parasztkérdésben. Lásd *Sztálin*. A leninizmus kérdései.

Vlagyimir Iljics Lenin. Életének és tevékenységének rövid leírása. X. és XI. fejezet. (oroszul).

Ioszif Visszarionovics Sztálin. Rövid életrajz. VI. fejezet.

IX. TÉMA

A BOLSEVIKOK PÁRTJA A NÉPGAZDASÁG HELYREÁLLÍTÁSÁNAK BÉKÉS MUNKÁJÁRA VALÓ ÁTTÉRÉS IDŐSZAKÁBAN (1921—1925)

★

A „Párttörténet" IX. fejezete pártunk és a Szovjetország történetének egyik legdöntőbb időszakával foglalkozik. Ebben az időszakban, amely fordulópont volt a Szovjetállam életében, a bolsevik párt, Lenin és Sztálin vezetésével, az akkori bonyolult nemzetközi és belső helyzetben áttért a háborúról a békés gazdasági építőmunkára, a hadikommunizmus politikájáról az új gazdasági politikára. A párt új gazdasági alapon erősítette meg a munkások és parasztok szövetségét, előkészítette és véghezvitte a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének megalakítását és megindította a munkát az ország népgazdaságának helyreállítása érdekében.

Amikor az első világháború és a külföldi katonai beavatkozás során lerombolt népgazdaság helyreállítása végéhez közeledett, a párt előtt újabb, igen bonyolult kérdések merültek fel: milyenek a perspektívái és mi a jellege fejlődésünknek és építésünknek, mi a szocializmus sorsa a Szovjetunióban, melyek a szocialista építés útjai és módszerei.

A párt mindezekre a kérdésekre pontos választ adott, mozgósította a munkásokat és a parasztokat az új, szocialista gazdaság építésére, a szocializmus felépítésére.

A bolsevik párt Lenin és Sztálin vezetésével tántoríthatatlanul haladt előre. Hatalmas nehézségek leküzdése és a leninizmus ellenségeivel vívott harcok közepette, elvezette az országot az új történelmi szakaszhoz, a szocialista iparosítás szakaszához. Ennek jegyében tartották meg a XIV. pártkongresszust.

A szocialista építés megindításáért folytatott szívós harcban, a kishitűek és a kapitulánsok, a trockisták és a zinovje-

visták, a buharinok és a kamenyevek elleni harcban véglegesen kialakult pártunknak az a vezető magva, amely megvédelmezte a nagy lenini zászlót és kivezette a szovjet népet az ország iparosításának és a mezőgazdaság kollektivizálásának széles útjára. A párt e magvának irányítója, a párt és az állam vezető ereje — Lenin ügyének nagy folytatója, Sztálin elvtárs volt.

A IX. fejezet rövid jellemzése után a propagandista tartsa meg előadását.

Ennek a fejezetnek tanulmányozására 8 óra jut.

Az 1. és 2. pontról szóló előadást a következő vázlat alapján lehet felépíteni:

A Szovjetország az intervenció és a polgárháború felszámolása után.

A helyreállítási időszak nehézségei.

A szakszervezeti vita a pártban.

A X. pártkongresszus; az ellenség veresége.

Az új gazdasági politikára való áttérés.

A felsorolt kérdéscsoportok igen nagyok, ezért a propagandista a hallgatók figyelmét mindenekelőtt a pártban folytatott szakszervezeti vitára és az új gazdasági politika lényegére összpontosítsa.

A „Párttörténet" arra hívja fel figyelmünket, hogy az intervenció és a polgárháború felszámolása után a párt fő feladata az volt, hogy helyreállítsa a lerombolt népgazdaságot, új irányvonalat dolgozzon ki az ország gazdasági életének minden kérdésében és új alapon erősítse meg a munkásosztály és a parasztság szövetségét. Ez a feladat tehát nemcsak a gazdasági építőmunka alapjait érintette, hanem a társadalmunk osztályai között fennálló viszonyok alapjait is.

A propagandista világítsa meg, milyen volt az ország belső helyzete abban az időszakban, milyen állapotban volt a népgazdaság, ismertesse azokat a hallatlan gazdasági és politikai nehézségeket, amelyeket a gazdasági zűrzavar, az éhínség, a parasztság elégedetlensége idézett elő, és amelyek annak következményei voltak, hogy a munkásosztály szétforgácsolódása miatt a proletárdiktatúra osztálybázisa meggyengült.

Mint Sztálin elvtárs megállapítja, a polgárháború befejezése után nem volt többé ok a hadikommunizmus rendszerének fenntartására, s szükségessé vált az egész gabonafelesleg

kötelező beszolgáltatásának felcserélése a terményadóval, hogy a parasztok terményfeleslegük jelentős részét saját belátásuk szerint használhassák fel. Ez lehetővé tette a mezőgazdaság fellendítését, lehetővé tette, hogy több gabona és több ipari növény jusson a lakosságnak és az iparnak, hogy növekedjék az áruforgalom, hogy a munkásokat a legszükségesebb termékekkel jobban el tudják látni és hogy a munkásosztály és a parasztság szövetsége új gazdasági alapon szilárduljon meg.

Fontos megemlíteni, hogy ebben az időszakban a Szovjethatalom belső és külső ellenségei a Szovjetoroszország elleni harc újabb formáira tértek át, lázadásokat szerveztek az országban, s számításaikat a pártonbelüli harcra és szakadásra építették. A különböző antileninista csoportok — a trockisták, az úgynevezett „munkásellenzék", a „baloldali kommunisták", „a demokratikus centralisták" a kapitalizmus visszaállítására törekedtek, és fokozták a párt elleni támadásaikat. Még 1920 elején rákényszerítették a pártra a szakszervezeti vitát, amelynek jelentősége a valóságban messze túllépte a szakszervezeti kérdés kereteit. A valóságban a szakszervezeti vitában a parasztsághoz, a pártonkívüli munkástömegekhez való viszonyról folyt a vita, általában arról, milyen magatartást kell tanúsítania a pártnak a tömegek irányában.

A propagandista vázolja a szakszervezetek szerepe és feladatai körül dúló harc jellegét, mély elvi értelmét. A trockisták, miként a többi pártellenes csoport is, szakadást és bomlást vittek a szakszervezetekbe, szembeállították a szakszervezeteket a párttal és az állammal, s követelték a frakciók és a csoportosulások szabadságát. Fel akarták számolni a pártnak a munkásosztály irányában érvényesülő vezetőszerepét, alá akarták ásni a munkásosztály és a dolgozó parasztság szövetségét, hogy azután visszaállítsák a földesurak és a kapitalisták hatalmát országunkban.

A propagandista emelje ki, hogy a párt már a X. kongresszus előtt döntő győzelmet aratott a pártellenes csoportok felett. Valamennyi fontos helyi pártszervezet a lenini-sztálini platformhoz csatlakozott.

A pártellenes csoportok feletti győzelmet a párt Lenin és Sztálin vezetésével vívta ki. Lenin és Sztálin nagyszerű együttműködése, közös harcuk a pártellenes csoportosulások ellen, Sztálin elvtárs kimagasló szerepe a trockisták, a „munkás-

ellenzék", a „baloldali kommunisták", a „demokratikus centralisták" és más álcázott ellenségek szétzúzásában — ezek voltak azok a tényezők, melyek a párt számára a győzelmet biztosították.

A propagandista fordítson nagy figyelmet a X. pártkongresszus határozatainak és történelmi jelentőségének megvilágítására. A X. kongresszus összegezte a szakszervezeti vita eredményeit, s óriási szótöbbséggel jóváhagyta a lenini-sztálini irányvonalat. Megállapította, hogy a szakszervezetek feladatai főként a gazdasági szervező- és a nevelőmunka területén összpontosulnak, legfontosabb szerepük az, hogy a kommunizmus iskolájává váljanak. Az OK(b)P X. kongresszusa megállapította, hogy a párt, központi és helyi szervezetein keresztül, irányítja a szakszervezeti munka egész eszmei részét.

A X. pártkongresszus Lenin javaslatára határozatot hozott „A pártegységről". Ebben a határozatban a kongresszus elítélte a pártonbelüli ellenzéki csoportosulásokat és elrendelte haladéktalan feloszlatásukat. Így törvénnyé vált a pártegység, amely nem tűr semmiféle frakciót vagy csoportosulást. Ez az ellenzék teljes vereségét jelentette.

Amikor a propagandista ismerteti a X. pártkongresszus legfontosabb határozatát — az egész gabonafelesleg kötelező beszolgáltatásának terményadóval való helyettesítését —, hangsúlyoznia kell, hogy ezzel a határozattal a párt áttért a hadikommunizmus politikájáról az új gazdasági politikára, hogy ebben a határozatban ismét megmutatkozott a lenini-sztálini párt bölcsesége. A hadikommunizmus olyan politika volt, melyet a háborús helyzet kényszerített ki, és mely nagy szerepet játszott a külföldi intervenciósok és a fehérgárdisták feletti győzelem kivívásában. De, amint Lenin megállapította, a hadikommunizmus nem volt és nem is lehetett olyan politika, amely az új történelmi feltételek között megfelelt volna a párt gazdasági feladatainak.

Sztálin elvtárs klasszikus formában határozta meg az új gazdasági politikát (lásd Művei. 7. köt. 388. old.), leleplezte a trockistákat és a buharinistákat, akik tagadták országunk szocialista fejlődésének lehetőségét és a „nep"-et teljes visszavonulásnak, a kapitalizmushoz való visszatérésnek tüntették fel.

Igen fontos kidomborítani az új gazdasági politika nem-

zetközi jelentőségét. Sztálin elvtárs a SzK(b)P Központi Bizottságának 1928 júliusi plénumán a következőket mondotta:

„Elkerülhetik-e a kapitalista országok, akár a legfejlettebb kapitalista országok is, az új gazdasági politikát a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet időszakában? Azt hiszem, hogy nem kerülhetik el. A proletárdiktatúra időszakában minden kapitalista országnak kisebb-nagyobb mértékben abszolút szüksége van az új gazdasági politikára, annak piaci kapcsolataira és e piaci kapcsolatok kihasználására"[1].

A bolsevik párt az új gazdasági politika útján haladva gondoskodott arról, hogy a munkásosztály és a parasztság szilárd gazdasági szövetséget kössön a szocializmus építése érdekében, biztosította a népgazdaság gyors helyreállítását, majd pedig, az első ötéves terv teljesítésének eredményeképpen, elérte azt, hogy felépítettük a szocialista gazdaság alapját.

Befejezésül a propagandista magyarázza el a hallgatóknak, hogy a X. pártkongresszusnak a nemzeti kérdésben hozott határozatai nagy szerepet játszottak az országunkban élő népek közti barátság megteremtésében és abban, hogy a nemzeti köztársaságok dolgozóit bevontuk a szocialista építőmunkába. Erre a kérdésre igen gazdag anyagot találhatunk Sztálin elvtárs előadói beszédében, amelyet az OK(b)P X. kongresszusán „A párt soronlevő feladatairól a nemzeti kérdés terén" címmel tartott, továbbá a kongresszus ezzel kapcsolatos határozatában. Ezek a történelmi dokumentumok konkrét programot jelölnek ki arra vonatkozóan, hogyan kell a nemzeti köztársaságok népeinek segíteni állami, gazdasági és kulturális életük fejlesztésében, továbbá felvetik azt a feladatot, hogy meg kell teremteni a szovjet köztársaságok államszövetségét, mert csak így oldhatjuk meg sikeresen a szocialista építés feladatait és csak így biztosíthatjuk a Szovjetállam védelmét az imperialisták esetleges támadásai ellen.

A nagyobb előképzettséggel rendelkező hallgatóknak a propagandista javasolhatja, hogy olvassák el Lenin beszédét a X. pártkongresszus megnyitásán (Művei. 32. köt.), Sztálin elvtárs „Nézeteltéréseink" című cikkét (Művei. 5. köt.). A szépirodalomból javasolhatjuk Gladkov „Cement"[2] című regényét.

*

[1] *Sztálin* Művei. 11. köt. 157. old.

[2] Magyarul megjelent az Új Magyar Könyvkiadó kiadásában, 1952-ben.

A második foglalkozás első részében a IX. fejezet 1. és 2. pontját beszéljük meg, a következő javasolt kérdések alapján:

Az ország nemzetközi és belső helyzete, s a párt feladatai az intervenció és a polgárháború felszámolása után.

A szakszervezeti vita eredményei a pártban.

Az OK(b)P X. kongresszusa és történelmi jelentősége.

Az új gazdasági politika lényege.

A megbeszélés során néha célszerű egyes kérdéseket felbontani. Így például fel lehet tenni azt a kérdést, hogyan számolták fel a kronstadti ellenforradalmi lázadást, mi az új gazdasági politika nemzetközi jelentősége, mi a jelentősége a X. pártkongresszus pártegységéről szóló határozatának.

A propagandista gondoskodjék arról, hogy a hallgatók a tanulmányozott időszaknak ne csupán a legfontosabb tényeivel és eseményeivel ismerkedjenek meg, hanem megértsék azt is, mi volt a jelentősége országunk és a szocializmus szempontjából annak, hogy a párt áttért a hadikommunizmus politikájáról az új gazdasági politikára.

A megbeszélés végén a propagandista tartson előadást a IX. fejezet 3. pontjáról. Az előadás vázlata a következő lehet:

Az új gazdasági politika első eredményei.

A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének megalakulása.

A XI. pártkongresszus határozatai.

Lenin utolsó cikkei és beszédei.

Lenin szövetkezeti terve.

A XII. pártkongresszus határozatai.

A propagandista a „nep" első eredményeinek kimerítő és mély értékelését Leninnek a XI. pártkongresszuson mondott beszédében találja meg. Ezek az eredmények arról tanúskodtak, hogy helyes volt az új gazdasági politika, amelyet a párt úgy vitt keresztül, hogy megtörte az antileninista elemek, pánikkeltők és kapitulánsok ellenállását. Lenin a XI. kongresszuson új feladatokat tűzött pártunk elé. Különösen a város és a falu közti áruforgalom nagymérvű kibővítésének jelentőségére, a kereskedelemnek, mint a párt előtt álló feladatok döntő láncszemének jelentőségére hívta fel a figyelmet.

A továbbiakban a propagandista ismertesse a hallgatókkal a Központi Bizottság plénumának határozatát. A Központi Bizottság Lenin javaslatára Lenin hű tanítványát és legköze-

lebbi harcostársát, Sztálin elvtársat választotta meg főtitkárává.

Amikor a propagandista arról beszél, hogy Lenin és Sztálin javaslatára megalakult a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége, mondja el, hogy a Szovjetunió létrejötte megerősítette a proletariátus diktatúráját. Ez a lenini-sztálini nemzetiségi politika hatalmas győzelme volt és új történelmi mérföldkövet jelentett a Szovjetunió népeinek életében. A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének megalakításáért vívott harc Sztálin elvtárs közvetlen irányításával folyt. Az önkéntességnek és a népek egyenjogúságának lenini-sztálini elve alapján megteremtett Szovjetunió a soknemzetiségű állam mintaképe.

1922 őszén nagy szerencsétlenség érte a pártot és a népet. Lenin, a párt vezére, a világ első szovjet államának megteremtője súlyosan megbetegedett. De Lenin súlyos betegsége alatt sem szűnt meg gondoskodni országunk gazdasági és kulturális fellendítéséről, szocialista átalakításáról, az államgépezet megjavításáról. Ezeknek a kérdéseknek szentelte Lenin legutolsó, zseniális, irányadó cikkeit: „Naplójegyzetek", „A szövetkezetekről", „Forradalmunkról", „Hogyan szervezzük át a munkás- és parasztellenőrzést", „Inkább kevesebbet, de jobban". Ezekben a cikkekben Lenin összegezte az elvégzett munka eredményeit, felvázolta a szocializmus felépítésének tervét, amely szerint a szocialista építőmunkába be kell vonni a parasztságot is. Lenin szilárdan hitt abban, hogy a szocializmus győzni fog országunkban. 1922 november 20-án a Moszkvai Szovjet plénumán, a szovjet nép előtt mondott utolsó beszédében Lenin kifejezésre juttatta azt a mélységes meggyőződését, hogy a „nep" Oroszországából szocialista Oroszország lesz.

A lenini szövetkezeti terv kifejtése során hangsúlyozni kell, hogy annak megvalósítása az ország iparosítását feltételezte, ami nélkül lehetetlen volt átszervezni a mezőgazdaságot. A szövetkezetekben általában és különösen a mezőgazdasági szövetkezetekben látta Lenin a kis egyéni gazdaságról a nagyüzemű, társas termelő egyesülésekre, — kolhozokra — való áttérésnek azt az útját, amely a legérthetőbb és leghozzáférhetőbb a parasztok milliói számára.

A párt, Sztálin elvtárs vezetésével, a trockisták és buha-

rinisták elleni harcban megvédelmezte a lenini szövetkezeti tervet. E terv alapján dolgozta ki és valósította meg Sztálin elvtárs a mezőgazdaság kollektivizálásának elméletét.

Ezután meg kell világítani az 1923 áprilisában megtartott XII. pártkongresszus munkáját. Amióta a bolsevikok kezükbe vették a hatalmat, ez volt az első kongresszus, amelyen Lenin nem lehetett jelen. A XII. pártkongresszus megindító üdvözletet küldött Leninnek, és kifejezésre juttatta benne a párt mélységes szeretetét tanítója és vezére iránt.

A XII. pártkongresszus figyelembe vette határozataiban mindazokat az útmutatásokat, amelyeket Lenin utolsó cikkeiben és leveleiben adott. A kongresszus összegezte az új gazdasági politika két év alatt elért eredményeit, határozottan visszaverte a „nep" trockista és egyéb elferdítőit, s megbélyegezte a párt álcázott ellenségeinek áruló javaslatait.

Sztálin elvtárs kongresszusi beszámolójában hangsúlyozta a párt nemzetiségi politikájának nemzetközi jelentőségét, továbbá azt, hogy fel kell számolni a Szovjetunió népei közötti gazdasági és kulturális egyenlőtlenséget. Sztálin elvtárs erélyes harcra szólította fel a pártot a nemzeti kérdésben jelentkező elhajlások — a nagyorosz sovinizmus és a helyi burzsoá nacionalizmus — ellen.

Az új gazdasági politikának a XII. pártkongresszuson összegezett eredményei bátorságot öntöttek a szovjet népbe és megerősítették benne a végső győzelembe vetett hitet.

•

A IX. fejezet 3. pontjának megbeszélése során a következő kérdéseket tehetjük fel a hallgatóknak:

Az új gazdasági politika első évének eredményei.

A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége megalakulásának történelmi jelentősége.

A lenini szövetkezeti terv lényege és jelentősége; hogyan fejlesztette tovább Sztálin a lenini szövetkezeti tervet.

A XII. pártkongresszus határozatai.

A IX. fejezet 4. pontjáról szóló előadást a következő vázlat alapján lehet felépíteni:

Harc a népgazdaság helyreállításának nehézségei ellen.

A trockisták tevékenységének fokozódása Lenin betegségével kapcsolatban.

Újabb vita a pártban és a trockisták veresége.
Lenin halála. A lenini behívó.
A XIII. pártkongresszus.

A XII. pártkongresszus utáni időszak a népgazdaság helyreállításának nehézségei ellen vívott harc időszaka. A párt ebben az időben kitartóan harcolt a trockisták és a velük egyesült más ellenzéki csoportok ellen, amelyek, Lenin betegségét kihasználva, fokozott erővel támadtak és újabb vitát kényszerítettek a pártra. Sztálin elvtárs a trockizmus elleni harcokban összekovácsolta és mozgósította a pártot további harcra a szocializmus győzelméért.

A párt a népgazdaság helyreállításáért folytatott harcában már a harmadik év végén komoly eredményeket ért el. De ezekre a gyász komor árnyékát vetette az a nagy csapás, amely a pártot és a munkásosztályt érte: meghalt a bolsevik párt és a Szovjetállam megalapítója, a világ dolgozóinak vezére és tanítója, Vlagyimir Iljics Lenin. Lenin halála óriási veszteséget jelentett a világ dolgozói számára és mélységes gyászba borította a néptömegeket.

A Központi Bizottság a párthoz és valamennyi dolgozóhoz intézett üzenetében a következőket mondotta:

„Minden, ami a proletariátusban valóban nagy és hősies — a rettenthetetlen elme, a törhetetlen, hajlíthatatlan, mindent legyőző vasakarat, a szent gyűlölet, a rabság és az elnyomás ádáz gyűlölete, a hegyeket megmozgató forradalmi szenvedély, a tömegek alkotóerejébe vetett határtalan hit, a hatalmas szervezői lángész, — mindez nagyszerűen testet öltött Leninben, akinek neve az új világ jelképe lett nyugattól keletig, északtól délig."

A Szovjetunió munkásosztálya azzal válaszolt vezérének halálára, hogy még szorosabban tömörült a bolsevik párt körül. A propagandista beszéljen arról, hogy a Központi Bizottság, felkarolva az élenjáró munkások mozgalmát, lenini behívót hirdetett. Rövid idő alatt több mint 240 000 munkás lépett be a pártba, a munkásosztály legöntudatosabb és legforradalmibb, legbátrabb és legfegyelmezettebb része.

Lenin zászlaját, a párt zászlaját legjobb tanítványa, a bolsevik párt legkiválóbb fia, Lenin méltó utóda és halhatatlan ügyének nagy folytatója, Sztálin emelte magasra és vitte tovább. Beszéljen a propagandista Sztálin elvtárs esküjéről,

amelyet a bolsevik párt nevében tett, s mutasson rá, hogyan teljesítette és teljesíti a párt Sztálin vezetésével Lenin végakaratát, hogyan nőtt meg a párt ereje és tekintélye a tömegek körében, hogyan növekedett a Szovjetunió hatalma.

A propagandista igen fontos feladata, hogy jellemezze Sztálin elvtársnak „A leninizmus alapjairól" című zseniális művét, amelyet szerzője az új lenini csapatnak ajánlott. A leninizmus mesteri kifejtése, mélyreható elméleti megalapozása és továbbfejlesztése ez a mű, amelynek hatalmas szerepe volt a leninizmus megvédésében, a trockizmus ideológiai szétzúzásában. Sztálin elvtársnak „A leninizmus alapjairól" című munkája a kommunista és munkáspártokat a marxi-lenini elmélet éles fegyverével vértezte fel és vértezi fel ma is.

Az előadás végén világítsa meg a propagandista a XIII. pártkongresszus határozatait. Ez a kongresszus elítélte a trockista ellenzék áruló platformját, útmutatást adott az ipar további növelésére, kiadta a jelszót: minden eszközzel elősegíteni a paraszti tömegek szövetkezeti összefogását, — ez a falusi munka legfontosabb feladata. A kongresszus rámutatott a lenini behívó hatalmas jelentőségére és felhívta a párt figyelmét arra, hogy a fiatal párttagokat fokozott mértékben kell a leninizmus alapjaira oktatni.

*

A IX. fejezet 4. pontját a következő kérdések alapján lehet megbeszélni:

A helyreállítási időszak nehézségei és a párt harca ezek leküzdéséért.

Újabb vita a pártban és az ellenzék veresége.

Lenin halála. A lenini behívó.

Sztálin „A leninizmus alapjairól" című zseniális művének történelmi jelentősége.

A XIII. pártkongresszuson elfogadott fontosabb határozatok és jelentőségük.

A hallgatók a megbeszélés eredményeképpen lássák világosan, milyen megfeszített harcot folytatott a bolsevik párt Sztálin elvtárs vezetésével 1923—1924-ben a trockista ellenzék ellen. Ezzel kapcsolatban fontos megvizsgálni, milyen rendkívüli jelentősége volt Sztálin „A leninizmus alapjairól" című

klasszikus munkájának a trockizmus ideológiai szétzúzása, a leninizmus mélyreható és ragyogó megvédése szempontjából.

A megbeszélés után ugyanezen a foglalkozáson a IX. fejezet 5. pontjáról szóló előadásban a következő fő kérdéseket világítsuk meg:

A Szovjetunió helyzete a helyreállítási időszak végén.

A szocialista építés és a szocializmus győzelme országunkban.

A párt harca a Zinovjev—Kamenyev-féle „új ellenzék" ellen.

A XIV. pártkongresszus határozatai.

A párt irányvétele az ország szocialista iparosítására.

1925 végére jelentős mértékben megváltozott a Szovjetunió helyzete. Országunk a népgazdaság helyreállításának sikeres befejezéséhez közeledett. Komoly változások mentek végbe a nemzetközi helyzetben is. A kapitalista országokban beállt a forradalom ideiglenes apálya, megerősödtek az uralkodó osztályok pozíciói, bekövetkezett a kapitalizmus ideiglenes és részleges stabilizációja. Ez a stabilizáció gyökeresen különbözött a Szovjetunióban végbemenő stabilizációtól. Országunkban a stabilizáció szilárd volt, további erősödésünket jelentette és magában hordta mindazt, ami szükséges volt a felmerült nehézségek leküzdéséhez.

Az új feltételek között a bolsevik párt előtt számos igen fontos kérdés merült fel. Milyen irányban kell vezetni az ország gazdasági építését, fel lehet-e építeni a szocialista gazdaságot, győzhet-e a szocializmus a Szovjetunióban. Ez utóbbi kérdésnek két oldala volt, belső és nemzetközi oldala.

A „Párttörténet" kifejti azokat a válaszokat, amelyeket a párt, Sztálin elvtárs adott mindezekre a kérdésekre. A pártnak az volt a véleménye, hogy a szocialista gazdaságot fel lehet és fel is kell építeni országunkban, minthogy mindenünk megvan, ami ehhez szükséges, minden megvan ahhoz, hogy felépíthessük a teljes szocialista társadalmat. Az élet ragyogóan igazolta ezt a következtetést. Sem a forradalom késlekedése Nyugaton, sem a kapitalizmus részleges stabilizációja nem tartóztathatta és nem is tartóztatta fel országunk előrehaladását a szocializmus felé.

Ahhoz, hogy a propagandista kellően megvilágítsa a párt irányvonalát ezekben a kérdésekben, nagy segítséget nyujt

Sztálin elvtárs „Az Októberi Forradalom és az orosz kommunisták taktikája" című, 1924 decemberében írt zseniális munkájának tanulmányozása (Művei. 6. köt.). A XIV. pártkonferencia (1925 április) történelmi jelentőségű határozatának alapját azok a tételek alkották, amelyeket Sztálin elvtárs fejtett ki ebben a munkájában. A konferencia jóváhagyta a szocializmus szovjetuniói győzelmére vonatkozó lenini-sztálini állásfoglalást, mint a párt törvényét, amely minden párttagra kötelező.

Sztálin elvtárs a XIV. kongresszuson tartott beszámolójában világos képet festett a Szovjetunió politikai és gazdasági erejének növekedéséről és meghatározta a párt vezérvonalát. Ez a vonal célul tűzte a párt elé, hogy országunkat a legrövidebb idő alatt agrárországból ipari országgá kell változtatni.

Sztálin elvtárs leleplezte az „új ellenzék" trockista-mensevik lényegét; az „új ellenzék" a párt vezérvonala ellen lépett fel és a szocialista iparosítás tervével olyan tervet szegezett szembe, amely kiszolgáltatta volna a Szovjetuniót a külföldi imperialistáknak. A XIV. pártkongresszus Sztálin elvtárs vezetésével megsemmisítő vereséget mért mind a trockistákra, mind a Zinovjev—Kamenyev-féle „új ellenzékre". A kongresszus elvetette a kapitulánsok restaurációs terveit, pontosan kijelölte a szocialista iparosítás útját, a munkásosztályt a szocialista építés győzelmébe vetett törhetetlen hittel vértezte fel.

Miután a propagandista alaposan és behatóan megvilágította a XIV. pártkongresszus határozatait, hangsúlyozza, hogy hazánkat az mentette meg a fasiszta rabigától, hogy győzött a Sztálin elvtárs által kidolgozott iparosítási politika, majd pedig a mezőgazdaság kollektivizálásának politikája.

A propagandista befejezésül méltassa azoknak a tapasztalatoknak nemzetközi jelentőségét, melyeket pártunk a szocialista iparosításért folytatott harcában gyüjtött. Beszéljen a népi demokratikus országokról, amelyek harcunk tapasztalatait felhasználva sikeresen valósítják meg az iparosítás politikáját, az egyedüli helyes politikát, amely biztosítja nemzeti függetlenségüket és azt a lehetőséget, hogy keményen szembeszálljanak az amerikai-angol háborús gyujtogatók terveivel.

A IX. fejezetről szóló negyedik, befejező foglalkozáson a megbeszélésen a következő kérdéseket lehet alapul venni:

A Szovjetunió nemzetközi és belső helyzete a helyreállítási időszak végén.

Sztálin elvtárs a szocialista építésről és a szocializmus győzelméről.

Az „új ellenzék" szétzúzása.

A XIV. pártkongresszus történelmi jelentősége.

A megbeszélés célja, hogy a hallgatók lássák, melyek voltak a helyreállítási időszak legfontosabb eredményei, mi volt a jelentősége a szocializmus sorsa szempontjából annak a harcnak, amelyet a párt a leninizmus ellenségei, a kapitalizmus restaurálói ellen folytatott.

A megbeszélésnek világos képet kell adnia arról, milyen nagy szolgálatot tett Sztálin elvtárs a pártnak és a népnek azzal, hogy megvédelmezte a lenini tanítást és megalapozta a párt vezérvonalát, mely az ország iparosítását, a szocializmus győzelmét tűzte ki fő feladatul.

A IX. fejezetben kifejtett kérdések maradandó elsajátítása a marxi-lenini elmélet ismeretével és a politikai harc tapasztalataival gazdagítja a hallgatókat, bátorságra és állhatatosságra neveli őket Lenin és Sztálin pártjának nagy ügyéért, a kommunizmus felépítéséért folytatott harcukban.

AJÁNLOTT IRODALOM A PROPAGANDISTÁK SZÁMÁRA

A SzK(b)P története. IX. fejezet.

Lenin. Naplójegyzetek. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt.

Lenin. A szövetkezetekről. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt.

Lenin. Hogyan szervezzük át a munkás- és parasztellenőrzést. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt.

Lenin. Inkább kevesebbet, de jobban. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt.

Lenin. Forradalmunkról. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt.

Sztálin. Lenin halálára. Beszéd a Szovjetek II. Összszövetségi Kongresszusán, 1924 január 26. Lásd *Sztálin* Művei. 6. köt.

Sztálin. A leninizmus alapjairól. Lásd *Sztálin* Művei. 6. köt.

Sztálin. A leninizmus kérdéseihez. Lásd *Sztálin.* A leninizmus kérdései.

Vlagyimir Iljics Lenin. Életének és tevékenységének rövid leírása. XII. és XIII. fejezet.

Ioszif Visszarionovics Sztálin. Rövid életrajz. VII. fejezet.

X. TÉMA

A BOLSEVIKOK PÁRTJA HARCBAN AZ ORSZÁG SZOCIALISTA IPAROSÍTÁSÁÉRT (1926—1929)

★

A propagandista bevezetőül röviden jellemezze a „Párttörténet" X. fejezetét, magyarázza meg a szocialista iparosítás politikájának lényegét és a párt harcát e politika megvalósításáért. Ez a harc történelmi jelentőségű volt a szocializmusnak országunkban kivívott győzelme, az ország védelmi képességének megerősítése, a Nagy Honvédő Háborúban aratott győzelmünk anyagi-technikai előfeltételeinek megteremtése és a háború utáni kommunista építőmunka feladatainak sikeres megoldása szempontjából.

Különös erővel kell hangsúlyozni, hogy a sikeres előrehaladás a szocializmus felé hatalmas belső és külső nehézségek leküzdését követelte meg, s együttjárt az országon belüli osztályharc kiéleződésével, a párton belüli harc kiéleződésével. „Ennek a harcnak legfontosabb eredményei: a kulákok ellenállásának elnyomása, a trockista-zinovjevista kapituláns blokknak mint szovjetellenes blokknak leleplezése, a jobboldali kapitulánsoknak mint a kulákság ügynökeinek leleplezése, a trockisták kiűzése a pártból, annak megállapítása, hogy a trockisták és a jobboldali opportunisták nézetei összeférhetetlenek a SzK(b)P tagságával"[1].

Helyes a bevezetést azzal befejezni, hogy a propagandista méltatja a szocialista iparosítás politikájának nemzetközi jelentőségét. Beszéljen itt Sztálin elvtárs következő tételéről, amelyet a XIV. pártkongresszuson tartott beszámolójában fogalmazott meg: „... Minden erőnkből azon kell lennünk,

[1] A SzK(b)P története. 360. old.

hogy országunkat gazdaságilag önálló, független, a belső piacra támaszkodó országgá tegyük, olyan országgá, amely gócként fogja vonzani mindazokat a többi országokat, amelyek fokozatosan leszakadnak a kapitalizmusról és bekanyarodnak a szocialista gazdaság medrébe. Ez a vonal azt követeli, hogy iparunkat a lehető legnagyobb mértékben fejlesszük, azonban erőforrásaink arányában és ezeknek megfelelően. Ez a vonal a leghatározottabban elveti azt a politikát, amely arra irányul, hogy országunk a kapitalizmus világrendszerének függvényévé váljék. Ez a mi építési irányvonalunk, amelyet a párt követ és amelytől a jövőben sem fog tágítani. Ez az irányvonal kötelező mindaddig, amíg fennáll a kapitalista környezet"[2].

A „Párttörténet" X. fejezetének tanulmányozása segítse elő, hogy a hallgatók megértsék a XIV. pártkongresszus által kitűzött feladat történelmi hordereiét. A feladat az volt, hogy technikai és gazdasági tekintetben akkor még elmaradott országunkban szocialista nagyipart, elsősorban nehézipart hozzunk létre. Ennek a feladatnak a sikeres megoldása biztosította a szocializmus győzelmének anyagi-technikai alapját a népgazdaság minden ágában, biztosította az ország teljes technikai-gazdasági függetlenségét a kapitalista országoktól és védelmi erejének megszilárdítását.

A foglalkozás során tisztázni kell, milyen nemzetközi és belső nehézségek elleni harcban valósította meg a párt az ország iparosításának politikáját. Itt feltétlenül meg kell magyarázni, hogy csakis a trockisták, zinovievisták, buharinisták teljes ideológiai és szervezeti szétzúzása tette lehetővé a pártegység megerősítését és ezáltal a párt irányító és vezető szerepének növelését az iparosítás politikájának végrehajtásáért folytatott harcban. A bolsevik párt volt a munkásosztály és a dolgozó parasztság vezetője és szervezője az első sztálini ötéves terv teljesítéséért folytatott harcban. Sztálin elvtárs nagy történelmi érdeme a szocialista iparosítás politikájának elméleti megalapozása és megvalósítása.

A propagandista vezesse el a hallgatókat ahhoz a következtetéshez, hogy a szocialista iparosítás politikájának megvalósítása egyik döntő feltétele volt a szocializmus győzelmének országunkban és a Szovjetállam győzelmének a Nagy

[2] *Sztálin* Művei. 7. köt. Szikra 1951. 318—319. old.

Honvédő Háborúban. A fejezet tanulmányozásának eredményeképpen a hallgatóknak meg kell érteniök, hogy azoknak a sikereknek, amelyeket a párt a szocialista iparosításért folytatott harcban elért, hatalmas jelentőségük van a kommunizmus szovjetuniói építésének jelenlegi szakaszában és a népi demokratikus országokban folyó szocialista építőmunka szempontjából is.

•

A tanterv szerint a X. fejezet tanulmányozására 6 óra — 3 foglalkozás jut. Ezt az időt a következőképpen lehet beosztani: az első foglalkozáson vitassák meg a hallgatók a fejezet 1. pontját, a második foglalkozáson a 2. pontot, a harmadik foglalkozáson a 3. pontot és a fejezet rövid összefoglalását.

Az egész fejezet jellemzése után a propagandista térjen rá a X. fejezet első pontjáról szóló előadásra, amelynek vázlata a következő lehet:

A szocialista iparosítás fő feladatai.

A szocialista iparosítás időszakának nehézségei és e nehézségek elleni harc.

A trockista-zinovjevista pártellenes blokk megalakulása és veresége.

Az előadásban a propagandista alaposan magyarázza meg a szocialista iparosításnak, a szocialista iparosítás lényegének és élethevágó fontosságának sztálini tételét, az iparosítás szovjet módszerét és ennek gyökeres különbözőségét a kapitalista módszertől, a nehézipar gyors fejlesztésének történelmi szükségességét, amit a Szovjetállam fennállásának és fejlődésének belső és külső feltételei követeltek meg.

A szocialista iparosítás politikájának számos olyan új feladatot kellett megoldania, amelyek a helyreállítási időszak végén merültek fel a Szovjetállam előtt.

„Új iparágakat kellett teremteni, vagyis több olyan iparágat, amilyen a cári Oroszországban nem volt: új gép- és szerszámgépgyárakat, gépkocsigyárakat, vegyipari, kohászati üzemeket kellett építeni, meg kellett szervezni a motorok és erőműberendezések hazai gyártását, fokozni kellett a vas-, fém- és szénkitermelést, mert ezt követelte a szocializmus győzelmének ügye a Szovjetunióban.

Új honvédelmi ipart kellett teremteni: új ágyú-, lőszer-, repülőgép-, harckocsi- és géppuskagyárakat kellett építeni,

mert a kapitalista környezet viszonyai között ezt követelte a Szovjetunió védelmének érdeke.

Traktorgyárakat, modern mezőgazdasági gépgyárakat kellett építeni és gyártmányaikkal el kellett látni a mezőgazdaságot, hogy lehetővé tegyük a kis egyéni parasztgazdaságok millióinak az áttérést a nagyüzemi kolhoztermelésre, mert ezt követelte a szocializmus győzelmének érdeke a falun.

Mindezt az iparosítás politikájának kellett megadnia, hiszen ebben állt az ország szocialista iparosítása"[3].

A szocialista iparosítás szükségességének megmagyarázásához ajánlatos felhasználni azokat az adatokat, melyek a népgazdaságnak a helyreállítási időszak végére újból elért háború előtti színvonalát jellemzik. Ez körülbelül az a színvonal volt, amelyről Lenin „Hogyan növeljük az egy főre jutó fogyasztást Oroszországban" című cikkében 1913-ban írt (Művei. 19. köt. 261. old. oroszul), és amelyről Sztálin elvtárs „A Szovjetunió Alkotmánytervezetéről" tartott beszámolójában *beszélt, amikor vázolta, milyen volt az ország gazdasági helyzete* a „nep" első időszakában (A leninizmus kérdései. 638—639. old.). A párt természetesen nem elégedhetett meg ezzel a színvonallal. Ahhoz, hogy az országot elmaradott országból élenjáró országgá, agrárországból ipari országgá változtassuk, és ezzel biztosítsuk teljes gazdasági függetlenségét a kapitalista világtól, gyors ütemben kellett megvalósítani a szocialista iparosítás politikáját. „50—100 évvel elmaradtunk az előrehaladott országok mögött. Ezt a távolságot tíz év alatt kell befutnunk. Vagy befutjuk, vagy eltipornak bennünket"[4] — mondotta Sztálin elvtárs.

Sztálin elvtárs nemcsak azt hangsúlyozta, hogy az iparosítást gyors ütemben kell végrehajtani, hanem azt is, hogy országunkban megvan minden ehhez szükséges feltétel: a hatalmas természeti kincsek, a Szovjethatalom, amelyben megvan az óhaj és az erő arra, hogy ezeket a természeti kincseket a nép javára használja fel, a Szovjethatalom támogatása a munkások és parasztok milliós tömegei részéről, a szovjet szocialista rendszer, amely mentes a kapitalizmus gyógyíthatatlan betegségeitől és amelynek hatalmas előnyei vannak

[3] A SzK(b)P története. 339. old.
[4] *Sztálin* Művei. 13. köt. 42. old.

a kapitalizmussal szemben; olyan párt, amely eléggé összekovácsolt és egységes ahhoz, hogy a munkásosztály erőfeszítéseit egy pontra összpontosítsa és eléggé tapasztalt ahhoz, hogy minden nehézséget leküzdjön és lépésről-lépésre keresztülvigye a helyes, forradalmi, bolsevik politikát.

Abban a harcban, amelyet a párt akkor a gazdasági nehézségek leküzdéséért folytatott, a legdöntőbb a szocialista felhalmozás forrásainak kérdése volt. Itt meg kell magyarázni a szocialista felhalmozás és a kapitalista felhalmozás közötti gyökeres különbséget.

A kapitalista országok rendszerint a külföldről beáramló anyagi eszközökkel, a kirabolt gyarmatok vagy a legyőzött népek rovására és külföldi kölcsönök segítségével teremtették meg iparukat. A Szovjetállam természeténél fogva nem folyamodhatott olyan szennyes forráshoz, mint a gyarmati vagy legyőzött népek kirablása. Külföldi kölcsönre sem számíthatott, mivel a kapitalista országok megtagadták a kölcsönnyujtást. Az iparosításhoz szükséges hatalmas anyagi eszközöket tehát az országon belül kellett felkutatni.

„És a Szovjetunióban megvoltak ezek az eszközök. A Szovjetunióban a felhalmozás olyan forrásai nyíltak meg, amilyeneket egyetlen tőkés állam sem ismer. A Szovjetállam kezébe kerültek a gyárak, a földek, amelyeket az Októberi Szocialista Forradalom vett el a tőkésektől és a földbirtokosoktól, a Szovjetállam kezében voltak a bankok, a közlekedési eszközök, a bel- és külkereskedelem. Az állami gyárak, a közlekedés, a kereskedelem és a bankok nyereségét már nem a tőkések élősdi osztálya fogyasztotta el, hanem az ipar további kibővítésére fordították.

A Szovjethatalom semmisnek nyilvánította a cári adósságokat, amelyek után a nép csupán kamatok fejében évente többszázmillió aranyrubelt fizetett A földesúri földtulaidon megszüntetésével a Szoviethatalom megszabadította a parasztságot a haszonbér fizetésétől, amelynek összege évente körülbelül 500 millió aranyrubelre rúgott. A parasztság, megszabadulván ettől a tehertől, most már segíthette az államot az új, hatalmas ipar felépítésében"[5].

A propagandista itt javasolhatja a hallgatóknak, hogy a

[5] A SzK(b)P története. 340. old.

következő foglalkozásra gondolják át azt a kérdést, hogyan harcoltak és hogyan harcolnak ma a szovjet emberek a felhalmozás növeléséért, s hozzanak fel példákat saját üzemük, hivataluk, kolhozuk életéből.

A bolsevik párt az imperialista hatalmak provokációi és veszett szovietellenes hajszáia közepette valósította meg iparosítási politikáját. A bolsevik párt és a Szovjethatalom ellen a külföldi imperialistákkal egységfrontban lépett fel a trockista-zinovjevista blokk, amely a kapitalizmus visszaállítása céljából kétkulacsos politikával létrehozta illegális, ellenforradalmi pártját, az országban fellépő nehézségeket pedig felhasználta pártellenes aknamunkáiának fokozására. Ám az imperialistáknak és trockista-zinovjevista bérenceiknek a Szovjetunióban folyó szocialista építőmunka meghiúsítására irányuló minden kísérlete teljes kudarcot vallott. Sztálin elvtárs eszmeileg szétzúzta a trockista-zinovjevista blokkot, leleplezte a leninizmussal ellenségesen szembenálló mensevik ideológiát, a párt sorait Lenin nagy zászlaia alatt tömörítette, eszmeileg felvértezte a pártot a szocialista társadalom felépítéséért vívott győzelmes harcra.

Amikor a propagandista kiadja hallgatóinak a feladatot a következő foglalkozásra, különös nyomatékkal hangsúlyoznia kell, mennyire fontos, hogy alaposan elsajátítsák Sztálin elvtársnak az iparosításról szóló tételeit és ezen belül a szocialista iparosítási politika jelentőségének azt az értékelését, amelyet Sztálin elvtárs adott 1946 február 9-i választási beszédében.

*

A X. fejezet 1. pontjának megvitatása a következő kérdéseken alapulhat:

A szocialista iparosítás lenini-sztálini politikája és ennek történelmi jelentősége.

A szocialista felhalmozás forrásai.

Hogyan fulladtak kudarcba a külföldi imperialisták kísérletei, amelyekkel meg akarták akadályozni a szocializmus építését a Szovjetunióban.

A párt harca a trockista-zinovjevista pártellenes blokk ellen.

A megbeszélés elején ajánlatos megvitatni azokat az új gazdasági-politikai feladatokat, amelyek az ország előtt a

helyreállítási időszak végén felmerültek. Miután a hallgatók megindokolták az ország szocialista iparosításának szükségességét, tisztázni kell a szocialista iparosítás lényegének kérdését, az iparosítás szoviet módszerét és a kapitalista módszertől való gyökeres különbözőségét, valamint a szocialista ipar megteremtésének és fejlesztésének ütemét.

A megbeszélés részvevői szólianak arról, hogyan jelölte ki Sztálin elvtárs, Lenin tételei alapján s a lenini villamosítási tervre támaszkodva, a szocializmus anyagi és technikai alapjának megteremtéséért, a szocializmus országunkban való felépítéséért folytatott harc következetes programiát. Az a leninisztálini gondolat, amely szerint az ország villamosítása megbonthatatlanul összefügg a nehézipar fejlesztésével, a technikai előrehaladással, kifejezésre jutott a szocialista iparosítás sztálini politikájában. Ez a gondolat testesül most meg a kommunizmus anyagi és technikai alapiát megteremtő sztálini tervben, a kommunizmus nagy építkezéseiben.

A szocialista felhalmozás forrásainak, valamint a szocialista felhalmozás és a kapitalista felhalmozás közötti gyökeres különbségnek az elemzése során a propagandista terelje a megbeszélést olyan irányba, hogy a hallgatók megértsék a szocialista felhalmozás fokozásához, a felhalmozás helyes felhasználásához vezető utakat; a propagandista hangsúlyozza ennek a feladatnak időszerűségét, mutassa meg, hogyan valósítják meg a szoviet emberek a párt irányításával ezt a feladatot. Ajánlatos itt konkrét adatokkal alátámasztani, hogyan harcolnak a szoviet emberek a szocialista felhalmozás növeléséért. Ilyen adatokat bőségesen találnak a hallgatók az időszaki sajtóban; saját üzemük életéből is hozzanak példákat.

A megbeszélés harmadik kérdésének megvitatása során tisztázni kell, hogyan és miért élénkült meg ebben az időszakban az imperialistáknak a Szovjetunió elleni ellenséges tevékenysége, hogyan hiúsította meg a Szovietállam a sztálini külpolitika segítségével mindazokat a kísérleteket, amelyekkel az imperialisták meg akarták akadályozni országunk iparosítását.

A negyedik kérdés megvitatásának elején elemezni kell azokat az okokat, amelyek miatt ebben az időszakban a végletekig kiéleződött a pártonbelüli harc, majd pedig a „Párttörténet" alapján végig lehet kísérni az illegális antileninista

párt megteremtésére törekvő trockista-zinovjevista pártellenes blokk elleni harc szakaszait. Különösen ki kell emelni a XV. pártkonferenciának és a Komintern Végrehajtóbizottsága VII. kibővített plénumának (1926 december) történelmi jelentőségét. Sztálin elvtárs a konferencián és a plénumon mondott beszédében ideológiailag szétzúzta a trockista-zinovjevista blokkot, leleplezte annak mensevik jellegét, megvédelmezte és továbbfejlesztette azt a lenini tanítást, amely szerint győzhet országunkban a szocializmus, s a Szovjetuniónak vezetőszerepe van a világ forradalmi mozgalmában.

Miután tisztázódott az a kérdés, milyen intézkedéseket tett a párt a trockista-zinovjevista blokk hívei ellen, akik áttértek a nyílt szovjetellenes tevékenységre, a propagandista irányítsa a megbeszélést azoknak az okoknak a megvitatására, amelyek a szocialista iparosítás politikájának győzelme érdekében szükségessé tették a trockista-zinovjevista blokk ideológiai és szervezeti szétzúzását.

A propagandista röviden foglalja össze ezt a kérdést, majd térjen át a X. fejezet 2. pontjáról szóló előadásra. Az előadás vázlata a következő lehet:

A szocialista iparosítás sikerei.

A mezőgazdaság elmaradása.

A párt irányvonala a mezőgazdaság kollektivizálásának kérdésében.

A trockista-zinovjevista blokk szétzúzása.

A propagandista ismertesse a szocialista iparosítás politikájának 1927 végéig elért sikereit és különös nyomatékkal *emelje ki az ipar fejlesztésének példátlanul gyors ütemét*, amely a kapitalista országok számára megvalósíthatatlan. Hangsúlyozza a szocialista ipar egyre növekvő szerepét az egész népgazdaságban, a kapitalista elemek gyors kiszorítását az ipari termelés és a kereskedelem területéről. A „ki kit győz le?" kérdése az ipar területén már eldőlt a szocializmus javára. A propagandista számokban mutassa be az ipar és a mezőgazdaság össztermelésének növekedését s az ipar részarányának emelkedését az egész népgazdaságon belül. Mutasson rá a mezőgazdaság, különösen a gabonatermelés elmaradásának legfontosabb okaira, az árugabonatermelés csökkenésének okaira, magyarázza meg, miért jelentett veszélyt a mezőgazdaság ilyen állapota az egész népgazdaságra. Ebből

fakad az a következtetés, hogy a rendkívül alacsony termelékenységű kisparaszti egyéni gazdaságról át kellett térni a magastermelékenységű, nagyüzemű, gépesített gazdaságra. Az előadásnak ezt a részét Sztálin elvtárs „A gabonafronton" című munkája (Művei. 11. köt.) alapján lehet felépíteni.

A propagandista világítsa meg a falusi nagyüzemű gazdaság megteremtésének két útja, a kapitalista és a szocialista út közti gyökeres különbséget. Ezzel kapcsolatban a fő figyelem arra irányuljon, hogyan indokolta meg Sztálin elvtárs, a lenini szövetkezeti tervre támaszkodva, a mezőgazdaság szocialista átalakításának szükségességét, és hogyan alkotta meg a mezőgazdaság kollektivizálásának elméletét.

Az előadásban részletesen kell foglalkozni a XV. pártkongresszus határozataival. Ezen a kongresszuson fogadták el a szocialista parancsnoki magaslatok további kiszélesítésének és megszilárdításának irányvonalát, ezen a kongresszuson vettek irányt a mezőgazdaság kollektivizálására és mutattak rá a kulákság elleni további támadás szükségességére. A XV. kongresszus adott utasítást a népgazdaság fejlesztését célzó első ötéves terv kidolgozására. Ezen a kongresszuson zárták ki a pártból a szovjetellenes trockista-zinovjevista blokk aktív részvevőit.

A propagandista ismertesse a hallgatókkal a kongresszus határozatát a trockista-zinovjevista blokk felszámolásáról, bizonyítsa be, hogy a trockisták, miután a bolsevik párt ideológiailag szétzúzta őket, a munkásosztályon belül pedig kicsúszott lábuk alól a talaj, nem képviseltek többé politikai áramlatot, hanem politikai szélhámosok elvtelen bandájává, politikai kétkulacsosok bandájává váltak. Itt fel kell hívni a figyelmet arra is, hogy, mint később kiderült, Trockij és cinkosai már régóta az imperialista kémügynökség szolgálatába szegődött kémek, hazaárulók, a nép esküdt ellenségei voltak. Befejezésül a propagandista mutasson rá arra, hogy a szovjetellenes trockista-zinovjevista blokk szétzúzásának milyen történelmi jelentősége volt a szocializmus győzelme szempontjából, s mire tanítják a SzK(b)P tapasztalatai a testvéri kommunista és munkáspártokat.

*

A X. fejezet 2. pontjának megbeszélését a következő kérdések alapján vezethetjük le:

A szocialista iparosítás sikerei 1927 végéig és a mezőgazdaság elmaradása.

A nagyüzemű gazdaság megteremtésének szocialista útja a mezőgazdaságban. Miben rejlik a gyökeres különbség a szocialista és a kapitalista út között.

A párt XV. kongresszusának — a kollektivizálás kongresszusának — legfontosabb határozatai.

A szovjetellenes trockista-zinovjevista blokk szétzúzása.

Az első kérdés megvitatásánál a propagandista a mezőgazdaság, különösen annak vezető ága, a gabonatermelés elmaradottságának okaira irányítsa a hallgatók figyelmét. Alaposan meg kell vizsgálni a gyorsan fejlődő ipar és az elmaradó mezőgazdaság közti ellentét kérdését, ezen ellentét leküzdésének szükségességét és lehetőségét.

A második kérdés megvitatásánál tisztázni kell a kapitalista nagyüzemű gazdaság és a szocialista nagyüzemű gazdaság közti gyökeres különbséget, a nagyüzemű mezőgazdaság fölényét a kisüzemű gazdaság felett. Ennek a kérdésnek a megvilágításához idézzük Sztálin elvtársnak azt az útmutatását, hogy „a mezőgazdaságban a nagygazdaság ereje... abban rejlik, hogy a nagygazdaságnak módjában van gépeket alkalmazni, a tudomány vívmányait kihasználni, műtrágyát alkalmazni, a munka termelékenységét növelni és ezért módjában van a legnagyobb mennyiségben árugabonát adni"[6].

A megbeszélés során behatóan vizsgáljuk meg, hogyan indokolta meg Sztálin elvtárs, Lenin tanítására támaszkodva, a kollektív szocialista mezőgazdaságra való áttérés szükségességét, mit jelentett ez az áttérés az egész népgazdaság fejlődése, a szocializmus országunkban való felépítése és a Szovjetállam megerősítése szempontjából.

Amikor a szocialista építés nagyszerű programját kijelölő XV. kongresszus határozatait tárgyaljuk, különösen ki kell emelni a kongresszus határozatát a mezőgazdaság kollektivizálásának nagyarányú kiterjesztésére. Feltétlenül rá kell mutatni annak a határozatnak történelmi jelentőségére is, amelyet a kongresszus a trockista-zinovjevista blokk felszámolásáról hozott. A megbeszélés végén célszerű felvetni a hallgatóknak azt a kérdést, mire tanítják a szovjetellenes trockista-

[6] *Sztálin* Művei. 11. köt. 91. old.

zinovjevista blokk ideológiai, politikai és szervezeti szétzúzásának tapasztalatai a többi ország kommunista pártjait, s ezek hogyan használják fel napjainkban a bolsevik párt e tapasztalatait.

A megbeszélés után a propagandista térjen át a X. fejezet 3. pontjáról szóló előadásra.

Az előadás a következő fő kérdésekkel foglalkozzék:

A kulákság elleni támadás, s a párt harca a Buharin—Rikov-féle pártellenes csoport ellen.

Az első ötéves terv elfogadása.

A szocialista verseny.

A tömeges kolhozmozgalom kezdete.

Hazánk sikeresen haladt előre a szocializmus felé. Ennek az előrehaladásnak a következő kísérőjelenségei voltak: az osztályharc kiéleződése az országban, a kapitalista elemek és mindenekelőtt a kulákság fokozódó ellenállása a Szovjethatalom politikájával szemben. Miután a propagandista elmondotta, hogy ez az ellenállás konkrétan miben jutott kifejezésre, beszéljen azokról a rendkívüli intézkedésekről, amelyeket a Szovjethatalom a kulákság ellenállásának megtörésére tett; méltassa, mi ezeknek az intézkedéseknek a jelentősége a mezőgazdaság további, fokozott kollektivizálása szempontjából és azoknak a feltételeknek előkészítése szempontjából, melyek a kulákságnak mint osztálynak a teljes kollektivizálás alapján történő felszámolásához szükségesek.

A propagandista ismertesse, hogyan leplezték le a Sahti kerületben a burzsoá szakemberek kártevő szervezetét és hangsúlyozza, hogy Sztálin elvtárs ekkor kitűzte a feladatot a bolsevik gazdasági vezetők elé: sajátítsák el a technikát és gyorsítsák meg a munkásosztály soraiból kikerülő új műszaki káderek kiképzését. E feladat végrehajtásának hatalmas szerep jutott a szocializmus felépítéséért folytatott harcban.

Az előadás világítsa meg a bolsevik párt harcát a pártellenes Buharin—Rikov-féle csoport ellen, amely, miután a párt áttért a kulákság elleni döntő támadásra, ledobta magáról az álarcot és nyiltan fellépett a párt politikája ellen. Itt rá kell mutatni azoknak a beszédeknek különleges jelentőségére, amelyeket Sztálin elvtárs mondott a SzK(b)P Moszkvai Bizottságának és Moszkvai Ellenőrző Bizottságának plénumán 1928 októberében „A jobboldali veszélyről a Szovjetunió Kommu-

nista (bolsevik) Pártjában" (Művei. 11. köt.) és a SzK(b)P Központi Bizottságának és Központi Ellenőrző Bizottságának 1929 áprilisi plénumán „Jobboldali elhajlás a Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártjában" (Művei. 12. köt.). Sztálin elvtárs ezekben a beszédekben maradéktalanul leleplezte a jobboldali kapitulánsok Buharin—Rikov-féle csoportját, mint a kulákság ügynökeit, mint a kapitalizmus restaurálóit, és rámutatott a két fronton — a trockisták és a jobboldali kapitulánsok ellen — folytatandó harc szükségességére, úgy, hogy a tüzet a jobboldali veszély ellen összpontosítsuk.

Miután a propagandista elmondotta, hogyan zúzta szét a párt Sztálin elvtárs vezetésével ideológiailag és szervezetileg a Buharin—Rikov-féle kapituláns csoportot, magyarázza meg a hallgatóknak, milyen nagy jelentősége volt ennek a szocializmus győzelméért folytatott sikeres harc szempontjából. „Mint ahogy 1917 októberében a Nagy Szocialista Forradalom győzelme nem lett volna lehetséges a kapitulánsok és sztrájktörők, a mensevikek és eszerek szétverése nélkül, éppenúgy a szocializmus győzelme a falun szintén lehetetlen lett volna a jobboldali kapitulánsok szétverése nélkül . . ."[7]

A propagandista világítsa meg az első ötéves terv legfontosabb feladatait. Ezzel kapcsolatban mutasson rá, hogyan jutott kifejezésre az ötéves tervben a szocialista iparosítás politikája és a párt irányvétele a mezőgazdaság kollektivizálására. Ezen keresztül tisztázza, hogy miért volt az első ötéves terv a szocialista gazdasági alap megteremtésének ötéves terve.

A továbbiakban be kell mutatni, hogyan ragadta magával a munkásosztályt és a dolgozó parasztságot a szocializmus országunkban való felépítésének lenini-sztálini eszméje, amely az első ötéves tervben öltött testet. A munkások a párt vezetésével széleskörű szocialista versenyt indítottak az első ötéves terv teljesítéséért és túlteljesítéséért. Növekedett és terjedt a tömeges kolhozmozgalom a falun. Beszéljen a propagandista az építőmunka pátoszáról, mely magával ragadta a szovjet embereket és ismertesse, hogyan változott meg hazánk arculata, hogyan változtak meg az emberek az első ötéves terv végrehajtása során. Itt fel lehet használni egyes szépirodalmi

[7] Ioszif Visszárionovics Sztálin. Rövid életrajz. 109. old.

részleteket is, például Ketlinszkaja „Az ifjú város"[8], Iljin „Nagy futószalag"[9], Gladkov „Energia"[10] című művéből és más művekből.

Sztálin elvtárs „A nagy fordulat éve" című munkájának legfontosabb tételei alapján a propagandista részletesen jellemezze 1929-et, mint a nagy fordulat évét a szocialista építés valamennyi frontján.

Az előadás utolsó részében beszélni kell arról, hogyan tette lehetővé a szocialista iparosítás politikájának végrehajtása azt, hogy 13 esztendő leforgása alatt ilyen hatalmas ugrást tegyünk az elmaradottságból a haladás felé, hogy országunkat gazdaságilag elmaradott agrárországból olyan erős, szocialista ipari és kolhozhatalommá változtassuk, amely az ipari fejlődés üteme és a termelésnek a legfejlettebb technikával való felszereltsége tekintetében túlszárnyalta a főbb kapitalista országokat. A Szovjetunióban a nagyipari termelés 1940-ben az 1913-asnak 12-szeresét érte el. A Szovjetunió az ipari termelés volumenét tekintve már a második ötéves terv végére Európában az első, világviszonylatban pedig a második helyre került. A Szovjetunió függetlenítette magát technikai-gazdasági tekintetben is a kapitalista országoktól. Mindez megteremtette a szükséges anyagi előfeltételeket a Szovjetuniónak a Nagy Honvédő Háborúban aratott győzelméhez.

*

A X. fejezet 3. pontjának megbeszélése a következő kérdésekkel foglalkozzék:

A kulákság elleni támadás és a Buharin—Rikov-féle kapituláns csoport szétzúzása.

Az első ötéves terv fő feladata.

A munkásosztály és a parasztság munkalendülete, a tömeges kolhozmozgalom kezdete.

1929 — a nagy fordulat éve.

Az első kérdés megvitatásánál mindenekelőtt azt kell tisztázni, miben jutott konkrétan kifejezésre a kulákság ellenállása a párt politikájával szemben, milyen intézkedéseket tett a Szovjethatalom a kulákság ellenállásának megtörésére

[8] Magyarul megjelent az Athenaeum kiadásában, 1949-ben.
[9] Magyarul megjelent az Új Magyar Könyvkiadó kiadásában, 1948 ban.
[10] Magyarul megjelent a Budapest Könyvkiadó kiadásában, 1949-ben.

és hogyan segítették elő ezek az intézkedések a munkásosztály és a dolgozó parasztság szövetségének megerősödését, a tömeges kollektivizálás kibontakozását. Ennek a kérdésnek a megvitatását azzal a következtetéssel kell lezárni, hogy amikor a szocializmus támadásba lendül a kapitalizmus ellen, akkor elkerülhetetlenül fokozódik a kizsákmányoló osztályok ellenállása; ezt az ellenállást pedig erélyes rendszabályokkal meg kell törni, ezt a folyamatot végig kell vinni, egészen a kizsákmányolók teljes felszámolásáig.

A megbeszélés során fel kell fedni a jobboldali kapitulánsok által hirdetett elméletek opportunista lényegét, amely szerint „az osztályharc elhal" és „a kulákság békésen belenő a szocializmusba". A propagandista arra a kérdésre fordítsa a legnagyobb figyelmet, hogyan védelmezte meg és fejlesztette tovább Sztálin elvtárs a jobboldali kapitulánsok elleni harcban azt a marxi-lenini tanítást, mely az osztályokat és az osztályharcot a proletárdiktatúra viszonyai között világítja meg. Világosan kell látni a hallgatóknak azt is, milyen jelentősége van a testvéri kommunista és munkáspártok számára azoknak a tapasztalatoknak, amelyeket a SzK(b)P a jobboldali kapitulánsok elleni harcában szerzett.

A második kérdés megbeszélése során fontos megállapítani, milyen viszonyok között fogadták el az első ötéves tervet, hogyan jutott kifejezésre a tervben a szocialista iparosítás politikája és a párt irányvétele a mezőgazdaság kollektivizálására, mi volt az ötéves terv fő feladata. Itt különös figyelmet érdemel a szocialista ipar vezető szerepe az egész népgazdaság újjáalakításában.

A második kérdés megvitatása során konkrétan meg kell nevezni az akkori évek hatalmas ipari építkezéseit.

Amikor megvitatásra kerül a munkásosztály harca az első ötéves terv teljesítéséért és túlteljesítéséért, utalni kell a szocialista verseny hatalmas jelentőségére s arra, hogy a tömegek munkalendületének ihletője és szervezője a párt.

A megbeszélés a továbbiakban tisztázza azt, hogyan bontakozott ki a párt irányításával a kolhozmozgalom, miért volt érdeke a szegényparasztságnak és a középparasztságnak a mezőgazdaság kollektivizálása, mit jelentett a középparasztok tömeges belépése a kolhozokba.

Nagy figyelmet kell fordítani az 1929-es évnek, a nagy

fordulat évének jellemzésére, annak megvilágítására, mi volt ennek a fordulatnak a jelentősége országunkban a szocializmus felépítése szempontjából, a Szovjetállam erejének és hatalmának fokozása szempontjából.

A megbeszélés befejezéseképpen a propagandista a fejezet rövid összefoglalásának felhasználásával összegezze a X. fejezet tanulmányozásának eredményeit. Világítsa meg, hogyan vezetett a lenini-sztálini iparosítási politika végrehajtása a szocializmus hatalmas anyagi-technikai alapjának megteremtésére, a kizsákmányoló osztályok felszámolására és a szocializmusnak a népgazdaság minden ágában aratott győzelméhez szükséges feltételek megteremtésére. Az iparosítási politika megvalósítása teremtette meg a szükséges feltételeket ahhoz, hogy megvalósítsuk a Szovjetunió fő gazdasági feladatát: gazdasági tekintetben is utolérni és túlszárnyalni a vezető kapitalista országokat. Ezzel kapcsolatban beszéljen a propagandista a népgazdaság háború utáni fejlesztésének sztálini programjáról, beszéljen ennek a programnak sikeres teljesítéséről, a kommunizmus nagy építkezéseinek jelentőségéről, a párt vezetőszerepéről abban a harcban, amelyet a szovjet nép folytat, hogy végrehajtsa a kommunizmus felépítésének sztálini programját.

Befejezésül a propagandista hívja fel a figyelmet a Szovjetunióban kifejtett szocialista építőmunka tapasztalatainak nemzetközi jelentőségére, s arra, hogyan használják fel ezeket a tapasztalatokat a népi demokratikus országok, amelyek sikeresen haladnak a szocializmus építésének útján.

AJÁNLOTT IRODALOM A PROPAGANDISTÁK SZÁMÁRA

A SzK(b)P története. X. fejezet.
Sztálin. Mégegyszer a szociáldemokrata elhajlásról pártunkban. Lásd *Sztálin* Művei. 9. köt.
Sztálin. Jobboldali elhajlás a SzK(b)P-ban. Lásd *Sztálin* Művei. 12. köt.
Sztálin. A nagy fordulat éve. Lásd *Sztálin* Művei. 12. köt. Szikra 1950.
Ioszif Visszarionovics Sztálin. Rövid életrajz. VIII. fejezet.

XI. TÉMA

A BOLSEVIK PÁRT HARCA A MEZŐGAZDASÁG KOLLEKTIVIZÁLÁSÁÉRT (1930—1934)

★

A propagandista bevezetőben ismertesse, hogyan szervezte meg a párt a szocializmus egész fronton kifejlesztett támadását, hogyan mozgósította a munkásosztályt és a parasztság dolgozó tömegeit az ország népgazdaságának szocialista újjáalakításáért, az első ötéves terv teljesítéséért vívott harcra. Ebben az időszakban oldotta meg a bolsevik párt, Sztálin elvtárs vezetésével, a proletárforradalomnak a hatalom megragadása után legnehezebb történelmi feladatát — a sokmillió kisparaszti gazdaság átállítását a kolhozok útjára, a szocializmus útjára. Annak eredményeként, hogy a parasztok zöme a kolhozok útjára lépett, hogy megtörtént a kulákság, a számbelileg legnagyobb kizsákmányoló osztály felszámolása, megsemmisültek az országban a kapitalizmus utolsó gyökerei, betetőződött a mezőgazdaságban a szocializmus győzelme, s a Szovjethatalom végleg megszilárdult a falun.

Lenin és Sztálin pártjának merész és bölcs forradalmi politikája következtében hazánk munkásosztálya, kolhozparasztsága és valamennyi dolgozója határidő előtt teljesítette az első ötéves tervet. A Szovjetunióban felépült a szocialista gazdaság megingathatatlan alapja — az elsőrangú szocialista ipar s a gépesített, kollektív mezőgazdaság. Felszámolták a munkanélküliséget, végetvetettek az ember ember általi kizsákmányolásának, létrehozták a dolgozók anyagi és kulturális helyzetének szakadatlan javításához szükséges feltételeket. Győzelmet aratott a lenini-sztálini tanítás, amely szerint a szocializmus felépíthető egy országban. Az osztályellenség ellen, a trockisták, a buharinisták, a zinovjevisták — a nép e

leggonoszabb ellenségei, a haza elárulói, a külföldi kémszervezetek bérencei — ellen vívott kérlelhetetlen harc közepette vitte győzelemre a bolsevik párt az ország iparosításának és a mezőgazdaság kollektivizálásának politikáját.

A szeminárium vezetője általánosságban jellemezze a XI. fejezetet, emelje ki annak jelentőségét és ismertesse a hallgatókkal a téma tanulmányozásának tervét. Az oktatási terv szerint a XI. fejezet tanulmányozására 6 órát kell fordítani: 2 órát az 1. és 2. pontra és 2—2 órát a 3. és 4. pontra.

A propagandista ezután tartson előadást az 1. és 2. pontról az alanti vázlat alapján:

A nemzetközi helyzet az 1929—1934-es években.

Az 1929—1933-as évek gazdasági válsága és a háború két tűzfészkének kialakulása.

A párt áttérése a kulákság mint osztály felszámolásának politikájára; harc a párt politikájának a kolhozmozgalomban tapasztalható elferdítései ellen.

A SzK(b)P XVI. kongresszusa — a szocializmus egész fronton kifejlesztett támadásának kongresszusa.

Midőn a propagandista az 1929—1933-as gazdasági világválság kérdését világítja meg, igyekezzék megértetni a hallgatókkal, hogy „a gazdasági túltermelési válságok alapja, azok oka — amint Sztálin elvtárs megállapítja — magában a tőkés gazdasági rendszerben van. A válság alapja a termelés társadalmi jellege és a termelés eredményeinek tőkés elsajátítási formája közötti ellentmondás"[1]. A propagandista szemléltető adatokat hozzon fel annak jellemzésére, hogy ez a kapitalizmus általános válsága alapján kifejlődött gazdasági világválság a legmélyebb és leghosszantartóbb válság a kapitalizmus történetében.

A tőkés országokban 8—10 évenként megismétlődő gazdasági válságok teljes súlyukkal a nép vállára nehezednek, s a tömegeket éhségre, nyomorra és szenvedésre kárhoztatják. Csak a szocialista gazdasági rendszer mentes a gazdasági válságoktól.

Midőn a gazdasági világválságról beszélünk, okvetlenül hangsúlyoznunk kell a gazdaság szovjet szocialista rendszerének a tőkés rendszerrel szembeni fölényét, amely a szocializ-

[1] *Sztálin* Művei. 12. köt. 263. old.

musból a kommunizmusba vezető fokozatos átmenet időszakában rendkívül élesen mutatkozik meg.

A burzsoázia úgy keresett kiutat az 1929—1933-as évek válságából, hogy, a fasiszta diktatúra uralomrajuttatásával, elnyomta a munkásmozgalmat, és új háborút igyekezett kirobbantani. Fel kell hívni a hallgatók figyelmét arra a körülményre, hogy a második világháború után, amikor a tőkés rendszer még jobban meggyengült és újabb gazdasági válság veszélyével találta szemben magát, az imperialisták ugyanehhez a módszerhez folyamodnak: kegyetlenül elnyomják a munkásmozgalmat, fasizálják az államgépezetet és egy új háborút készítenek elő.

A japán imperialisták 1932-ben betörtek Kínába, hogy meghódítsák a kínai piacot, kiszorítsák európai és amerikai versenytársaikat Kínából, hogy felvonulási területről gondoskodjanak a Szovjetunió elleni támadásra.

Így jött létre az új háború távolkeleti tűzfészke.

1933-ban, az Európában kibontakozó forradalmi válság közepette, a német imperialisták fasiszta diktatúrát teremtettek Németországban. A német fasiszták elnyomták a munkásmozgalmat, eltörölték a demokratikus szabadságjogokat és nyiltan háborúra készülődtek, hogy Németország javára erőszakkal megváltoztassák az európai államok határait.

Így jött létre az új háború második, európai tűzfészke.

A következetes békepolitikát folytató, békéért harcoló bolsevik párt éberen figyelte az imperialistáknak az új világháborúra irányuló előkészületeit és megerősítette a Szovjetunió védelmi képességét.

A XI. fejezet 2. pontjának tartalmi ismertetésekor a propagandista beszéljen azokról a körülményekről, amelyek előkészítették a parasztok tömeges belépését a kolhozokba, s vázolja a kolhozmozgalom kibontakozását. Lenin lángeszű szövetkezeti terve, amelyben megjelölte a mezőgazdaság kollektivizálásával kapcsolatos feladatok megoldásához vezető utakat és módokat, a kollektivizálás sztálini elméletében fejlődött tovább. Leninnek azon útmutatására támaszkodva, hogy a kisparaszti gazdaságokról át kell térni a nagyüzemű kollektív gazdaságra, Sztálin elvtárs kidolgozta s gyakorlatilag átültette az életbe a mezőgazdaság kollektivizálásának elméletét. A teljes kollektivizálásra való áttérés nem úgy ment

végbe, hogy a parasztság döntő tömegei egyszerűen és békésen beléptek a kolhozokba, hanem a parasztság tömegeinek a kulákság ellen vívott harca útján, mivel a teljes kollektivizálás a kulákságnak mint osztálynak felszámolását jelentette.

Sztálin elvtársnak „A Szovjetunió agrárpolitikájának kérdéseihez" és „A kulákság mint osztály felszámolására irányuló politika kérdéséhez" című munkáiban kifejtett tételek alapján a propagandista magyarázza meg a kulákság felszámolására irányuló politika lényegét, magyarázza meg, milyen alapvető különbség van e politika és a falusi tőkés elemek korlátozásának és kiszorításának politikája között. A kulákságnak mint osztálynak a teljes kollektivizálás alapján történő felszámolása mélyreható forradalmi átalakulás volt, ugrás a társadalom régi minőségi állapotából új minőségi állapotba, olyan ugrás, amely következményeit tekintve egyenértékű az 1917 októberi forradalmi átalakulással.

„Ennek a forradalomnak sajátszerűsége az volt, hogy *felülről*, az államhatalom kezdeményezésére ment végbe és ugyanakkor *alulról* a kulákiga ellen, a szabad kolhozéletért harcoló parasztok milliói közvetlenül támogatták"[2].

Sztálin „Marxizmus és nyelvtudomány" című munkájában megállapítja, hogy 1929—1930-ban a forradalmi fordulat a falun nem robbanás útján ment végbe, ami csak az egymással szemben ellenséges osztályokra szakadt társadalomra kötelező.

„Mi nyolc-tíz esztendő leforgása alatt országunk mezőgazdaságában megvalósítottuk az átmenetet a burzsoá egyéni-paraszti rendről a szocialista, kolhozrendre — írja Sztálin elvtárs. — Ez forradalom volt, amely megsemmisítette a régi burzsoá gazdasági rendet a falun és új, szocialista rendet teremtett. De ez a fordulat nem robbanás útján ment végbe, vagyis nem a fennálló hatalom megdöntése és új hatalom felépítése útján, hanem a falu régi burzsoá rendszeréről egy újra való fokozatos áttérés útján. És ezt azért sikerült véghezvinni, mert ez felülről jövő forradalom volt, mert a fordulat a fennálló hatalom kezdeményezésére ment végbe, a parasztság zömének támogatásával"[3].

---

[2] A SzK(b)P története. 368. old.

[3] *Sztálin.* Marxizmus és nyelvtudomány. Lásd A szovjet nyelvtudomány kérdései (Marr-vita). 243. old.

A mezőgazdaság kollektivizálása, amint azt a „Párttörténet" megállapítja, megoldotta a szocialista építés három életbevágó kérdését. E kérdéseket meg kell világítani az előadás során.

A továbbiakban magyarázza meg a propagandista a SzK(b)P Központi Bizottsága 1930 január 5-i, „A kollektivizálás üteméről és a kolhozépítés állami támogatásáról" szóló történelmi fontosságú határozatának lényegét és jelentőségét, valamint azt a harcot, melyet a párt folytatott a párt politikájának a kolhozmozgalomban mutatkozó elferdítései ellen. Ezeknek az elferdítéseknek a felszámolásában, a kolhozmozgalom sikereinek megszilárdításában és a kolhozmozgalom újabb, hatalmasabb fellendülésének biztosításában rendkívül nagy szerepe volt Sztálin elvtársnak.

A XI. fejezet 2. pontjáról szóló előadás utolsó részében jellemezze a propagandista azokat a történelmi jelentőségű határozatokat, amelyeket a SzK(b)P XVI. kongresszusán — a szocializmus egész fronton kifejlesztett támadásának, a kulákság mint osztály felszámolásának és a teljes kollektivizálás megvalósításának kongresszusán hoztak.

A propagandista hangsúlyozza, hogy e támadás lényegét és feladatait Sztálin elvtárs határozta meg a SzK(b)P XVI. kongresszusán elmondott beszámolójában: „Mostani viszonyaink között a szocializmus támadásában az a leglényegesebb, hogy fokozzuk iparunk fejlesztési ütemét, fokozzuk a szovhozok és kolhozok fejlesztési ütemét, fokozzuk a városi és falusi tőkés elemek kiszorításának ütemét, mozgósítsuk a tömegeket a szocialista építésre, mozgósítsuk a tömegeket a kapitalizmus ellen"[4].

A SzK(b)P XVI. kongresszusát megelőzően a Szovjetunió mezőgazdaságának fejlődésében óriási átalakulás ment végbe. Ez azt jelentette, hogy a kolhozparasztság a Szovjethatalom tényleges és szilárd támaszává vált, s hogy ennek az időszaknak valamennyi sikerét azért érték el, mert a párt kérlelhetetlen harcot vívott a jobboldali kapitulánsok, a szétvert trockizmus maradványai, valamint a nacionalista elhajlók ellen, akik a dolgozók tudatát a burzsoá nacionalizmus mérgével próbálták megfertőzni.

*

[4] *Sztálin* Művei. 12. köt. 332. old.

A XI. fejezet 1. és 2. pontjának megvitatása a következő kérdések alapján folyhat le:

Az 1929—1933-as évek gazdasági világválsága s annak sajátosságai.

Az ellentétek kiéleződése a tőkés országokban, a háboru két tűzfészke. A Szovjetunió harca a békéért az 1930—1934-es években.

A párt áttérése a kulák elemek korlátozásának politikájáról a kulákság mint osztály teljes kollektivizálás alapján történő felszámolásának politikájára.

Harc a párt politikájának a kolhozmozgalomban mutatkozó elferdítései ellen.

A szocializmus támadása az egész fronton és a párt XVI. kongresszusa.

A propagandista igyekezzék megmagyarázni a hallgatóknak azokat a sajátos körülményeket, amelyek az 1929—1933-as évek gazdasági válságának mély és hosszantartó jellegét meghatározták.

Amikor a tőkés országok politikai és gazdasági ellentéteinek kiéleződése kerül megvitatásra, a propagandista igyekezzék megértetni a hallgatókkal azt a sztálini következtetést, mely szerint a kapitalizmus háború utáni stabilizációja ideiglenes, részleges és viszonylagos volt, és hogy 1930 körül a kapitalizmus stabilizációja végét járta[5].

A két háborús tűzfészek létrejöttével kapcsolatos kérdések megvizsgálásakor fel kell hívni a figyelmet arra a bűnös szerepre, melyet az amerikai s az angol-francia imperializmus játszott Németország hadiiparának helyreállításában és fejlesztésében, agresszív politikájának újjáélesztésében s a második világháború kirobbantásában. Az amerikai imperializmus manapság is ugyanezt a politikát követi Nyugat-Németországban.

Midőn azt a kérdést beszélik meg a hallgatók, hogyan harcolt a Szovjetunió a világbékéért az 1930—1934-es években, hangsúlyozni kell, hogy a Szovjetuniónak sikerült azokban az években meghiúsítania az ellene készülő intervenciót, sikerült felvennie a kereskedelmi kapcsolatokat és megnemtámadási szerződéseket kötnie egész sor tőkés országgal.

[5] Lásd ugyanott, 274. old.

Sztálin elvtárs, a SzK(b)P XVII. kongresszusán elhangzott beszámolójában azt mondotta: „A mi külpolitikánk világos. A mi külpolitikánk minden ország irányában a béke fenntartásának és a kereskedelmi kapcsolatok fejlesztésének politikája. A Szovjetuniónak esze ágában sincs, hogy bárkit fenyegessen, még kevésbbé, hogy bárkit megtámadjon. Mi a béke mellett vagyunk és a békéért harcolunk. De nem félünk a fenyegetésektől és készek vagyunk csapással felelni a háborús gyujtogatók csapására"[6].

A mezőgazdaság kollektivizálásának megbeszélésekor legelsősorban azt kell megmagyarázni a hallgatóknak, hogy miután a proletariátus megragadta a hatalmat, a szocialista forradalom legnehezebb feladata a falu szocialista átalakítása volt. A legnagyobb figyelmet arra kell fordítani, hogy a hallgatók tisztán lássák a falun 1929—1930-ban bekövetkezett forradalmi átalakulás sajátszerűségét és történelmi jelentőségét, továbbá a szocialista építésnek azokat a lényegbevágó feladatait, melyeket ennek az átalakulásnak eredményeképpen oldottunk meg.

A párt politikájának a kolhozmozgalomban mutatkozó elferdítései elleni harc megvilágításához okvetlenül ismertetni kell a SzK(b)P Központi Bizottsága 1930 január 5-i, „A kollektivizálás üteméről és a kolhozépítés állami támogatásáról" szóló történelmi jelentőségű határozatának fő tételeit. A propagandista hívja fel a hallgatók figyelmét Sztálin elvtárs cikkeinek („Akiknek a siker fejükbe szállt" és „Válasz a kolhozparaszt elvtársaknak"), valamint a SzK(b)P Központi Bizottsága 1930 március 15-i. „Harc a párt vonalának elferdítései ellen a kolhozmozgalomban" című határozatának politikai jelentőségére.

A kolhozmozgalom kérdéseinek megvitatása után a hallgatóknak meg kell érteniök, milyen óriási jelentőségű a mezőgazdaság kollektivizálásának politikája a szocializmus felépítése és hazánk katonai erejének megszilárdítása szempontjából, s milyen hatalmas nemzetközi jelentősége van a kollektivizálás lenini-sztálini elméletének és a kolhozépítés Szovjetunióban szerzett tapasztalatainak.

Amikor a SzK(b)P XVI. kongresszusát — a szocializmus

[6] *Sztálin* Művei. 13. köt. 324—325. old.

egész fronton kifejlesztett támadásának kongresszusát — beszélik meg a hallgatók, figyelmüket az ország iparosítása s a mezőgazdaság kollektivizálása terén elért és Sztálin elvtárs beszámolójában felsorolt eredményekre, a szovjet népgazdaság általános és szakadatlan fejlődésére, a szocialista gazdasági rendszernek a tőkés rendszerrel szembeni fölényére és a szocialista építőmunka további feladataira kell összpontosítani. Hazánk akkortájt már a szocializmus időszakába lépett. Sztálin elvtárs a párt XVI. kongresszusán a következő feladatokat tűzte ki: fokozni a szocialista építés ütemét, utolérni és túlszárnyalni az ipari termelés színvonala tekintetében a tőkés országokat, négy év alatt teljesíteni az ötéves tervet. E feladatok megoldása érdekében, hangsúlyozta Sztálin elvtárs, „mindenekelőtt és főképpen az szükséges, hogy *folytassuk* a tőkés elemek ellen az egész fronton az általános támadást és azt *végigvigyük*"[7].

Az 1. és a 2. pont megbeszélése után a propagandista ismertesse a XI. fejezet 3. pontját a következő vázlat alapján:

A párt megszervezi az egész népgazdaság szocialista újjáalakítását az új technika alapján.

Sztálin elvtárs történelmi jelentőségű beszédei az ipari funkcionáriusok konferenciáján és a gazdasági vezetők tanácskozásán 1931-ben.

A kolhozok további fejlődése, szervezeti és gazdasági megerősödése.

Az első sztálini ötéves terv határidő előtti teljesítése — a szovjet nép világtörténelmi jelentőségű győzelme.

A SzK(b)P XVII. kongresszusa — a győzők kongresszusa.

A propagandista a „Párttörténet" alapján vázolja azokat az okokat, amelyek szükségessé tették valamennyi szovjet népgazdasági ág újjáalakítását.

A technika ebben az időszakban döntő jelentőségre tett szert a szocializmus felépítése s a Szovjetunió katonai hatalmának megerősítése terén. Az egész népgazdaság új technikai alapon való újjáalakítását mindenekelőtt a következő feladat legrövidebb időn belüli megoldása követelte meg: utolérni és túlszárnyalni technikai és gazdasági tekintetben a legfejlettebb tőkés országokat. „50—100 évvel elmaradtunk az

[7] *Sztálin* Művei. 12. köt. 361. old.

előrehaladott országok mögött — mondotta Sztálin elvtárs. — Ezt a távolságot tíz év alatt kell befutnunk. Vagy befutjuk, vagy eltipornak bennünket.

Ezt követelik tőlünk azok a kötelezettségek, amelyeket a Szovjetunió munkásai és parasztjai irányában vállaltunk"[8].

Sztálin elvtárs óriási érdeme, hogy feladatul tűzte a párt elé a technika bevezetését és elsajátítását. Hatalmas jelentőségű volt a szocialista ipar fejlődése szempontjából Sztálin elvtársnak a gazdasági vezetők 1931 júniusi tanácskozásán mondott beszéde („Új helyzet — új feladatok a gazdasági építőmunkában"), melyben Sztálin elvtárs a szovjet szocialista ipar fejlesztésének hat történelmi feltételét határozta meg.

Midőn a propagandista a szocializmusnak a falun kivívott győzelméről, a tömeges kolhozmozgalom fejlődéséről beszél, ki kell emelnie a pártnak és a szovjet kormánynak a kolhozok szervezeti és gazdasági megerősítésére irányuló intézkedéseit. Ezek közül a legfontosabb az volt, hogy Sztálin elvtárs kezdeményezésére politikai osztályokat létesítettek a gép- és traktorállomások mellett.

A kolhozok megszilárdítása szempontjából döntő jelentőségük volt azoknak a beszédeknek, melyeket Sztálin elvtárs a SzK(b)P Központi Bizottságának és Központi Ellenőrző Bizottságának együttes plénumán 1933 januárjában („A falusi munkáról"), valamint a Szovjetunió élenjáró kolhozparasztjainak első országos kongresszusán mondott el.

A XI. fejezet 3. pontjáról szóló előadás utolsó részében utaljon a propagandista az első ötéves terv határidő előtti teljesítésére, ami a Szovjetunió munkásosztályának és parasztságának a bolsevik párt vezetésével kivívott hatalmas, világtörténelmi jelentőségű győzelme volt. A XVII. pártkongresszus — a győzők kongresszusa — összegezte az országban végbement gyökeres átalakulások eredményeit, amelyek arról tanúskodtak, hogy a szocialista forma a Szovjetunió egész népgazdaságában osztatlanul uralkodóvá lett.

*

A XI. fejezet 3. pontjának megbeszélésén a következő kérdéseket vethetjük fel:

---

[8] *Sztálin* Művei. 13. köt. 42. old.

A párt harca valamennyi népgazdasági ág újjáalakításáért, az új, korszerű technika alapján.

A kolhozmozgalom további fejlődése és a párt harca a kolhozok szervezeti és gazdasági megszilárdításáért.

Az első ötéves terv eredményei s azok világtörténelmi jelentősége.

A XVII. pártkongresszus — a győzők kongresszusa.

Az első kérdés megvitatása során a hallgatóknak okvetlenül tiszta fogalmat kell kapniok arról, hogy az életbevágóan fontos feladat ebben az időszakban a népgazdaság valamennyi ágának az új, korszerű technika alapján való újjáalakítása volt. A technikának az újjáalakítási időszakban játszott döntő szerepéről Sztálin elvtárs 1931 februárjában, a szocialista ipar funkcionáriusainak konferenciáján beszélt, s kiadta a jelszót: „A bolsevikoknak el kell sajátítaniok a technikát" és „Az újjáalakítás időszakában minden a technikától függ". Sztálin elvtársnak ez a beszéde véget vetett a kommunista gazdasági vezetők technikát fitymáló magatartásának, arccal a technika felé fordította őket, s új szakaszt nyitott abban a harcban, amely azért folyt, hogy a bolsevikok saját erejükből legyenek úrrá a technikán és ezzel megkönnyítette a népgazdaság újjáalakításának kibontakozását.

Amikor a kolhozmozgalom további fejlődését, s a pártnak a kolhozok szervezeti és gazdasági megerősítéséért folytatott harcát tárgyalják a hallgatók, sorolják fel a kolhozmozgalom további fejlődésének 1931-es adatait, amelyek a szocializmus falun elért győzelméről tanúskodnak. Meg kell világítaniok a bolsevik párt harcát a kolhozépítésben mutatkozó fogyatékosságok kiküszöböléséért, a kolhozok szervezeti és gazdasági megerősítéséért s azért, hogy a kolhozokat bolsevik kolhozokká, a kolhozparasztokat pedig jómódúakká tegye, s a kolhozokat megtisztítsa a kulák és kártevő elemektől. Mint ismeretes, a SzK(b)P Központi Bizottságának és Központi Ellenőrző Bizottságának 1933 január 11-i együttes plénumán elhangzott „A falusi munkáról" című beszédében Sztálin elvtárs kidolgozott munkaprogramot adott a kolhozrendszer megerősítésére és hangsúlyozta, hogy „az áttérés a kollektív gazdálkodásra, mint a gazdaság uralkodó formájára, nem csökkenti, hanem növeli feladatainkat a mezőgazdaság

terén, nem csökkenti, hanem növeli a kommunisták vezetőszerepét a mezőgazdaság fellendítésében"[9].

A Szovjetunió élenjáró kolhozparasztjainak első országos kongresszusán, 1933 február 19-én elhangzott történelmi jelentőségű beszédében Sztálin elvtárs ezt a feladatot tűzte ki: minden kolhozt bolsevik kolhozzá s minden kolhozparasztot jómódúvá kell tennünk. Sztálin elvtársnak ez a beszéde fokozta a kolhoztömegek aktivitását a kolhozok megszilárdításáért folyó harcban és a kolhozépítés gyakorlati harci programja lett. 1934 végére a kolhozok, a bolsevik párt és a Szovjetállam nyujtotta hatalmas segítség eredményeképpen, megdönthetetlen erővé váltak. A kollektivizálás óriási sikerei következtében még jobban megszilárdult a munkásosztály és a parasztság szövetsége, a mezőgazdaság hatalmas mértékben fellendült.

A pártnak az 1930—1934-es években a kolhozrendszer megszilárdításáért folytatott harcát együtt kell tárgyalni a kolhozépítés időszerű feladataival, úgyszintén a pártnak s a kormánynak a háború utáni időszakban hozott, a kolhozok további szervezeti és gazdasági megerősítését célzó intézkedéseivel.

Az első ötéves terv teljesítése eredményeként a Szovjetunió agrárországból ipari országgá vált, a szocialista rendszer pedig, az iparban és a mezőgazdaságban egyaránt kizárólagos rendszerré lett. Az első ötéves terv eredményei a munkásokat és parasztokat „végleg felszabadították a kizsákmányolás járma alól és a Szovjetunió *minden* dolgozója számára megnyitották a jómódú és kulturált élethez vezető utat"[10]. Fel kell hívni a hallgatók figyelmét azokra a legfőbb feltételekre, melyek biztosították, hogy az ötéves tervet négy év alatt sikeresen teljesítsük.

„Ez az erő, mindenekelőtt — mondotta Sztálin elvtárs — a munkások és kolhozparasztok milliós tömegeinek aktivitása és önfeláldozása, lelkesedése és kezdeményezése...

Ez az erő, másodszor, a párt és a kormány biztoskezű vezetése, az, hogy a párt és a kormány a tömegeket előnyo-

[9] *Sztálin* Művei. 13. köt. 234. old.
[10] A SzK(b)P története. 385. old.

mulásra ösztönözte s a célhoz vezető úton minden néven nevezendő nehézséget legyőzött.

Ez az erő, végül, a szovjet gazdasági rendszer különleges erényeiben és előnyeiben rejlik, abban, hogy a szovjet gazdasági rendszer magában hordja a nehézségek legyőzéséhez szükséges hatalmas lehetőségeket"[11].

A 3. pont utolsó kérdésének megvitatását arra kell szánni, hogy a hallgatók világosan lássák a SzK(b)P XVII. kongresszusának történelmi jelentőségét. Ez a kongresszus mint a győzők kongresszusa került be a történelembe. A kongresszus megállapította, hogy minden téren győzött a párt vezérvonala, az egész népgazdaságban a szocialista forma lett az osztatlanul uralkodó erő, s a Szovjetunió gépesített, nagyüzemű, kollektív mezőgazdasággal rendelkező ipari országgá vált. A párt vezérvonalának győzelméről szólva meg kell említeni azokat az útmutatásokat, amelyeket Sztálin elvtárs adott a XVII. pártkongresszuson elhangzott beszámolójában az ellenséges osztályok ideológiájának és a leninizmussal szemben ellenséges irányzatok rendszeres leleplezésének fontosságáról, valamint arról, hogy elszánt harcot kell vívni a kapitalizmusnak a szovjet emberek tudatában meglévő csökevényei ellen. Sztálin elvtárs kongresszusi beszámolójában kijelölte az eszmei-politikai és szervezési munka feladatait, hangsúlyozta azt, hogy a szervezeti vezetést a politikai vezetés színvonalára kell emelni, s felhívta a pártot, hogy erősítse az eszmei-politikai munkát, fokozza az éberséget és fáradhatatlanul leplezze le a leninizmussal szembenálló ellenséges ideológiát.

A megbeszélést a második ötéves terv feladatairól, a párt- és a szovjetépítésről a XVII. pártkongresszuson hozott határozatok s a kongresszus által elfogadott új szervezeti szabályzat tárgyalásával kell befejezni.

A megbeszélés befejezte után a propagandista tartsa meg előadását a XI. fejezet 4. pontjáról. Az előadásban a következő kérdéseket világítsa meg:

A buharinisták elfajulása politikai kétkulacsosokká.

A trockista-zinovjevista kétkulacsosok elfajulása gyilkosok és kémek fehérgárdista bandájává.

---

[11] *Sztálin* Művei. 13. köt. 225. old.

Fasiszta bérencek trockista-buharinista bandája galádul meggyilkolja Kirov elvtársat.

A párt intézkedései a bolsevikok éberségének fokozására.

*

A XI. fejezet 4. pontjának tárgyalásánál az alanti kérdéseket ajánlatos felvetni a hallgatók előtt:

A kémek és gyilkosok trockista-zinovjevista bandájának leleplezése és felszámolása.

Kirov elvtárs galád meggyilkolása a fasizmus bérenceinek trockista-buharinista bandája által és a párt intézkedései a kommunisták éberségének fokozására.

A megbeszélés során domborodjék ki, hogy a szocializmus Szovjetunióban aratott történelmi jelentőségű győzelmeit elkeseredett osztályharc közepette, a trockista-buharinista hazaárulók bandájának dühödt ellenállásával szemben vívtuk ki.

Különös figyelmet kell fordítani a párt szervezeti és politikai intézkedéseire, melyek a párt sorainak megtisztítását és megerősítését, a politikai nemtörődömség felszámolását és a kommunisták éberségének fokozását célozták.

A megbeszélés során hangsúlyozni kell, milyen nagyjelentőségűek Sztálin elvtársnak a bolsevik éberség fokozására vonatkozó útmutatásai a népi demokratikus országok kommunista és munkáspártjai számára abban a harcban, melyet az angol-amerikai imperializmus kémei, meg a fasiszta gyilkosok és kémek titóista bandája ellen folytatnak.

Az utolsó megbeszélés végén a propagandista ismertesse a XI. fejezethez tartozó „Rövid összefoglalást", s vonjon le általános következtetést a téma tanulmányozásából. Hangsúlyozza, hogy a „Párttörténet" XI. fejezetében megvilágított eszmék elsajátítása gazdagít bennünket a marxi-lenini elmélet ismeretével és annak a hősies harcnak nagyszerű tapasztalataival, melyet a bolsevik párt a mezőgazdaság kollektivizálásáért, az egész népgazdaság szocialista újjáalakításáért, a szocialista gazdaság alapjának megteremtéséért s a szocializmus győzelméért folytatott.

A XI. fejezet a bolsevik pártnak arról a hősi tevékenységéről számol be, melyet történetének, a szocializmus győzelméért vívott harcának egyik legnehezebb időszakában fejtett

ki. Ez a fejezet arról tanúskodik, hogy a bolsevik párt legyőzhetetlen, mert a marxizmus-leninizmus zászlaja alatt, a szocializmus győzelmeinek, a szovjet nép valamennyi nagy győzelmének lelkesítője és szervezője, Sztálin elvtárs vezetése alatt dolgozik és harcol.

AJÁNLOTT IRODALOM A PROPAGANDISTÁK SZÁMÁRA

A SzK(b)P története. XI. fejezet.
Sztálin. A Szovjetunió agrárpolitikájának kérdéseihez. Lásd *Sztálin* Művei. 12. köt.
Sztálin. A kulákság mint osztály felszámolására irányuló politika kérdéséhez. Lásd *Sztálin* Művei. 12. köt.
Sztálin. Akiknek a siker fejükbe szállt. Lásd *Sztálin* Művei. 12. köt.
Sztálin. Válasz a kolhozparaszt elvtársaknak. Lásd *Sztálin* Művei. 12. köt.
Sztálin. Az első ötéves terv eredményei. Lásd *Sztálin* Művei. 13. köt.
Sztálin. Beszéd a Szovjetunió élenjáró kolhozparasztjainak első országos kongresszusán. Lásd *Sztálin* Művei. 13. köt.
Ioszif Visszarionovics Sztálin. Rövid életrajz. IX. fejezet.

XII. TÉMA

A BOLSEVIK PÁRT HARCA A SZOCIALISTA TÁRSADALOM FELÉPÍTÉSÉNEK BEFEJEZÉSÉÉRT. AZ ÚJ ALKOTMÁNY ÉLETBELÉPTETÉSE (1935—1937)

★

Bevezetőben a propagandista először általánosságban jellemezze a „Párttörténet" XII. fejezetét.

A bolsevik párt az 1935—1937-es években, Sztálin elvtárs vezetésével, világtörténelmi jelentőségű sikereket ért el a népgazdaság fellendítése és hazánk további társadalmi és politikai fejlesztése terén. Ebben az időszakban biztosította a párt az egész népgazdaságban a szocialista rendszer végleges megszilárdulását, az ipar és mezőgazdaság újjáalakításának befejezését az új és korszerű technika alapján, s a második ötéves terv határidő előtti teljesítését. Befejeződött a mezőgazdaság kollektivizálása és végleg megszilárdult a kolhozrend, felszámolták hazánkban a kizsákmányoló osztályok maradványait, még jobban megszilárdult a szovjet rendszer, megvalósult a kultúrforradalom s biztosították a dolgozók anyagi jólétének újabb emelkedését. A szocializmus hazánkban aratott győzelme alapján kifejlődtek a szovjet társadalom olyan hajtóerői, mint a nép erkölcsi-politikai egysége, a szovjet hazafiság s a népek barátsága.

A bolsevik párt a nép ellenségei ellen vívott elszánt harcban vitte győzelemre a szocializmust. A párt és a Szovjethatalom szétverte az ellenség darázsfészkeit, felszámolta a buharinista-trockista kémek, árulók, kártevők, gyilkosok és hazaárulók bandáját.

A szocializmus Szovjetunióban aratott győzelmét törvényhozásilag a Sztálini Alkotmány rögzítette le, melyet a Rendkívüli VIII. Szovjetkongresszus 1936 december 5-én fogadott el.

Mindezek a hatalmas eredmények ragyogóan bizonyítják a bolsevik párt vezérvonalának teljes győzelmét.

A fejezet általános jellemzése után a propagandista ismertesse a haligatókkal a témával kapcsolatos foglalkozások tantervét. A „Párttörténet" XII. fejezetének tárgyalására 6 órát kell fordítani: 2 órát az 1. és 2. pontra és 2—2 órát a 3. és a 4. pontra.

Ezután a propagandista tartsa meg előadását a fejezet 1. és 2. pontjáról, melynek vázlata a következő lehet:

A Szovjetunió nemzetközi helyzete az 1935—1937-es években.

Az új gazdasági válság kezdete, a fasiszta államok blokkja megindítja a második világháborút.

A Szovjetunió harca a békéért és védelmi képességének megerősítése.

A szovjet ipar és mezőgazdaság további fellendülése.

Sztálin elvtárs történelmi jelentőségű beszéde 1935-ben a Vörös Hadsereg Katonai Akadémiájának évzáró ünnepélyén.

A Sztahanov-mozgalom és keletkezésének okai.

A propagandista a „Párttörténet" és Sztálin elvtársnak a XVIII. pártkongresszuson elhangzott beszámolója alapján (A Szovjetunió nemzetközi helyzete) készítse el előadását az 1. pontról. Ez az előadás mélyrehatóan jellemezze a Szovjetunió nemzetközi helyzetét és leplezze le a háborús gyujtogatóknak, a Szovjetunió elleni intervenció szervezőinek terveit.

A propagandista az előadás elkészítésénél felhasználhatja a Szovjet Tájékoztató Iroda „Történelemhamisítók" című történelmi megállapítását is (I. Hogyan kezdődött a német agresszió előkészítése?).

1937 második felében kezdődött a tőkés országokban az új gazdasági válság. Ezt az időszakot az imperialista országok közötti ellentétek további kiéleződése, Németország, Japán és Olaszország fokozódó agressziója és új háborús tűzfészkek létrejötte jellemzi. A háborút az agresszív államok — Németország, Olaszország és Japán — viselték, míg az Egyesült Államok, Anglia és Franciaország vezető körei a „benemavatkozás" provokációs imperialista politikáját folytatták, megtagadták a kollektív biztonság megszervezését, ösztökélték és a Szovjetunió ellen irányították a hitleri Németország agresszióját.

A fasiszta Németország agressziója elsősorban azért vált lehetségessé, mert az Egyesült Államok, amely sokmilliárd dollárt fektetett be a német iparba, helyreállította Németország katonai hatalmát s a fasiszták kezébe adta az agresszív politikájuk végrehajtásához szükséges fegyvereket. Ezzel kapcsolatban rá kell mutatni arra, hogy az Egyesült Államok, Anglia és Franciaország vezető körei a hitleri Németország s az imperialista Japán szétzúzását eredményező második világháború után ismét megkezdték az agresszív német és japán imperializmus újjáélesztését, hogy egy harmadik világháborút robbantsanak ki.

1935—1937-ben, midőn Nyugaton és Keleten is fokozódott a háborús veszély, csak a Szovjetunió leplezte le fáradhatatlanul a támadókat s harcolt elszántan a békéért, a kollektív biztonság megszervezéséért s azért, hogy a békeszerető népek közös erőfeszítéssel szembeszegüljenek az agresszióval.

Ilyen körülmények között a Szovjetunió, híven a béke megőrzésének ügyéhez, következetes békeszerető külpolitikát folytatott, s rendszabályokat léptetett életbe védelmi képességének további fokozása és Fegyveres Erőinek erősítése érdekében. A hallgatók emlékezetébe kell idéznünk Sztálin elvtársnak Ivanov elvtárs levelére adott válaszát. Ebben Sztálin elvtárs felhívta a szovjet népet: „álljon készen a mozgósításra a katonai támadás veszélyével szemben, hogy semilyen «véletlen», s külső ellenségeink semilyen cselfogása ne érhessen bennünket meglepetésszerűen"[1].

A XII. fejezet 2. pontjának ismertetése során a propagandista emelje ki a szocializmus építésében elért további sikereinket, melyek a szocialista gazdasági rendszernek a tőkés rendszerrel szembeni fölényéről tanúskodnak. Emelje ki a népgazdaság szocialista újjáalakítására irányuló politika sikereit, melyeknek eredményekép a második ötéves tervet határidő előtt, 4 év és 3 hónap alatt teljesítettük.

Abban az időszakban, melyben az ipar és a mezőgazdaság újjáalakítása befejeződött s a népgazdaság bőségesen el volt látva elsőrangú technikával, nagyszámú olyan kádert kellett nevelni és kiképezni, aki tökéletesen elsajátítja a technikát s

[1] Ivanov elvtárs levele és Sztálin elvtárs válasza. Goszpolitizdat 1940. 13. old. (oroszul).

aki ezt a technikát maradéktalanul fel tudja használni a népgazdaság fejlesztésére. Kiemelkedő szerepet játszott a káderek problémájának — a szocialista építés e legfontosabb feladatának — megoldásában Sztálin elvtárs beszéde a Vörös Hadsereg Katonai Akadémiájának évzáró ünnepélyén, 1935 májusában. Ekkor adta ki Sztálin elvtárs a jelszót: „Minden a káderektől függ". A propagandista feladata az, hogy a hallgatók figyelmét Sztálin elvtárs beszédének alapvető tételeire összpontosítsa és rámutasson e beszéd rendkívül nagy jelentőségére.

Az új technikával felvértezett káderek fejlődésének, a termelékenység további emelkedésének legragyogóbb megnyilvánulása volt az 1935 második felében kibontakozó Sztahanov-mozgalom. A „Párttörténet" anyagára és Sztálin elvtársnak a sztahanovisták első összszövetségi tanácskozásán, 1935 novemberében elhangzott beszédére támaszkodva, fel kell tárni a Sztahanov-mozgalmat létrehozó okokat s meg kell magyarázni e mozgalom nagy történelmi jelentőségét a kommunizmus építése szempontjából.

Lenin és Sztálin azt tanítják, hogy a szocializmus csak a munka magasfokú, a kapitalizmusénál sokkal magasabbfokú termelékenysége alapján győzedelmeskedhet. Lenin ezt írta: „A kapitalizmust az győzheti le véglegesen és az fogja is véglegesen legyőzni, hogy a szocializmus a munkának új, sokkal magasabb termelékenységét hozza létre...

A kommunizmus a kapitalizmussal szemben az önkéntes, az öntudatos, az egyesült, a modern technikát felhasználó munkások munkájának magasabb fokú termelékenységét jelenti"[2].

A Sztahanov-mozgalom, amely a szocializmus hazánkban elért győzelmei következtében született meg, a szocialista verseny új, fejlettebb szakasza. Hihetetlen gyorsasággal terjedt el a népgazdaság valamennyi ágában, mint „példaképe a munka olyan magas termelékenységének, amilyent csak a szocializmus eredményezhet, amilyent a kapitalizmus nem eredményezhet"[3].

A Sztahanov-mozgalom a bolsevik párt irányításával tömegmozgalommá vált, feltárta a termelékenység és a népgazdaság szakadatlan fellendítésének hatalmas lehetőségeit, s elő-

[2] *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 583—584. old.
[3] *Sztálin.* A leninizmus kérdései. 621. old.

készítette a szocializmusból a kommunizmusba vezető fokozatos átmenet során felmerülő feladatok megoldásának feltételeit. A Sztahanov-mozgalom fontos vonása a háborút követő időben a sztahanovista munka új formáinak széleskörű elterjedése. A dolgozók kulturális és technikai színvonalának szakadatlan emelkedése alapján fokozatosan megszűnik a régi ellentét a szellemi és a fizikai munka között.

A propagandista ismertesse előadásában a kolhozrendszer további megszilárdulását és a gabonaprobléma ennek alapján való megoldását. A Mezőgazdasági Artel Mintaalapszabálya, melyet a Szovjetunió élenjáró kolhozparasztjainak második országos kongresszusán fogadtak el, a kolhozélet alaptörvényévé vált. Ezzel kapcsolatban okvetlenül hangsúlyozni kell az utóbbi években hozott párt- és kormányhatározatok jelentőségét, amelyek a Mezőgazdasági Artel Mintaalapszabályának szigorú és pontos betartását követelték meg s a kolhozrend további megerősítésére, a szocialista mezőgazdaság felvirágoztatására irányultak.

A Sztahanov-mozgalom fejlődése és a szocialista építőmunka második ötéves tervének teljesítése a nép anyagi jólétének és kulturális színvonalának további emelkedését eredményezte. Szemléltető példákon mutassuk ki a munkások és alkalmazottak reálbérének növekedését, a kolhozparasztok jómódjának fokozódását.

A népművelés hatalmas lendületű fejlődése, s a néptömegek kulturális színvonalának emelkedése, a szovjet népek formájában nemzeti és tartalmában szocialista kultúrájának felvirágozása a kultúrforradalom hazánkban kivívott győzelméről tanúskodott. A néptömegek anyagi és kulturális színvonalának emelkedésében, amely a párt és a kormány gondoskodásának eredménye volt, ragyogóan megmutatkozott a szocialista forradalom ereje és legyőzhetetlensége.

*

A XII. fejezet 1. és 2. pontjának megbeszélésénél a következő fő kérdéseket tehetjük fel:

Az új gazdasági válság a tőkés országokban és az imperialista ellentétek kiéleződése.

A fasiszta államok agressziója; hogyan segítették elő az

angol-amerikai és francia imperialisták ennek az agressziónak a kirobbantását; a háború új tűzfészkei.

A Szovjetunió harca a békéért; az imperialista agresszorok és cinkosaik leleplezése.

A szovjet ipar és mezőgazdaság további fellendülése. A második ötéves terv határidő előtti teljesítése.

A népgazdaság szocialista újjáalakításának befejezése; a káderkérdés.

A Sztahanov-mozgalom és jelentősége a kommunizmus építésében.

Az 1937-ben megkezdődött új gazdasági válság tárgyalásakor elemezni kell e válság sajátosságait s az előző válságoktól eltérő jellegét. Ezt a kérdést sokrétűen világítja meg Sztálin elvtársnak a XVIII. pártkongresszuson elhangzott beszámolója (lásd A leninizmus kérdései. 702—705. old.).

A megbeszélés során a hallgatóknak tisztán kell látniok, hogyan vezetett a válság következtében kialakult gazdasági helyzet a tőkés államok egymásközötti viszonyának kiéleződésére valamint az érdekszférákért, a piacokért s a gyarmatokért folytatott harc további, egészen a katonai összeütközésekig menő kiéleződésére.

A fasiszta államok agressziójának s a Németország, Olaszország és Japán által kezdett háborúnak tárgyalásakor foglalkozni kell a fasiszta államok úgynevezett „antikomintern" blokkiának lényegével s a háború jellegével ebben az időszakban. Sztálin elvtársnak a XVIII. pártkongresszuson elmondott beszámolója és a „Párttörténet" kimerítő választ ad ezekre a kérdésekre.

A propagandista követelje meg a hallgatóktól a fasiszta agresszió fokozódásával kapcsolatos következő konkrét tények ismeretét: A fasiszta Németország egyoldalúan felbontja a versailles-i békeszerződést; a fasiszta Olaszország megtámadja és leigázza Abesszíniát; Németország és Olaszország intervenciót szervez a Spanyol Köztársaság ellen; Németország elfoglalja Ausztriát; a japán imperialisták betörnek Kínába; a háború utáni békeszerződések rendszere összeomlik. A propagandistának e tények felhasználásával el kell érnie, hogy hallgatói az alábbi következtetésekre jussanak: a) Németország, Olaszország és Japán tömbje nem volt más, mint e támadó államok megegyezése, melyet azzal a céllal kötöttek, hogy hódító,

rabló háborút robbantsanak ki, s a világot és az érdekszférákat erőszakos úton, saját javukra újrafelosszák; b) a háború, melyet ezek az államok 1935-ben kezdtek meg, imperialista, hódító háború volt, Abesszínia, Spanyolország és Kína gyengén védett népei pedig áldozatul estek a támadóknak.

Rendkívül fontos megmagyarázni, mi volt a lényege a fasiszta államok agressziójába való „benemavatkozás" politikájának, amelyet Anglia, Franciaország és az Egyesült Államok vezető körei követtek. Az agresszió ilyetén elnézését Sztálin elvtárs leplezte le a SzK(b)P XVIII. kongresszusán mondott beszámolójában: „. . . a benemavatkozás politikája az agressziónak való kedvezést jelenti, a háború szabadjára engedését — következésképpen világháborúba való átcsapását"[4]. Ez a politika Anglia, Franciaország és az Egyesült Államok imperialista köreinek kísérlete volt arra, hogy kirobbantsák és a Szovjetunió ellen irányítsák a fasiszta államok agresszióját és így a Szovjetuniót elpusztítsák vagy legalábbis meggyengítsék.

E politika egyenes folytatása és további fejlődése volt az a magatartás, amelyet az amerikai és angol imperialisták közvetlenül a második világháború előtt és a háború alatt tanúsítottak, az a politika, mellyel ma az amerikai imperialisták egy harmadik világháborút igyekeznek kirobbantani, hogy őrült világuralmi terveiket megvalósítsák.

Amikor a fasiszta agresszorok, kihasználva az Egyesült Államok, Anglia és Franciaország elnéző magatartását, megindították a második világháborút, egyedül a Szovjetunió harcolt a nemzetközi együttműködés megszervezéséért, a fasiszta agresszió ellen, a háború ellen. Ezzel kapcsolatban elemezzék a hallgatók a Szovjetunió nemzetközi befolyásának szakadatlan növekedését, s világítsák meg azokat a feladatokat, amelyeket Sztálin elvtárs tűzött ki a párt és a Szovjetállam elé hazánk védelmi képességének megerősítése és a külpolitika terén.

A megbeszélés során domborodjék ki a második ötéves terv sikeres, és a szocializmus óriási győzelmét jelentő teljesítésének roppant történelmi jelentősége. Konkrétan elemezni kell a szocializmus Szovjetunióban elért legfőbb eredményeit:

---

[4] *Sztálin.* A leninizmus kérdései. 709. old.

a szocialista ipar és mezőgazdaság sikereit s fejlődésének gyors ütemét, a kollektivizálás befejezését s a kolhozrend végleges megszilárdulását, az ország katonai hatalmának növekedését és megerősödését. A hallgatók így világos fogalmat kapnak a népgazdaság, a hadsereg és a hajóhad technikai átszerelése terén Sztálin elvtárs közvetlen vezetésével kifejtett nagyszabású munkáról.

Annak a kérdésnek megvitatása során, hogyan nevelte fel a szovjet társadalom technikailag jól képzett kádereit, és hogyan hozta létre saját szovjet értelmiségét — Lenin és Sztálin útmutatásaiból kell kiindulni. Lenin is, Sztálin is hangsúlyozta, hogy a szocialista forradalom a néptömegek hatalmas kulturális felemelkedésének fő feltétele, s hogy a munkásosztály kulturális erőinek kérdése a szocializmus építésének egyik döntő kérdése.

A párt megvalósította Sztálin elvtárs 1935 májusában, a Vörös Hadsereg Katonai Akadémiájának évzáró ünnepélyén adott történelmi jelentőségű útmutatását a műszakilag jól képzett káderekről, és hatalmas sikereket ért el ezen a téren. Sztálin elvtársnak ez az útmutatása széleskörű, tömeges visszhangra talált és újabb munkalendületet eredményezett.

A Sztahanov-mozgalmat a következő vázlat alapján lehet megbeszélni: a Sztahanov-mozgalom gyökerei és keletkezésének története; a Sztahanov-mozgalom történelmi jelentősége; a Sztahanov-mozgalom formái és feladatai a jelenlegi fejlődési szakaszban. Emellett ajánlatos helyi jellegű anyagot közölni a Sztahanov-mozgalom keletkezéséről és fejlődéséről, a kollektív sztahanovista munkára való áttérésről stb.

A megbeszélés végén mutassanak rá a hallgatók a néptömegek anyagi helyzetének további javulására és kulturális színvonalának emelkedésére; ebben is megnyilvánul a szocialista forradalom ereje és legyőzhetetlensége. A Sztahanov-mozgalom kibontakozása és a második ötéves terv határidő előtti teljesítése alapján létrejöttek a feltételek a dolgozók anyagi és kulturális színvonalának további emeléséhez, megvalósult az országban a kultúrforradalom.

A megbeszélés rövid összefoglalása után a propagandista térjen át a XII. fejezet 3. pontjának előadására, melynek vázlata a következő lehet:

Alapvető változások az országban a Szovjetunió első Alkotmányának elfogadása óta.

A Szovjetunió új Alkotmányának elfogadása a Szovjetek VIII. Rendkívüli Összszövetségi Kongresszusán.

A Sztálini Alkotmány sajátosságai és nemzetközi jelentősége.

A propagandista feladata az, hogy a „Párttörténet" anyaga és Sztálin elvtársnak a Szovjetek VIII. Rendkívüli Összszövetségi Kongresszusán elhangzott beszámolója (A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének Alkotmánytervezetéről) alapján a hallgatók elé tárja azoknak a legfőbb változásoknak a lényegét, amelyek hazánkban az 1924-től 1936-ig a gazdaság, a társadalom osztályösszetétele és a Szovjetunióban élő nemzetek egymásközti viszonya tekintetében végbementek. Ezek a változások azt jelentették, hogy a szocialista rendszer teljes győzelmet aratott a népgazdaság valamennyi területén, megszünt az ember ember általi kizsákmányolása, létrejött a szocialista gazdaság, amely nem ismeri a válságokat s a munkanélküliséget, a tömegek nyomorát és tönkrejutását, s amely minden lehetőséget megad az állampolgároknak a jómódú és kulturált élethez.

A szocializmus győzelme s a kizsákmányoló osztályok felszámolása alapján országunkban olyan hatalmas hajtóerők fejlődtek ki, mint a szovjet társadalom erkölcsi és politikai egysége, a Szovjetunió népeinek barátsága, a szovjet hazafiság.

Amikor a propagandista a Sztálini Alkotmányról beszél, állítsa szembe azt a burzsoá alkotmányokkal és emelje ki a Szovjetunió új Alkotmányának sajátosságait. Az új Alkotmány a szocializmus nagyszerű győzelmeit törvény formájában rögzíti; az új Alkotmány abból indul ki, hogy a Szovjetunióban győzött a szocialista rend, hogy a szovjet társadalomban már nincsenek antagonisztikus osztályok, hogy a hatalmat a dolgozó osztályok tartják kezükben, hogy a társadalom állami vezetése a munkásosztályt, mint a társadalom élenjáró osztályát illeti meg. Az új Alkotmány mélységesen internacionális, kifejezésre jut benne a mindvégig következetes szocialista demokratizmus, nem szorítkozik az állampolgárok jogainak formális lerögzítésére, hanem anyagi eszközökkel biztosítja e jogok gyakorlását.

A szovjet demokrácia valóban a nép demokráciája, homlokegyenest ellentéte a burzsoá demokráciának, amely csak takaróul szolgál arra, hogy leplezze a kizsákmányoló kisebbségnek a kizsákmányolt többség feletti korlátlan uralmát. Az Egyesült Államok és a többi ország imperialista burzsoáziája úgy próbálja elhárítani a tőkés rend elkerülhetetlen pusztulását, hogy felszámolja a dolgozók demokratikus jogainak utolsó maradványait is és a kormányzás fasiszta módszereire tér át.

Az új, Sztálini Alkotmány elfogadását követő években a szovjet demokrácia a példátlan virágzás korszakába lépett, ami a Szovjetek valamennyi választásán szembeötlően megmutatkozott. A Sztálini Alkotmány lerögzítette azt a világtörténelmi jelentőségű tényt, hogy a Szovjetunió új fejlődési szakaszba lépett, a szocialista társadalom felépítésének befejezése és a szocializmusból a kommunizmusba vezető fokozatos átmenet szakaszába. A Sztálini Alkotmány a tőkés világ dolgozói számára a szabadságért, a demokráciáért és a szocializmusért vívott harc hatalmas programja. Ez az Alkotmány jelzi a népi demokratikus országok dolgozói számára a szocializmus építésének harcos útját. Sztálin elvtárs a Szovjetek VIII. Rendkívüli Összszövetségi Kongresszusán így jellemezte a Szovjetunió Alkotmányának óriási nemzetközi jelentőségét:

„Ma, amikor a fasizmus szennyes hulláma csapkodja a munkásosztály szocialista mozgalmát és sárba rántja a civilizált világ legjobbjainak demokratikus törekvéseit, a Szovjetunió új Alkotmánya a fasizmus ellen szóló vádirat lesz, amely arról beszél, hogy a szocializmus és a demokrácia legyőzhetetlen"[5].

Sztálin elvtárs e szavait az élet igazolta. A Szovjetuniónak a hitleri Németország és az imperialista Japán hadseregei felett aratott győzelme megmutatta a szovjet társadalmi és államrend legyőzhetetlen életerejét és hatalmas fölényét bármelyik nem-szovjet renddel szemben. A szocializmus és a szovjet demokrácia megdönthetetlen erejéről tanúskodnak azok a győzelmek is, melyeket a szovjet nép, a bolsevik párt vezetésével, a háború utáni időszakban aratott. A szovjet társadalmi és

[5] *Sztálin.* A leninizmus kérdései. 667. old.

államrend nagy fölénye rendkívül élesen emelkedik ki a kapitalizmus fokozódó rothadásának és a burzsoá demokrácia további elfajulásának és hanyatlásának hátteréből.

*

A XII. fejezet 3. pontjának megbeszélésénél a következő fő kérdéseket választhatjuk:

A gazdasági és társadalmi-politikai változások hazánkban az 1924-től 1936-ig terjedő időszakban.

A szocializmus győzelme a Szovjetunióban és az ország áttérése egy új időszakra — a szocialista társadalom építésének befejezése és a szocializmusból a kommunizmusba vezető fokozatos átmenet időszakára.

Az új, Sztálini Alkotmánynak, mint a győzelmes szocializmus és az élenjáró szovjet demokrácia Alkotmányának fő sajátosságai.

A Szovjetunió új Alkotmányának világtörténelmi jelentősége.

E kérdések megbeszélése során elemezni kell a XII. fejezet 3. pontjának és Sztálin elvtárs „A SzSzKSz Alkotmánytervezetéről" szóló beszámolójának valamennyi alapvető tételét.

A megbeszélés után a propagandista ismertesse a XII. fejezet 4. pontját a következő főbb kérdések alapján:

A buharinista-trockista banda maradványainak felszámolása.

A párt irányt vesz a széleskörű pártonbelüli demokráciára.

A Szovjetunió Legfelsőbb Szovjetje választásainak előkészítése és lebonyolítása; a kommunisták és pártonkívüliek sztálini blokkjának győzelme a választásokon.

A szovjet nép a párt vezetésével szétverte a fehérgárdista banditák darázsfészkeit. Az ellenforradalmi jobboldali-trockista blokk ügyében 1938-ban megtartott bírósági tárgyalás megmutatta, hogy a buharinisták és a trockisták már régóta a nép ellenségeinek közös bandáját alkották. Az emberiségnek ez a söpredéke már az Októberi Szocialista Forradalom első napjaitól kezdve összeesküvést szőtt Lenin ellen, a párt ellen, a Szovjetállam ellen; céljuk az volt, hogy a pártot és a Szovjetállamot tönkretegyék, aláássák az ország védelmi képességét,

megkönnyítsék a külföldi katonai intervenciót, előkészítsék a Szovjet Hadsereg vereségét, feldarabolják s az angol-amerikai és egyéb imperialisták gyarmatává változtassák a Szovjetuniót és országunkban visszaállítsák a tőkés rabságot.

Lenin és Sztálin pártja rendszabályokat léptetett életbe az éberség fokozása, a káderek ideológiai megacélozása érdekében.

Sztálin elvtárs 1937 márciusában, a SzK(b)P Központi Bizottságának plénumán elmondott beszámolójában („A pártmunka fogyatékosságairól s a trockista és egyéb kétkulacsosok felszámolását célzó rendszabályokról") pontos programot adott a párt- és szovjetszervek megerősítésére, a párt- és szovjetkáderek eszmei-elméleti színvonalának és politikai éberségének fokozására. Sztálin elvtárs felfegyverezte a pártot a nép ellenségei ellen folyó harcra s megtanította arra, hogyan leplezze le ezeket az ellenségeket, bármilyen álarcban jelentkezzenek is. Az a tény, hogy a párt- és szovjetszervezeteket megtisztították a trockista-buharinista kémek, gyilkosok és kártevők bandájának maradványaitól, még jobban fokozta a párt sorainak bolsevik egységét, biztosította a Nagy Honvédő Háború idején a szovjet hátország szilárdságát.

A propagandista a „Párttörténet" anyagának alapján beszéljen a Szovjetunió Legfelsőbb Szovjetje választásainak előkészületeiről. Az új Alkotmány elfogadása, mellyel életbelépett a legdemokratikusabb választási rendszer, fordulatot jelentett az ország politikai életében. Ahhoz, hogy a párt ezt a fordulatot irányítsa, s vezetőszerepét a küszöbönálló választásokon biztosítsa, a pártmunkát a demokratikus centralizmus elveinek következetes megvalósítása szellemében át kellett szervezni. A SzK(b)P Központi Bizottságának 1937. évi februári plénuma határozataiban foglalkozott a pártszervezetek előkészítésével a Szovjetunió Legfelsőbb Szovjetje választásaira. E határozatoknak óriási politikai jelentőségük volt. A párt Központi Bizottsága 1937 december 6-án kiáltványt intézett a választókhoz, s ebben felvetette és megindokolta azt a gondolatot, hogy a kommunisták és pártonkívüliek tömörüljenek blokkba a Szovjetek választásain.

Sztálin elvtárs 1937 december 11-én Moszkva Sztálin-választókerületének választási gyűlésén mondott történelmi jelentőségű beszédében vázolta a szovjet választások és a

tőkés országok választásai közötti gyökeres különbséget. Meghatározta a népi küldöttek tevékenységének alapelveit és azokat a követelményeket, melyeket a leninI típusú politikai vezetőnek ki kell elégítenie. Sztálin elvtárs beszéde lelkesítette és politikailag felvértezte a szovjet népet, még jobban megszilárdította a kommunisták és pártonkívüliek választási blokkját.

A Szovjetunió Legfelsőbb Szovjetjének 1937 december 12-én lezajlott választásai a kommunisták és pártonkívüliek sztálini blokkjának nagyszerű győzelmét, a szovjet társadalom erkölcsi és politikai egységének, a szovjet népek nagy barátságának ragyogó bizonyságtételét, a bolsevik párt fényes diadalát jelentették.

*

A XII. fejezetet tárgyaló utolsó foglalkozást a 4. pont megbeszélése alkotja. A megbeszélésen ajánlatos felvetni a hallgatók előtt a következő kérdéseket:

A trockista-buharinista kém-, kártevő- és hazaárulóbanda maradványainak felszámolása.

Előkészület a Szovjetunió Legfelsőbb Szovjetjének megválasztására. A párt irányt vesz a széleskörű pártonbelüli demokráciára.

A kommunisták és pártonkívüliek sztálini blokkjának győzelme a Szovjetunió Legfelsőbb Szovjetjének választásain, s e győzelem történelmi jelentősége.

A megbeszélés befejeztével a propagandista foglalja össze az egész fejezet tanulmányozásának eredményeit. Hangsúlyozza a szocializmus hazánkban aratott győzelmének világtörténelmi jelentőségét és azt, hogyan szilárdította meg ez a győzelem a tömegeknek a kommunizmus diadalába vetett hitét. A szovjet nép Lenin és Sztálin pártjának vezetésével elért nagyszerű sikerei és győzelmei fokozzák a világ valamennyi országában a munkásosztály forradalmi lendületét és erősítik saját erejébe, a kapitalizmus feletti győzelembe vetett hitét.

A szocializmus győzelme hazánkban — a bolsevik párt lenini-sztálini vezetésének diadala. Győzött a párt politikája, elmélete, ideológiája, győztek a párt szervezeti alapelvei.

A SzK(b)P története. XII. fejezet.
Sztálin. Beszéd a sztahanovisták első összszövetségi tanácskozásán. Lásd *Sztálin.* A leninizmus kérdései.
Sztálin. A SzSzKSz Alkotmánytervezetéről. Lásd *Sztálin.* A leninizmus kérdései.
Sztálin. A pártmunka fogyatékosságairól s a trockista és egyéb kétkulacsosok felszámolását célzó rendszabályokról. Lásd *Lenin—Sztálin.* Párt és pártépítés.
Sztálin. Moszkva Sztálin-kerületének választói gyűlésén mondott beszéd 1937 december 11-én. Lásd *Lenin.* Válogatott művek. 1. kot.
Ivanov elvtárs levele és Sztálin elvtárs válasza (oroszul).
Ioszif Visszarionovics Sztálin. Rovid életrajz. X. fejezet.

XIII. TÉMA

A BOLSEVIKOK PÁRTJA HARCBAN A SZOCIALIZMUS ÉPÍTÉSÉNEK BEFEJEZÉSÉÉRT ÉS A KOMMUNIZMUSBA VEZETŐ FOKOZATOS ÁTMENETÉRT A HÁBORÚ ELŐTTI ÉVEKBEN (1938—1941 június)

★

Ez a téma nagy történelmi eseményekkel teli időszakot foglal magában.

Ezt az időszakot az jellemzi, hogy a tőkés világ valamennyi gazdasági és politikai ellentmondása a végsőkig kiéleződött. A példátlanul súlyos gazdasági világválság a világ újrafelosztásáért folytatott imperialista harc további kiéleződésére vezetett; a békeszerződések rendszere csődöt mondott; a fasiszta államok blokkja egyre közelebb hozta a második imperialista háborút; Anglia, Franciaország valamint az Egyesült Államok kormánya elnéző magatartást tanúsított a fasiszta agresszióval szemben és igyekezett az agressziót Kelet felé, a Szovjetunió és a szláv országok ellen irányítani — mindez 1939 őszén a második világháborúra vezetett.

A Szovjetunió számára az 1938-tól 1941 júniusáig terjedő időszak a gazdasági és kulturális élet valamennyi ágában észlelhető további fellendülés és felvirágzás, a politikai és katonai hatalom további növekedésének időszaka volt. Ezek az évek a világbéke megőrzéséért és az összes országok dolgozóival fennálló testvéri kapcsolatok megerősítéséért folytatott állhatatos harc évei voltak.

Ennek a szovjet nép élete s az egész világ dolgozói számára óriási történelmi jelentőségű időszaknak fontos eseménye volt a SzK(b)P XVIII. kongresszusa. A kongresszus összegezte a szocializmus Szovjetunióban aratott nagyszerű győzelmének eredményeit, amelyeket a szovjet nép a bolsevik párt és szeretett vezére, Sztálin elvtárs vezetésével ért el, kijelölte a kom-

munizmus felé vezető győzelmes előrehaladás, a szocializmusból a kommunizmusba vezető fokozatos átmenet útját.

A Marx—Engels—Lenin—Sztálin nagy tanításával felfegyverzett bolsevik párt magasra tartotta Lenin legyőzhetetlen zászlaját, s elvezette a szovjet népet a szocialista építés teljes diadalához, megvilágította azt az utat, melyen haladva harcol a szovjet nép a kommunista társadalom felépítéséért.

A XIII. téma tartalmának jellemzése után a propagandista ismertesse a hallgatókkal a foglalkozások tantervét.

A témával kapcsolatos foglalkozásokat célszerű így beosztani:

1) A nemzetközi helyzet az 1938—1939-es években, s a Szovjetunió gazdasági és katonai erejének további megszilárdulása.

2) A párt harca a káderek eszmei-politikai megacélozásának fokozásáért.

3) A SzK(b)P XVIII. kongresszusa. Sztálin elvtárs beszámolója a SzK(b)P Központi Bizottságának munkájáról.

4) Az imperialisták kirobbantják a második világháborút. A bolsevik párt további rendszabályokat léptet életbe a Szovjetország aktív védelemre való előkészítése érdekében.

A tanterv 6 órát ír elő a XIII. téma tanulmányozására: 2 órát az 1. és a 2. pont, 2 órát a 3. pont és 2 órát a 4. pont számára.

Az 1. és a 2. pont ismertetése során a következő főbb kérdéseket világítsa meg a propagandista:

Az új gazdasági válság és az imperialista harc kiéleződése e válság következtében.

A nemzetközi politikai helyzet kiéleződése.

A Szovjetunió békepolitikája, gazdasági és katonai erejének további megszilárdulása.

A párt eszmei-politikai munkájának fokozása.

Az 1938—1939-es években kialakult nemzetközi helyzet jellemzésekor a propagandista elsősorban a tőkés világ gazdasági helyzetét világítsa meg. Beszéljen az Egyesült Államokban, Angliában, Franciaországban s a többi tőkés országban 1937 második felében kitört új gazdasági válság sajátosságairól, melyek e válságot még az 1930—1933-as évek válságánál is súlyosabbá tették és melyeket Sztálin elvtárs határozott meg a XVIII. pártkongresszuson elhangzott beszámolójában: ez a

válság a tőkés ipar depressziója és csak kismértékű megélénkülése után kezdődött; ez a megélénkülés azonban nem ment át virágzásba; a válság a már megkezdődött második imperialista háború körülményei között robbant ki.

A blokkba tömörült fasiszta államok — Németország, Olaszország és Japán — fokozott agresszív törekvéseik közepette folytatták gazdasági életük átállítását hadigazdaságra.

A propagandista mutassa ki, hogyan vezettek mindezek a körülmények arra, hogy a kapitalizmus erőforrásai elégtelenek voltak a válságból való „normális" kilábaláshoz, hogy az imperialista versengés a világ, az érdekszférák s a gyarmatok fegyveres újrafelosztásáért rendkívül éles harci formákat öltött.

„Most már nem a piacokon folyó versenyről, nem kereskedelmi háborúról, nem dömpingről van szó — állapította meg Sztálin elvtárs. — Ezek a harci eszközök már régen elégtelennek bizonyultak. Most a világnak, az érdekszféráknak, a gyarmatoknak háborús úton való újrafelosztásáról van szó"[1].

Kiéleződött a nemzetközi politikai helyzet, összeomlott az első világháború után kötött békeszerződések rendszere (Távolkeleten a kilenc hatalom szerződése, Európában a versailles-i és egész sor más békeszerződés). A fasiszta államok katonai és politikai szövetséget kötöttek, az úgynevezett antikominternpaktumot, amely a demokrácia és a szocializmus erői ellen irányult.

Németország, Olaszország és Japán kilépett a Népszövetségből, hogy szabad kezet kapjon a háborúra.

A fegyveres harcot a világ újrafelosztásáért a fasiszta államok blokkja kezdte, mely Anglia, Franciaország és az Egyesült Államok nyilvánvaló hozzájárulásával megindította a második világháborút.

A propagandista sorolja fel az új imperialista háború jellegzetes vonásait. A háborút a fasiszta, agresszív államok indították meg és folytatták, az úgynevezett „demokratikus" államok közvetlen hozzájárulásával. Ezek az államok a „semlegesség", a „benemavatkozás" politikáját folytatták, azaz olyan politikát, amely elősegítette a fasiszta agressziót. Az Egyesült Államok imperialistái pénzügyi támogatásban részesítették a

[1] *Sztálin.* A leninizmus kérdései. 705. old.

fasiszta Németországot, segítették abban, hogy helyreállítsa hadiiparát, felfegyverezték a Szovjetunió elleni háborúra.

Az előadásban nagy figyelmet kell fordítani arra a harcra, melyet a szovjet kormány a békéért, a kollektív biztonság politikájának végrehajtásáért vívott. A szovjet kormány fennállásának első napjaitól következetes és állhatatos békepolitikát folytatott, s mindent megtett azért, hogy megakadályozza a második világháború kitörését.

A propagandista hangsúlyozza, hogy a következetes békepolitikát folytató Szovjetunió nem hagyhatta figyelmen kívül a feszült nemzetközi helyzetet, az új világháború fenyegető veszélyét és erőteljes munkát fejtett ki annak érdekében, hogy megerősítse védelmi képességét, s növelje a Vörös Hadsereg és a Vörös Hajóhad harckészségét.

A Szovjetunió őszinte békepolitikája nemzetközi tekintélyének további növekedését, az összes országok dolgozóival fennálló testvéri kapcsolatainak további kibővítését és megszilárdulását eredményezte. A világ dolgozói, mint országunk népei is, az államok közötti békére és barátságra törekednek.

A téma 2. pontjának ismertetésére áttérve a propagandista hangsúlyozza, hogy a szocializmus építésének befejezése és a kommunizmusba vezető fokozatos átmenet feladatai szükségessé tették a kommunisták, a párt- és szovjetfunkcionáriusok eszmei és politikai megacélozását, valamint annak a munkának fokozását, melyet a pártszervezetek a tömegek kommunista nevelése, az emberek tudatában meglévő kapitalista csökevények leküzdése érdekében fejtettek ki.

1938-ban jelent meg Sztálin elvtárs könyve: „A Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártjának története. Rövid tanfolyam". E könyv megjelenésének óriási jelentősége volt a párt- és szovjetkáderek eszmei és politikai megacélozásában, a dolgozók kommunista nevelésében.

A „Párttörténet" a marxizmus-leninizmus alapvető ismereteinek enciklopédiája. Tanulmányozása eszmeileg felfegyverzi a párt kádereit és a pártonkívüli bolsevikokat a kommunizmus építéséért folytatott győzelmes harcra, s pártunk és a szovjet nép életében újabb, hatalmas eszmei és politikai felemelkedést tesz lehetővé. A „Párttörténet" jelentőségének megvilágítása során a propagandista ismertesse meg a hallgatókat a SzK(b)P Központi Bizottsága 1938 november 14-i hatá-

rozatának fő tételeivel (A pártpropaganda megszervezéséről „A SzK(b)P története" megjelenésével kapcsolatban).

Az ismertetés után a propagandista javasolja a hallgatóknak, hogy tanulmányozzák Sztálin elvtárs XVIII. pártkongresszusi beszámolójának 1. pontját.

*

A téma 1. és 2. pontjának megvitatásához az alanti kérdéseket ajánlatos felvetni:

A tőkés országokban kitört új gazdasági válság jellege és sajátosságai.

A világ újrafelosztásáért folyó imperialista harc kiéleződése. A fasiszta államok — Németország, Olaszország, Japán — agresszív blokkjának megalakulása.

Az angol, francia és amerikai imperialisták szerepe a fasiszta blokk agressziójának kirobbantásában; az agresszió bátorításának politikája, a „benemavatkozás" politikája; kísérletek arra, hogy az agressziót a Szovjetunió ellen irányítsák.

A Szovjetunió békepolitikája és az ország védelmi képességének megerősítése.

A párt eszmei-politikai munkájának fokozása a kommunista társadalom építéséért vívott harc viszonyai között.

A sztálini „Párttörténet" jelentősége a káderek nevelésében.

Az 1938—1939-es években kialakult feszült nemzetközi helyzetet jellemző sarkalatos kérdések megvitatása során a hallgatók tisztázzák, hogy a Szovjetunió népeinek csak a bölcs sztálini külpolitika következtében nyílt lehetőségük a békés időszak meghosszabbítására és a Szovjetállam megerősítéséért vívott harc kifejlesztésére.

Igen nagy figyelmet kell fordítani a szovjet külpolitika alapelveire, melyeket Sztálin elvtárs a SzK(b)P XVIII. kongresszusán elhangzott beszámolójában szövegezett meg, s amelyeket a párt és a Szovjetállam bölcsen megvalósít:

„1. Folytassuk továbbra is a béke és a kereskedelmi kapcsolatok megerősítésének politikáját minden országgal;

2. Legyünk óvatosak, nehogy országunkat konfliktusba vigyék a háborús provokátorok, akik megszokták, hogy idegen kezek kaparják ki számukra a gesztenyét;

3. Mindenképpen növeljük Vörös Hadseregünk és Vörös Hadiflottánk harci erejét;

4. Erősítsük a nemzetközi baráti kapcsolatokat a világ dolgozóival, akiknek érdeke a népek közti béke és barátság"[2].

E kérdések tárgyalásánál fel kell vetni a békeharcnak a jelenlegi viszonyokra alkalmazott sztálini programját, amelyet Sztálin elvtárs 1951 február 17-én a *Pravda* tudósítójával folytatott beszélgetésében fejtett ki.

Az eszmei-politikai pártmunka fokozásának megvitatása alkalmával a hallgatók tisztázzák, milyen döntő szerepet tölt be a párt ideológiai munkája a kommunizmus második szakaszába vezető átmenet megvalósításáért vívott harc időszakában, tisztázzák a szovjet emberek kommunista nevelésének feladatait. Ezen a téren is ki kell emelni a sztálini „Párttörténet" mélyreható tanulmányozásának jelentőségét.

A megbeszélés után a propagandista térjen át a téma 3. pontjának, a SzK(b)P XVIII. kongresszusának ismertetésére.

Az előadásban a következő kérdésekkel kell foglalkozni.

Sztálin elvtárs beszámolója a SzK(b)P Központi Bizottságának *munkájáról — a kommunizmus programadó okmánya.* Hogyan értékelte Sztálin elvtárs a nemzetközi helyzetet és a Szovjetunió belső helyzetét.

Sztálin elvtárs a Szovjetunió fő gazdasági feladatáról a szocializmusból a kommunizmusba vezető fokozatos átmenet időszakában.

Elméleti kérdések Sztálin elvtárs beszámolójában.

A XVIII. pártkongresszus határozata a harmadik ötéves tervről.

A pártépítés kérdései a pártkongresszuson.

A SzK(b)P XVIII. kongresszusának történelmi jelentősége.

A propagandista ismertesse a hallgatókkal a kongresszus napirendjét, a kongresszuson megoldott történelmi jelentőségű feladatokat, s térjen át Sztálin elvtárs beszámolójának tartalmi ismertetésére.

Sztálin elvtársnak a XVIII. pártkongresszuson elhangzott beszámolója a kommunizmus programadó okmánya, a marxista-leninista tudományos előrelátás ragyogó példája, amely új tételekkel gazdagította a marxizmus-leninizmus elméletét.

[2] *Sztálin.* A leninizmus kérdései. 714. old.

Sztálin elvtárs beszámolójában mélyrehatóan elemezte az 1937-ben kezdődő gazdasági válság jellegét és következményeit. Az új gazdasági válság sajátosságaira vonatkozó sztálini tételek az imperializmus lenini elméletének továbbfejlesztését jelentik. Sztálin elvtárs leleplezte a hitlerista agresszió bátorításának angol-amerikai politikáját, amelyet a „benemavatkozás" zászlaja alatt folytattak. A nemzetközi reakció erői új háborút robbantottak ki, mutatott rá Sztálin elvtárs, és ez a tény növeli azt a veszélyt, hogy az imperialista államok megtámadják a Szovjetuniót. Sztálin elvtárs mélyrehatóan elemezte a Szovjetunió külpolitikáját.

Mivel az 1. ponttal kapcsolatos foglalkozás Sztálin elvtárs beszámolójának I. pontjára épült, a propagandista utaljon erre a körülményre és részletesebben világítsa meg Sztálin elvtárs beszámolójának II. és III. pontját — a Szovjetunió belső helyzetének és a SzK(b)P további megerősödésének kérdéseit.

Sztálin elvtárs a XVIII. pártkongresszuson mondott beszámolójában hangsúlyozta, hogy a Szovjetunió belső helyzete „az egész népgazdaság további fellendülését, a kultúra fejlődését, az ország politikai erejének gyarapodását mutatja"[3]. A népgazdaság további fellendítését szolgáló munka legfontosabb eredménye az ipar és a mezőgazdaság új, korszerű technika alapján való újjáalakításának befejezése volt. A szovjet népnek ez a győzelme tette országunkat termelési technika tekintetében, az ipar és a mezőgazdaság új technikával való ellátottsága tekintetében, a világ legelőrehaladottabb országává.

„Túlzás nélkül elmondhatjuk — állapította meg Sztálin elvtárs —, hogy a termelési technika szempontjából, az ipar és mezőgazdaság új technikával való ellátottságának szempontjából, a mi országunk a legelőrehaladottabb ország, akármelyik más országgal hasonlítjuk is össze, mert a régi felszerelés mindenütt másutt ólomsúlyként nehezedik a termelésre és lassítja az új technika meghonosítását"[4].

Sztálin elvtárs meggyőző számokat sorolt fel beszámolójában a szovjet ipar 1913 és 1938 között elért fejlődésének jel-

[3] *Sztálin.* A leninizmus kérdései. 714. old.
[4] Ugyanott, 714—715. old.

lemzésére. A Szovjetunió ipara az említett időszakban több mint kilencszeresére növekedett, míg a főbb kapitalista országok ipara továbbra is a háború előtti színvonal körül mozgott, s azt alig 20—30%-kal múlta felül. Ez a tény a legragyogóbb bizonyítéka a szovjet rend óriási fölényének a kapitalista renddel szemben.

A továbbiakban a propagandista hívja fel a hallgatók figyelmét a Szovjetunió Sztálin elvtárs által megjelölt fő gazdasági feladatára, nevezetesen: gazdasági tekintetben is utólérni és túlszárnyalni a legfejlettebb kapitalista országokat.

„Túlszárnyaltuk a főbb kapitalista országokat — mondotta Sztálin — a termelés technikája és az ipari fejlődés üteme tekintetében. Ez igen jó. De nem elegendő. Túl kell szárnyalnunk őket gazdasági tekintetben is. Mi ezt megtehetjük és meg is kell tennünk. Csakis abban az esetben, ha gazdaságilag túlszárnyaljuk a főbb kapitalista országokat, csakis akkor számíthatunk arra, hogy országunk teljes mértékben el lesz látva fogyasztási cikkekkel, hogy bőségesen lesznek termékeink és lehetőségünk nyílik arra, hogy áttérjünk a kommunizmus első szakaszáról annak második szakaszára"[5].

E világtörténelmi jelentőségű feladatok végrehajtásához, folytatta Sztálin elvtárs, mindenekelőtt komoly és törhetetlen haladniakarásra és áldozatkészségre van szükség, komoly beruházásokra szocialista iparunk minden irányú fejlesztése érdekében. Szükség van továbbá magas termelési technikára és az ipar erős fejlődési ütemére. Végül időre van szükség az új gyárak építéséhez s új káderekre az ipar számára.

A propagandista ezután beszéljen Leninnek és Sztálinnak a szocializmusból a kommunizmusba vezető fokozatos átmenetre vonatkozó megállapításairól. Lenin „A nagy kezdeményezés" című híres munkájában például leszögezte, hogy „a kommunizmus a kapitalizmussal szemben az önkéntes, az öntudatos, az egyesült, a modern technikát felhasználó munkások munkájának magasabb fokú termelékenységét jelenti"[6].

Hangsúlyozni kell, milyen óriási szerepe van a szocialista versenynek és a Sztahanov-mozgalomnak a munka termelékenységének emelésében. „A kommunizmus ott kezdődik —

---

[5] Ugyanott, 719. old.

[6] *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 584. old.

írta Lenin —, mikor az *egyszerű munkás* önfeláldozóan, nehéz munkával megbirkózva kezd gondolkodni a munka termelékenységének emeléséről, *arról, hogy minden pud gabonát, kőszenet, vasat* és egyéb terméket megőrizzen, bár azokat nem személyesen a dolgozó kapja, nem is «hozzátartozói», hanem «távolállók», azaz a társadalom egésze, tíz- és százmillió ember . . ."[7].

Annak érdekében, hogy a hallgatók az eljövendő kommunista társadalom legfőbb vonásairól alapos és világos fogalmat nyerjenek, a propagandista kivonatosan idézheti azt a beszélgetést, amelyet Sztálin elvtárs folytatott 1927 szeptemberében az első amerikai munkásdelegációval. Hangsúlyozni kell azt a sztálini tételt, hogy az előrehaladás a kommunizmus felé nálunk nem síma, harc és ellentétek nélküli felemelkedés formájában, hanem a régi és az új, az elhaló és a születő közti harc útján megy végbe.

A régi leküzdésére s az új születésének elősegítésére hivatott legfontosabb erő, a szocialista társadalmat előre, a kommunizmus felé hajtó erő: a bolsevik bírálat és önbírálat. „A régi és az új, az elhaló és a születő közötti harc — ez fejlődésünk alapja — tanítja Sztálin elvtárs. — Ha nem vesszük észre és nem tárjuk fel nyiltan és becsületesen, ahogyan bolsevikokhoz illik, munkánk fogyatékosságait és hibáit, akkor elzárjuk magunk előtt az előrehaladás útját. De mi előre akarunk haladni. És éppen azért, mert előre akarunk haladni, egyik legfontosabb feladatként kell kitűznünk a becsületes és forradalmi önbírálatot. Enélkül nincs előrehaladás. Enélkül nincs fejlődés"[8].

A továbbiakban a propagandista beszéljen a szovjet nép anyagi és kulturális színvonalának további emelkedéséről. Ennek az emelkedésnek az alapja a Szovjetunió fejlődő népgazdasága. A nép anyagi helyzetének fellendülésével együtt fellendült kultúrája is. A szovjet nép egyre emelkedő anyagi és kulturális színvonalának szemléltetésére idézze a propagandista Sztálin elvtársnak a XVIII. pártkongresszuson mondott beszámolójából az idevágó adatokat.

Az ismertetés végén emelje ki azt, hogy hazánkban a szo-

[7] *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 584. old.
[8] *Sztálin.* A kritikáról és önkritikáról. (Pártépítés kiskönyvtára. 1. sz.) Szikra 1950. 7. old.

cialista gazdasági rendszer megszilárdulásának és a kizsákmányoló osztályok végleges felszámolásának eredményeként a munkások, a parasztok s az értelmiségiek acélfalként tömörültek a bolsevik párt s a nagy Sztálin köré. Létrejött a szovjet társadalom erkölcsi-politikai egysége; megerősödött a Szovjetunió népei közötti barátság; felvirágzott a szovjet hazafiság. A világtörténelmi jelentőségű győzelmek nyomán, melyeket a szovjet nép a bolsevik párt vezetésével vívott ki, létrejött a világ legdemokratikusabb alkotmánya, a Szovjetunió új, Sztálini Alkotmánya. „Mindezek eredményekép — mondotta Sztálin — a belső helyzet teljesen stabil és a hatalom az országban olyan szilárd, hogy a világ bármely kormánya megirigyelhetné"[9].

Sztálin elvtárs azt mondotta beszámolójában:

„A politikai vonal és a mindennapi gyakorlati munka szempontjából a beszámolómban tárgyalt időszak pártunk vezérvonala teljes győzelmének időszaka volt...

Miután szétvertük a nép ellenségeit és megtisztítottuk a pártot és a szovjetszervezeteket az elfajult elemektől, a párt politikai és szervező munkájában még egységesebb lett, még jobban tömörült Központi Bizottsága köré"[10].

A bolsevik párt a XVII. kongresszustól a XVIII-ig a tagok számát tekintve valamivel kisebb, de minőségét tekintve jobb lett — jegyezte meg Sztálin elvtárs kongresszusi beszámolójában.

A SzK(b)P további erősödésében, a Szovjetállamban betöltött vezető és irányító szerepének növelésében, a szocializmus felépítésének befejezéséért és a kommunizmusba vezető fokozatos átmenetért vívott harcában igen nagy jelentősége volt annak a Sztálin elvtárs által kifejtett, tudományosan megalapozott bolsevik munkaprogramnak, amely a káderek nevelésére, kiválasztására és ellenőrzésére vonatkozott. Lenin és Sztálin mindig nagy jelentőséget tulajdonítottak a Szovjetállam kádereinek, mint a párt- és államvezetés döntő erejének. A kádereket tekintették fő feltételnek a párt vezérvonalának gyakorlati megvalósításához.

A propagandista fejtse ki a kádermunka lenini-sztálini alapelveinek lényegét: a káderek politikai és szakmai ráter-

[9] *Sztálin.* A leninizmus kérdései. 715. old.
[10] Ugyanott, 735—736. old.

mettség alapján való kiválasztását és elosztását, a káderek gondos nevelésének szükségességét, az új, fiatal káderek merész előléptetését, a régi és a fiatal káderek tevékenységének összeegyeztetését a kommunizmus építésének nagy munkájában, a káderek erényeinek és fogyatékosságainak tanulmányozását munkájuk eredményei alapján, a bírálatnak és önbírálatnak, mint a káderek kipróbált nevelési módszerének fejlesztését.

Sztálin elvtárs többízben hangsúlyozta kádereink marxista-leninista oktatásának nagy jelentőségét, s azt, hogy szakadatlanul emelniök kell eszmei-elméleti színvonalukat. A sztálini „Párttörténetnek", a marxizmus-leninizmus klasszikus műveinek tanulmányozása egyik fő feltétel kádereink elméleti színvonalának emelése, marxista-leninista megacélozásuk szempontjából.

A propagandista hangsúlyozza, hogy Sztálin elvtárs beszámolója a SzK(b)P XVIII. kongresszusán további lépést jelentett a marxi-lenini elmélet fejlesztése terén.

Sztálin elvtárs a XVIII. pártkongresszuson tartott beszámolójában továbbfejlesztette a szocialista forradalomról szóló lenini tanítást. Teljes és befejezett elméletet alkotott a szocialista államról és mélyrehatóan elemezte a szocialista állam fejlődési szakaszait. Az Októberi Forradalom óta szocialista államunk fejlődése két fő szakaszon ment át. Az első szakasz az Októberi Forradalomtól a kizsákmányoló osztályok felszámolásáig terjedő időszak. A második szakasz a város és a falu tőkés elemeinek felszámolásától a szocialista gazdaság teljes győzelméig, a Szovjetunió új, Sztálini Alkotmányának elfogadásáig terjedő időszak. Sztálin elvtárs kimutatta, hogyan változtak meg a különböző fejlődési szakaszokban a Szovjetállam funkciói, s egyben meghatározta a Szovjetállam funkcióit a szocializmusból a kommunizmusba vezető fokozatos átmenet viszonyai között.

Konkretizálva Lenin elméletét, amely szerint a szocializmus felépíthető egy, egymagában vett országban, Sztálin elvtárs arra a következtetésre jutott, hogy felépíthető a kommunizmus hazánkban abban az esetben is, ha megmarad a kapitalista környezet. Sztálin elvtársnak ez a zseniális következtetése gazdagította a leninizmust és új, hatalmas eszmei fegyverrel fegyverezte fel a pártot s az egész szovjet népet a kommunizmus győzelméért folytatott harcban.

Arra a kérdésre, hogy megmarad-e nálunk az állam a kommunizmus időszakában is, Sztálin elvtárs így válaszolt: „Igen, megmarad ha nem semmisül meg a kapitalista környezet, ha nem szűnik meg a kívülről jövő katonai támadások veszedelme. Emellett magától értetődik, hogy államunk formái újból változni fognak, a belső és külső viszonyok változásának megfelelően.

Nem, nem marad meg és elhal, ha megszűnik a kapitalista környezet, ha szocialista környezet fogja felváltani"[11].

A propagandista domborítsa ki a Szovjetállamnak és Fegyveres Erőinek szerepét a kommunizmusért, a békéért folytatott jelenlegi harcban, mutasson rá, milyen szerepet tölt be a bolsevik párt, mint a Szovjetállam vezető és irányító ereje, mint erejének és hatalmának forrása.

Sztálin elvtárs a XVIII. pártkongresszuson elhangzott beszámolójában minden szempontból kidolgozta a szovjet értelmiség kérdését is. Szigorúan bírálta azokat, akik ellenséges nézeteket vallanak a szovjet értelmiséggel szemben. A mi új, szovjet értelmiségünk mind összetételét, mind pedig társadalmi és politikai arculatát tekintve gyökeresen különbözik a régi polgári értelmiségtől. A munkások és parasztok soraiból kikerülő szovjet értelmiség óriási szerepet tölt be a kommunista társadalom építéséért folyó harcban. Erre az értelmiségre gondoskodóan, barátságosan kell tekinteni és együtt kell működni vele a szocialista állam érdekében.

A SzK(b)P XVIII. kongresszusa egyhangúlag helyeselte nagy vezérünk beszámolóját, s azt mint irányelvet, mint a párt egész tevékenységének törvényét hagyta jóvá.

A propagandista vázolja továbbá előadásában Molotov elvtárs beszámolója s a kongresszuson elfogadott határozat alapján a népgazdaság fejlesztésének harmadik ötéves tervét, s e terv jelentőségét a Szovjetunió fő gazdasági feladatának megoldása, a Szovjetállam védelmi erejének megértése szempontjából.

Midőn a propagandista a SzK(b)P szervezeti szabályzatában bekövetkezett változásokról beszél, említse meg, hogy Zsdanov elvtársnak a SzK(b)P XVIII. kongresszusán elmon-

[11] *Sztálin.* A leninizmus kérdései. 752. old.

dott beszámolója a lenini-sztálini szervezeti alapelvek továbbfejlesztését és konkretizálását jelenti.

Előadása végén a propagandista értékelje a SzK(b)P XVIII. kongresszusának történelmi jelentőségét. A SzK(b)P XVIII. kongresszusa felfegyverezte a pártot s az egész szovjet népet a kommunizmusért folytatott harc hatalmas programjával, meghatározta a kommunista társadalom gazdasági alapjának megteremtésére irányuló feladatot.

A szovjet emberek, akiket Lenin és Sztálin pártja vezet és lelkesít, önfeláldozó munkát végeztek a SzK(b)P XVIII. kongresszusán elfogadott határozatok megvalósítása érdekében. A szocialista verseny segítségével sikeresen haladtak előre a harmadik sztálini ötéves terv teljesítésében, megerősítették a szocialista haza határait, előkészítették az országot az aktív védelemre, létrehozták a kommunizmus győzelmének anyagi és technikai alapját.

Ajánlatos tanulmányozni a hallgatóknak Sztálin elvtárs XVIII. pártkongresszusi beszámolójának II. és III. pontját, továbbá a kongresszus Molotov elvtárs beszámolója alapján elfogadott határozatát „A népgazdaság fejlesztésének harmadik ötéves tervéről", és Zsdanov elvtárs beszámolója alapján hozott határozatát („Módosítások a SzK(b)P Szervezeti Szabályzatán").

*

A XVIII. pártkongresszussal kapcsolatos megbeszélést a következő vázlat alapján lehet lefolytatni.

Hogyan értékelte Sztálin elvtárs a Szovjetunió nemzetközi és belső helyzetét.

Mi a Szovjetunió fő gazdasági feladatának lényege, s hogyan fejtette ki azt Sztálin elvtárs a SzK(b)P XVIII. kongresszusán.

Melyek a szoviet nép anyagi és kulturális színvonala további fellendítésének útjai.

Melyek a kádermunkára vonatkozó lenini-sztálini tételek.

Hogyan fejlesztette tovább Sztálin elvtárs az államról szóló marxi-lenini tanítást.

A szovjet értelmiség kérdésének megvilágítása Sztálin elvtárs beszámolójában.

Melyek a népgazdaság fejlesztését szolgáló harmadik ötéves terv fő feladatai.

A SzK(b)P XVIII. kongresszusán elfogadott új Szervezeti Szabályzat.

A XVIII. pártkongresszus történelmi jelentősége.

A propagandista hívja fel a hallgatók figyelmét, hogy világítsák meg minden oldalról a Szovjetunió fő gazdasági feladatának kérdését s annak jelentőségét a szocializmusból a kommunizmusba vezető fokozatos átmenet megvalósítása szempontjából. Hangsúlyozzák a vita során a Sztahanov-mozgalom és a szocialista verseny szerepét a munka termelékenységének további emelésében. Emeljék ki, hogy a fejlett technika mellett a munka termelékenységének emelkedése alkotja az ipari termelés olyan gyors fejlődésének nélkülözhetetlen feltételét, amilyent a Szovjetunió fő gazdasági feladatának sikeres megoldása megkövetel. Az ezzel kapcsolatos felszólalásokat helyi vonatkozású anyaggal tehetik szemléltetőbbé.

A megbeszélés során alaposan meg kell vitatni a következő, Sztálin elvtárs beszámolójában kifejtett kérdéseket: a kommunizmus felépítésének lehetősége hazánkban a kapitalista környezet megmaradása esetén is; a szocialista állam és az állam fennmaradása a kommunizmusban, ha a kapitalista környezet megmarad. A hallgatók magyarázzák meg annak az eszmei és elméleti fegyvernek hatalmas jelentőségét, amelyet — a marxi-lenini elméletet továbbfejlesztve — Sztálin elvtárs adott a pártnak, a szovjet népnek s az egész világ dolgozóinak a béke és a kommunizmus ügyének győzelméért vívott sikeres harchoz.

A szemináriumok munkájának tapasztalatai azt mutatják, hogy a hallgatók a foglalkozásokon igen nagy érdeklődést tanúsítanak a jelenlegi kapitalista környezet kérdése iránt.

Ezzel kapcsolatban meg kell világítani egyes elvtársak téves véleményét, akik hajlanak arra a gondolatra, hogy a „kapitalista környezet" fogalma a második világháború után, a béke, a demokrácia és a szocializmus táborának létrejötte eredményeképp, elavult és elveszítette időszerűségét. Ez a felfogás téves és megfeledkezik Sztálin elvtársnak arról az útmutatásáról, hogy „a kapitalista környezetet nem szabad egyszerű földrajzi fogalomnak tekinteni"[12]. Ez a fogalom politikai fogalom. Amíg imperialista, agresszív államok — az Egyesült

[12] *Sztálin* Művei. 12. köt. 324. old.

Államok, Anglia és mások — léteznek, amelyek egy új háború, mindenekelőtt a Szovjetunió és a népi demokratikus országok ellen irányuló háború kirobbantására törekednek, addig a kapitalista környezet kérdése napirenden marad.

Emlékeztetni kell Lenin figyelmeztetésére, hogy a „burzsoázia... minden vadságra, állatiasságra és gonosztettre kész, hogy megvédje a pusztulófélben lévő kapitalista rabságot"[13].

A szovjet értelmiség kérdésének megbeszélése során utaljanak a hallgatók az új, szovjet értelmiség és a régi, burzsoá értelmiség közötti lényegbevágó különbségre. A hallgatók, helyi vonatkozású tényekre hivatkozva, beszámolhatnak munkásaink, kolhozparasztjaink és értelmiségünk baráti együttműködéséről.

Amikor a hallgatók azt a kérdést vitatják meg, hogy a szocializmus győzelmének eredményeképp milyen mélyreható változások mentek végbe hazánkban a gazdaság, a kultúra és a társadalmi élet terén, fejtsék ki Sztálin elvtárs tételét a szovjet szocialista társadalom hajtóerőiről, amelyek a munkások, parasztok és értelmiségiek érdekeinek közössége, a kommunizmus építésében való baráti együttműködésük alapján fejlődtek ki.

„... éppen ennek a közösségnek az alapján bontakoztak ki olyan hajtóerők, amilyenek: a szovjet társadalom erkölcsi-politikai egysége, a Szovjetunió népeinek barátsága, a szovjet hazafiság. Ugyanezen az alapon jött létre a Szovjetunió 1936 novemberében elfogadott Alkotmánya és az ország legfelsőbb szerveibe való választások teljes demokratizálása"[14].

A foglalkozás második részében a propagandista tartsa meg a téma 4. pontjáról szóló előadását, amelynek alapjául ajánlatos a következő kérdéseket választani:

A második világháború megindítása.

A párt határozatai az ország aktív védelemre való előkészítése érdekében.

A Szovjetunió gazdasági és védelmi erejének további megszilárdítása.

A SzK(b)P XVIII. összszövetségi konferenciája és annak jelentősége.

[13] *Lenin.* Válogatott művek. 1. köt 813. old.
[14] *Sztálin.* A leninizmus kérdései. 732. old.

Az 1939-től 1941-ig terjedő időszakban az agresszív, fasiszta országok továbbmentek a háború kiterjesztésének útján. Anglia és Franciaország vezető köreinek hibájából megszakadtak az angol-francia-szovjet tárgyalások, s ez végleg szabaddá tette a hitlerista agresszorok kezét.

A szovjet kormány, amely állhatatos békepolitikát folytatott, igyekezett a háborút elhárítani, és harcolt a kollektív biztonság politikájának megvalósításáért. A Szovjetunió bölcs sztálini külpolitikája meghiúsította a háborús gyujtogatók álnok terveit.

A Szovjetunió következetes békepolitikájának s az angol, francia és amerikai imperialisták provokációs politikájának jellemzésére a propagandista felhasználhatja a „Történelemhamisítók" című brosúra anyagát. Ez a brosúra meggyőző dokumentációs anyagot közöl, mellyel leleplezi Anglia, Franciaország és az Egyesült Államok vezető köreinek azt a törekvését, hogy a hitlerista agressziót a Szovjetunió ellen irányítsák.

„... A történelmi igazság abban rejlik — állapítja meg a brosúra —, hogy a hitleri agresszió azért vált lehetővé, mert először is az Egyesült Államok segítséget nyujtott a németeknek abban, hogy rövid idő leforgása alatt megteremtsék a német agresszió katonai és gazdasági bázisát, s ilymódon felfegyverezte ezt az agressziót; másodszor azért, mert az angol-francia kormányzó körök a kollektív biztonság elutasításával megbontották a békeszerető országok sorait, megtörték ezeknek az országoknak agresszióellenes egységfrontját, megtisztították az utat a német agresszió számára és lehetővé tették Hitlernek a második világháború kirobbantását"[15].

A propagandista világítsa meg azokat a nemzetközi eseményeket, amelyek a második világháborút közvetlenül megelőzték: az 1939. évi angol-francia-szovjet tárgyalásokat s megszakításukat az angol-francia imperialisták hibájából, továbbá a szovjet-német megnemtámadási szerződést.

Anglia és Franciaország kormánya megtagadta, hogy együttműködjék a Szovjetunióval a békéért folytatott harcban. A szovjet kormány ezért elfogadta Németországnak a megnemtámadási szerződés megkötésére vonatkozó javaslatát. Ez

[15] Történelemhamisítók (Történelmi megállapítás). Szikra 1951. 19—20. old.

a szerződés, amely, mint Sztálin elvtárs megállapította, sem közvetlenül, sem közvetve nem érintette államunk területi épségét, függetlenségét és becsületét, egy időre békét biztosított a Szovjetországnak, s lehetővé tette, hogy felkészüljön arra az esetre, ha megtámadják.

A továbbiak során számoljon be a propagandista azokról az eseményekről, melyek a második világháború kezdetével és további alakulásával kapcsolatosak, egészen a hitleri Németország Szovjetunió ellen intézett álnok támadásáig: a fasiszta Németország Lengyelország elleni támadása; Anglia és Franciaország belépése a háborúba; Franciaország kapitulációja; Görögország és Jugoszlávia meghódítása Németország és Olaszország által; Németország előkészületei a Szovjetunió elleni támadásra.

A szovjet kormány, tekintettel a második világháború kirobbantására és az ország nyugati határait fenyegető veszély növekedésére, egész sor fontos intézkedést léptetett életbe, hogy gátat emeljen a hitlerista agressziónak.

1939 őszén, Sztálin elvtárs kezdeményezésére, felszabadultak a lengyel földesurak igája alól rokonnépeink, Nyugat-Ukrajna és Nyugat-Belorusszia népei. Ezek a népek beolvadtak a Szovjetunió népeinek egységes, testvéri családjába. A Szovjetunió új nyugati határa mentén azonnal megindult a védelmi berendezések építése.

1939 szeptemberében és októberében a szovjet kormány kölcsönös segélynyujtási egyezményt írt alá a balti államokkal. 1940-ben Lettországban, Litvániában és Észtországban visszaállították a Szovjethatalmat, s a balti szovjetköztársaságok visszatértek a Szovjetunió kebelébe.

1940-ben, annak eredményeképp, hogy a szovjet hadsereg szétverte a finn fasiszta csapatokat, lehetővé vált a határ jelentős eltolása Leningrádtól. Megalakult a Karél-Finn SzSzK. Ugyanabban az évben Besszarábia újra egyesült a Szovjetunióval és Észak-Bukovina is csatlakozott a Szovjetunióhoz. Megalakult a Moldva SzSzK.

Mindez jelentős mértékben erősítette a Szovjetunió harcképességét és hozzájárult ahhoz, hogy elő tudtuk készíteni országunkat az aktív védelemre.

Az aktív védelem további, sokoldalú előkészítése érdekében a párt, Sztálin elvtárs vezetésével, egész sereg fontos

rendszabályt léptetett életbe ebben az időszakban. Ilyenek többek között: áttérés a 8 órás munkanapra; rendszabályok a munkaerőtartalékok kiképzésére és tervszerű elosztására; a felelős egyszemélyi vezetés és a fegyelem megszilárdítása a Vörös Hadseregben; új törvény elfogadása az általános védkötelezettségről és rendszabályok a Szovjetunió Fegyveres Erőinek további erősítésére.

Az előadás végén méltassa a propagandista a SzK(b)P XVIII. konferenciáját. Hangsúlyozza e pártkonferencia roppant jelentőségét a harmadik ötéves terv sikeres teljesítése, az ország aktív védelemre való előkészítése és hatalmas élelmiszer-, nyersanyag- és készgyártmánykészletek létesítése szempontjából.

A pártkonferencia kitűzte a pártszervezetek feladatait az ipar és a szállítás terén, s megjelölte e vezető népgazdasági ágak továbbfejlesztésének útját.

Szovjetország ilyenformán, a szovjet nép s az egész világ dolgozói nagy vezérének és tanítójának, Sztálin elvtársnak lángeszű vezetésével, kitartóan és következetesen készült fel az aktív védelemre.

Az ország összegyüjtötte erőit, megjelölte a kommunista társadalom felépítéséért vívott harc történelmi feladatainak megoldásához vezető konkrét utakat. E feladatokat a SzK(b)P XVIII. kongresszusa tűzte a párt és a szovjet nép elé. A XVIII. kongresszus határozataiból kiindulva a párt Központi Bizottsága és a szovjet kormány, Sztálin elvtárs kezdeményezésére, hozzáfogott a Szovjetunió 15 évre szóló általános gazdasági tervének kidolgozásához. Ez a terv annak a feladatnak a megoldását célozta, hogy a főbb kapitalista országokat gazdasági tekintetben túlszárnyaljuk, s ilyenformán létrehozzuk hazánkban a kommunizmus technikai-gazdasági alapját.

A hallgatók tanulmányozzák „Ioszif Visszarionovics Sztálin. Rövid életrajz"-ának X. fejezetét és a XVIII. pártkonferenciának Malenkov elvtárs beszámolója alapján hozott határozatát.

*

A XIII. témával kapcsolatos utolsó foglalkozáson a megbeszélést az alanti kérdések alapján lehet levezetni:

A Szovjetunió nemzetközi helyzete az 1939—1941-es években.

A párt rendszabályai az ország aktív védelemre való előkészítése érdekében.

A SzK(b)P XVIII. konferenciája s annak jelentősége a Szovjetunió gazdasági és katonai erejének további megszilárdítása szempontjából.

Az 1939—1941-es nemzetközi helyzet további kiéleződésének elemzése során fejtsék ki a hallgatók, miként biztosította a bolsevik párt és a szovjet kormány bölcs politikája, Sztálin elvtárs zseniális vezetése a szükséges anyagi alap megteremtését ahhoz, hogy megvédhessük a szocialista államot a fasiszta rablóktól.

A megbeszélés során, térképek felhasználásával, be kell mutatni, hogy a Szovjetunió aktív védelme szempontjából mekkora jelentőségük volt az új nyugati határoknak és a védelmi vonal megalkotásának.

A Szovjetunió békepolitikáját az 1939—1941-es években a Szovjetunió jelenlegi békepolitikájával összefüggésben kell jellemezni. Erre a célra fel lehet használni olyan okmányokat, mint például a Szovjetunió Legfelsőbb Szovjetje Elnöksége Elnökének, Svernyiknek, az Egyesült Államok elnökéhez, Trumanhoz intézett válasza és a Szovjetunió Legfelsőbb Szovjetje Elnökségének határozata (lásd Szabad Nép. 1951 augusztus 8.).

A megbeszélés befejező részében azt a kérdést kell elemezni, hogy milyen nagy történelmi jelentőségű Sztálin elvtársnak a XVIII. pártkongresszuson elhangzott beszámolója a szovjet nép harca szempontjából, melyet a népgazdasági tervek sikeres teljesítéséért, a kommunizmus felé való győzelmes előrehaladásért vív.

AJÁNLOTT IRODALOM A PROPAGANDISTÁK SZÁMÁRA

Sztálin. Beszámoló a SzK(b)P Központi Bizottságának munkájáról a XVIII. pártkongresszuson. Lásd *Sztálin.* A leninizmus kérdései.

A SzK(b)P Központi Bizottságának 1938 november 14-i határozata „A pártpropaganda megszervezéséről «A SzK(b)P története» megjelenésével kapcsolatban" (oroszul).

A SzK(b)P XVIII. konferenciájának határozatai (oroszul).

Ioszif Visszarionovics Sztálin. Rövid életrajz. X. fejezet.

Történelemhamisítók (Történelmi megállapítás).

XIV. TÉMA

A BOLSEVIK PÁRT A SZOVJETUNIÓ NAGY HONVÉDŐ HÁBORÚJÁNAK IDŐSZAKÁBAN (1941 június—1945)

★

Ez a téma az 1941 június 22-től 1945-ig terjedő időszakot öleli fel, s feltárja a bolsevik párt lelkesítő és szervező szerepét a Szovjetunió Nagy Honvédő Háborújában. Az a háború, melyet a fasiszta Németország indított a Szovjetunió ellen, a Szovjetállam létét fenyegette. A csatamezőkön nemcsak országunk, hanem az egész emberiség sorsa dőlt el; itt vált el, hogy előrehalad-e az emberiség a demokrácia és a szocializmus megszilárdulása felé, vagy pedig évszázadokkal hanyatlik-e vissza — a középkor és a rabszolgaság korába.

Az amerikai és angol imperialisták, akik a dollárok milliárdjaival táplálták a fasizmust, a hitleri agressziót Kelet felé, a Szovjetunió ellen irányították. A háború folyamán szántszándékkal halogatták a második front megnyitását, arra számítva, hogy a háború egyrészt gyengíti, elvérezteti szocialista államunkat, másrészt pedig eltávolítja vetélytársukat — Németországot a világpiacról és kedvező körülményeket teremt az Egyesült Államok és Anglia világuralmi terveinek megvalósításához. A világreakció összes erői, élükön az amerikai-angol imperializmussal, a hitlerista zsiványokat támogatták, minthogy a fasiszta Németországot tekintették faltörő kosuknak a Szovjetunió ellen, a világ legelső szocialista állama, a béke és demokrácia hatalmas támasza ellen folyó harcban.

Bevezetőben a propagandista adjon általános jellemzést a témáról. Hangsúlyozza, hogy a Honvédő Háború a szovjet nép összes erőit próbára tevő nagy iskola volt. „A háború — mondotta Sztálin elvtárs — bizonyos értelemben vizsgának vetette alá a mi szovjet rendünket, államunkat, kormányunkat,

kommunista pártunkat, összegezte munkájuk eredményét, mintha csak így szólt volna hozzánk: íme, ilyenek a ti embereitek és szervezeteitek, ilyenek a tetteik és műveik — nézzétek meg őket figyelmesen és bánjatok velük érdemük szerint"[1].

A szovjet nép, a bolsevik párt vezetésével, becsülettel kiállotta ezt a nehéz vizsgát. A szovjet nép győzelme a Nagy Honvédő Háborúban a bolsevik párt politikájának diadala volt. Lenin és Sztálin pártja lelkesítette és szervezte az egész nép harcát a fasiszta német rablóhódítók ellen. Mozgósította a szovjet nép egész anyagi és szellemi erejét az ellenség leverésére. A Szovjet Hadsereg, a bolsevik párt vezetésével, az egész nép támogatását élvezve, szétzúzta a német és japán rablóhódítókat. A szovjet nép világtörténelmi jelentőségű győzelmet aratott. Súlyos és ádáz harc tűzében megvédte Hazánk becsületét, szabadságát és függetlenségét, megmentette a szocialista rendszert, megszilárdította a Szovjetunió biztonságát, megszabadította a világ népeit a fasiszta rabiga veszedelmétől.

A nagy Sztálin — a népek bölcs vezére, a zseniális hadvezér — vezette a szovjet nép fegyveres harcát a fasizmus ellen. Sztálin elvtárs politikai, hadvezéri és szervezői zsenialitása biztosította a Szovjetunió győzelmét a hitleri Németország és az imperialista Japán felett.

E téma tanulmányozásának eredményeként a hallgatóknak mélyrehatóan meg kell ismerniök és meg kell érteniök a háború céljait és jellegét, világos képet kell nyerniök a háború menetéről és főbb szakaszairól, győzelmünk forrásairól és jelentőségéről, a bolsevik párt szervező és lelkesítő szerepéről a háború valamennyi szakaszában, Sztálin elvtárs lángelméjéről. A téma tanulmányozása hozzájárul ahhoz, hogy a hallgatók a szovjet hazafiság szellemében nevelkedjenek, hogy mélyrehatóan megértsék társadalmi és államrendünk, Fegyveres Erőink fölényét a kapitalista rendszer és haderői felett, hogy állandóan készen álljanak minden erejükkel a Szovjetunió államérdekeinek megvédésére.

*

[1] *Sztálin.* A békéért. 9—10. old.

A párttörténeti szeminárium tanterve „A bolsevik párt a Szovjetunió Nagy Honvédő Háborújának időszakában" témára 8 órát szán. Ezt az időt ajánlatos a következőképpen beosztani:

A háború első időszaka. A Szovjetunió aktív védelme — 2 óra.

Gyökeres fordulat a Nagy Honvédő Háború menetében — 2 óra.

A hitleri Németország és az imperialista Japán leverése — 2 óra.

A Szovjetunió győzelmének forrásai — 2 óra.

A propagandista már az előző témával kapcsolatos utolsó foglalkozáson általános jellemzést ad az új témáról és előadást tart ennek 1. pontjáról. Előadásának vázlata a következő lehet:

A hitleri Németország hitszegő támadása a Szovjetunió ellen.

A Nagy Honvédő Háború céljai és jellege; Sztálin elvtárs 1941 július 3-i beszéde.

Az egész Szovjetország, mint egységes katonai tábor.

Az aktív védelem taktikája.

A fasiszta német csapatok szétzúzása Moszkva alatt.

A német csapatok támadása 1942 nyarán; Sztálingrád hősi védelme.

Az 1. pontról szóló előadásban a fő súlyt Sztálin elvtárs 1941 július 3-i, történelmi jelentőségű rádióbeszédének ismertetésére kell helyezni. Előadásának elején a propagandista emelje ki, hogy a Nagy Honvédő Háború fordulópont volt a Szovjetország fejlődésében. A békés építés időszakát a felszabadító, honvédő háború időszaka követte.

Annak a háborúnak az előkészítésében, amelyet a német fasiszták indítottak országunk ellen, résztvettek valamennyi ország imperialistái, elsősorban az Egyesült Államok és Anglia imperialistái. A „Történelemhamisítók" című brosúra anyagát felhasználva, a propagandista magyarázza el hallgatóinak, hogy a hitleri agresszió első és legfontosabb előfeltétele Németország iparának és hadiiparának felélesztése, korszerűsítése volt. Ez csupán ama nagyarányú és közvetlen pénzügyi támogatás révén vált lehetővé, amelyet elsősorban az Egyesült Államok kormányzó körei nyujtottak. Csupán hat év leforgása alatt, 1924-től 1929-ig, több mint 20 milliárd márka

értékű külföldi tőke özönlött Németországba. A hosszúlejáratú kölcsönök egész összegének legalább 70%-át az amerikai kapitalisták nyujtották Németországnak.

A hitleri agresszió kirobbantását elősegítő második döntő körülmény: a kollektív biztonság visszautasításának politikája, az a politika, mely a hitleri Németországot háborúra uszította a Szovjetunió ellen. Ezt a politikát Nagybritannia és Franciaország folytatta, mögöttük pedig az Egyesült Államok állott.

A hitleri Németország háborúja országunk ellen olyan körülmények között kezdődött, amelyek előnyösek voltak a fasiszta német csapatok, és hátrányosak a szovjet csapatok számára. Európa politikai térképét felhasználva, a propagandista megmutathatja, hogy ekkoriban Európa jelentős része fasiszta elnyomás alatt állott: nevezze meg a csatlósállamokat, amelyek Németországgal szövetségben megtámadták a Szovjetuniót. Említse meg azokat az időleges előnyöket, amelyek Németországnak kedveztek a háború első időszakában (Németország támadásának váratlansága, hadseregének teljes mozgósítottsága, a korszerű hadviselés terén szerzett tapasztalatai, számbeli fölénye repülőgépekben és tankokban). Itt nyomatékosan hangsúlyozni kell azt a körülményt, hogy a Szovjetunió hitszegő megtámadásával a hitleri Németország az egész világ szemében leleplezte véres agresszori mivoltát.

A propagandista mutasson rá, hogy a hitleri Németország ellen nem alakult ki második front Európában. Ez lehetővé tette, hogy a fasiszták a Szovjetunió ellen vessék be fő erőiket. Hazánkat súlyos veszedelem fenyegette. A szovjet nép élethalálharcra kelt a leggonoszabb és legálnokabb ellenséggel — a német fasizmussal.

1941 július 3-i beszédében Sztálin elvtárs kimutatta a Nagy Honvédő Háború igazságos jellegét, jellemezte céljait, leleplezte a hitleri hadsereg „legyőzhetetlenségének" legendáját, előre megmondotta, hogy a hitleri hadak veresége elkerülhetetlen. Itt ajánlatos a hallgatók figyelmébe idézni Lenin és Sztálin tanítását az igazságos és igazságtalan háborúról. Rá kell világítani, hogy ez a háború a fasiszta Németország részéről reakciós, igazságtalan, rablóháború volt, viszont a Szovjetunió részéről minden igazságos háború közül a legigazságosabb, felszabadító, népi háború — Nagy Honvédő Háború volt.

Sztálin elvtárs előre látta, hogy a szovjet nép igazságos felszabadító háborúja egybefonódik majd az európai és amerikai népek függetlenségi, szabadságharcával. Sztálin elvtárs előrelátása maradéktalanul beigazolódott. A bölcs sztálini külpolitika nemcsak meghiúsította a német fasisztáknak azt a kísérletét, hogy általános koalíciót hozzanak létre a Szovjetunió ellen, hanem a fasiszta Németország elszigetelését is biztosította. A néptömegek nyomására az Egyesült Államok és Anglia kormányzó köreinek szövetségre kellett lépniök a Szovjetunióval. Megalakult a népek hitlerellenes koalíciója, melynek vezető ereje a Szovjetunió volt. Ezzel kapcsolatban rá kell mutatni, hogy azok a célok, amelyeket a Szovjetunió követett a háborúban, milyen szöges ellentétben állottak az Egyesült Államok és Anglia kormányzó köreinek háborús céljaival.

A nagy Sztálin felvázolta a német fasiszta rablóhódítók leverésének világos programját, meghatározta a szovjet nép feladatait. Sztálin elvtárs felszólította a pártot, a szovjet embereket, hogy egész munkájukat állítsák át háborús vágányokra, mindent rendeljenek alá a front érdekeinek, az ellenség leverésének megszervezése érdekében, felszólította a szovjet népet, hogy védelmezze szülőföldjének minden egyes rögét, merítse ki az ellenséget, szítsa fel az ellenség mögöttes területein a partizánháború lángját.

Sztálin elvtárs történelmi jelentőségű beszéde felvértezte a szovjet népet az ellenség elleni harc világos távlataival, konkrét programjával, megingathatatlanná tette a szovjet nép győzelembe vetett hitét. Sztálin elvtárs szózata lelkesedést öntött a szovjet népbe, nagyszerű hazafias lendületet váltott ki a tömegekből. A Sztálin elvtárs által kitűzött feladatok teljesítése döntően befolyásolta a Nagy Honvédő Háború kimenetelét. A propagandista mondja el, hogyan válaszolt nagy vezérének felhívására a szovjet nép, hogyan változott országunk egyetlen haditáborrá, melyet egy gondolat éltetett — mindent a frontért, mindent a győzelemért. A propagandista ismertesse a pártnak és a kormánynak azokat az intézkedéseit, amelyek a Szovjetunió Fegyveres Erőinek megszilárdítására, harckészségük fokozására, a népgazdaság háborús vágányokra állítására, a frontnak nyujtott segítség növelésére, a partizánmozgalom megszervezésére és kifejlesztésére irányultak.

1941 június 30-án megalakult az Állami Honvédelmi Bizottság, ennek kezében összpontosult minden hatalom. Az Állami Honvédelmi Bizottság összetétele a következő volt: Sztálin elvtárs (elnök), Molotov elvtárs (elnökhelyettes), valamint Vorosilov, Malenkov és Berija elvtársak. Július 19-én Sztálin elvtárs magára vállalta a honvédelmi népbiztos, majd pedig augusztusban — a Szovjetunió Fegyveres Erőinek Legfelsőbb Főparancsnoka rendkívül felelősségteljes kötelezettségeit, amit az egész szovjet nép hatalmas lelkesedéssel és a győzelembe vetett mélységes hittel vett tudomásul. A kommunista párt Nagy Honvédő Háborúra szólította fel a népet. A párt a legjobb fiait küldte a frontra. Csupán a moszkvai pártszervezet a háború első öt hónapjában több mint 150 000 kommunistát adott a frontnak. A hadsereg munkájának vezetésére a párt a legkiválóbb politikusokat küldte: Zsdanovot, Scserbakovot, Bulganyint, Hruscsovot és másokat.

A szovjet csapatok ebben az időszakban végrehajtott hadműveleteinek jellemzésére a propagandista felhasználhatja Vorosilov „A Nagy Honvédő Háború lángeszű hadvezére" című cikkét.

„Az első szakasz — írta ebben a cikkében Vorosilov — az 1941 júniusától 1942 őszéig, vagyis Sztálingrád alatti ellentámadásunk megindulásáig lezajlott hadműveleteket foglalja magában. A szovjet Legfelsőbb Főparancsnokság ebben a szakaszban ellentámadásokkal egybekapcsolt védelmet folytatott a legfontosabb hadműveleti irányokban és aláásta a fasiszta hadsereg ütőerejét, eltemette a német «villámháborús» stratégiát. Sztálin zseniális vezetése és haderőink példátlan hősiessége ennek az időszaknak folyamán a mi javunkra változtatta meg az erőviszonyokat. Bár «szövetségeseink» nem nyitották meg a második frontot — Sztálin megteremtette az előfeltételeket ahhoz, hogy csapataink döntő ellentámadásba lendüljenek. Leningrád, Moszkva, Tyihvin, Rosztov — történelmi nevezetességű helyek, ahol megsemmisítő csapásokat mértek a német haderőkre"[2].

Az ellenség szétzúzásának sztálini tervét valóraváltó bolsevik párt megszervezte és irányította a munkásosztály, a kolhozparasztság és a szovjet értelmiség munkalendületét, párat-

[2] *Vorosilov*. Sztálin és a Szovjetunió Fegyveres Erői. Szikra 1951. 107. old.

lanul rövid idő alatt szervezte meg a hátországot és állította át háborús vágányra az egész népgazdaságot. Alig néhány hónap alatt több mint 1 300 nagyüzem települt át a fronthoz közeleső vidékekről mélyen a hátország belsejébe. Sok ilyen áttelepített gyárban már az evakuáció után másfél-két hónapra megindult a termelés. Az evakuációval egyidejűleg a párt és a szovjet kormány megindította a keleti országrészeken az új ipari vállalatok, villamoserőművek és szénbányák nagyarányú építkezéseit. Különösen nagy jelentőségre tett szert az Ural, amely a szovjet hadiipar fő bázisa lett.

A bolsevik párt volt a szervezője annak a hatalmas szocialista munkaversenynek, amely a munkások, kolhoztagok, értelmiség millióira kiterjedt.

Ez az óriási munka, melyet a párt a hátország átszervezése terén végzett, meghozta a maga gyümölcseit.

1942 végén, a hátország munkáját jellemezve, Sztálin elvtárs ezt mondotta: „... Gyáraink, kolhozaink és szovhozaink most, a háborús idők minden nehézsége ellenére, elvitathatatlanul kielégítően dolgoznak. Hadigyáraink és a velük rokon üzemek derekasan és pontosan ellátják a Vörös Hadsereget ágyúkkal, aknavetőkkel, repülőgépekkel, harckocsikkal, géppuskával, puskával és lőszerrel. Kolhozaink és szovhozaink ugyancsak derekasan és pontosan látják el a lakosságot és a Vörös Hadsereget élelmiszerrel, iparunkat pedig nyersanyaggal. El kell ismerni, hogy országunknak sohasem volt még oly szilárd és szervezett hátországa, mint ma"[3].

A propagandista beszéljen arról, milyen nagyjelentőségűek voltak Sztálin elvtárs történelmi fontosságú beszédei, hogyan mozgósították a szovjet embereket az ellenség visszaverésére. A főváros hősi védelmének napjaiban Sztálin elvtárs beszédet mondott a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 24. évfordulója alkalmából és beszélt másnap, 1941 november 7-én is, a Vörös Hadsereg díszszemléjén a moszkvai Vörös Téren Sztálin elvtárs összegezte a háború első négy hónapjának eredményeit, feltárta a Szovjetunió elleni hitlerista „villámháború" kudarcának okait, az egész világ előtt lerántotta a leplet a hitleristákról: a legragadozóbb és legrablóbb imperialisták pártjáról, a középkori reakció pártjáról. Sztálin elvtárs fel-

[3] *Sztálin.* A Szovjetunió Nagy Honvédő Háborújáról. Szikra 1949. 58. old.

szólította a szovjet népet, hogy továbbra is fokozza a hadsereg és a hajóhad támogatását, önfeláldozó munkával segítse a frontot; feladatává tette a német fasiszta rablóhódítók kiirtását.

Sztálin elvtárs beszédei, amelyekből áradt az igaz ügy diadalába vetett mélységes meggyőződés, felvértezték a szovjet embereket a győzelem megingathatatlan hitével, a hitlerista rablók által elfoglalt országokban pedig fokozták az antifasiszta harcosok harci szellemét.

A háború első időszakának döntő eseménye volt a fasiszta német csapatok szétverése Moszkva alatt. A propagandista mutassa meg a térképen, miként volt ez a csata előkészítve, magyarázza meg a moszkvai csata történelmi jelentőségét. Fontos rámutatni, hogy a második világháború kezdete óta ez volt a hitleri hadsereg első nagy veresége. Ez az ütközet foszlányokra tépte a hitleri hadsereg „legyőzhetetlenségének" legendáját és megbuktatta a „villámháború" kalandortervét.

A Moszkva alatti csata megmutatta, hogy a Szovjet Hadsereg hatalmas erővé fejlődött, amely nemcsak nem hátrál meg a fasiszta csapatok előtt, hanem nyílt harcban meg is veri őket. Megmutatta továbbá azt, hogy a fasiszta hadsereg már elvesztette azokat az időleges előnyöket, amelyeket támadásának váratlansága folytán élvezett.

„A háború sorsát — mondotta Sztálin elvtárs 1942 február 23-i parancsában — most már nem olyan mellékes és múló körülmény fogja eldönteni, mint a váratlanság tényezője, hanem állandóan ható tényezők: a hátország szilárdsága, a hadsereg szelleme, a hadosztályok száma és minősége, a hadsereg fegyverzete, a hadsereg parancsnoki karának szervezőképessége"[4]. Sztálin elvtársnak ez a következtetése a szovjet haditudományt az egyik legértékesebb tétellel gazdagította.

A Szovjet Hadsereg hadisikerei meggyőzően bizonyították, hogy valóban megvan a lehetőség a hitlerista fegyveres erők aránylag rövid időn belüli teljes szétverésére. E célból egyesíteni kellett volna a hitlerellenes koalíció valamennyi részvevőjének katonai erőfeszítéseit a fő feladat — a hitleri hadigépezet szétzúzása — megoldásának érdekében. Ez azon-

[4] *Sztálin.* A Szovjetunió Nagy Honvédő Háborújáról. 39—40. old.

ban nem vágott egybe az amerikai és angol imperialisták számításaival. Az európai második front megnyitásának végelát-hatatlan halogatása kapóra jött a hitleri hadvezetésnek, amely kiheverhette a Vörös Hadsereg által 1941—1942 telén reámért megsemmisítő csapásokat, összeszedhette saját és cinkosainak összes tartalékait s a szovjet-német fronton vethette be ezeket.

A propagandista térkép segítségével magyarázza meg, milyen súlyos helyzet keletkezett emiatt 1942 nyarán és őszén a szovjet-német fronton. Abból a 256 hadosztályból, amellyel a német fasiszta rablók 1942 szeptemberében rendelkeztek, 179 a szovjet-német fronton harcolt. Ugyanitt vetették be Németország csatlósainak 61 hadosztályát. A Szovjet Hadsereggel a fasiszta Németország teljes haderejének 70%-a állott szemben, míg Észak-Afrikában az angol-amerikai csapatok ellen mindössze 1,5% küzdött. A hitleristák, akik 1941—1942 telén súlyos veszteségeket szenvedtek, már nem tudtak a front egész hosszában támadást szervezni. Fő erőiket csak délnyugati irányban összpontosították, itt jelentős erőfölényre tettek szert és támadásra indultak Sztálingrád ellen.

Sztálin elvtárs idejében felismerte az ellenség tervét, mely abból állott, hogy kelet felől megkerüli Moszkvát, elvágja a fővárost a volgai és urali mögöttes területektől, majd közvetlenül a főváros ellen fordul. A Sztálingrádért vívott harc rendkívül nagy jelentőségűvé vált.

A sztálingrádi csatában a sztálingrádi harcosok feleleveníteték és gyarapították az 1918. évi caricini védelem dicső harci hagyományait. Tartani Sztálingrádot minden áron — ezt fogadták meg Sztálin elvtársnak, a Hazának a dicső város hős védői. A propagandista felolvashat részleteket azokból a levelekből, amelyeket a sztálingrádi front harcosai intéztek Sztálin elvtárshoz, emlékezetébe idézheti a hallgatóknak a „Sztálingrádi csata" című film egyes részleteit, amelyek megmutatják Sztálin elvtárs lelkesítő és vezető szerepét Sztálingrád hősi védelmében, Sztálin elvtárs atyai gondoskodását a város védőiről.

A szovjet embereknek az ellenséges támadás elleni hősi küzdelmét jellemezve Sztálin elvtárs ezt mondotta:

„Azt hiszem, hogy egyetlen más ország, egyetlen más hadsereg sem bírná ki a német fasiszta haramiák és szövet-

ségeseik elállatiasodott bandáinak hasonló nyomását. Csak a mi Szovjetországunk, s csak a mi Vörös Hadseregünk képes ellenállni ennek a nyomásnak. És nemcsak ellenállni tud, de le is tudja gyűrni"[5].

A téma első pontjáról szóló előadást Sztálin elvtárs 1942 november 6-i, a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 25. évfordulója alkalmával mondott beszédének ismertetésével kell befejezni. Ebben a beszédében Sztálin elvtárs jellemezte a szovjet állami és pártszervek előző évi munkáját az erős hátország megszervezése, a Szovjet Hadsereg védekező és támadó hadműveleteinek végrehajtása terén. Beszédében kimutatta Sztálin elvtárs, hogy az Egyesült Államok és Anglia megszegték a második európai front megnyitásával kapcsolatos kötelezettségeiket, s ennek tudhatók be a német fasiszta csapatok 1942 nyarán és őszén elért időleges taktikai sikerei. Sztálin elvtárs meghatározta, melyek a Szovjetunió feladatai a Nagy Honvédő Háborúban: megsemmisíteni a hitleri államot és szövivőit; megsemmisíteni a hitleri hadsereget és vezetőit; szétzúzni a fasiszta európai „új rendet" és megbüntetni létrehozóit.

Előadásának befejezése után a propagandista azt a feladatot adja hallgatóinak a következő foglalkozásra, hogy olvassák el és jegyzeteljék ki Sztálin „A Szovjetunió Nagy Honvédő Háborújáról" című könyvéből a következőket: „Rádióbeszéd 1941 július 3.", „A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 24. évfordulójára", „Beszéd a Vörös Hadsereg szemléjén 1941 november 7-én Moszkvában, a Vörös Téren", „A Honvédelmi Népbiztos parancsa Moszkva 1942 február 23-án. 55. sz.", „A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 25. évfordulója". Ezenkívül a hallgatóknak meg kell ismerkedniök Sztálin elvtárs rövid életrajzának XI. fejezetével.

A szépirodalmi művek közül a következőket ajánlhatjuk: Bubennov „Fehér nyírfa"[6], Nyekraszov „Fordul a kerék"[7], Szimonov „Nappalok és éjszakák"[8], valamint a „Sztálingrádi csata" című filmet.

*

[5] *Sztálin.* A Szovjetunió Nagy Honvédő Háborújáról. 65—66. old.
[6] Magyarul megjelent az Athenaeum kiadásában, 1948-ban.
[7] Magyarul megjelent az Uj Magyar Könyvkiadó kiadásában, 1949-ben.
[8] Magyarul megjelent Dante kiadásban, 1949-ben.

A téma 1. pontjának megbeszélésén a következő kérdések szerepelnek:

Sztálin elvtárs 1941 július 3-i rádióbeszéde.

A bolsevik párt és a Szovjetállam intézkedései, melyeknek célja mozgósítani a szovjet népet az ellenség visszaverésére. A Szovjetország, mint egyetlen katonai tábor.

Az aktív védelem sztálini terve és megvalósítása. A német csapatok szétzúzása Moszkva alatt és ennek történelmi jelentősége.

A fasiszta német csapatok 1942 nyarán és őszén elért időleges taktikai sikereinek okai. A Szovjetállam és a bolsevik párt tevékenysége az ellenség visszaverésének megszervezése terén.

A megbeszélés során fel kell tárni Sztálin elvtárs beszédének történelmi jelentőségét. Ez a beszéd fogalmazta meg a német fasiszta rablók elleni népi harc konkrét programját.

A második kérdés megvitatása során konkrétan, példákkal kell szemléltetni a párt és kormány azon intézkedéseit, amelyek a szovjet hátország megszilárdítására, a frontot segítő egyetlen nagy katonai táborrá változtatására, a szovjet fegyveres erők megszilárdítására, a német fasiszta rablóhódítók erőteljesebb visszaverésére irányultak. E kérdések tisztázása logikusan rávezeti a hallgatókat a megbeszélés harmadik kérdésére — az aktív védelem sztálini tervére és a németek Moszkva alatti vereségére, arra, hogyan készítették elő ezt a győzelmet és mi annak történelmi jelentősége.

Az utolsó kérdés megvitatása során azt a következtetést vonják le a hallgatók, hogy 1942 nyarán és őszén a front súlyos helyzetének legfőbb oka az angol-amerikai kormányzó körök provokációs politikája volt; ezek a körök nem teljesítették az európai második front megnyitásával kapcsolatos kötelezettségeiket. E kérdés megvitatása folyamán jellemeznünk kell Sztálingrád hős védelmét, meg kell mutatnunk, hogyan fedte fel és hiúsította meg Sztálin elvtárs az ellenség tervét, hogyan lelkesítette hősi harcra a szovjet katonákat, hogyan készítette elő a Szovjet Hadsereg ellentámadását.

A téma 2. pontját ismertető előadást (gyökeres fordulat a Nagy Honvédő Háború menetében) a propagandista a következő vázlat alapján építheti fel:

A német csapatok szétzúzása Sztálingrádnál — a nagy háborúk történetének legkimagaslóbb győzelme.

Gyökeres fordulat a Nagy Honvédő Háború menetében.

A kurszki csata és történelmi jelentősége.

A partizánmozgalom.

A szovjet hátország munkája.

A Szovjet Hadsereg győzelmeinek hatása a világháború menetére.

Sztálin elvtársnak a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 26. évfordulója alkalmából, 1943 november 6-án mondott beszéde alapján a propagandista magyarázza el, hogyan készítették elő, miben nyilvánult meg és milyen jelentőségű volt ez a gyökeres fordulat a Honvédő Háborúban.

Az előadás elején meg kell világítani, milyen döntő jelentőségű volt a háború kimenetele szempontjából a sztálingrádi csata, amelynek eredményeként, Sztálin elvtárs zseniális stratégiai terve alapján, a szovjet csapatok 330 000 főnyi fasiszta hadsereget kerítettek be és számoltak fel maradéktalanul. Sztálin elvtárs megállapította, hogy Sztálingrád a német fasiszta hadsereg alkonya volt. „A sztálingrádi csata után, mint ismeretes, a németek nem tudtak többé magukhoz térni"[9].

Meg kell magyarázni, milyen nagy nemzetközi jelentősége volt a sztálingrádi csatának, amely fordulatot idézett elő a világháború menetében és fokozta a hitleristák rabságában szenvedő európai népek ellenállását.

A propagandista előadásában jelentős részt szenteljen a Szovjet Hadsereg 1943 nyarán végrehajtott támadásának és a híres kurszki csatának. „Ha a sztálingrádi csata a német fasiszta hadsereg alkonyának előhírnöke volt — mondotta Sztálin elvtárs —, úgy a kurszki csata katasztrófa elé állította"[10]. Hangsúlyozni kell, hogy a Szovjet Hadsereg ezeket az újabb győzelmeit is egymaga aratta, mert még mindig nem nyílt meg a második front Európában.

A Szovjet Hadsereg támadó hadműveleteinek eredményeként véglegessé vált a háborúban bekövetkezett gyökeres fordulat. 1943-ban felszabadult az ideiglenes ellenséges megszállás alá került szovjet területek kétharmadrésze.

---

[9] *Sztálin.* A Szovjetunió Nagy Honvédő Háborújáról. 108. old.

[10] Ugyanott.

Meg kell említeni a partizánok harci tevékenységének nagy jelentőségét. A partizánok jelentős segítséget nyujtottak a Szovjet Hadseregnek. A nép bosszúállóinak mozgalma, melyet a bolsevik párt szervezett és vezetett, rendkívül nagy lendületre tett szert. Több mint 220 000 partizán működött Ukrajnában, több mint 360 000 Belorusszia területén. 1943 augusztusában a partizánok közel felére csökkentették a vasúti forgalmat Belorusszia vasútvonalain és ezzel felbecsülhetetlen segítséget nyujtottak hadseregünknek. A háború kezdetétől 1944 február 15-ig egyedül Ukrajna partizánjai az ellenség 175 000 katonáját és tisztjét semmisítették meg, elpusztítottak és megrongáltak 2 331 vasúti szerelvényt, 64 repülőgépet, 527 harckocsit és páncélkocsit, 30 folyami hajót, felrobbantottak 792 vasúti és országúti hidat.

A partizánmozgalom vezető magvát a kommunisták alkották. Így például a Minszk-területen működő partizánosztagok parancsnokainak 78%-a volt kommunista. Az ellenség vonalai mögött tevékenykedő kommunisták az illegális pártszervezetektől kaptak irányítást.

Még tombolt a sztálingrádi csata, mikor Sztálin elvtárs Moszkvába rendelte a partizánegységek vezetőit és utasításokat adott nekik a fasiszta rablóhódítók elleni harc fokozására. A partizánegységek parancsnokainak ezt a történelmi jelentőségű tanácskozását írja le a „Szovjetunió Hőse" címmel kétszer kitüntetett Kovpak, „A brjanszki erdőtől a Kárpátokig"[11] című könyvében.

A szovjet hátország munkájában bekövetkezett gyökeres fordulatról szólva, a propagandista magyarázza meg hallgatóinak, hogy a Szovjetállam ebben az időben már jól működő és gyorsan fejlődő hadigazdasággal rendelkezett. Felszámoltuk azt a fölényt, amellyel az ellenség a haditechnika mennyisége terén a háború elején rendelkezett. A Szovjet Hadsereg nem szenvedett komoly hiányt sem fegyverzetben, sem hadianyagban, felszerelésben vagy élelemben. Ezt a fordulatot a munkásosztály, a kolhozparasztság, a szovjet értelmiség önfeláldozó munkája a párt-, szovjet- és gazdasági szervek óriási szervezőmunkája révén valósítottuk meg. Ezzel kapcsolatban utalhat a propagandista a Szovjetunió Legfelsőbb Szovjetje

[11] Magyarul megjelent az Új Magyar Könyvkiadó kiadásában, 1951-ben.

Elnökségének 1943 október 1-i határozataira, melyek értelmében a Szocialista Munka Hőse címével tüntették ki a nagy Sztálin harcostársait: Molotovot, Malenkovot, Beriját és Mikojant, a harckocsi-, repülőgép-, motor-, fegyverzet- és hadianyaggyártás fokozása terén, a Szovjet Hadsereg élelmiszer-, üzemanyag- és egyéb anyagi ellátása terén, a háborús idők nehéz viszonyai között szerzett különös érdemeikért. Ebben a kitüntetésben az egész nép hálája és a bolsevik párt nagy szervezőszerepének elismerése nyilvánult meg.

Befejezésül a propagandistának szólnia kell a Sztálin elvtárs által kitűzött feladatról: a felszabadított területek gazdaságának és kultúrájának helyreállításáról. Ezzel kapcsolatban a propagandista hangsúlyozza annak a határozatnak nagy jelentőségét, amelyet a Népbiztosok Tanácsa és a SzK(b)P Központi Bizottsága hozott 1943 augusztusában „A gazdaság helyreállítására vonatkozó halaszthatatlan rendszabályokról a német megszállás alól felszabadított területeken". A népgazdaság helyreállításának hatalmas munkája, mely az óriási méretű hadműveletekkel egyidőben folyt, ékesen bizonyítja a szocialista rendszer nagy előnyeit.

Amikor a propagandista a világháború menetében bekövetkezett gyökeres változásról beszél, hangsúlyoznia kell, hogy a Szovjet Hadsereg győzelmeinek következményei, jelentőségüket tekintve, messze túllépték a szovjet-német front kereteit, megváltoztatták a világháború további folyását, nemzetközi jelentőségre tettek szert. A Szovjet Hadsereg győzelmei és a német fasiszta rablók vereségei folytán megszilárdult a népek hitlerellenes koalíciója, bomlásnak indult a fasiszta blokk. Külön ki kell térni az európai népek állami, gazdasági, kulturális életének háború utáni megszervezésének programjára, melyet Sztálin elvtárs a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 26. évfordulóján mondott beszédében fejtett ki. Sztálin elvtárs beszédének ez a része rendkívül fontos a Szovjetunió háború utáni külpolitikájának megértése szempontjából.

A tárgyalt pont megbeszélésének előkészítéséhez a propagandista javasolja a hallgatóknak, hogy olvassák el Sztálin „A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 25. évfordulója" és „A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 26. évfordulója"

című beszédeit, valamint Sztálin rövid életrajzából a 177—193. oldalakat.

*

A téma 2. pontjának megbeszélésén a következő kérdéseket helyes megvitatni:

A német csapatok sztálingrádi vereségének történelmi jelentősége.

A kurszki csata. A Szovjet Hadsereg támadó hadműveletei 1943 nyarán.

Az 1943-as esztendő — a háború menetében bekövetkezett gyökeres fordulat éve.

A megbeszélés folyamán behatóan kell jellemezni a sztálingrádi és a kurszki csata történelmi jelentőségét. Az előbbi a háború menetében bekövetkezett gyökeres fordulat kezdetét jelentette, az utóbbi pedig katasztrófa elé állította a fasiszta német hadsereget.

Ha szükség mutatkozik, fel lehet vetni még a megbeszélésen a következő kérdéseket is: az ellenség céljai az 1943 nyári támadásban; hogyan bontakozott ki a Szovjet Hadsereg ellentámadása; milyen rendszabályokkal biztosította a párt és a kormány a gyökeres fordulat bekövetkezését a háború menetében; hogyan mutatkozott meg ez a fordulat a szovjet hátország munkájában; milyen hatást gyakoroltak a Szovjet Hadsereg győzelmei az egész világháború menetére.

E kérdések megvitatása eredményeként a hallgatóknak világosan kell látni, hogy a szovjet csapatok 1943. évi győzelmei révén sikerült hazánkat teljesen megtisztítani a német fasiszta rablóktól.

A téma 3. pontjáról szóló előadás (a hitleri Németország és az imperialista Japán leverése) a következő kérdések alapján épülhet fel:

A szovjet csapatok döntő győzelmei 1944-ben.

A szovjet föld felszabadul a német megszállás alól. A hadműveletek színtere áthelyeződik Németország és szövetségeseinek területére.

Európa népeinek felszabadítása a hitleri zsarnokság alól.

A fasiszta Németország teljes leverése. A Nagy Honvédő Háború győzelmes befejezése.

A Szovjetunió háborúba lép Japán ellen. A japán csapatok szétzúzása.

A propagandista a háború harmadik szakaszának jellemzésével kezdje előadását. Mutasson rá, hogy az 1944-es esztendő úgy került be a történelembe, mint a Szovjetuniónak a hitleri Németország felett aratott döntő győzelmeinek éve. Ebben az esztendőben a Szovjet Fegyveres Erők tíz hatalmas, megsemmisítő csapást mértek az ellenséges csapatokra. Sztálin elvtársnak a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 27. évfordulója alkalmából mondott beszéde (a „Németország két front harapófogójában" című pont) alapján és térkép segítségével sorjában jellemezze a propagandista a tíz sztálini csapást, rámutatva, hova sujtottak le és milyen következményekkel jártak az egyes csapások.

A propagandista, ahhoz, hogy ezen időszak hadműveleteit a sztálini haditudomány és hadvezetési művészet fejlődésének szemszögéből jellemezhesse, felhasználhatja Vorosilov „A Nagy Honvédő Háború lángeszű hadvezére" című cikkét.

A tíz sztálini csapás azzal az eredménnyel járt, hogy a Szovjet Hadsereg teljesen kiűzte a fasiszta területrablókat a Szovjetunióból. A szovjet csapatok megkezdték Lengyelország, Csehszlovákia, Jugoszlávia és más országok felszabadítását. A tíz sztálini csapásnak komoly katonai és politikai következménye volt az, hogy kapituláltak Németország szövetségesei, Románia és Finnország. Ez lényegében betetőzte a fasiszta Németország elszigetelését.

A hatalmas sztálini csapások katonai és politikai eredménye volt az is, hogy a szövetségesek rákényszerültek (kétéves késedelemmel) az európai második front megnyitására. Meghiúsultak az amerikai és angol imperialisták számításai, hogy elhúzhatják a háborút, elvéreztethetik a Szovjetuniót és megmenthetik a fasiszta agresszorokat a teljes pusztulástól. Csak akkor nyílt meg a második front Európában, amikor nyilvánvalóvá vált, hogy a Szovjetunió be tudja fejezni a háborút győzelmesen önnön erejéből is, megszállhatja Németországot és felszabadíthatja egész Nyugat-Európát, így Franciaországot is. Fontos megjegyezni, hogy a második front megnyitása ellenére, továbbra is a szovjet front maradt a második világháború döntő és fő frontja. A hitleri hadvezetés egészen a háború végéig nemcsak hogy a Szovjetunió ellen vetette be fő erőit, hanem még meg is erősítette ezeket, az angol-amerikai csapatokkal szembenálló frontjának rovására.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 27. évfordulója alkalmából Sztálin elvtárs beszélt a szovjet népnek a Honvédő Háborúban véghezvitt nagy hőstettéről:

„Ugyanúgy, ahogyan a Vörös Hadsereg hosszas és nehéz párviadalban katonai győzelmet aratott a fasiszta haderő fölött, a szovjet hátország dolgozói gazdasági győzelmet arattak az ellenség fölött a hitlerista Németországgal és cinkosaival folytatott párviadalban. A szovjet emberek lemondtak sokminden szükségesről, öntudatosan vállalták a komoly anyagi nélkülözést, csak hogy minél többet juttassanak a frontnak. A mostani háború példátlan nehézségei nem törték meg, hanem még jobban megedzették a szovjet nép vasakaratát és bátor szellemét. Népünk joggal nyerte el a hős népnek kijáró dicsőséget"[12].

A propagandista feladata, hogy részletesen megmagyarázza hallgatóinak ezt a sztálini tételt. Szemléltetésként felírhatja a táblára, vagy ábra formájában közölheti az alábbi számadatokat.

1944-ben hadiipari üzemeink 6,6-szer többet termeltek, mint a háború előtti, 1940-es esztendőben. A háború évei alatt az ország keleti területein 2 250 ipari vállalatot építettünk fel és helyeztünk üzembe. 1944-ben, a vetésterületek növekedése és a gabonaneműek terméshozamának emelkedése folytán, a Szovjetunió 1,1 milliárd puddal több gabonához jutott, mint 1943-ban.

Amikor a propagandista Sztálin elvtársnak a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 27. évfordulója alkalmából mondott beszédét ismerteti, hívja fel hallgatóinak figyelmét arra, hogyan értékelte Sztálin elvtárs a szovjet nép nagy hőstettét, utaljon a szovjet hazafiság erejéről és alapvető sajátosságairól szóló sztálini tételekre, vázolja a hitleri Németország katonai, erkölcsi és politikai vereségét. Külön ki kell emelni, mennyire időszerű a tartós békéért és a népek szilárd biztonságáért hirdetett harc programja, melyet ebben a beszédében fogalmazott meg Sztálin elvtárs. Ez a program alkotja jelenleg is annak a harcnak alapját, melyet az egész haladó emberiség az új háború gyujtogatói — az amerikai-angol imperialisták ellen vív. Ezzel kapcsolatban helyénvaló a hallgatók

[12] *Sztálin.* A Szovjetunió Nagy Honvédő Háborújáról. 153. old.

emlékezetébe idézni annak a történelmi fontosságú beszélgetésnek a lényegét, amelyet Sztálin elvtárs folytatott a *Pravda* tudósítójával 1951 február 17-én.

Az Októberi Szocialista Forradalom 27. évfordulója alkalmából mondott beszédében Sztálin elvtárs hangsúlyozta: „... a Vörös Hadseregre az a feladat vár, hogy teljesítse küldetésének utolsó, befejező részét: szövetségeseink hadseregeivel együtt be kell fejeznie a német fasiszta hadsereg szétzúzását, saját barlangjában kell végeznie a fasiszta fenevaddal és ki kell tűznie Berlin városára a győzelem lobogóját"[13].

Arról szólva, hogyan teljesítette a Szovjet Hadsereg nagy és nemes felszabadító küldetését, a propagandista röviden jellemezze a Nagy Honvédő Háború negyedik — 1944 végétől a második világháború befejezéséig — terjedő időszakát, a hitleri Németország feletti szovjet győzelemnek és az imperialista Japán szétverésének időszakát. A szovjet harcosok, nem kímélve sem erejüket, sem életüket, segítettek Európa népeinek a fasiszta iga lerázásában, szabadságuk és függetlenségük visszaszerzésében, segítettek megteremteni e népek számára azt a lehetőséget, hogy életüket demokratikus alapokra helyezzék. Az egész világ új hadsereget ismert meg, a győztes szocializmus hadseregét, a felszabadító hadsereget, amely kiérdemelte a népek mélységes háláját és szeretetét. A szovjet harcosok méltóknak bizonyultak arra a magasztos felszabadító küldetésre, melyre Sztálin elvtárs szólította fel őket.

A propagandista mutassa meg a térképen, hogy az 1945. évi nagy csata a szovjet csapatok Kelet-Poroszországban, Lengyelországban és a Nyugati-Kárpátokban indított támadásával kezdődött. Csupán ez év első 40 napja folyamán a Szovjet Hadsereg teljesen felszabadította Lengyelországot és Csehszlovákia területének jelentős részét, elfoglalta Budapestet és kivezette a háborúból Németország utolsó európai szövetségesét — Magyarországot, hatalmába kerítette Kelet-Poroszország és a német Szilézia nagyobbik részét, és utat tört magának Brandenburgba, Pomerániába, elérkezett Berlin alá.

A berlini csatában mutatkozott meg a legékesebben a

---

[13] *Sztálin.* A Szovjetunió Nagy Honvédő Háborújáról. 162. old.

szocialista Szovjethatalom győzhetetlen ereje. Az ellenséges csapatok félmilliós berlini csoportjának bekerítésére és megsemmisítésére kidolgozott sztálini tervet 41 000 löveg és aknavető, 8 400 repülőgép és több mint 6 300 harckocsi valósította meg. A győztes Szovjet Hadsereg megsemmisítő csapásai elpusztították a kapitalista világ legerősebb hadseregének maradványait.

1945 május 8-án a fasiszta Németország megadta magát és feltétel nélkül letette a fegyvert.

A propagandistának jellemeznie kell a három hatalom — a Szovjetunió, az Egyesült Államok és Nagybritannia — berlini konferenciájának jelentőségét és a konferencia határozatait. Itt hangsúlyoznia kell, hogy amíg a Szovjetunió következetesen, tántoríthatatlanul küzd e határozatok valóraváltásáért, addig az új világháború kirobbantására törekvő amerikai-angol kormányzó körök meghiúsítják e határozatokat, Nyugat-Németországot és Japánt felvonulási területté változtatják a Szovjetunió és a népi demokratikus országok ellen irányuló agresszív terveik megvalósítása érdekében.

Az előadás befejező részében a propagandista magyarázza meg a Szovjetunió és Fegyveres Erőinek döntő szerepét az imperialista Japán végleges leverésében. Az Egyesült Államok és Anglia hatalmas tengeri és légiflottái több éven át meddő harcot vívtak Japán ellen. Csupán a Szovjetunió háborúba lépése után bomlott fel és adta meg magát feltétel nélkül a japán hadsereg.

A térképet felhasználva, a propagandista térjen ki arra is, hogy e feladat teljesítése során a Szovjet Fegyveres Erőknek komoly akadályokat kellett leküzdeniük: ez a hadszíntér meglehetősen távol volt, azonkívül az imperialista Japán komoly haderővel rendelkezett. A japán Kvantung-hadsereg létszáma egymillió volt, ötezer löveggel, mintegy ezer harckocsival és nagyszámú repülőgéppel rendelkezett.

Japán vereségével a második világháború véget ért.

„Szovjet népünk — mondotta Sztálin elvtárs a néphez intézett szózatában, 1945 szeptember 2-án — nem sajnálta az erőt és a munkát a győzelem érdekében. Nehéz éveket éltünk át. De most mindegyikünk elmondhatja: győztünk. Mostantól fogva Hazánkat nem fenyegeti többé nyugat felől a német,

kelet felől pedig a japán betörés veszedelme. Beköszöntött a világ népeinek régen várt békéje"[14].

A megbeszélésre a következők elolvasásával készüljenek fel a hallgatók: Sztálin elvtárs beszéde a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 27. évfordulója alkalmából; Sztálin elvtárs szózata a néphez 1945 május 9-én és 1945 szeptember 2-án; Sztálin rövid életrajzából a 193—204. old.; Vorosilov: „A Nagy Honvédő Háború lángeszű hadvezére" című cikk (lásd *Vorosilov:* Sztálin és a Szovjetunió Fegyveres Erői). A szépirodalmi művek közül ajánlhatja a propagandista Kazakevics „Tavasz az Oderán"[15], Goncsar „Zászlóvivők"[16], Popov „Acél és salak"[17] című művét.

*

A 3. pont megbeszélésén a következő kérdésekei tehetjük fel:

Az 1944-es esztendő — a Szovjetunió Hitler-Németország felett aratott döntő győzelmeinek esztendeje.

A fasiszta Németország teljes szétzúzása.

A Szovjet Hadsereg felszabadító küldetése.

A Szovjetunió belép a háborúba Japán ellen; a japán seregek szétzúzása.

Az első kérdés megvitatása során beszéljenek a hallgatók a tíz sztálini csapásról és magyarázzák el, miért nevezi Sztálin elvtárs az 1944-es esztendőt a döntő győzelmek esztendejének. Fontos, hogy a hallgatók, amikor a Szovjet Hadseregnek az említett időszakban aratott győzelmeiről beszélnek, kimutassák e győzelmek katonai és politikai eredményeit is.

Az első kérdés megvitatásának eredményeként világos képet kell nyerniök a hallgatóknak arról, hogy az 1944. évi döntő győzelmek a szovjet harcosok fokozott jártasságának, a párt és a nagy Sztálin által kinevelt katonai káderek szakavatottságának, a szovjet hátországban dolgozók önfeláldozó

---

[14] *Sztálin.* A Szovjetunió Nagy Honvédő Háborújáról. 198—199. old.

[15] Magyarul megjelent Révai kiadásában, 1950-ben.

[16] Magyarul megjelent az Új Magyar Könyvkiadó kiadásában, 1951-ben.

[17] Magyarul megjelent az Új Magyar Könyvkiadó kiadásában, 1951-ben.

munkájának következményei voltak. Ennek alátámasztására adatokat idézhetünk a szovjet hadiipar évi termeléséről (Sztálin elvtárs 1946 február 9-i választási beszédéből).

A második front kérdésének tárgyalásánál fel kell hívni a hallgatók figyelmét az amerikai és angol imperialisták álnok terveire, akik minden úton-módon halogatták az európai második front megnyitását.

A megbeszélés során nyilvánvalóvá kell válnia, mi volt a Szovjet Hadsereg Kelet-Poroszországban, Magyarországon, Ausztriában, Csehszlovákiában aratott győzelmeinek jelentősége a fasiszta Németország végleges leverése, a közép- és délkeleteurópai népek életének háború utáni átalakulása szempontjából.

Amikor a hallgatók Berlin bevételéről beszélnek, utaljanak a Szovjet Fegyveres Erők megnövekedett katonai erejére, a szovjet harcosok tömegméretekben megnyilvánuló hősiességére és Sztálin elvtárs, a Legfelsőbb Főparancsnok zseniális hadvezéri működésére.

A harmadik kérdésnek — a Szovjet Hadsereg nemes felszabadító küldetésének — megvitatása során ki kell domborítani, hogy hadseregünk elvileg különbözik az Egyesült Államok, Anglia és Franciaország jelenlegi hadseregeitől, amelyek a koreai, malájföldi, vietnami és más népek szabadságának gyilkosai.

Az utolsó kérdés tárgyalásánál fel kell tárni azokat az okokat, amelyeknél fogva a Szovjetunió háborúba lépett Japán ellen; rá kell mutatni azokra a rendkívül nehéz körülményekre, amelyek között a hadműveletek lefolytak; szólni kell a szovjet seregek hősiességéről és e seregek szakavatott vezetéséről. Ezután a propagandista foglalja össze a hallgatók felszólalásait és hangsúlyozza, hogy a második világháború győzelmes befejezésében a Szovjetunió és Fegyveres Erői játszották a döntő szerepet. Ezzel kapcsolatban ajánlatos elmagyaráznia, hogy az az úgynevezett „békeszerződés", amelyet az angol-amerikai imperialista blokk kötött Japánnal, valójában nem békeszerződés, hanem a háború előkészítésének szerződése.

A megbeszélés befejezése után a propagandista tartson előadást a téma utolsó pontjáról — a Szovjetunió győzelmei-

nek forrásairól. Előadása alapjául a következő vázlatot javasoljuk:

A Szovjetunió Nagy Honvédő Háborújának eredményei.

A Szovjetunió győzelmének világtörténelmi jelentősége.

A Szovjetunió erejének és hatalmának forrásai.

Lenin—Sztálin pártja — a szovjet nép győzelmeinek lelkesítője és szervezője.

Sztálin elvtárs szerepe a Szovjetunió világtörténelmi jelentőségű győzelmeinek előkészítésében és kivívásában.

A propagandista előadásának alapjául Sztálin elvtárs 1946 február 9-i történelmi jelentőségű beszéde szolgál, amelyet Moszkva Sztálin-választókerületének választási gyűlésén tartott. Nagy vezérünk ebben a beszédében összegezte a szovjet nép győzelmeinek eredményeit, értékelte e győzelmek jelentőségét, rámutatott forrásaikra és kijelölte a szovjet nép feladatait a szocialista haza gazdasági, politikai és katonai hatalmának további megerősítése terén.

A propagandista hangsúlyozza, hogy a bolsevik párt és Sztálin elvtárs vezetésével világtörténelmi jelentőségű győzelmet vívtunk ki: a szovjet nép megvédte szocialista hazánk szabadságát és függetlenségét, megszilárdította a szovjet határok biztonságát Keleten és Nyugaton, biztosította országunkban a kommunista társadalom további békés építését, meghozta a szabadságot a fasiszta rabságban sínylődő európai népeknek, megmentette a pusztulástól az európai civilizációt.

A Szovjetunió győzelme folytán a demokrácia és a szocializmus ügye, a világreakció számításai ellenére, mérhetetlenül megerősödött. Rendkívül nagy történelmi jelentőségű a népi demokratikus országok keletkezésének és fejlődésének ténye. Ezek az országok szilárdan ráléptek a szocializmus építésének útjára és már komoly eredményeket értek el ezen az úton; világraszóló jelentősége van a Kínai Népköztársaság megalakulásának és megerősödésének, a békeszerető Német Demokratikus Köztársaság megalakulásának és eredményeinek, a béke hívei állandóan terjedő és erősbödő hatalmas mozgalmának.

Sztálin elvtárs behatóan jellemezte a Szovjetunió második világháborúban aratott győzelmeinek forrásait. Ezek a források elsősorban a szocialista társadalmi és államrendnek

a kapitalista rendszerrel szembeni előnyeiből fakadnak. Sztálin elvtárs a Szovjetunió belső erőinek állapota és fejlődése szempontjából mutatott rá győzelmünk három fő forrására.

A propagandista először is Sztálin elvtársnak azt a tételét magyarázza meg, mely szerint a második világháborúban azért győzött a szovjet társadalmi rend, mert ez bizonyult az ország gazdasági és kulturális fellendülése terén a szervezet legjobb formájának a békés építés éveiben, és ez a szervezeti forma tudta a nép minden erejét a legjobban mozgósítani az ellenség visszaverésére a háború éveiben.

A szovjet társadalmi rend győzelme és a szocializmus felépítése országunkban egyértelmű volt a magántulajdon megszüntetésével és a termelési eszközök szocialista tulajdonba vételével. Ezen az alapon valósult meg az ország iparosításának és a mezőgazdaság kollektivizálásának leninisztálini politikája, ami biztosította győzelmeink anyagi előfeltételeinek megteremtését. A Szovjetállam gazdasági alapja hasonlíthatatlanul életképesebbnek bizonyult, mint az ellenséges államok gazdasági alapja. Igazolhatjuk ezt a három utolsó háborús év ipari termelésére vonatkozó adatokkal, amelyeket Sztálin elvtárs ismertetett 1946 február 9-i beszédében. A szocialista rendszer előnyeire támaszkodva, országunk népei rendkívül súlyos körülmények között, példátlanul rövid idő alatt át tudták állítani népgazdaságunkat háborús vágányokra, és egyre nagyobb arányokban látták el a hadsereget mindazzal, ami az ellenség leveréséhez szükséges volt.

A szovjet társadalmi rend megteremtése és a szocializmus felépítése országunkban egyértelmű volt a kizsákmányoló osztályok felszámolásával, társadalmunk osztályszerkezetének gyökeres megváltoztatásával, ami biztosította a szovjet nép példa nélkül álló erkölcsi-politikai egységét és a Szovjetunió népeinek megbonthatatlan barátságát. A szovjet népnek a szocializmus győzelme következtében létrejött erkölcsi-politikai egysége a háború éveiben a front és a hátország széttéphetetlen egységévé vált. Az egész szovjet nép összefogott hazája védelmére. A propagandista hangsúlyozza, hogy a szovjet társadalmi rend igazi népi rend, amely az egész nép teljes és tevékeny támogatását élvezi. Ezen az alapon magyarázza meg Sztálin elvtársnak azt a tételét, hogy „a szovjet

társadalmi rend a társadalmi szervezetnek jobb formája, mint bármely más, nem-szovjet társadalmi rend"[18].

A továbbiakban magyarázza meg a propagandista Sztálin elvtársnak azt a tételét, hogy győzött a szovjet államrend, amelynek alapja a soknemzetiségű Szovjetunióba tartozó valamennyi nép baráti együttműködése. Országunk népeinek barátsága kiállotta a háború valamennyi nehézségét és megpróbáltatását, s még jobban megedződött a szovjet emberek összességének a fasizmus elleni közös harcában. A szovjet hátországban egyformán barátian és önfeláldozóan dolgoztak az ország valamennyi népének és nemzetiségének fiai és lányai. Itt a propagandista idézze Sztálin elvtárs megállapítását az orosz nép kiváló érdemeiről, arról, hogy ez a legkiválóbb nemzet a Szovjetunió kebelébe tartozó valamennyi nemzet között.

„... A szovjet államrend a soknemzetiségű államok mintájának bizonyult... a szovjet államrend az államszervezet olyan rendszere, amelyben a nemzetiségi kérdés és a nemzetek együttműködésének problémája jobban van megoldva, mint bármely más soknemzetiségű államban"[19]. A népek egyenjogúságának és barátságának sztálini politikája volt a Szovjetállam erőforrása a háborúban. Ezzel szemben „a faji gyűlölködés politikája... amelyet a hitleristák folytatnak, a valóságban a német fasiszta állam belső gyengeségének és külpolitikai elszigetelődésének forrásává lett"[20].

A propagandista hangsúlyozza e kérdés időszerűségét. Az amerikai-angol imperialisták is azzal kezdték meg az új háború előkészítését, hogy a fajelméletet és azt hirdették, hogy az angol nyelven beszélő nemzetek hivatottak a világuralomra.

Feltétlenül tárjuk fel, mi a jelentősége a szovjet hazafiságnak, amely a szocialista rend alapján jött létre és egyik fő forrása lett a szovjet emberek dicső harci és munkahőstetteinek.

„A szovjet hazafiság ereje abban áll — mondotta Sztálin elvtárs —, hogy nem faji vagy nacionalista előítéletekre, hanem a népeknek a Szovjet Haza iránti lelkes odaadására és hűségére, az országunkban élő valamennyi nemzet dolgozóinak baráti szövetségére támaszkodik. A szovjet hazafiságban

[18] *Sztálin.* A békéért. 11. old.
[19] Ugyanott, 12. old.
[20] *Sztálin.* A Szovjetunió Nagy Honvédő Háborújáról. 155. old.

harmonikusan olvadnak egybe a népek nemzeti hagyományai és a Szovjetunió minden dolgozójának közös érdekei. A szovjet hazafiság nem választja el, hanem ellenkezőleg, egységes testvéri családban tömöríti országunk valamennyi nemzetét és népét. Ebben kell látnunk a Szovjetunióban élő népek megbonthatatlan és egyre szilárduló barátságának alapját. A Szovjetunió népei ugyanakkor tiszteletben tartják a külföldi országok népeinek jogait és függetlenségét, s mindíg készek voltak békében és barátságban élni a szomszédos államokkal. Ebben kell látnunk államunk és a szabadságszerető népek növekvő és erősbödő kapcsolatainak alapját"[21].

A szovjet hazafiság ékes megnyilvánulása volt az egész nép mozgalma a honvédelmi alap javára rendezett gyüjtésben. A szovjet nép, melyet a bolsevik párt a szocialista haza iránti határtalan odaadás szellemében nevelt, semmit sem sajnált, ha a haza üdvéről volt szó.

Amikor a propagandista megmagyarázza azt a sztálini tételt, hogy győztek a Szovjet Fegyveres Erők, győzött a mi Szovjet Hadseregünk, elsősorban arra kell rámutatnia, hogy a Szovjet Fegyveres Erők fölénye híven tükrözi a szocialista rendszer általános fölényét a kapitalista rend felett. A propagandista idézze a hallgatók emlékezetébe Sztálin elvtárs jellemzését a Szovjet Hadsereg fő sajátosságairól: a Szovjet Hadsereg újtípusú hadsereg, a felszabadított munkások és parasztok hadserege, országunk népeit egybefűző testvériség és barátság hadserege, amely a világ valamennyi népe tiszteletének szellemében, a népek békéjének megőrzése és megszilárdítása szellemében nevelkedett. Mindezek a sajátosságok fényesen megnyilvánultak a második világháborúban. A Szovjet Hadsereg ebben a háborúban nemes, igazságos, felszabadító célokat védett, s ez a tény szülte a szovjet harcosok tömegeinek hősiességét.

Ezzel kapcsolatban felvethető egy igen fontos kérdés: hogyan függ össze a háború lefolyása és kimenetele a háború politikai céljainak jellegével, a népnek és a katonáknak a háborúhoz való viszonyával. A *Pravda* tudósítójával folytatott beszélgetése során Sztálin elvtárs rámutatott, hogy Koreában az amerikai intervenciósok veresége elkerülhetetlen, mert

[21] *Sztálin.* A Szovjetunió Nagy Honvédő Háborújáról. 154—155. old.

háborújuk rabló, területhódító jellegű. „... a legtapasztaltabb tábornokok és tisztek is vereséget szenvedhetnek — mondta Sztálin elvtárs —, ha a katonák a rájuk kényszerített háborút mélységesen igazságtalannak tartják és ezért formálisan, küldetésük igazságosságába vetett hit és lelkesedés nélkül teljesítik kötelességüket a fronton"[22].

Az előadásnak ezt a részét annak megemlítésével fejezhetjük be, hogy a Szovjet Hadsereg teljesen korszerű fegyverzettel, igen tapasztalt parancsnoki karral és értékes erkölcsi, katonai tulajdonságokkal rendelkező elsőrendű hadseregként került ki a háborúból.

Ezután a propagandista térjen rá a bolsevik pártnak a győzelem megszervezésében és kivívásában betöltött szerepére.

„A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 26. évfordulója" című beszédében Sztálin elvtárs ezt mondotta:

„A szovjet népet vezető és irányító erő, a békés építés és a háború napjaiban egyaránt, Lenin pártja, a bolsevik párt volt. Egyetlen pártnak sem volt és nincs olyan tekintélye a néptömegek előtt, mint a mi bolsevik pártunknak. S ez érthető is. Országunk munkásai, parasztjai és értelmisége a bolsevik párt vezetése alatt vívták ki szabadságukat és építették fel a szocialista társadalmat. A Honvédő Háború napjaiban a párt állt előttünk, mint a fasiszta hódítók ellen folyó népi harc lelke és szervezője. A párt szervező munkája egyesítette és irányította a közös cél felé a szovjet emberek minden erőfeszítését, az ellenség megsemmisítésének szolgálatába állítva minden erőnket és eszközünket. A háború alatt a párt még jobban egybeforrt a néppel, még szorosabb kapcsolatot épített ki a dolgozók széles tömegeivel.

Ez a forrása államunk erejének"[23].

E tételek beható ismertetése során a propagandista hangsúlyozza, hogy a bolsevik párt háború előtti előrelátó politikája — az ország szocialista iparosításának, a mezőgazdaság kollektivizálásának és ezen az alapon a Vörös Hadsereg és a Vörös Hajóhad megerősítésének politikája — megteremtette a győzelemhez szükséges előfeltételeket. A bolsevik pártnak a háború idején folytatott helyes politikája az egész szovjet né-

[22] Sztálin. A békéért. 91. old.
[23] *Sztálin.* A Szovjetunió Nagy Honvédő Háborújáról. 113—114. old.

pet a párt és a kormány köré tömörítette. Ez a politika volt a forrása a Szovjet Hadsereg egyre fokozódó harci erejének és ez vezetett a hitleri Németország és az imperialista Japán leverésére.

A Szovjetállam bölcs sztálini külpolitikája biztosította a fasiszta Németország elszigetelését és valamennyi szabadságszerető nép egyesítését a közös ellenség ellen, ami komoly hatást gyakorolt a háború kimenetelére. Ezzel érteti meg a propagandista a hallgatókkal Sztálin elvtárs megállapításának lényegét, miszerint „a háború sorsát végső fokon nem a technika dönti el... hanem a helyes politika, a lakosság milliós tömegeinek együttérzése és támogatása"[24].

A bolsevik párt hatalmas szervező munkával szilárdította meg helyes politikai vonalát. Ez a szervező munka a közös cél felé irányította a szovjet emberek minden erőfeszítését, s az ellenség leverése ügyének rendelt alá minden erőt és eszközt. A párt hatalmas munkát végzett a szovjet népnek a szovjet *hazafiság szellemében való nevelése, a fegyveres erők kiépítése* és megszilárdítása, harcképességük fokozása, az ország hadigazdaságának megszervezése, a frontnak nyujtott segítség fokozása és a partizánmozgalom szervezése terén. „... A kommunista párt megmagyarázta a szovjet harcosoknak a háború értelmét és céljait, hazaszeretetre nevelte őket, megszilárdította harci szellemüket, rettenthetetlenséget és fegyelmet oltott beléjük.

Mindez fontos feltétele volt győzelmünknek"[25].

A propagandista említse meg, hogy azoknak a nagy veszteségeknek ellenére is, amelyeket a párt a Honvédő Háború frontjain szenvedett, a párttagok száma a háború előtti 3 800 000-ről 6 300 000-re (1947) emelkedett, ami arról tanúskodik, hogy megnövekedett a párt tekintélye a tömegek szemében, még szilárdabbá váltak kapcsolatai a néppel.

A győzelmünk forrásairól szóló előadás befejezéseképpen magyarázza meg a propagandista, milyen nagy szerepe volt Sztálin elvtársnak az ellenség leverésében. Az imperialista támadás veszélyét előrelátva, Sztálin elvtárs már jóval a háború előtt mozgósította a bolsevik pártot és a szovjet népet az

---

[24] *Sztálin* Művei. 10. köt. 106. old. (oroszul).

[25] *Sztálin.* A Honvédelmi Népbiztos parancsa. 1946 február 23. 8. sz. 7. old. Goszpolitizdat 1946. (oroszul).

ország gazdasági hatalmának megerősítésére és az aktív védelemre való előkészítésére. Sztálin elvtárs már a háború első napjaiban élére állt a szovjet nép fasizmus elleni harcának, felfegyverezte a hadsereget és a népet a háború jellegének és céljainak világos értelmezésével, a háború konkrét programjával és a győzelembe vetett szilárd hittel. A háború éveiben Sztálin elvtárs volt a szovjet nép harcának közvetlen szervezője és lelkesítője, a szocialista állam külpolitikájának bölcs irányítója, a szovjet emberek önfeláldozó munkájának szervezője, a tömeges partizánmozgalom lelkesítője és szervezője. Ezekben az esztendőkben az egész világ népei úgy tekintettek Sztálin elvtársra, mint a jelenkor legnagyobb hadvezérére, a Szovjetállam elsőrendű Fegyveres Erőinek megalkotójára, a vezető katonai káderek nevelőjére.

„A Szovjetunió Nagy Honvédő Háborújáról" című könyvben, amely Sztálin elvtárs beszédeit és parancsait tartalmazza, továbbfejlődött a szovjet haditudomány. Sztálin elvtárs mélyrehatóan tudományosan általánosította a Szovjetállam háborúban kifejtett tevékenységének tapasztalatait, és megjelölte a Szovjetunió gazdasági és katonai hatalmának további megszilárdításához vezető utakat.

Annak jellemzésére, mit jelentett a sztálini vezetés a háború időszakában, a propagandista bőséges anyagot találhat a párt és a kormány vezetőinek Sztálin elvtárs 70. születésnapja alkalmából megjelent cikkeiben (Sztálinról. A *Pravda* ünnepi száma Sztálin elvtársról 70. születésnapja alkalmából. Szikra 1950).

Előadásának befejezése után a propagandista azt a feladatot adja hallgatóinak, hogy olvassák el és jegyzeteljék ki Sztálin elvtárs 1946 február 9-i választási beszédét és Sztálin elvtársnak a *Pravda* tudósítójával folytatott 1951 február 17-i beszélgetését.

•

A téma utolsó részének megbeszélésén a következő kérdések szerepelhetnek:

A Nagy Honvédő Háborúban aratott győzelmünk világtörténelmi jelentősége.

A Szovjetunió győzelmének forrásai.

A bolsevik párt, a nagy Sztálin szerepe a világtörténelmi jelentőségű győzelem előkészítésében és kivívásában.

Az első kérdés megvitatása során nyilvánvalóvá kell válnia, hogy a fasiszta Németország és az imperialista Japán leverésében a nagy Szovjetunió és Fegyveres Erői játszották a döntő szerepet, hogy győzelmünk eredményeként megszilárdult a Szovjetunió biztonsága nyugaton és keleten, megszilárdultak, megerősödtek a szocializmus pozíciói, míg az imperializmus pozíciói erősen megrendültek. A megbeszélés folyamán ki kell domborítani annak a történelmi ténynek jelentőségét, hogy a szovjet nép önfeláldozó harca mentette meg Európa népeit a fasiszta barbárok rabságától.

A második kérdés — a Szovjetunió győzelmének forrásai — megvitatása során fel kell tárni, hogy ezek a források a szocialista rend előnyeiből fakadnak. Konkrétan, tények és példák alapján kell elemezni, melyek ezek az előnyök és hogyan nyilvánultak meg az elmúlt háborúban. Ezzel az általános kérdéssel kapcsolatban a propagandista feltehet még ilyen alkérdéseket:

Miért jobb formája a társadalom szervezetének a szovjet társadalmi rendszer, mint bármely nem-szovjet rendszer.

Miért példaképe a szovjet államrend a soknemzetiségű államnak, és hogyan sikerült a bolsevik pártnak megteremtenie ezt az államrendet.

Miben rejlenek a Szovjet Hadsereg előnyei az imperialista országok hadseregeivel szemben, és hogyan nyilvánultak meg ezek az előnyök a második világháborúban.

E kérdések megbeszélése folyamán a propagandista vessen fel egy igen fontos elméleti kérdést: a társadalmi rendnek a katonai szervezetre, a hadseregre, a háború lefolyására és kimenetelére gyakorolt döntő és meghatározó hatásának kérdését. A Szovjet Fegyveres Erők győzelme a szovjet társadalmi és államrend győzelme volt, hadseregünk hatalma pedig a szocialista állam hatalma.

Az utolsó kérdés megbeszélésénél kell fényt deríteni Lenin és Sztálin pártjának, a szovjet társadalom vezető és irányító erejének szerepére a honvédelem anyagi alapjának megteremtése, a szovjet társadalom erkölcsi és politikai egységének létrehozása és megszilárdítása, a Szovjetunió népei barátságának megszilárdítása, a szovjet hazafiság fejlesztése, a fasiszta német haramiák elleni népi harc lelkesítése és szer-

vezése terén. Szemléltető példákon kell kimutatni, hogy a kommunisták a fronton és a hátországban egyaránt a tömegek bátor, rettenthetetlen, harcos élcsapatát alkották. Ezt bizonyítja az a tény, hogy a Nagy Honvédő Háború időszakában kitüntetett harcosok több mint felerészben párttagok és komszomoltagok voltak.

Mindezen kérdések megvitatását azzal kell lezárni, hogy konkrétan kimutatjuk Sztálin elvtárs nagy szerepét a Szovjetunió világtörténelmi jelentőségű győzelmének előkészítésében és kivívásában. A kérdés lényegét összefoglalva, a propagandista idézheti Molotov elvtárs híres szavait: „Az a mi szerencsénk, hogy a háború nehéz évei alatt a Vörös Hadsereget és a szovjet népet a Szovjetunió bölcs és tapasztalt vezére, a nagy Sztálin vezette előre. Sztálin generalisszimusz nevével kerül be hazánk történetébe és az egész világtörténelembe hadseregünk dicsőséges győzelme"[26].

---

[26] *Molotov.* A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 28. évfordulója. Goszpolitizdat 1945. 18—19. old. (oroszul).

AJÁNLOTT IRODALOM A PROPAGANDISTÁK SZÁMÁRA

Sztálin. A Szovjetunió Nagy Honvédő Háborújáról.
Sztálin. Beszéd Moszkva Sztálin-választókerületének választási gyűlésén, 1946 február 9-én. Lásd *Sztálin.* A békéért.
Ioszif Visszarionovics Sztálin. Rövid életrajz. XI. fejezet.
Történelemhamisítók (Történelmi megállapítás).

XV. TÉMA

A BOLSEVIK PÁRT HARCA A HÁBORÚ UTÁNI IDŐSZAKBAN A NÉPGAZDASÁG HELYREÁLLÍTÁSÁÉRT ÉS TOVÁBBFEJLESZTÉSÉÉRT, A KOMMUNIZMUS ÉPÍTÉSÉÉRT (1945—1950)

★

A Szovjetunió Nagy Honvédő Háborújának győzelmes befejezése óta eltelt időszakot a Szovjetország újabb történelmi jelentőségű győzelmei teszik emlékezetessé. A szovjet nép, a bolsevik párt irányításával és szeretett vezérének, Sztálin elvtársnak vezetésével óriási munkát végzett a Szovjetunió népgazdaságának békés vágányokra állítása terén, a népgazdaság helyreállítását és fejlesztését szolgáló háború utáni sztálini terv megvalósítása terén.

A szovjet szocialista gazdasági rendszer előnyei révén, a bolsevik párt helyes vezetése, valamint a munkások, parasztok és értelmiségiek áldozatos munkája eredményeként az első háború utáni ötéves tervet határidő előtt teljesítettük. A Szovjetunió nemcsak begyógyította a háború okozta sebeket, hanem előre is vitte országunk népgazdaságát és kultúráját, újabb nagy lépést tett a kommunista társadalom felépítésének útján. Teljes kudarcot vallott az ellenség, midőn arra számított, hogy a Szovjetunió nem tudja gyorsan helyrehozni azokat az óriási veszteségeket, amelyeket a német fasiszta haramiák okoztak neki a háború éveiben.

A Szovjetunió még hatalmasabb lett, mint a háború előtt volt. A párt és a szovjet kormány kijelölte és most hajtja végre a Volgán, a Donon, a Dnyeperen és Turkméniában az új, gigászi építkezések programját. A sztálini építkezések — a kommunizmus nagy építkezései — még jobban megerősítik hazánk gazdasági hatalmát és nagy mértékben hozzájárulnak a kommunizmus anyagi alapjának megteremtéséhez.

A szovjet nép még szorosabban tömörült a bolsevik párt

köré, szeretett vezére — a nagy Sztálin köré. A háború utáni időszakban még jobban megnövekedett országunk ereje, hatalma és tekintélye a nemzetközi életben. A Szovjetunió, mely a béke és demokrácia táborának élén halad, leleplezi és meghiúsítja az új háború gyujtogatóinak — az amerikai-angol imperialistáknak bűnös terveit. A népi demokratikus országok és az egész haladó emberiség szívük mélyéből üdvözlik és minden erejükkel támogatják a Szovjetunió békepolitikáját, amely összhangban áll valamennyi szabadságszerető nép érdekeivel.

A jelen téma tanulmányozása segítségére lesz a hallgatóknak, hogy mélyrehatóbban megértsék a szovjet emberek háború utáni győzelmeinek világtörténelmi jelentőségét, helyesen tájékozódjanak a Szovjetunió bel- és külpolitikájának főbb kérdéseiben, még nagyobb bizonyossággal nézzenek a kommunizmus ügyének diadala elé.

*

A XV. téma tanulmányozására a tanterv 10 órát irányoz elő. Célszerű ezt az anyagot a következő három fő részre felosztani:

1. A nemzetközi helyzet a második világháború befejezése után. Két tábor kialakulása. A Szovjetunió harca a tartós békéért. A Szovjetunió — a demokratikus, imperialistaellenes tábor vezető ereje — 4 óra.

2. A Szovjetország áttérése a békés építésre. A népgazdaság helyreállításának és fejlesztésének háború utáni, sztálini terve. Harc ennek teljesítéséért. A háború utáni első ötéves terv teljesítésének eredményei — 4 óra.

3. A bolsevik párt intézkedései a dolgozók kommunista nevelésének fokozása és az ideológiai munka fellendítése érdekében — 2 óra.

Az első foglalkozáson a propagandista ismertesse hallgatóival a soronlévő téma főbb kérdéseit és adja elő részletesen az első pont tartalmát. Ezt az előadását a következő kérdések alapján építheti fel:

A fasiszta államok leverésének világtörténelmi jelentősége.

Változások az erők megoszlásában a nemzetközi küzdőtéren, a második világháború után.

Két tábor kialakulása: az imperialista, agresszív tábor, élén az Egyesült Államokkal és az imperialistaellenes, demokratikus tábor, élén a Szovjetunióval.

Az amerikai-angol imperialisták agresszív kalandortervei.

A néptömegek hatalmas mozgalma világszerte az agresszorok és a háborús gyujtogatók ellen.

A Szovjetunió vezető szerepe a békéért, az Egyesült Államok imperialista agresszorai ellen folyó harcban.

A Szovjetunió és a nemzetközi haladó, demokratikus erők helyzetének megszilárdulása és az imperialista reakció helyzetének gyengülése.

Sztálin elvtárs történelmi jelentőségű beszélgetése a *Pravda* tudósítójával 1951 február 17-én.

E kérdések következetes ismertetése megadja a hallgatóknak a tananyag önálló feldolgozásához szükséges útmutatást.

A propagandista ügyeljen arra, hogy helyesen magyarázza meg azoknak a változásoknak lényegét, melyek az erők megoszlásában a második világháború után mentek végbe a nemzetközi küzdőtéren (egyfelől a fasiszta államok veresége, a kapitalizmus egész rendszerének gyengülése, a kapitalizmus általános válságának elmélyülése; másfelől a Szovjetunió és a népi demokratikus országok hatalmának növekedése, a béke, a demokrácia és a szocializmus táborának általános erősödése).

A jelenlegi nemzetközi helyzet jellemzése során a propagandista idézze Lenin megállapításait a rabló amerikai imperializmusról. E kérdéshez a propagandista abból a beszédből meríthet anyagot, amelyet Poszpelov elvtárs mondott Lenin halálának 27. évfordulója alkalmából rendezett ünnepi gyászülésen. Felhasználhatja a propagandista a „Történelemhamisítók (Történelmi megállapítás)" című könyv anyagát, valamint Maxim Gorkij, a nagy szovjet író „A sárga ördög városa" (lásd *Gorkij.* Amerikában) című írását.

Az amerikai-angol imperialisták politikájának agresszív jellegét, világuralmi törekvéseiket megvilágíthatja a propagandista a sajtó anyagának felhasználásával. Vonatkozik ez különösen a következő kérdésekre:

Az Északatlanti Egyezmény és a Marshall-terv — eszköz

Európa és Ázsia népeinek rabságba döntésére és leigázására, egy új világháború kirobbantására.

A jobboldali szocialisták és a Tito-klikk — az amerikai-angol imperialisták ügynökei és lakájai.

Az amerikai-angol agresszorok rablótámadása a koreai nép ellen.

A koreai események megvilágítása során a propagandista hívja fel hallgatói figyelmét Sztálin elvtársnak a *Pravda* tudósítójával folytatott, 1951 február 17-i beszélgetéséből a következő részletre: „Ha Anglia és az Amerikai Egyesült Államok végleg elutasítja Kína népi kormányának békejavaslatait, akkor a koreai háború csakis az intervenciósok vereségével végződhet"[1].

Az imperialista rablóhódítók táborával szemben a béke, a demokrácia és a szocializmus hatalmas imperialistaellenes tábora áll, amely az egész haladó emberiség akaratát, reménységét és törekvéseit juttatja kifejezésre. A béke, a demokrácia és a szocializmus táborának egyre növekvő erejéről tanúskodik a Szovjetunió állandóan erősödő hatalma, a népi demokratikus országok kialakulása és fejlődése, a kínai nép világtörténelmi jelentőségű győzelmei, a Német Demokratikus Köztársaság megalakulása, a keleti népek erőteljes szabadságharca, az egész világ népeinek hatalmas békemozgalma, a kommunista és munkáspártok növekedése, befolyásuk erősödése a dolgozó tömegek körében.

Amikor a propagandista a demokrácia és a szocializmus táborának növekvő erejét jellemzi, beszélnie kell a békeharcosok szervezett frontjának jelentőségéről. „Az emberiség történetében először jött létre szervezett békefront. Élén a világ békéjének oltalmazója és zászlóvivője, a Szovjetunió áll"[2]. Meg kell magyarázni, hogy a békeharcosok frontjának fő célja: harc a békéért, az emberiség megmentése az új világháborútól, amelyet az amerikai-angol és egyéb háborús gyujtogatók akarnak kirobbantani.

Befejezésül a propagandista szóljon annak a beszélgetésnek hatalmas nemzetközi jelentőségéről, amelyet Sztálin elvtárs a *Pravda* tudósítójával folytatott. A Szovjetunió és az

[1] *Sztálin.* A békéért. 90. old.

[2] A Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodájának határozatai. Szikra, 1951. 34. old.

egész világ dolgozói rendkívül nagy lelkesedéssel és mély megelégedéssel fogadták Sztálin elvtárs nyilatkozatát, amelyben mélyrehatóan elemzi a jelenlegi nemzetközi helyzetet, leleplezi az amerikai-angol imperialista háborús gyujtogatók bűnös üzelmeit, felvázolja a tartós békéért folyó harc további programját. Összefoglalásképpen a propagandista idézze Sztálin elvtárs következő szavait:

„A béke fennmarad és tartós lesz, ha a népek kezükbe veszik a béke megőrzésének ügyét és végig kitartanak mellette. A háború elkerülhetetlenné válhat, ha a háborús gyujtogatóknak sikerül hazugságaikkal befonni a néptömegeket, félrevezetni és új világháborúba sodorni őket"[3].

Az előadás után a propagandista a következő irodalmat ajánlja hallgatóinak:

Sztálin. Beszélgetés a *Pravda* tudósítójával Churchill úr beszédével kapcsolatban. (Sztálin. A békéért.)

Sztálin. Beszélgetés a *Pravda* tudósítójával 1951 február 17-én. (Ugyanott.)

Néhány kommunista párt képviselői értekezletének nyilatkozata a nemzetközi helyzetről. 1947. (Lásd A Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodájának határozatai.)

A béke védelme és harc a háborús gyujtogatók ellen. A Kommunista Pártok Tájékoztató Irodája Értekezletének határozata Magyarországon, 1949 november második felében. (Ugyanott.)

Ezenkívül ajánlhatjuk a „SzK(b)P Politikai iskoláinak Oktatási Anyaga" című tankönyv harmadik sorozatából „A Szovjetunió — a béke, demokrácia és szocializmus támasza" fejezetet.

*

A második foglalkozás a téma 1. pontjának megbeszélésével kezdődik. A következő kérdéseket vitassuk meg:

Gyökeres változás az erők megoszlásában a nemzetközi küzdőtéren a második világháború után.

Az Egyesült Államok és Anglia imperialista agresszorainak tervei, és kísérleteik e tervek megvalósítására.

Az imperialistaellenes, demokratikus tábor harca a békéért, a demokráciáért és a szocializmusért.

---

[3] *Sztálin.* A békéért. 93. old.

A Szovjetunió és a népi demokratikus országok szerepe a béke, a demokrácia és a szocializmus tábora hatalmának megszilárdításában.

Sztálin elvtárs a béke megszilárdításával kapcsolatos feladatokról.

A vitának nyilvánvalóvá kell tennie, hogy a második világháború következtében két tábor alakult ki — az imperialista, agresszív tábor, élén az Egyesült Államokkal, valamint a béke és a demokrácia tábora, élén a Szovjetunióval, ami jelentős változásokat eredményezett a politikai erők megoszlásában. A második világháború következtében erősen megtépázott, legyengült imperialista tábor feltartóztathatatlanul halad a politikai és gazdasági válság további súlyosbodása, ellentmondásainak további kiéleződése felé. A béke, a demokrácia és a szocializmus tábora pedig még jobban megerősödve, megedződve került ki a második világháborúból. A béke, a demokrácia és a szocializmus erői napról-napra növekednek.

A megbeszélés folyamán tisztázni kell a kapitalista környezet kérdését. Az a tény, hogy a Szovjetuniót sok baráti ország veszi körül (Lengyelország, Csehszlovákia, Magyarország, Románia, Bulgária, a Mongol Népköztársaság, a Kínai Népköztársaság, a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság), egyáltalán nem jelenti azt, hogy a kapitalista környezet fogalma már elavult, hogy ilyen környezet már nincs is. Sztálin elvtárs azt tanítja, hogy a kapitalista környezet nem földrajzi, hanem politikai fogalom.

A vita során hangsúlyozni kell, hogy az amerikai imperialisták ugyanazt az őrült eszmét, a világuralom kivívásának eszméjét hirdetik, mint elődeik: a hitleristák, akik csúfos kudarcot vallottak a második világháborúban. Rá kell mutatni, hogy a jelenlegi agresszorok rabló, reakciós politikája még jobban kiélezi a kapitalista világot marcangoló ellentmondásokat.

Az Egyesült Államok és Anglia imperialistáinak agresszív politikáját olyan példákkal lehet jellemezni, mint az agresszív atlanti tömb megalakítása, idegen területeken légitámaszpontok szervezése a Szovjetunió és a népi demokratikus országok elleni háború céljaira, Németország és Japán felfegyverzése, az úgynevezett japán „békeszerződés" megkötése, mely valójában az új háború előkészítésének szerződése, a rothadt reak-

ciós rendszer támogatása Görögországban és Spanyolországban, Tito, Csang Kaj-sek és Bao Daj támogatása, az imperializmus láncos kutyáiként való felhasználása, a háborús hisztéria és a fegyverkezési hajsza, az atomháborúval való fenyegetés, a véres koreai agresszió stb. Az Egyesült Államok imperialistái agresszív politikájuk végrehajtásában igénybe veszik a jobboldali szocialistáknak — a munkásosztály és a dolgozó tömegek leggonoszabb ellenségeinek — segítségét.

Ki kell domborítani a Szovjetunió döntő szerepét a béke, a demokrácia és a szocializmus ügyéért folyó harcban, rá kell mutatni annak a beszélgetésnek világtörténelmi jelentőségére, melyet Sztálin elvtárs folytatott a *Pravda* tudósítójával 1951 február 17-én.

A megbeszélés után a propagandista tartsa meg előadását a téma 2. pontjáról a következő vázlat alapján:

A Szovjetország áttérése a békés építésre.

Sztálin elvtárs beszéde Moszkva Sztálin-választókerületének választási gyűlésén, 1946 február 9-én — a kommunista társadalom anyagi alapja megteremtésének nagy programja.

A Szovjetunió Legfelsőbb Szovjetjének és a szövetségi köztársaságok Legfelsőbb Szovjetjeinek megválasztása.

A népgazdaság helyreállítását és fejlesztését szolgáló háború utáni sztálini terv, és a terv teljesítéséért vívott harc.

A SzK(b)P Központi Bizottságának és a Szovjetunió Minisztertanácsának történelmi jelentőségű határozatai a mezőgazdaságról.

Sztálin elvtárs 1946 február 9-én, Moszkva Sztálin-választókerületének választási gyűlésén tartott beszédében ezt mondotta: „Az új ötéves terv fő feladata az ország tönkretett területeinek helyreállítása, az ipar és a mezőgazdaság háború előtti színvonalának visszaállítása és ezt követőleg ennek a színvonalnak túlszárnyalása többé-kevésbbé jelentős mértékben"[4].

Sztálin elvtárs programadó beszéde és a Szovjetunió Legfelsőbb Szovjetje által 1946 márciusában elfogadott ötéves terv szolgáltak a háború utáni időszakban pártunk, a szovjet kormány és az egész szovjet nép tevékenységének alapjául.

Országunk dolgozói harcos akcióprogramot láttak az ötéves tervben, amely összhangban áll létérdekeikkel. „Remél-

[4] *Sztálin.* A békéért. 20. old.

hető — írta Sztálin elvtárs 1946 május elsejei parancsában —, hogy a szovjet emberek, élükön a kommunista párttal, nem kímélik erejüket és munkájukat annak érdekében, hogy ne csak teljesítsék, hanem túl is teljesítsék az új ötéves tervet."

A háború utáni sztálini ötéves terv teljesítése ismételten bebizonyította az egész világ előtt a szocialista gazdasági rend fölényét a kapitalista rendszerrel szemben.

Az előadásban utalni kell az új technika állandóan fokozódó jelentőségére a kommunizmus építésében, a szocialista munkaverseny óriási jelentőségére az iparban és a mezőgazdaságban, meg kell említeni a legkiválóbb újítók nevét (Vaszilij Matroszov, Marija Volkova, Nyikolaj Rosszijszkij, Valentyina Hriszanova, Ligyija Korabelnyikova, Pavel Bikov, Alekszandr Csutkih és mások). Ugyanitt kerülhet szó saját vállalatunk, kerületünk, városunk, területünk, határterületünk sztahanovistáiról. A szocialista munkaverseny, a hősies munka — az életetárasztó szovjet hazafiság megnyilatkozása; kifejezi a szovjet népnek azt a lelkes törekvését, hogy hazáját még gazdagabbá és hatalmasabbá tegye; kifejezi a szovjet nép határtalan odaadását a bolsevik párt iránt, bölcs vezére, Sztálin elvtárs iránt.

Feltárva a párt és a szovjet kormány mezőgazdasági kérdésekkel kapcsolatos határozatainak történelmi jelentőségét, a propagandista hangsúlyozza, hogy a párt és a kormány szüntelenül gondoskodik a kolhozok szervezeti és gazdasági megszilárdításáról, a mezőgazdasági termékek bőségének megteremtéséről, a dolgozó tömegek anyagi jólétének és kulturális színvonalának emeléséről.

Az előadásban felhasználható néhány szépirodalmi szemelvény is, például Pavlenko „Boldogság"[5] és Babajevszkij „Aranycsillag lovagja"[6] című regényeiből. A regények hőseinek — Voropajevnek és Tutarinovnak — közös vonása a nagyfokú öntudat, a hazaszeretet, Lenin—Sztálin ügye iránti határtalan odaadás, állandó küzdelem országunk népgazdaságának mielőbbi helyreállításáért és fejlesztéséért, a szovjet emberek boldogságáért, hazánk felvirágzásáért és hatalmáért.

A propagandista ajánlja a hallgatóknak a következő irodalmat:

---

[5] Magyarul megjelent az Új Magyar Könyvkiadó kiadásában, 1950-ben.
[6] Magyarul megjelent az Új Magyar Könyvkiadó kiadásában, 1951-ben.

Sztálin. Beszéd Moszkva Sztálin-választókerületének választási gyűlésén, 1946 február 9-én. (Lásd *Sztálin.* A békéért.)

*

A harmadik foglalkozáson a következő kérdéseket vitassuk meg a hallgatókkal:

Sztálin elvtárs 1946 február 9-i beszéde — a népgazdaság háború utáni helyreállításának és további fejlesztésének harci programja, a kommunizmus építésének programja.

Az első háború utáni ötéves terv főbb feladatai.

A párt és kormány történelmi jelentőségű határozatai a mezőgazdasággal kapcsolatosan.

A szovjet nép harca a háború utáni első ötéves terv megvalósításáért.

A bolsevik párt szervezi és lelkesíti a szovjet nép harcát a háború utáni ötéves terv sikeres teljesítéséért.

E kérdések megbeszélése során ki kell mutatni annak a beszédnek világtörténelmi jelentőségét, amelyet Sztálin elvtárs tartott 1946 február 9-én, Moszkva Sztálin-választókerületének választási gyűlésén, továbbá meg kell világítani, milyen szerepet töltött be a bolsevik párt a háború utáni első ötéves terv határidő előtti teljesítéséért folytatott küzdelemben.

A párt és Sztálin elvtárs fáradhatatlanul vezetik azt a harcot, amelyet a munkások, kolhozparasztok, mérnökök és műszaki dolgozók vívnak a gazdasági tervek teljesítéséért, a sztahanovista munka frontjának kiszélesítéséért, az elmaradottak serkentéséért, az új technika és az élenjáró termelési módszerek meghonosításáért.

A vita folyamán elemezni kell a pártnak és a kormánynak a mezőgazdasággal kapcsolatos határozatait. A szocialista mezőgazdaság fellendülésének fő feltétele: a párt vonalának tántoríthatatlan érvényesítése a kolhozépítésben, a kolhozok további szervezeti és gazdasági megerősítése, társas gazdaságuk fejlesztése, a kolhozrendszer legfontosabb alapjának — a szocialista társadalmi tulajdonnak megszilárdítása. Ezzel kapcsolatban fel kell hívni a hallgatók figyelmét a SzK(b)P Központi Bizottsága és a Szovjetunió Minisztertanácsa azon határozatának óriási fontosságára, melynek tárgya: „A Mezőgazdasági Artel Mintaalapszabálya megsértésének felszámolására irányuló intézkedésekről".

A mezőgazdaság további fellendülését szolgáló rendszabályok rendszerében fontos jelentőségű a kis kolhozok egyesítése. A nagy kolhozok jobban, termelékenyebben tudják kihasználni a mezőgazdasági gépeket, széles körben alkalmazhatják a tudomány vívmányait a bő termésért, a produktív állattenyésztésért folyó harcban.

A párt és a kormány minden intézkedést megtesz annak érdekében, hogy biztosítsa a kolhozokban a fő feladat megoldását — a mezőgazdasági növények terméshozamának, a közös állatállománynak növelését és ez utóbbi produktivitásának fokozását.

A természet átalakításának sztálini tervéről, ennek jelentőségéről szólva, a propagandista felhasználhatja az állami mezővédő erdősávok és erdőültetvények térképplakátját.

A megbeszélés után a propagandista térjen át a háború utáni sztálini ötéves terv teljesítésének eredményeiről szóló előadására. Az előadás alapja: „A Szovjetunió Tervbizottságának és a Szovjetunió Központi Statisztikai Hivatalának közleménye a negyedik (háború utáni első) 1946—1950. évi ötéves terv eredményeiről".

Előadását a propagandista a következő vázlat szerint építheti fel:

Az ötéves terv teljesítése az ipar, a mezőgazdaság, a közlekedés, a hírtovábbítás, a nemzeti jövedelem és az állami költségvetés terén, valamint a nép anyagi és kulturális színvonalának emelése terén.

A háború utáni sztálini ötéves terv teljesítésének történelmi jelentősége.

A kommunizmus új nagyszabású építkezései.

Az előadásban csupán a legfontosabb számadatokat és tényeket kell ismertetni. Az ötéves terv előirányzata szerint a Szovjetunió ipari termelésének 1950-ben 48%-kal kellett felülmúlnia a háború előtti 1940-es esztendő ipari termelését, valójában azonban 1950-ben 73%-kal termelt többet a szovjet ipar, mint 1940-ben. Az ipar az ötéves tervet 4 év és 3 hónap alatt teljesítette. A munka termelékenysége az iparban 1950-ben 37%-kal emelkedett a háború előtti 1940-es évhez viszonyítva.

A mezőgazdaság fellendülését jellemezve a következő adatokra lehet hivatkozni: a gabonaneműek vetésterülete az ötéves terv folyamán több mint 20%-kal, az ipari növények vetésterü-

lete 59%-kal növekedett. A haszonállatállomány és baromfiállomány háború előtti színvonalát a kolhozok jelentős mértékben túlszárnyalták: a szarvasmarhaállomány 40%-kal, a juh- és kecskeállomány 63%-kal, a sertésállomány 49%-kal, a baromfiállomány pedig 100%-kal gyarapodott. Az ötéves terv ideje alatt a kolhozok és szovhozok állattenyésztésében jelentős munkát végeztek a fajtanemesítés tökéletesítése terén.

Gazdagodott a mezőgazdaság technikai felszerelése. Az ötéves terv során a kolhozok és szovhozok 536 000 traktort (15 lóerőre átszámítva), 93 000 gabonakombájnt (ebből 39 000 magánjáró), 341 000 traktoros ekét, 254 000 traktoros vetőgépet, 249 000 traktoros kultivátort és nagyszámú egyéb talajmegmunkáló, vető- és aratógépet kaptak. Jelentős munka folyt a kolhozok, szovhozok, gép- és traktorállomások villamosítása terén.

A háború utáni sztálini ötéves terv éveiben állandóan emelkedett a szovjet nép anyagi és kulturális színvonala. Megjegyzendő, hogy 1947-től 1950-ig háromízben szállították le a tömegfogyasztási cikkek árait és előkészítették a feltételeket az 1951 március 1-i, sorrendben a negyedik árleszállításhoz[7]. Ez tette lehetővé a munkások, parasztok és alkalmazottak anyagi helyzetének komoly javulását. A háború utáni ötéves terv keretében állandóan bővült az iskolák, főiskolák, klubok, kultúrházak, színházak, gyógyintézmények és üdülők hálózata.

A szovjet tudósok sikerrel teljesítik azt a feladatot, amelyet Sztálin elvtárs tűzött eléjük: „nemcsak utolérni, hanem a legrövidebb időn belül túl is szárnyalni a külföldi tudomány vívmányait". Tudósaink birtokába jutottak az atomenergia titkának és sok egyéb felfedezést tettek, amely előmozdítja a technikai haladást, népgazdasági terveink teljesítését és túlteljesítését. A szovjet tudomány nagyszerű sikereiről tanúskodnak a Sztálin-díjjal kitüntetett kimagasló tudományos munkák és találmányok.

Hatalmas sikereket ért el a szovjet irodalom és művészet, amelyek a szovjet nép érdekeit szolgálják és fontos eszközei a dolgozók kommunista nevelésének.

A háború utáni sztálini ötéves terv évei folyamán a szovjet nép még szorosabban tömörült Lenin és Sztálin pártja köré,

[7] 1952 április 1-én ismét, ötödször is árleszállítást hajtottak végre. — *Szerk.*

még erősebbé vált országunk népeinek barátsága és testvéri együttműködése. Meggyőzően bizonyították ezt a Szovjetek választásai.

Az előadás során hangsúlyozni kell, hogy Lenin és Sztálin pártja nem elégszik meg az elért eredményekkel. A párt irányítja a szovjet gazdaság további fellendítéséért, valamennyi gazdasági ág technikai felszerelésének gazdagításáért, országunk termelőerőinek további hatalmas fejlődéséért folyó nagyszabású munkát. Ezt a célt szolgálják a párt és a kormány történelmi fontosságú határozatai a kujbisevi, sztálingrádi és kahovkai vízierőművek, a Turkmén Főcsatorna, a délukrajnai és északkrimi csatorna, valamint a Volga—Don hajózható csatorna építéséről[8].

A foglalkozás végén a propagandista a következő irodalmat ajánlja hallgatóinak: „A Szovjetunió Tervbizottságának és a Szovjetunió Központi Statisztikai Hivatalának közleménye a negyedik (háború utáni első) 1946—1950. évi ötéves terv eredményeiről".

*

A negyedik foglalkozást a propagandista a következő kérdések alapján vezesse le:

A háború utáni ötéves terv teljesítésének főbb eredményei az ipar és közlekedés területén.

A háború utáni ötéves terv teljesítésének főbb eredményei a mezőgazdaság területén.

Az ötéves terv teljesítésének főbb eredményei a szovjet nép anyagi és kulturális helyzetének javítása terén.

A kommunizmus nagy építkezései és világtörténelmi jelentőségük a szocializmusból a kommunizmusba vezető fokozatos átmenet szempontjából.

A megbeszélés során rá kell mutatni, hogy az ötéves terv 4 év és 3 hónap alatti teljesítésével a szovjet nép ismét bebizonyította a szocialista gazdasági rendszer nagy előnyeit a kapitalista gazdasági rendszerrel szemben. Az ötéves terv teljesítésének eredményeként hazánk még hatalmasabb lett, mint a háború előtt volt. A szovjet nép mindazokat a sikereket, amelyeket országunk háború utáni fejlődésében elért, a leninisztálini párt bölcs politikájának köszönheti.

[8] A Volga—Don csatornát 1952 május 31-én üzembehelyezték. — *Szerk.*

Célszerű, hogy a hallgatók felszólalásaikban idézzenek olyan számadatokat és tényeket, amelyek jellemzik a sztálini ötéves terv teljesítését vállalatuknál, kerületükben, városukban.

A megbeszélésben nagy figyelmet kell fordítani a párt és a kormány mezőgazdasági kérdésekkel kapcsolatos határozatainak megvitatására. Falusi szemináriumokon a kolhozok életéből vett tények alapján mutathatják ki a hallgatók, hogy a párt és a kormány mezőgazdasági kérdésekkel kapcsolatos határozatainak tántoríthatatlan teljesítése hogyan szilárdítja meg a kolhozokat, hogyan mozdítja elő közös javaiknak gyarapodását. Felhasználhatják az időszaki sajtó adatait is.

Fel kell használni az időszaki sajtó közleményeit akkor is, amikor a kommunizmus építkezéseinek történelmi jelentőségéről, a gigászi vízierőművek és csatornák építésének országos jellegéről beszélnek. Kívánatos, hogy a hallgatók meg tudják mutatni a térképen azokat a vidékeket, ahol a kommunizmus nagy építkezései folynak.

„A bolsevik párt intézkedései a dolgozók kommunista nevelésének fokozása és az ideológiai munka fellendítése érdekében" témáról szóló előadás a következő vázlat szerint építhető fel:

A bolsevik párt és a szovjet kormány állandó gondoskodása a szovjet nép politikai és kulturális színvonalának emeléséről.

A SzK(b)P Központi Bizottságának határozatai az ideológiai kérdésekről; viták a biológia, filozófia, fiziológia és nyelvtudomány kérdéseiről.

Lenin Művei 4. kiadásának és Sztálin Műveinek megjelenése; fontos szerepük a SzK(b)P és a kommunista testvérpártok eszmei és politikai életében.

Sztálin elvtárs „Marxizmus és nyelvtudomány" című munkája újabb kiváló művel gazdagítja a marxizmus-leninizmus kincsestárát.

A kommunizmus szellemében folytatott nevelőmunka további fokozása a dolgozók körében.

A párt intézkedései a szervezési és politikai munka fokozása érdekében.

Valamennyi győzelmünk lelkesítője és szervezője, a szovjet társadalom vezető és irányító ereje — a SzK(b)P.

Sztálin — a kommunista párt, a szovjet nép, az egész világ dolgozóinak nagy vezére és tanítója.

Az előadásban rá kell világítani arra, hogy a szocializmusból a kommunizmusba vezető fokozatos átmenet körülményei között döntő jelentőségűvé válik a dolgozók kommunista nevelése, az emberek tudatában meglévő kapitalista csökevények leküzdése.

A propagandista beszéljen arról, milyen nagyjelentőségűek a SzK(b)P Központi Bizottságának az ideológiai kérdésekben hozott következő határozatai: „A «Zvezda» és «Leningrád» című folyóiratokról", „A drámai színházak műsoráról és a műsor megjavítását célzó intézkedésekről", „A «Nagy élet» című filmről", „Muragyeli «Nagy barátság» című operájáról".

A SzK(b)P Központi Bizottságának ideológiai kérdésekben hozott határozatai kitűzik a feladatot: leküzdeni a burzsoá ideológia csökevényeit, fokozni a bolsevik kérlelhetetlenséget mindennemű ideológiai ferdítéssel szemben. Ezek a határozatok, amelyeket a Központi Bizottság Sztálin elvtárs kezdeményezésére hozott, a kultúra, a tudomány és a művészet szovjet mestereit, az egész szovjet népet éles fegyverrel fegyverzik fel a burzsoá kultúra előtti hajbókolás, az eszmeietlenség, a rothadt liberalizmus, a kozmopolitizmus elleni küzdelemre.

A burzsoá ideológia elleni küzdelemben és a szovjet tudomány fejlődésében nagy szerepet játszottak a filozófia, biológia, fiziológia és nyelvtudomány kérdéseiről folytatott viták.

A propagandista domborítsa ki Sztálin elvtárs nyelvtudományi kérdésekre vonatkozó cikkeinek rendkívüli jelentőségét. Sztálin elvtárs „Marxizmus és nyelvtudomány" című munkája gyökeres fordulatot idézett elő a nyelvtudomány fejlődésében, helyes útra terelte ezt a tudományt, jótékony hatást gyakorolt az egész szovjet tudomány fejlődésére, nagyértékű kinccsel gazdagította a marxizmus-leninizmus tárházát.

Az előadásban magyarázza meg a propagandista, milyen nagy szerepet játszik a szocialista ideológia a szovjet társadalom fejlődésében. A bolsevik párt egyik legfontosabb feladata, hogy a szovjet nép politikai és kulturális színvonalát szüntelenül emelje, hogy a népet életetárasztó szovjet hazafiságra, szocialista hazája iránti büszkeségre nevelje.

A párt a háború után átszervezte politikai munkáját. Ahhoz, hogy a propagandista erről beszélni tudjon, tanulmá-

nyoznia kell Malenkov elvtárs beszédét, melyet néhány kommunista párt képviselőinek értekezletén tartott Lengyelországban, 1947-ben. Malenkov elvtárs itt megállapította, hogy a háború folyamán sok pártszervezetben komolyan gyengült a szervezési és ideológiai munka. A háborús körülmények között a pártszervek és pártszervezetek gyakran rákényszerültek arra, hogy magukra vállalják a gazdaság operatív irányítását is. Békés körülmények között azonban ez a munka fékévé vált, mert az állami és gazdasági szervek összefolyása arra vezetett, hogy gyengült a pártonbelüli munka, megsértették az állami és gazdasági tevékenység bolsevik vezetésének elveit, lazult az ideológiai munka.

A Nagy Honvédő Háború éveiben és a háború után a bolsevik párt erősen megnövekedett. A párt intézkedéseket tett a kommunisták marxista-leninista képzésének fokozására. Létrehozta az esti pártiskolák, a marxista-leninista esti egyetemek, a párttörténeti szemináriumok és a politikai iskolák hatalmas hálózatát. A vezető párt- és szovjetfunkcionáriusok képzése céljából pártfőiskolát szerveztek a SzK(b)P Központi Bizottsága mellett, a párt elméleti kádereinek képzésére pedig hároméves társadalomtudományi akadémiát létesítettek. A köztársasági, határterületi és területi központokban kétéves iskolák és kilenchónapos tanfolyamok létesültek a párt-, szovjet-, komszomol- és sajtófunkcionáriusok átképzésére.

A párt és az egész szovjet nép eszmei életének fontos eseménye volt Lenin Műveinek új, 4. kiadása, valamint Sztálin Műveinek megjelenése. Lenin és Sztálin műveiből merítik a szovjet emberek és az egész világ dolgozóinak legjobbjai saját erejükbe, pártunk nagy ügyének győzhetetlenségébe, a kommunizmus diadalába vetett hitet.

Befejezésül a propagandista hangsúlyozza a bolsevik párt vezető szerepét, lángeszű vezérünk és tanítónk, Sztálin elvtárs nagy szerepét a szovjet társadalom fejlődésében, a szovjet népnek a kommunizmus felépítéséért vívott harcában.

Önálló munkájukhoz a propagandista a következő irodalmat ajánlja hallgatóinak: A SzK(b)P Központi Bizottságának ideológiai kérdésekben hozott határozatai: „A «Zvezda» és «Leningrád» című folyóiratokról", „A drámai színházak műsoráról és a műsor megjavítását célzó intézkedésekről", „A «Nagy élet» című filmről", „Muragyeli «Nagy barátság» című operájá-

ról"; A Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártja Központi Bizottságának és a Szovjetunió Minisztertanácsának üdvözlete Sztálin elvtársnak, a nagy vezérnek és tanítónak, Lenin halhatatlan ügye folytatójának. Lásd Sztálinról. A Pravda ünnepi száma Sztálin elvtárs 70. születésnapja alkalmából; Ioszif Visszarionovics Sztálin. Rövid életrajz. XI. fejezet.

*

Az utolsó megbeszélésen a következő kérdések szerepelnek:

A kommunista nevelés szerepe a szocializmusból a kommunizmusba vezető fokozatos átmenet időszakában.

A párt intézkedései az ideológiai munka fokozására a háború utáni időszakban.

A SzK(b)P — a szovjet társadalom vezető, irányító ereje a kommunizmus győzelméért vívott harcban.

A tömegek kommunista nevelésének kérdésével kapcsolatban a hallgatók megemlíthetik a helyi párt- és társadalmi szervezetek tevékenységének nevezetesebb mozzanatait.

A megbeszélés révén a hallgatóknak tiszta képet kell alkotniok arról, hogy a jelenlegi körülmények között miért van szükség az ideológiai munka fokozására, a pártmunka színvonalának emelésére. Ezzel kapcsolatban mélyrehatóan meg kell vitatni a bolsevik kritika és önkritika kérdésének jelentőségét. A kritika és önkritika: a fogyatékosságok felfedésének és kijavításának bolsevik módszere, olyan módszer, mely kérlelhetetlenségre neveli a káderekét mindennel szemben, ami idejét múlta, ami megakadályozza a szovjet társadalom haladását a kommunizmushoz vezető úton.

Az utolsó kérdés megvitatása során ki kell mutatni, miben rejlik pártunk ereje, mit követelünk meg a kommunistáktól ahhoz, hogy becsülettel viselhessék a bolsevik párt tagjának címét.

A téma tanulmányozásának eredményeit összefoglalva a propagandista hangsúlyozza: a pártot az teszi erőssé, hogy Lenin ügyének nagy folytatója — Sztálin elvtárs vezeti. Sztálin neve világszerte a népek reménységének, boldogságának jelképe. Sztálin elvtárs nevéhez fűződnek az egész haladó emberiség legnemesebb törekvései és reményei.

Sztálin. Beszéd Moszkva Sztálin-választókerületének választási gyűlésén, 1946 február 9. Lásd *Sztálin.* A békéért.

Sztálin. Beszélgetés a *Pravda* tudósítójával Churchill úr beszédével kapcsolatban. Lásd *Sztálin.* A békéért.

Sztálin. Wilhelm Pieck úrnak, a Német Demokratikus Köztársaság elnökének, Otto Grotewohl úrnak, a Német Demokratikus Köztársaság miniszterelnökének. Lásd *Sztálin.* A békéért.

Sztálin. Beszélgetés a *Pravda* tudósítójával, 1951 február 17. Lásd *Sztálin.* A békéért.

Kozlemény néhány kommunista párt képviselőinek tájékoztató értekezletéről. Nyilatkozat a nemzetkozi helyzetről. Lásd A Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodájának határozatai.

A Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodájának magyarországi értekezlete 1949 novemberének második felében. Lásd A Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodájának határozatai.

Torvény a Szovjetunió népgazdaságának helyreállítását es fejlesztését szolgáló 1946—1950. évi otéves tervről.

„A Mezőgazdasági Artel Mintaalapszabálya megsértésének felszámolására irányuló intézkedésekről." A Szovjetunió Minisztertanácsának és a SzK(b)P Központi Bizottságának 1946 október 19-i határozata.

„A mezőgazdaság fellendítésére irányuló intézkedésekről a háború utáni időszakban." A SzK(b)P Kozponti Bizottsága plénumának Andrejev elvtárs beszámolója alapján hozott határozata.

„A Szovjetunió európai sztyeppés és erdőssztyeppés területein a bő terméshozam biztosítása érdekében mezővédő erdősávok létesítésének, füves vetésforgó bevezetésének, tavak és víztárolók építésének tervéről." A Szovjetunió Minisztertanácsának és a SzK(b)P Központi Bizottságának határozata.

„A kolhozok közos állattenyésztése és a szovhozok haszonállattenyésztése fejlesztésének hároméves terve (1949—1951). Függelékekkel." A Szovjetunió Minisztertanácsának és a SzK(b)P Központi Bizottságának határozata.

A Szovjetunió Minisztertanácsának határozatai: „A volgamenti kujbisevi vízierőmű építéséről", „A sztálingrádi vízierőmű építéséről a Volga folyón, a káspitengermelléki területek öntözéséről és vízellátásáról", „Az Amu-Darja—Krasznovodszk közti Turkmén Főcsatorna építéséről, Nyugat-Turkménia káspitengermelléki alföldjén a déli területek, valamint az Amu-Darja alsó szakaszának és a Kara-Kum sivatag nyugati részének öntözéséről és vízellátásáról", „A kahovkai vízierőmű építéséről a Dnyeper folyón, a délukrajnai és északkrimi csatornák építéséről, a délukrajnai és északkrimi területek földjeinek ontozéséről és vízellátásáról", „A Volga—Don hajózható csatorna építéséről és a Rosztov- és Sztálingrád-területek földjeinek ontozéséről".

A Szovjetunió Tervbizottságának és a Szovjetunió Kozponti Statisztikai Hivatalának kozleménye a negyedik (háború utáni első) 1946—1950 évi ötéves terv eredményeiről

A SzK(b)P Központi Bizottságának határozatai: „A «Zvezda» és «Leningrád» című folyóiratokról", „A drámai színházak műsoráról és a

műsor megjavítását célzó intézkedésekről", „A «Nagy élet» című filmről", „Muragyeli «Nagy barátság» című operájáról".

A SzK(b)P Központi Bizottsága és a Szovjetunió Minisztertanácsának üdvözlete Sztálin elvtársnak, a nagy vezérnek és tanítónak, Lenin halhatatlan ügye folytatójának. Lásd *Sztálinról*. A *Pravda* ünnepi száma Sztálin elvtárs 70. születésnapja alkalmából.

TARTALOM

Bevezetés 5

I. téma. Harc az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt megteremtéséért (1883—1901) 20

II. téma. Az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt megalakulása. A pártban két frakció keletkezik: a bolsevikok és a mensevikek frakciója (1901—1904) 34

III. téma. A mensevikek és a bolsevikok az orosz-japán háború és az első orosz forradalom éveiben (1904—1907) 52

IV. téma. A mensevikek és a bolsevikok a sztolipini reakció időszakában. A bolsevikok önálló marxista párttá alakulása (1908—1912) 73

V. téma. A bolsevikok pártja a munkásmozgalom fellendülésének éveiben, az első imperialista háború előtt (1912—1914) 109

VI. téma. A bolsevikok pártja az imperialista háború időszakában. A második forradalom Oroszországban (1914—1917 március) 119

VII. téma. A bolsevikok pártja az Októberi Szocialista Forradalom előkészítése és véghezvitele időszakában (1917 április—1918) 135

VIII. téma. A bolsevikok pártja a külföldi katonai beavatkozás és a polgárháború időszakában (1918—1920) 155

IX. téma. A bolsevikok pártja a népgazdaság helyreállításának békés munkájára való áttérés időszakában (1921—1925) 168

X. *téma.* A bolsevikok pártja harcban az ország szocialista iparosításáért (1926—1929) 181

XI. *téma.* A bolsevik párt harca a mezőgazdaság kollektivizálásáért (1930—1934) 196

XII. *téma.* A bolsevik párt harca a szocialista társadalom felépítésének befejezéséért. Az új Alkotmány életbeléptetése (1935—1937) 210

XIII. *tema.* A bolsevikok pártja harcban a szocializmus építésének befejezéséért és a kommunizmusba vezető fokozatos átmenetért a háború előtti években (1938—1941 június) 224

XIV. *téma.* A bolsevik párt a Szovjetunió Nagy Honvédő Háborújának időszakában (1941 június—1945) 243

XV. *téma.* A bolsevik párt harca a háború utáni időszakban a népgazdaság helyreállításáért és továbbfejlesztéséért, a kommunizmus építéséért (1945—1950) 273

Felelős lektor: Rozsa István

A könyv szedését 1952 június 24-én kezdték meg. Megjelent július 11-én, 10 000 példányban.
Ez a könyv az MNOSZ 5601—50 Á és MNOSZ 5602—50 Á szabványok szerint készült.

4640. Franklin-nyomda Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28.
Felelős: Vértes Ferenc.